T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU BİLİM DALI

YARGI KARARLARI ÇERÇEVESİNDE ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK (TCK m. 221)

Yüksek Lisans Tezi

ARİF EMRE SÜMER

İSTANBUL, 2021

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU BİLİM DALI

YARGI KARARLARI ÇERÇEVESİNDE ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK (TCK m. 221)

Yüksek Lisans Tezi

ARİF EMRE SÜMER

Danışman: DR.ÖĞR.ÜYESİ ZAFER İÇER

İSTANBUL, 2021

ÖZET

YARGI KARARLARI ÇERÇEVESİNDE ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK (TCK m. 221)

Tezimizin konusunu örgüt suçları için öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin yargı kararları çerçevesinde incelenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızın ilk bölümünde, Türk Ceza Hukukunda "etkin pişmanlık" kurumuna genel hatlarıyla değinilmiş, örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verilmesinin sebepleri incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca, ülkemizdeki önceki kanunlarda örgüt suçları için öngörülen etkin pişmanlık düzenlemeleri ile mukayeseli hukukta örgüt suçları için öngörülen bazı etkin pişmanlık düzenlemeleri incelenmiştir. Çalışmamızın ana omurgasını oluşturan ikinci bölümünde ilk olarak hukukumuzdaki suç örgütlerinden bahsedilmiş ardından bu örgütlerin tamamı için geçerli olan etkin pişmanlık hükümlerini içeren TCK'nın 221'inci maddesi hükümleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu inceleme yapılırken sıklıkla yargı kararlarından yararlanılmıştır. Çalışmamızın son kısmında ise; örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının ceza muhakemesi hukuku ile infaz hukuku bakımından ortaya çıkardığı sonuçlar ele alınmış, TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci ve altıncı fıkrasında yer verilen ve tüm örgüt suçları bakımından müşterek olan hükümler incelenmiştir. Bu bölümde son olarak, örgüt suçlarında etkin pişmanlık kurumunun benzer bazı kurumlardan farkı ile ilişkisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç örgütü, etkin pişmanlık, örgüt mensubu, örgüt suçu.

ABSTRACT

EFFECTIVE REPENTANCE IN ORGANIZATIONAL CRIMES IN THE LIGHT OF JUDICIAL DECISIONS (TCK art. 221)

The subject of our thesis is the examination of effective repentance provisions for organized crimes within the framework of judicial decisions. In this context, in the first part of our study, the institution of "effective repentance" in Turkish Criminal Law was mentioned in general terms, and the reasons for including effective repentance regulations in organizational crimes were examined. In this section, the effective repentance regulations stipulated for organizational crimes in previous laws in our country and some effective repentance regulations for organized crimes in comparative law are examined. In the second part, which constitutes the main backbone of our study, firstly the criminal organizations in our law were mentioned and then the provisions of Article 221 of the TCK, which includes effective repentance provisions valid for all of these organizations, were examined. Judicial decisions were frequently used during this examination. In the last part of our study; The results of the implementation of effective repentance provisions in organization crimes in terms of criminal procedure law and execution law were discussed, the provisions included in the fifth and sixth paragraphs of Article 221 of the TCK and which are common in terms of all crimes of the organization were examined. Finally, in this section, it has been tried to reveal the relationship between the effective repentance institution in organized crimes and its difference from some similar institutions.

Key Words: Criminal organization, effective regret, organization member, organization crime.

ÖNSÖZ

Bu tez konusunun seçilmesindeki ana gaye, özellikle son yıllarda uygulaması artan ve birçok doktrinsel fikir ayrılığını içinde barındıran örgüt suçlarında etkin pişmanlık müessesesinin tüm detaylarıyla incelenmeye muhtaç olmasıdır. Türk hukukunda örgüt suçlarını inceleyen bir çok bilimsel eser olmakla birlikte, örgüt suçlarında etkin pişmanlık kurumunu inceleyen eserler oldukça azdır. Hâl böyle olunca çalışmanın kaleme alınmasında en çok, kaynak bulma hususunda zorluk yaşandı. Bu eksiklik başta Yargıtay olmak üzere çeşitli yargı makamlarının içtihatlarıyla giderilmeye çalışıldı. Tez konusunun belirlenmesinde ve yazım sürecindeki zorlukların aşılmasında hiçbir desteğini esirgemeyen kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zafer İçer'e teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Özet……I
Abstract……II
Önsöz……III
İçindekiler……IV
Kısaltmalar……..XI
Giriş……1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ETKİN PİŞMANLIK KURUMU, ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENME SEBEBİ, MUKAYESELİ HUKUKTA VE ÖNCEKİ KANUNİ DÜZENLEMELERDE ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİ

I. ETKİN PİŞMANLIK KAVRAMI, 765 SAYILI KANUN ile 5237 SAYILI KANUN DÖNEMİNDEKİ ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER, ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENİŞ AMACI ve HUKUKİ NİTELİĞİ 4

A. Kavram ve Tanım 4

B. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık 4

C. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık 7

D. Etkin Pişmanlık Kurumunun Düzenlenme Amacı 9

E. Etkin Pişmanlık Kurumunun Hukuki Niteliği 11

II. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA ETKİN PİŞMANLIK VE UNSURLARI. 12

A. Genel Olarak 12

B. Etkin Pişmanlığın Unsurları 13

1. Maddi Unsurlar 13

a. Tamamlanmış Bir Suç Olmalıdır 13

b. Tamamlanmış Suça İlişkin Olarak Etkin Pişmanlık Hükmü Kanunda Düzenlenmiş Olmalıdır 14
c. Pişmanlık Aktif Olmalıdır (Fail Pozitif Edimde Bulunmalıdır) 15
d. Pişmanlık Kanunda Öngörülen Zamanda/Muhakeme Aşamasında Gösterilmiş Olmalıdır . 16
2. Manevi Unsurlar 19
a. Fail İşlediği Suçtan Dolayı Pişmanlık Duymalıdır 19
b. Failin Gösterdiği Pişmanlık İradi ve Gönüllü Olmalıdır 20
c. Fail Bizzat Pişmanlık Göstermelidir 22
III. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARIYLA İLİŞKİSİ VE FARKLILIKLARI İLE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE YAPTIRIM BAKIMINDAN SONUÇLARI 23
A. Etkin Pişmanlık Kurumunun Bazı Ceza Hukuku Kurumlarıyla İlişkisi ve Farklılıkları 23
1. Hukuka Uygunluk Sebepleri 23
2. Gönüllü Vazgeçme 24
B. Etkin Pişmanlık Kurumunun Ceza Muhakemesi Hukuku ve Yaptırım Bakımından Sonuçları 25
1. Kamu Davasının Açılmasında Takdir Yetkisi 25
2. Uzlaştırma 26
3. Etkin Pişmanlık Hâlinde Verilecek Karar 27
4. Takdiri İndirim Nedenleri ve Diğer Bazı Kurumlar 27
IV. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN DÜZENLENME SEBEBİ 29
V. MUKAYESELİ HUKUK VE ÖNCEKİ KANUNİ DÜZENLEMELERDEKİ ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİ 34
A. Mukayeseli Hukukta Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Düzenlemeleri 34
1. Almanya 34
2. Fransa 36
3. Common Law 38
4. İtalya 38
B. Önceki Kanuni Düzenlemelerdeki Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümleri 39

1. Genel Olarak 39
2. 765 sayılı TCK m.170 41
3. 3216 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun 44
4. 3419 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun 47
5. 3618 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun 49
6. 3853 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun 51
7. 4085 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun 52
8. 4450 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun 52
9. 4537 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun 53
10. Topluma Kazandırma Kanunu 53

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNUNDA ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK

(TCK m. 221)

I. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ÖRGÜT SUÇLARINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER 60
A-Genel Olarak 60
B. Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220) 61
1. Korunan Hukuki Değer 63
2. Suçun Unsurları 64
a. Maddi Unsurlar 64
aa. Fiil 64
bb. Örgüt Kavramı ve Örgütün Varlığı İçin Gerekli Olan Unsurlar 65
b. Örgüt Kurmak (m.220/1) 76
c. Örgütü Yönetmek (m.220/1) 79

d. Örgüte Üye Olmak (m.220/2) 83
e. Örgüte Üye Olmamakla Birlikte Örgüt Adına Suç İşlemek (m.220/6) 90
f. Örgüt İçindeki Hiyerarşik Yapıya Dahil Olmamakla Birlikte, Örgüte Bilerek ve İsteyerek Yardım Etmek (m.220/7) 93
g. Örgütün Propagandasını Yapmak (m.220/8) 98
C. Silahlı Örgüt (TCK m.314) 102
D. Terör Örgütü (TMK m. 7/1) 103
E. Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Kurulan Örgüt (TCK m.78) . 104
II. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMESİNE GENEL BİR BAKIŞ 105
III. ÖRGÜT SUÇLARI İÇİN GETİRİLEN ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMESİ OLAN TCK 221'İN UYGULAMA KAPSAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE HÜKÜMLERİNİN İNCELENMESİ 108
A. Uygulama Kapsamı 108
B. Hukuki Nitelik 116
C. Etkin Pişmanlık Hükümlerinin İncelenmesi 117
1. Örgüt Kurucusu veya Yöneticisinin, Soruşturmaya Başlanmadan ve Örgütün Amacı Doğrultusunda Suç İşlenmeden Önce Örgütü Dağıtması veya Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlaması (TCK m.221/1) 117
a. Genel Olarak 117
b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır 118
c. Örgüt Kurma Suçu Nedeniyle Soruşturma Başlatılmamış Olmalıdır 119
d. Örgütün Amacı Doğrultusunda Herhangi Bir Suç İşlenmemiş Olmalıdır 121
e. Fail Örgütü Dağıtmalı ya da Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlamalıdır 123
f. Değerlendirme 126
2. Örgüt Üyesinin, Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeksizin, Gönüllü Olarak Örgütten Ayrıldığını İlgili Makamlara Bildirmesi (TCK m.221/2) 127
a. Genel Olarak 127
b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır 129

c. Örgüt Üyesi Örgütün Faaliyeti Kapsamında Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmemelidir 129

d. Örgüt Üyesi Örgütten Gönüllü Olarak Ayrılıp Bu Durumu İlgili Makamlara Bildirmelidir 133

e. Değerlendirme 138

3. Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeden Yakalanan Örgüt Üyesinin, Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılmasını veya Mensuplarının Yakalanmasını Sağlamaya Elverişli Bilgi Vermesi (TCK m. 221/3) 141

a. Genel Olarak 141

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır 142

c. Örgüt Üyesi Örgütün Faaliyeti Kapsamında Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmemelidir 142

d. Örgüt Üyesi Yakalanmış Olmalıdır 143

e. Örgüt Üyesi Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılması Ya Da Mensuplarının Yakalanması Sonucunu Doğurmaya Elverişli Bilgiler Vermelidir 148

f. Değerlendirme 154

4. Örgüt Mensubunun Failinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi Hâlinde Uygulanacak Etkin Pişmanlık Hükmü (TCK m.221/4-c.1) 155

a. Genel Olarak 155

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı Ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır 157

c. Fail Gönüllü Olarak Teslim Olmalıdır 158

d. Fail Örgütün Yapısı Ve Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermelidir 158

5. Örgüt Mensubunun Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/4-c.2) 163

a. Genel Olarak 163

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı Ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır 164

c. Fail Gönüllü Olarak Teslim Olmayıp Yakalanmalıdır 164

d. Fail, Örgütün Yapısı Ve Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermelidir ... 164

d. Değerlendirme 166

6. TCK'nın 221'inci Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hükümleri Arasındaki İlişki .. 167

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNE İLİŞKİN MÜŞTEREK HÜKÜMLER, ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMALARININ CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE İNFAZ HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI, ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN BENZER KURUMLARDAN FARKI

I. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNE İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER 171

A. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbirine Hükmolunması (TCK m.221/5) 171

B. Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Yalnızca Bir Kez Uygulanması Kuralı (TCK m.221/6) 176

II. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMALARININ CEZA MUHAKEMESİ VE İNFAZ HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI 178

A. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlığın Varlığı Hâlinde Savcının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verme Yetkisinin Bulunup Bulunmadığı Meselesi 179

B. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümlerinden Faydalanmanın Kanun Yolu Aşamasında Mümkün Olup Olmadığı Meselesi 182

C. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Kapsamında İfade Veren Kişinin Hukuki Statüsü ve Tanık Olarak Dinlenmesi Hâlinde Yeminden Çekinme Hakkının Bulunup Bulunmadığı Meselesi ..... .184

D. Faile Etkin Pişmanlıktan Faydalanma Hakkının Bulunduğunun Hatırlatılmasının "Kanuna Aykırı Vaat" Kapsamında Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi..... 186

E. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişilerin Korunması ve İfadelerine Başvurmada İzlenecek Usuller 187

III. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNİN BENZER KURUMLARDAN FARKI VE DİĞER ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİSİ..... 190

A. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlığı Düzenleyen TCK m.221 ile Çoğunlukla Bir Örgütün Faaliyeti Kapsamında İşlenen Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçu Bakımından Getirilen Etkin Pişmanlık Düzenlemesi Olan TCK m.192 Hükmünün İlişkisi 190

B. “Ödüllendirme” İle Etkin Pişmanlık Farkı 194

C. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Fail ile “Gizli Soruşturmacı”, “Muhbir” ve “Güvenilir Kişi” Arasındaki Farklılıklar 195

D. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Kurumu ile Af Müessesesi Arasındaki İlişki..... 197

SONUÇ..... 198

KAYNAKÇA 207

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CGTİK	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	Çeviren
DSHY	Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği
E.	Esas
E.T.	Erişim Tarihi
HAGB	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması
K.	Karar
KMK	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
m.	madde
R.G.	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu
T.	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Y.	Yıl
Yarg.	Yargıtay
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

İşlenmesi amaçlanan birtakım suçların icrasını kolaylaştırmak için bu amaca yönelen insanlardan oluşan bir örgüt kurmak çok eski zamanlardan beri uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem ile daha az emek sarf edilerek daha fazla ve sürekli bir şekilde suç işlenebilmektedir. Günümüz gelişen teknolojisi karşısında birtakım suçların işlenmesinin teknik bilgi ve beceri gerektirmesi, suç örgütlerine olan ilgiyi daha da artırmaktadır. Bu gerçeği göz önünde bulunduran kanun koyucular, suç örgütlerinin toplum güvenliği bakımından ortaya çıkardığı tehlikeyi gidermek için bu örgütleri kurma ve yönetme, örgütlere üye olma, örgütlere yardım etme, örgütler adına suç işleme ve örgütlerin propagandasını yapma gibi eylemleri cezalandıran kanunlar sevk etmektedir.

Suç örgütleriyle etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi için yalnızca yukarıda ifade edilen birtakım örgüt suçlarının tespit edilip cezalandırılmasının yeterli olmayacağı bugün için bilinen bir gerçektir. Bu örgütlerin toplum için arz ettiği tehlikenin ortadan kaldırılması için ayrıca, örgütler tarafından ileride işlenmesi muhtemel suçların önlenmesi ve nihayet örgütlerin deşifre edilip ortadan kaldırılması gerekmektedir. Suç örgütlerinin yapıları gereği gizli bir şekilde faaliyette bulundukları göz önünde bulundurulduğunda, bahsedilen bu amaçların hayata geçirilmesinin hiç de kolay olmayacağı anlaşılmaktadır. Bu gizliliğin ve delil elde etme zorluğunun ortaya çıkardığı olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması için, örgütlerin kendi mensuplarından yararlanılarak birtakım deliller elde edilmesi ve bu yolla örgütlerin dağıtılmasının kolaylaştırılması, bugün için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Bu yöntemin en etkili araçlarından biri de örgüt mensupları için "etkin pişmanlık" hükümleri sevk etmektir.

Etkin pişmanlık; suç tamamlandıktan sonra failin pişmanlık duyarak suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmak ya da adli makamlarla işbirliği yaparak suçun aydınlatılmasına katkı sağlamak yönünde bir edimde bulunması suretiyle, faile ceza verilmemesi ya da daha ceza verilmesi sonucunu doğuran ödüllendirici bir ceza hukuku müessesesidir. Bu kurumun örgüt suçluları bakımından mümkün kılınması, örgütten ayrılma fikri bulunan kişilerin örgütten ayrılmalarını teşvik edecektir. Zira, bu kişiler örgütten ayrılmaları hâlinde ceza almayacaklarını ya da daha az ceza alacaklarını bildikleri için tercihlerini çoğu zaman örgütten ayrılma yönünde kullanacaklardır. Devlet makamları ise örgütten ayrılan bu kişilerden aldığı bilgiler sayesinde hem örgütleri içeriden çökertip ortadan kaldırma fırsatı bulacak hem de örgütlerin insan kaynağında eksilmelere yol açacaktır.

Suç örgütlerinin kendi mensuplarından bilgiler almak suretiyle bu örgütlerin deşifre edilmesini sağlamak ve örgütlerin insan kaynağını kurutmak için hukukumuzda da örgüt suçları bakımından uygulanma kabiliyetini haiz etkin pişmanlık düzenlemesi getirilmiş bulunmaktadır. Bu düzenlemeye Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 221'inci maddesinde altı fıkra hâlinde yer verilmiştir. Ülkemizde suç örgütlerinin sıklıkla faaliyet gösterdiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bu etkin pişmanlık düzenlemesinin de geniş bir uygulama sahası bulacağı kaçınılmazdır. Nitekim, yargı kararları incelendiğinde hukukumuzda başta terör örgütleri olmak üzere tüm suç örgütleri mensuplarının sıklıkla etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulundukları görülmektedir. Bu gerçek, örgüt suçlarında etkin pişmanlık kurumunun detaylı bir incelemeye tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Türk Ceza Hukuku doktrininde örgüt suçlarını inceleyen birçok monografik eser bulunmakla birlikte, münhasıran örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerini inceleyen çalışmalara rastlamak pek mümkün değildir. Bu konudaki incelemelere, genellikle örgüt suçlarını ele alan çalışmaların içerisinde kısa başlıklar hâlinde yer verilmektedir.

Örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin arz ettiği önem göz önünde bulundurulduğunda, bu konuyu detaylıca inceleyen bir çalışmanın gerekliliği bizi bu tez konusunu seçmeye yöneltmiştir. Çalışmamızda bu konu ele alınırken, örgüt suçlarını inceleyen kitapların, makalelerin, yayımlanmamış tezlerin ve sempozyumların tamamından yararlanılmıştır. Ayrıca bu konu, tezin ismine de yansıyacak şekilde yargı kararları ışığında ele alınmaya çalışılmıştır. Bu yapılırken özellikle son tarihli kararlardan yararlanılmış, önemli oldukça da eski tarihli içtihatlara yer verilmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde; örgüt suçlarında etkin pişmanlık konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için Türk Ceza Hukukunda "etkin pişmanlık" kurumu genel hatlarıyla incelenmiş, ayrıca örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin düzenlenme sebeplerine yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümleri öngören eski tarihli kanunlar ile mukayeseli hukukta bu müesseseye yer verilen düzenlemeler incelenmiştir.

Çalışmanın ana omurgasını oluşturan ikinci bölümünde önce hukukumuzdaki suç örgütleri ve bu örgütlerle ilişkili örgüt suçlarına yer verilmiş, ardından örgüt suçlarında etkin pişmanlık öngören TCK'nın 221'inci maddesi hükümleri detaylıca incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken yargı kararlarına sıklıkla yer verilmiş, bu yolla konunun uygulama ışığında kavranması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise örgüt suçları için öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin tamamı için ortak olan düzenlemelere yer verilip, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının ceza muhakemesi hukuku ve infaz hukuku bakımından sonuçları ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca, örgüt suçlarında etkin pişmanlık kurumun benzer bazı kurumlardan farkı ve ilişkisi de ele alınmıştır. Çalışmamızda ulaşılan sonuçlar ile bu kurum bakımından getirilen bazı tavsiyeler sonuç kısmında özetlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ETKİN PİŞMANLIK KURUMU, ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENME SEBEBİ, MUKAYESELİ HUKUKTA VE ÖNCEKİ KANUNİ DÜZENLEMELERDE ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİ

I. ETKİN PİŞMANLIK KAVRAMI, 765 SAYILI KANUN ile 5237 SAYILI KANUN DÖNEMİNDEKİ ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER, ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN DÜZENLENİŞ AMACI ve HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Kavram ve Tanım

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre etkin kavramı, *"hareketli, işleyen, çalışan, faal, aktif, dinamik"* anlamlarına gelmektedir. Aynı sözlükte pişmanlık kavramı ise, *" pişman olma durumu, nedamet"* anlamlarında kullanılmaktadır.[1] Ceza hukuku bakımından etkin pişmanlık kavramının anlamı da bu kelimelerin sözlük anlamlarıyla paraleldir.

Ceza hukuku doktrininde etkin pişmanlık kurumunun birçok tanımı yapılmaktadır. Doktrinde bir görüş etkin pişmanlığı; *"kanunda gösterilen bazı suçların tamamlanmasından sonra, failin işlediği suçtan pişmanlık duyması ve belli bir muhakeme aşamasına kadar bu suçun olumsuz etkilerini gidermesi hâlinde, cezasını azaltan ya da kaldıran şahsi bir sebep"*[2] olarak tanımlar iken; başka bir görüş bu kurumu, *"suçun tamamlanmasından sonra failin pişmanlık duyarak suçun işlenmesinin meydana getirdiği sonuçları gidermeye yönelik davranışlarda bulunması"*[3] şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir yazar ise bu kurum hakkında *"suçun bütün unsurlarıyla tamamlanmasından sonra failin bazı pişmanlık gösteren hareketler*

[1] TDK Sözlüğü, https://sozluk.gov.tr/, (E.T.: 19.08.2020).
[2] Yasemin Baba, **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık,** 1.Baskı, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi No:1, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 3-4.
[3] Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 446.

yapması durumunda, bu hareketler dolayısıyla faile ceza verilmemesini veya cezasında indirim yapılmasını ifade eden kurum"[4] şeklinde bir tanımlama yapmaktadır.[5]

Unsurları aşağıda açıklanacak olmakla beraber kanaatimize göre etkin pişmanlık kurumu; kanunda düzenlenen bazı suçların tamamlanmasından sonra failin işlediği suçtan pişmanlık duyarak, belirli bir muhakeme aşamasına kadar, suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlarla iş birliği yaparak verdiği bilgilerle suçun aydınlatılmasına katkı sağlama yönünde aktif bir edimde bulunması karşılığında cezayı ortadan kaldıran veya azaltan şahsi bir sebep olarak tanımlanabilir.

B. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık

765 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ile 5237 sayılı TCK etkin pişmanlık kurumunu farklı şekilde düzenlemiştir. Bu farklılığın temelinde, iki kanunun teşebbüs ve gönüllü vazgeçme kurumlarını farklı şekilde ele alması vardır.[6] 765 sayılı TCK döneminde teşebbüs kurumu, eksik teşebbüs-tam teşebbüs ayrımına tabi tutulmaktaydı. Failin icra hareketlerine başlamasıyla beraber bu hareketleri elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaması hâlinde eksik teşebbüs, icra hareketlerinin tamamlanmasıyla birlikte neticenin meydana gelmemesi hâlinde ise tam teşebbüs söz konusu olmaktaydı.[7]

5237 sayılı TCK, 35'inci maddesindeki teşebbüs düzenlemesiyle yeni bir anlayışı kabul ederek eksik-tam teşebbüs ayrımını terk etmiştir.[8] Yine 765 sayılı TCK döneminde gönüllü vazgeçme sadece eksik teşebbüs aşamasında, yani failin icra hareketlerini tamamlamadan suçtan vazgeçmesi durumunda söz konusuydu. 5237 sayılı TCK döneminde ise gönüllü

---

[4] Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 517.
[5] Diğer tanımlar için bkz. Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 19. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2013, s. 292; Mustafa Arslantürk, **Etkin Pişmanlık-Vazgeçme-Cezasızlık.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 22; İbrahim Özer, Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, 2011, s. 6.
[6] Ensar Baki, "Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık", **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,** Sayı. 2, Yıl. 2016, s. 34.
[7] Adem Sözüer, **Suça Teşebbüs**. 1. Baskı, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1994, s. 226; Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 513; Andrew Ashworth, **Principles Of Criminal Law**, 4th Edit., Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 446; Doğan Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**, 1. Baskı, Ankara: Kazancı Yayınları, 1994, s. 21.
[8] Köksal Bayraktar, Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri, **Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, *Raporlar*, TBB Yayınları,** Sayı. 71, Yıl.2004, s.33.

vazgeçme kurumunun uygulama sahası hem icra hareketleri tamamlanmadan hem de netice meydana gelmeden suçtan dönülmesi hâlini kapsayacak şekilde genişletilmiştir.[9] Bu değişikliklerin sonucunda iki kanunun etkin pişmanlık düzenlemesi arasında da fark oluşmuştur.

765 sayılı TCK döneminde etkin pişmanlık kurumu doktrinde genel olarak "faal nedamet" olarak adlandırılmaktaydı. Faal nedamet kurumu doğrudan Kanunda düzenlenmemiş, doktrin ve yargı makamları tarafından kabul edilen bir müessese olma özelliğine sahipti.[10] Faal nedamet doktrinde, *"icranın bitmesinden sonra failin neticenin gerçekleşmesine, kendi ihtiyarında olan sebeplerle engel olması hali"* olarak tanımlamaktaydı.[11] Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere 765 sayılı Kanun döneminde etkin pişmanlık, yalnızca icra hareketlerinin bitmesinden sonra neticenin fail tarafından engellenmesi hâlinde mümkün olmaktaydı. İcra hareketlerinin devamı sırasında failin suçtan dönmesi hâlinde ise gönüllü vazgeçme (ihtiyariyle vazgeçme) gündeme gelmekteydi.[12] Özetle, failin eksik teşebbüs aşamasında suçtan vazgeçmesi hâlinde gönüllü vazgeçme, tam teşebbüs aşamasında suçtan vazgeçip neticenin meydana gelmesini önlemesi hâlinde ise faal nedamet (etkin pişmanlık) söz konusu olmaktaydı.[13]

Failin suç tamamlandıktan sonra pişmanlık gösterip suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırması, tazminat ödemesi ya da mağdurdan özür dilemesi gibi durumlar ise bazı yazarlarca suçtan sonraki faal nedamet olarak kabul edilmekteydi.[14] Ancak, 765 sayılı Kanun döneminde etkin pişmanlık kurumu suç öncesine özgülendiği için, bahsedilen bu durumların yalnızca takdiri indirim sebepleri olarak göz önünde bulundurulabileceği ifade edilmekteydi.[15] Ayrıca bu kanun döneminde, failin faal nedametten faydalanması için iradi davranışı yeterli

[9] İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15.Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 522.
[10] Faruk Erem, **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt: I Genel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s. 336; Kayıhan İçel, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş 6. Bası, 2014, s. 473; Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 563.
[11] Köksal Bayraktar, "Faal Nedamet", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 33, S. 3-4, Yıl. 1967, s. 123 Başka bir tanım için bkz. Zeki Hafızoğulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**, 1. Baskı, Ankara: US-A Yayıncılık, 2012, s. 151: "Etkin pişmanlık işlenmekte olan bir suçu işlemekten vazgeçmektir."
[12] Carlo Erra, "Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme", Çev. Sahir Erman, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 10, S. 3-4, 1944, s. 715; Baki, s. 34-35; Özen, **Genel Hükümler**, s. 563.
[13] Baba, s. 14-15.
[14] Hafızoğulları ve Özen, s. 151; Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 125.
[15] Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 126.

bulunmamakta, kurumun özüne uygun olarak bu iradi davranışın bir pişmanlık sonucu yerine getirilmesi aranmaktaydı.[16]

765 sayılı Kanun döneminde, etkin pişmanlığın (faal nedamet) varlığı hâlinde failin ceza sorumluluğunun nasıl belirleneceği hususu ise tartışmalıydı. Doktrinde, etkin pişmanlığın varlığı hâlinde faile ceza verilmesine gerek olmadığı yönünde görüşler[17] bulunmakla beraber hâkim görüş, bu durumda failin tam teşebbüsten dolayı cezalandırılması ancak cezasında takdiri indirim nedenlerini düzenleyen TCK'nın 59'uncu maddesine göre bir indirim yapılması yönündeydi.[18]

C. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık

5237 sayılı TCK ile bir anlayış değişikliğine gidilerek, teşebbüs ve gönüllü vazgeçme kurumlarının 765 sayılı TCK döneminde olduğundan daha farklı bir şekilde düzenlendiğinden yukarıda bahsedilmişti. Bu değişikliklere paralel olarak, 5237 sayılı TCK'da etkin pişmanlık kurumu da yalnızca suçun tamamlanmasından sonraki aşamaya özgülenmiştir.[19]

Yeni Kanun ister icra hareketleri bitmeden olsun ister icra hareketleri bittikten sonra neticenin önlenmesi şeklinde olsun, suç tamamlanmadan önce failin suçtan dönmesi hâlini gönüllü vazgeçme kurumu kapsamında düzenlemiştir.[20] TCK'ya göre, suçun tüm unsurlarıyla tamamlanmasından sonra failin pişmanlık göstererek suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma yönünde bir edimde bulunması hâlinde ise etkin pişmanlık gündeme gelecektir.[21] Kısaca 5237 sayılı TCK, eski kanun dönemindeki ihtiyariyle vazgeçme ve faal nedamet müesseselerini tek bir çatı altında gönüllü vazgeçme kurumunun bir parçası hâline getirmiş, etkin pişmanlık

[16] Erem, **Türk Ceza Hukuku**, s. 340.
[17] Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 137.
[18] Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 137-138; Baki, s. 36; Faal nedamet suçtan sonrası için söz konusu ise bu durumda; kanunda açık bir düzenleme var ise bu durumun "hafifletici sebep" bağlamında ele alınacağı, kanunda açık bir düzenleme yok ise failin cezasında 59'uncu maddede düzenlenen takdiri indirim nedenleri hükmüne göre indirim yapılacağı kabul edilmekteydi. Bkz. Güngör Saka, "İhtiyariyle Vazgeçme ve Faal Nedamet", **Adalet Dergisi**, C. 78, S. 5, 1988, s. 94; Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 127; Baba, s. 17.
[19] Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: II.** 14.Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 2019, s.152; Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu 3.Cilt**, Tümüyle Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.
[20] Hale Akdağ, "Gönüllü Vazgeçme", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 2, 2013, s. 97-98.
[21] Akbulut, s. 665; Akdağ, s. 93; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 447.

kurumunu ise yalnızca suçun tamamlanmasından sonraki aşamada gündeme gelecek şekilde düzenlemiştir.[22]

Tüm bu açıklamalar sonucunda 5237 sayılı TCK bakımından etkin pişmanlık kurumunun tanımını; kanunda düzenlenen bazı suçların tamamlanmasından sonra failin işlediği suçtan pişmanlık duyarak, belirli bir muhakeme aşamasına kadar suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma veya adli makamlara bilgi vererek suçun aydınlatılmasına katkı sağlama yönünde aktif bir çaba göstermesi sonucunda cezayı ortadan kaldıran veya azaltan şahsi bir sebep olarak yapmak mümkündür.

Birçok ülke ceza kanunları etkin pişmanlıktan ayrıca bahsetmiştir. Bunlardan bazıları etkin pişmanlık kurumuna genel bir hüküm olarak yer verirken, diğer bazıları da belirli suçlar için bu müesseseye atıfta bulunmuşlardır.[23] 5237 sayılı TCK ise tıpkı eski yasada olduğu gibi etkin pişmanlık müessesesini genel bir hüküm olarak değil, bazı suç tipleri bakımından ayrı ayrı olarak düzenlemiştir.[24]

Kanunun etkin pişmanlık hükümleri sevk ettiği suç tipleri sınırlı sayıdadır.[25] Bu suçlar sırayla; organ veya doku ticareti suçu (TCK m. 93), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu (TCK m. 110), malvarlığına karşı suçlar (hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas, yağma, karşılıksız yararlanma suçları) (TCK m.168), imar kirliliğine neden olma suçu (TCK m. 184/5), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile kullanmak için uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu

---

[22] Baki, s. 40; Mehmet Gödekli, "Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,** Sayı. 29, Yıl. 7, 2017, s. 283; Doktrinde bazı yazarlar 5237 sayılı TCK döneminde de etkin pişmanlık kurumunu suç tamamlanmadan önce neticenin meydana gelmesinin önlenmesi ve suç tamamlandıktan sonra bazı edimleri yerine getirilmesi sonucunda gerçekleşen bir kurum olarak ele almaktadır. İçel, s. 474-475.

[23] Dönmezer ve Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: II.**, s. 159.

[24] 2003 yılında meclise sunulan ancak yasalaşmayan Dönmezer Tasarısı'nda etkin pişmanlık müessesesi genel hükümler bölümünde düzenlenmişti. Bu düzenleme " *Kastettiği cürmün icra hareketlerini bitirmiş olmakla beraber çabalarıyla neticenin meydana gelmemesini sağlamış ve meydana gelmiş neticeyi tamamen ortadan kaldırmış"* olduğu halde failin cezasının indirileceği şeklinde düzenlenmişti. Buna göre tam teşebbüs aşamasındaki vazgeçme ile etkin pişmanlık tek bir çatı altında toplanarak cezayı azaltan bir sebep olarak düzenlenmişti. Baba, s. 17.

[25] "TCK'da etkin pişmanlık tüm suçlarda uygulanabilecek genel bir hüküm olarak değil, özel suç tipleri bakımından uygulanabilecek istisnai bir müessese olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda kanun koyucu bazı suçlara ilişkin etkin pişmanlık düzenlemesini "etkin pişmanlık" başlığıyla bağımsız bir madde hâlinde (TCK'nın 93, 110, 168, 192, 201, 221, 248, 254, 269, 274, 293.) bazılarını ise suç tipinin düzenlendiği maddenin bir fıkrası şeklinde gerçekleştirmiştir. (TCK'nın 184/5, 230/5, 245/5, 275/2, 275/3, 281/3, 282/6, 289/2, 297/4, 316/2.) Bu hükümlerin bir kısmında etkin pişmanlık nedeniyle cezanın tamamen ortadan kaldırılması öngörülmüş, bir kısmında ise sadece belli oranda indirilmesi kabul edilmiştir." YCGK., T. 10.03.2020, E. 2017/14-614, K. 2020/159, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 08.11.2020).

(TCK m. 192), parada sahtecilik suçu ile kıymetli damgada sahtecilik suçu (TCK m. 201), suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu (TCK m. 221), banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçu (TCK m. 245/5), zimmet suçu (TCK m. 248), rüşvet suçu (TCK m. 254), iftira suçu (TCK m. 269), yalan tanıklık suçu (TCK m. 274), suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu (TCK m. 281/3), suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu (TCK m. 282/6), muhafaza görevini kötüye kullanma suçu (TCK m. 289/2), hükümlü veya tutuklunun kaçması suçu (TCK m. 293), infaz kurumuna veya tutukevine yasak eşya sokma suçu (TCK m. 297/4), suç için anlaşma suçu (TCK m. 316/2)'dur. Her bir etkin pişmanlık hükmü bazı farklı unsurları bünyesinde barındırsa da hepsi için ortak genel unsurlar da bulunmaktadır.[26]

Aşağıda etkin pişmanlık kurumun düzenleniş sebebi ile hukuki niteliği ortaya koyulduktan sonra her etkin pişmanlık düzenlemesi için geçerli olan genel unsurlara değinilecek, ardından da çalışmamızın esasını oluşturan ve örgüt suçları için sevk edilen etkin pişmanlık düzenlemesi olan TCK'nın 221'inci maddesi detaylı olarak incelenecektir.

D. Etkin Pişmanlık Kurumunun Düzenlenme Amacı

5237 sayılı TCK'nın 1'inci maddesinde ceza kanununun amacına yer verilmiştir. Bu maddede Kanun'un amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak ve suç işlenmesini önlemek olarak ifade edilmiştir. Esasen TCK'nın içinde düzenlen etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş amacı da bu hükümde sayılanlardan farklı değildir.[27] Ancak daha özele indirgenecek olunursa bu kurumun düzenleniş amacı iki başlık altında toplanabilir. Bunlardan ilki, suç tamamlandıktan sonra failin yanlışını anlayarak ortaya çıkardığı haksızlığı gidermesine imkân sağlamak, yani suç yolundan (iter criminis) dönmesi için ona altın köprüler sunmak, ikincisi ise suç işlenmiş olmakla birlikte sonradan ortaya çıkabilecek daha ağır ihlallerin önüne

[26] Ayrıca, bazı özel ceza kanunları ile ceza hükmü içeren diğer kanunlarda düzenlenen suçlar için getirilen etkin pişmanlık hükümleri de mevcuttur. Örneğin; Sermaye Piyasası Kanunu'nun (SPK) 110'uncu maddesinde düzenlenen *"Güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçu"* bakımından aynı maddenin üçüncü fıkrasında bir etkin pişmanlık hükmü sevk edilmiştir. Aynı şekilde, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun (KMK) 3'üncü maddesinde *"Kaçakçılık suçları"* tek tek sayılmış, aynı Kanun'un 5'inci maddesinde ise bu suçlar bakımından öngörülen bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Örnekleri bu şekilde çoğaltmak mümkündür. Çalışmamızda etkin pişmanlık kurumu TCK bağlamında ele alınsa da, burada söylenen hususlar özel ceza kanunlarındaki etkin pişmanlık düzenlemeleri bakımından da geçerlidir.

[27] Evrim Yıldırım, "Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, 2014, s. 233.

geçilebilmesi için cezayı azaltarak ya da ortadan kaldırarak failin veya diğer suç ortaklarının başka suçlar işlemesinin önüne geçmektir.[28]

İkinci amaç özellikle çalışmamızın da konusunu oluşturan suç işlemek amacıyla kurulan örgütlerde kendini göstermektedir. Gerçekten bu örgütler ileride çok sayıda suç işlemek için bir araya gelmiş kişilerden oluşmaktadır. Örgüt mensubunun pişmanlık göstererek örgütün yapısı, mensupları ya da işlediği suçlar hakkında bilgiler vermesi daha sonra işlenecek suçların önlenmesinde hayati bir öneme sahiptir. Bu sebeple örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmesi, pişman olan örgüt suçlularının legaliteye dönme yönünde adım atmalarını teşvik edecek, devlet de bu kişilerden aldığı bilgilerle suç örgütleriyle daha etkin mücadele edecektir.

Aşağıda örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verilmesinin sebebini ve önemini detaylıca inceleyeceğimizden, burada sadece bu suçluluk tiplerinde de etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verildiğini ve bu durumun örgüt suçlarıyla etkin mücadele edilebilmesi açısından önemli olduğunu zikretmekle yetiniyoruz.

Etkin pişmanlık kurumunun düzenlenmesiyle suç tamamlandıktan sonra faillere ya da şeriklere meydana gelen zararı ortadan kaldırarak, düzelterek ya da suçun aydınlatılmasına katkı sağlayarak hatasını telafi etme ve bozulan hukuk barışını onarma imkânı verilmektedir.[29] Bu müessesenin düzenleniş amacı yaptırımların caydırıcılığını azaltmak ya da bu düzenlemeleri fırsata çevirmek isteyen suçluları kurtarmak olmamalıdır. Kanun koyucu hangi suçlarda etkin pişmanlığın düzenleneceğine ve etkin pişmanlığın hangi aşamaya kadar mümkün olacağına karar verirken yukarıdaki esaslardan hareket ederek izlediği suç politikasına göre belirleme yapmalıdır.[30]

Doktrinde, etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş amacının suçluya bozduğu hukuk düzenini onarma imkânı verme ve sonradan işlenme tehlikesi olan daha ağır suçların önlenmesi olması sebebiyle, bu kurumun özünün hukuki değil siyasal olduğu ifade edilmektedir.[31]

---

[28] Sami Selçuk, "**Suç Sonrası Etkin Cayma (1)**", TIMETURK, 08.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-i.html, (E.T.: 12.08.2020).

[29] Zafer İçer**,** "Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Bülent TAHİROĞLU'na Armağan, C.23, S.3, 2017, s. 774-775.

[30] Baba, s. 29.

[31] Sami Selçuk, **"Suç Sonrası Etkin Cayma (2)**", TIMETURK, 22.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-2.html, (E.T.: 12.08.2020).

E. Etkin Pişmanlık Kurumunun Hukuki Niteliği

Etkin pişmanlık, cezayı ortadan kaldıran veya azaltan şahsi bir sebeptir.[32] Bu husus malvarlığına karşı işlenen suçlarda etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 168'inci maddesinin gerekçesinde ifade edildiği gibi,[33] Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında da ortaya koyulmuştur.[34] 5237 sayılı TCK'da etkin pişmanlık, yalnızca tamamlanmış suçlar bakımından gündeme gelecek şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla etkin pişmanlıktan bahsedilebilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekeceğinden bu kurum, kast ve kusurluluğun dışında değerlendirilmektedir.[35] Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde fiil suç oluşturmaya devam edeceğinden, bu fiil karşılığında güvenlik tedbirlerine hükmetmek mümkündür.[36]

Etkin pişmanlık kurumunun şahsi bir sebep olmasının sonuçlarından birisi de sadece bu sebep kendisinde bulunan kişilerin etkin pişmanlıktan faydalanacak olmasıdır. Örneğin; iştirak hâlinde işlenen bir suçun varlığı hâlinde, yalnızca etkin pişmanlık gösteren fail veya şerikler bu kurumdan faydalanacak, etkin pişmanlık göstermeyen fail veya şeriklerin ceza sorumluluğunda herhangi bir değişiklik olmayacaktır.[37]

Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde fail ya hiç cezalandırılmayacak ya da cezasında kanunun öngördüğü şekilde bir indirim yapılacaktır. Kanun koyucu bu cezalandırma ayrımını

---

[32] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 444; Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 525; Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 665; Hakeri, s. 517-518; Hasan Gerçeker, Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: I. Güncellenmiş 4.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018. s. 426; Özen, **Genel Hükümler**, s. 564.

[33] TCK m.168 Gerekçesi: "… Bu düşüncelerle, etkin pişmanlık; hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık ve karşılıksız yararlanma suçlarında cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebep olarak kabul edilmiştir."

[34] "5237 sayılı TCK'nun kabul ettiği suç teorisi uyarınca, suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşmesiyle, ortaya cezalandırmaya layık bir haksızlık çıkmakta, kusuru kaldıran bir sebebin de bulunmaması hâlinde fail hakkında bir cezaya hükmolunmaktadır. Fakat bazı hâllerde kanun koyucu, failin cezalandırılması için başka birtakım unsurların da bulunması ya da bulunmamasını aramıştır. İşte haksızlık ve kusur isnadı dışında kalan bu gibi hususlar "suçun unsurları dışında kalan hâller" başlığı altında ele alınmaktadır. Bunlardan failin cezalandırılması için gerekli olanlara "objektif cezalandırılabilme şartları", bulunmaması gerekenlere de "şahsi cezasızlık sebepleri" veya "cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebepler" denilmektedir (Mahmut Koca-İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, 8. Baskı, s. 351). **Bu yönüyle etkin pişmanlık; cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler arasında yer almaktadır**." YCGK., T. 27.03.2018, E. 2017/1118, K. 2018/121, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 04.12.2020).

[35] Akbulut, s. 665; İçer, **"Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)",** s. 774; Hakeri ,s. 518.

[36] Baba, s. 21.

[37] Baba, s. 22.

yaparken; suç tipinin özellikleri, ortaya çıkan tehlike veya zararın ağırlığı, pişmanlığın gerçekleşme tarzı ile zamanı gibi kıstasları göz önünde bulundurmaktadır.[38]

II. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA ETKİN PİŞMANLIK VE UNSURLARI

A. Genel Olarak

Etkin pişmanlığın unsurları doktrinde çeşitli şekilde sınıflandırılmaktadır. Doktrinde bir görüş etkin pişmanlığın unsurlarını maddi unsurlar-manevi unsurlar[39] şeklinde ayrıma tabi tutarken, diğer bir görüş objektif unsurlar-subjektif unsurlar[40] şeklinde bir tasnif yapmaktadır. Bu konuda başka bir görüş ise etkin pişmanlığın unsurlarını, faile ilişkin şartlar-fiile ilişkin şartlar[41] şeklinde tasnif etmektedir. Çalışmamızda, doktrindeki maddi unsur-manevi unsur ayrımını benimsenerek, etkin pişmanlığın unsurları bu başlık altında incelenecektir.

Etkin pişmanlığın dış dünyada değişiklik meydana getiren somut unsurları maddi unsur, failin psişiğinde ortaya çıkan durumlar ise manevi unsur başlığı altında değerlendirilecektir. Bu belirlemeye göre etkin pişmanlığın maddi unsurları; tamamlanmış bir suçun varlığı, tamamlanmış bu suça ilişkin etkin pişmanlık hükmünün kanunda münhasıran düzenlenmiş olması, etkin pişmanlık gösteren failin pozitif bir edimde bulunması ve pişmanlığın kanunda öngörülen süre içerisinde gösterilmiş olması olarak ifade edilebilir. Etkin pişmanlığın manevi unsurları ise; failin işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması, failin gösterdiği pişmanlığın iradi ve gönüllü olması ve failin bizzat pişmanlık göstermesidir. Bu unsurlar kümülatif niteliktedir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için bu unsurların tamamının somut olayda gerçekleşmesi gerekir.[42] Elbette aşağıda bahsedilecek genel unsurlardan farklı olarak her etkin pişmanlık hükmünde ilgili suç tipinin niteliğine göre başka unsurların aranması da mümkündür.[43]

---

[38] İçer, **"Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)",** s. 775.
[39] Bkz. Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 294.
[40] Bkz. Baba, s. 33-98.
[41] Bkz. Baki, s. 42.
[42] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 295.
[43] Örneğin, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçu (TCK m.110) bakımından "mağdurun şahsına zarar vermemiş olmak", suç için anlaşma suçu (TCK m.316) bakımından "amaçlanan suçun işlenmemiş olması" ve konumuzu ilgilendiren örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemesi sevk eden hükmün (TCK m.221) ilk üç fıkrasında "suçun işlenişine iştirak etmemiş olmak" koşullarının aranması gibi.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında etkin pişmanlığın unsurlarını herhangi bir tasnife tabi tutmadan şu şekilde ortaya koymuştur: *“ Gerek Türk Ceza Kanunu'ndaki gerekse özel ceza kanunlarındaki etkin pişmanlık düzenlemeleri incelendiğinde ve öğreti ile yargısal kararlardaki görüşler değerlendirildiğinde "etkin pişmanlığın" unsurlarının; 1- Kanunda etkin pişmanlığa imkân tanıyan bir düzenleme bulunması, 2- Suçun tamamlanmış olması, 3- Failin kanunda öngörülen biçimde aktif bir davranışının olması, 4- Failin bu davranışının iradi olması, şeklinde belirlenmesi mümkündür.”*[44] Bu kararla ortaya koyulan etkin pişmanlığın unsurları yukarıda ifade edilen açıklamalar ile paralellik arz etmektedir.

B. Etkin Pişmanlığın Unsurları

1. Maddi Unsurlar

a. Tamamlanmış Bir Suç Olmalıdır

Yukarıda da ifade edildiği gibi, 5237 sayılı TCK etkin pişmanlık kurumunu 765 sayılı TCK döneminde olduğundan farklı olarak suçların tamamlanmasından sonraki aşamaya özgülemiştir. Buna göre henüz suç tamamlanmadan önce failin suçtan vazgeçmesi durumu gönüllü vazgeçme hükümleri bağlamında değerlendirilecek, suç tamamlandıktan sonra failin pişmanlık duyup suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırması ya da adli makamlara bilgi vererek suçun aydınlatılmasına katkı sağlaması durumunda ise etkin pişmanlığın varlığı kabul edilecektir.[45] Dolayısıyla, etkin pişmanlığın varlığı için aranan ilk unsur, tamamlanmış bir suçun varlığıdır.[46] Suçun tamamlanması, kanuni tanımdaki unsurların tamamının gerçekleştirilmesi anlamına gelir.[47]

---

[44] YCGK., T. 27.03.2018, E. 2017/1118, K. 2018/121, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T: 17.12.2020).

[45] “Etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekir. Teşebbüs aşamasında kalan suçlar bakımından etkin pişmanlıktan söz edilemez ancak şartları var ise "gönüllü vazgeçme" gündeme gelebilir.” YCGK., T. 10.03.2020, E. 2017/14-614, K. 2020/159, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 26.12.2020).

[46] Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012, s. 315; Özer, s. 21.

[47] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 416; Akbulut, s. 615; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 417; 5237 sayılı TCK döneminde doktrindeki hâkim fikre göre suçun unsurları maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsuru olmak üzere üç başlık altında incelenir. Tamamlanmış bir suçun varlığı için bu üç unsurun da gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde etkin pişmanlık gündeme gelemez. Bu durumda ancak gönüllü vazgeçmenin varlığı düşünülebilir.[48] Bu durum TCK'nın 36'ncı maddesinin gerekçesinde *"Suç bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalınan eşyanın geri verilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması hâllerinde, artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur"* denilmek suretiyle ortaya koyulmuştur. Ayrıca Yargıtay uygulamasında da etkin pişmanlık ile teşebbüsün aynı olayda bulunamayacağı ifade edilmektedir.[49]

Bu unsur bakımından önemli olan suçun tamamlanmış olmasıdır. Kesintisiz suçlarda suçun tamamlanma hâli ile sona erme hâli farklı zamanlarda meydana gelmektedir.[50] Bu suçlar bakımından failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için suçun sona ermesinin beklenmesi gerekmemektedir. Suçun tamamlanmasıyla birlikte failin etkin pişmanlıktan yararlanması mümkündür.[51]

b. Tamamlanmış Suça İlişkin Olarak Etkin Pişmanlık Hükmü Kanunda Düzenlenmiş Olmalıdır

Etkin pişmanlığın bir diğer maddi unsuru, tamamlanmış suça ilişkin etkin pişmanlık hükmünün kanunda münhasıran düzenlenmiş olmasıdır.[52] Kanunumuzda etkin pişmanlık adı altında genel bir hükme yer verilmemiştir. Kanun koyucu sadece belirli suçlar bakımından etkin pişmanlık düzenlemesi yapma yoluna gitmiştir.[53] Bunun sonucunda kanunilik ilkesinin gereği olarak etkin pişmanlık kurumu hangi suçlar için öngörülmüşse sadece o suçlar için uygulanabilecektir.[54]

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bu hususu bir kararında şu şekilde açıklamıştır: "*Etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için öncelikle kanunda o suç ve faili bakımından buna imkân*

[48] Bu yönde bir yargı kararı için bkz. Baba, s. 43: YCGK., T. 27.03.2018, E. 2017/1118, K. 2018/121, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.12.2020).
[49] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 299.
[50] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 190; Akbulut, s. 975-976; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 81.
[51] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 302; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 447.
[52] Dönmezer ve Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: II.,** s. 153; Özer, s. 19; Özen, **Genel Hükümler**, s. 563: "Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için mutlaka açıkça düzenleme bulunması gerekir. Bu nedenle, etkin pişmanlık, genel hüküm değil, özel hükümdür."
[53] Mustafa Avcı, "Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları ve Özellikle 2004 TCK Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi, Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, Raporlar", **TBB Yayınları**, S. 71, 2004, s. 213; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s. 315; Yıldırım, s. 235.
[54] V. Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 464; Hakeri, s. 518.

tanıyan özel bir hüküm bulunması gerekir. Her suç açısından etkin pişmanlığın uygulanması mümkün değildir. Esasen niteliği gereği her suç etkin pişmanlığa elverişli de değildir. Bir suç tipi bakımından kanunda etkin pişmanlık düzenlemesi öngörülmemiş ise "kanunilik ilkesi" uyarınca kıyas veya yorum yoluyla da olsa etkin pişmanlık uygulanamaz"[55]

Sözü geçen Yargıtay kararında da ifade edildiği üzere her suç etkin pişmanlığa elverişli de değildir. Zira, kasten öldürme ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda fiilin zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmak mümkün olmadığı gibi, adli makamlarla iş birliği yaparak suçun aydınlatılmasına katkı sağlamak suretiyle ileride işlenecek aynı tarzda suçların engellenmesi de olanaklı değildir.[56] Bu gibi hususları göz önünde bulunduran bazı yazarlar, TCK'da genel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmeyip sadece belirli bazı suçlar bakımından etkin pişmanlık hâlinin öngörülmesinin isabetli olduğunu savunmaktadırlar.[57] Kanaatimizce de bu yolun tercih edilmesi daha doğru olmuştur.

Kanunun etkin pişmanlık düzenlemesi yapmadığı suçlarda failin pişmanlık göstermesi hâlinde, bu pişmanlığın hiçbir zaman dikkate alınmayacağı söylenemez. Bu gibi hâllerde bu pişmanlık hâli TCK'nın 62'nci maddesinde düzenlenen *"takdiri indirim nedenleri"* hükmü uyarınca fail lehine bir indirim sebebi teşkil edebilir.

c. Pişmanlık Aktif Olmalıdır (Fail Pozitif Edimde Bulunmalıdır)

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için salt içsel bir pişmanlık ya da üzüntü duyması yeterli değildir. Pişmanlığın dış dünyaya yansıyan "etkin" bir yönü olmalıdır.[58] Ezcümle, Kanun failden suçun olumsuz sonuçlarını gidermek için aktif bir davranışta bulunmasını aramaktadır.

---

[55] YCGK., T. 10.03.2020, E. 2017/14-614, K. 2020/159, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 26.12.2020); Aynı doğrultuda başka bir karar için bkz. YCGK., 27.03.2018., E. 2017/1118, K. 2018/121, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.12.2020).

[56] Türk hukukunda etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suç tiplerinde ortak bir özellik tespit etmek oldukça zordur. Buna karşılık Alman hukukunda etkin pişmanlık hükümlerine çoğunlukla kalkışma suçu niteliğinde olan ve hukuki değerin zarar görme tehlikesinin suçun oluşumu için yeterli olduğu suç tiplerinde yer verildiği ifade edilmektedir. Bkz. Bernd Heinrich, **Ceza Hukuku Genel Kısım**-I, Editör: Yener Ünver, Ankara: Adalet Yayınları, 2014, s. 464-465.

[57] Sami Selçuk, **"Suç Sonrası Etkin Cayma (2)"**, TIMETURK, 22.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-2.html, (E.T:09.10.2020); Bu konuda bazı yazarlar ise TCK'da genel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmesinin daha isabetli olacağı kanaatindedir. Soyaslan, **Genel Hükümler**, s. 315.

[58] Baki, s. 46; Özer, s. 22.

Gönüllü ve iradi olarak yapılması gereken bu aktif davranış, etkin pişmanlığın öngörüldüğü her suç tipinde farklı şekilde ortaya çıkabilir.[59] Örneğin, çalışmamızın özünü oluşturan örgüt suçları bakımından öngörülen etkin pişmanlık hükmünde (TCK m.221) failden adli makamlara örgütün yapısı, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ya da diğer örgüt mensupları hakkında bilgi vererek suçun aydınlatılmasına yardımcı olması beklenmektedir. Bu bilginin kapsamı, sonuca etkisi ve güvenilirliğinin nasıl araştırılacağı ile ilgili hususlar aşağıda detaylıca incelenecektir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için Kanunun aradığı aktif davranış ise, aynen iade veya tazmin suretiyle suçun işlenmesi sonucunda ortaya çıkan zararın karşılanmasıdır.[60] Diğer bazı suçlar bakımından bakılacak olunursa bu aktif davranış; kullanmak için uyuşturucu madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bakımından resmi makamlara başvurarak tedavi edilmeyi isteme (TCK m.192/2), iftira suçunda (TCK m.269) iftiradan, yalan tanıklık suçunda (TCK m.274) ise yalan beyandan dönüp gerçeği söyleyerek maddi gerçeğin ortaya çıkmasına katkıda bulunma şeklinde tezahür etmektedir. Aynı şekilde kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunda (TCK m.110) failin, mağdurun şahsına zarar vermeden onu güvenli bir yerde bırakmasının aranılması da bu aktif davranışa örnek olarak gösterilebilir.[61]

d. Pişmanlık Kanunda Öngörülen Zamanda/Muhakeme Aşamasında Gösterilmiş Olmalıdır

Etkin pişmanlığın yalnızca tamamlanmış suçlar bakımından mümkün olduğundan ve bu pişmanlığın suç tamamlandıktan sonra ortaya koyulması gerektiğinden yukarıda bahsedilmişti. Ancak, failin suç tamamlandıktan sonra herhangi bir zamanda pişmanlık duyduğunu ortaya

[59] Baba, s. 49; Bkz. Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 315: " Özetlemek gerekirse, Türk Ceza Kanunu'nun, pişmanlık öngörülen çeşitli suç tiplerinde etkinlik bakımından kanunilik ilkesi doğrultusunda aradığı ölçütler (etkinliğin göstergeleri), ana hatlarıyla; suçu ihbar etme, suçun tespitini kolaylaştırma ve suçluların/şeriklerin yakalanmasını sağlama (m. 93;192/1-3; 201; 221/3-4; 254/1-3; 297/4); mağdura zarar vermeksizin güvenli yerde serbest bırakma (m. 110); iade veya tazmin suretiyle zararı giderme (m. 168; 245/5; 248); ruhsatsız/ruhsata aykırı yapıyı imar planına uygun hale getirme (m. 184/5); suç konusunu veya onun imal edildiği/saklandığı yeri ihbar ederek ele geçirilmesini sağlama (m. 192/1-2; 201; 254/1; 281/3; 282/6; 289/2); tedavi talep etme (m. 192/4); suç örgütünü dağıtma/örgütten ayrılma (m. 221/1-2); fiilden rücu etme (m. 269; 316/2); gerçeği söyleme (m. 274) ve teslim olma (m. 293) şeklinde sıralanabilir."

[60] Mahmut Koca ve İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi: Ankara, 2017, s. 580; Köksal Bayraktar ve Ali Kemal Yıldız (editör), **Özel Ceza Hukuku Cilt IV-Malvarlığına Karşı Suçlar**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık: İstanbul, 2018, s. 63-67.

[61] Soyaslan, **Genel Hükümler**, s. 316.

koyması etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması için yeterli değildir. Bu pişmanlığın kanunun öngördüğü zamana/muhakeme aşamasına kadar ortaya koyulması gerekmektedir.[62]

Failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için pişmanlığını göstermesi gereken zaman/muhakeme aşaması bakımından her suç için uygulanabilecek ortak bir hüküm sevk edilmemiştir. Kanun koyucu etkin pişmanlığı mümkün kıldığı her suç bakımından, bu hükümlerin uygulanacağı aşamayı farklı şekilde tayin etmiştir. Bazı suçlar bakımından etkin pişmanlığın soruşturma başlamadan önce ortaya koyulması gerekirken,[63] diğer bazı suçlar bakımından kovuşturma evresinde hüküm verilmeden önce veya sonra ortaya koyulması aranmıştır.[64]

Etkin pişmanlığın kovuşturma evresinde "hüküm verilmeden önce" gerçekleşmesi aranmış ise bu pişmanlığın ilk derece mahkemesinin yargılamayı sonlandıran hükmünden önce ortaya koyulması gerekmektedir.[65] Başka bir deyişle, ilk derece mahkemesince verilen hükmün kanun yolu aşamasında bozularak mahkemenin önüne tekrar gelmesi hâlinde failin bu aşamada göstereceği pişmanlık "hüküm verilmeden önce" olma şartını sağlamayacaktır.[66] Zira ceza muhakemesi hukukunda hüküm, yargılama makamının önüne gelen uyuşmazlığı doğrudan doğruya çözmek üzere verdiği karar anlamına gelmektedir.[67] Hükmün kesinleşmesi ise verilen hükme karşı başvurulacak kanun yolunun bulunmaması, kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu aşamasında karar verilmesi sonucunda başvurulabilecek başka bir olağan merciin

---

[62] Baba, s. 78; Özer, s. 24; Yıldırım, s. 236.

[63] Örneğin, TCK'nın 254'üncü maddesinde yer verilen ve "rüşvet" suçu için etkin pişmanlık hükmü öngören düzenlemeye göre, rüşvet suçunun failleri rüşvet konusu şeyi soruşturma makamlarına teslim eder ve durumu haber verirse ceza almazlar. Aynı husus rüşvet suçuna aracılık eden kişi için de söz konusudur. Bu kişi de soruşturma başlamadan önce durumu soruşturma makamlarına haber verir ise ceza almayacaktır.

[64] Örneğin, TCK'nın 248'inci maddesinde yer verilen ve "zimmet" suçu bakımından etkin pişmanlık öngören düzenlemeye göre, failin zimmet suçu sebebiyle dava açıldıktan sonra ancak hüküm verilmeden önce pişmanlık göstermesi hâlinde, cezası 1/3 oranında indirilecektir. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında failin etkin pişmanlıktan yararlanmasının farklı muhakeme aşamalarına bağlı kılınmasını eşitlik ilkesine aykırı bulmamıştır. Bkz. AYM., T. 28.01.2010, E. 2009/6, K. 2010/19, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/.

[65] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 320. Yazara göre aksi yönde bir kabul hâlinde, failin önce kanun yolunda hakkında verilecek kararı beklemesi, verilen bu kararın olumsuz olması hâlinde de pişmanlığını ileri sürerek bu müesseseyi kötüye kullanma imkânı olacaktır.

[66] Aksi yönde görüş için bkz. M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya. **TCK Şerhi Özel Hükümler 4.Cilt**. 1.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009, s. 3785; Özer, s. 27. Yazara göre kanun yolu incelemesinde sanık aleyhine ağır bir hukuki ihlal yapıldığının tespiti hâlinde yapılacak ikinci yargılamada sanığın etkin pişmanlıktan yararlanamaması adil olmayacaktır.

[67] Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık: 2018, s. 758; V. Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 707; Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk. **Ceza Muhakemesi Hukuku- II.** 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 181; Elif Bekar, "Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m.223)", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 75, S. 1, 2017, s. 18.

kalmaması anlamına gelir.[68] Kanunda etkin pişmanlığın "hüküm verilmeden önce" gösterilmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme var ise, hükmün kesinleşmesine kadar pişmanlık gösterilmesi mümkün olmayacaktır.

Kanun bazı suçlar bakımından pişmanlığın farklı zaman dilimlerinde ortaya koyulması hâlinde ise farklı ceza indirimleri öngörmüştür.[69] Bu belirleme yapılırken fail hakkında ceza tehdidinin arttığı aşamalara yaklaşılırken daha az indirim yapılması gerektiği esasından hareket edilmiştir. Zira, ceza tehdidi arttıkça failde pişmanlığın iradiliği de zayıflayacaktır.[70]

Çalışmamızın özünü oluşturan örgüt suçları bakımından failin etkin pişmanlıktan faydalanması için pişmanlığını ortaya koyması gerektiği zaman her bir suç tipi için farklı şekilde ortaya koyulmuştur. Örneğin; TCK'nın 221'inci maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen örgüt kurma veya yönetme suçu bakımından failin etkin pişmanlıktan faydalanması için, soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce pişmanlık duyduğunu göstermesi gerekir. Aynı maddenin ikinci fıkrasındaki örgüte üye olma suçu bakımından, örgüt faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyen failin gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi hâlinde hakkında cezaya hükmolunmayacağı şeklinde bir etkin pişmanlık düzenlemesi mevcuttur. Fail burada pişmanlığını örgütten gönüllü olarak ayrıldığını ilgili makamlara bildirirken ortaya koymalıdır. Örgüte üye olma suçu bakımından aynı maddenin üçüncü fıkrasında ortaya koyulan etkin pişmanlık düzenlemesinde ise "yakalanma" anı esas alınarak düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerin hepsine aşağıda TCK'nın 221'inci maddesindeki hükümler incelenirken detaylı bir şekilde değinilecektir.

[68] Şahin ve Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku- II**, s. 256; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 870; Bekar, s. 18-20.
[69] Örneğin, örgüt suçları bakımından failin yakalanmadan önce pişmanlık göstermesi cezayı ortadan kaldıran bir hal olarak düzenlenmişken, yakalandıktan sonra pişmanlık göstermesi cezada indirim yapılmasını gerektiren bir sebep olarak düzenlenmiştir (TCK m.221). Konumuzun özünü oluşturduğu için bu farklılığa aşağıda detaylı olarak değinilecektir.
[70] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 318.

2. Manevi Unsurlar

a. Fail İşlediği Suçtan Dolayı Pişmanlık Duymalıdır

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan manevi unsurlardan ilki, failin işlediği suçtan dolayı pişmanlık duymasıdır. Pişmanlık; pişman olma durumu, nedamet anlamlarına gelmektedir.[71]

Bu unsur bakımından doktrinde tartışılan husus, failin gerçek bir pişmanlık duymasının araştırılıp araştırılmayacağı konusudur. Bir başka deyişle etkin pişmanlıktan faydalanmak için gösterilen pişmanlık samimi bir pişmanlık mı olmalıdır yoksa failin nesnel şartları taşıyıp pişmanlığını ortaya koyması yeterli midir? Bugün doktrinin çoğunluğu tarafından kabul edilen görüş, etkin pişmanlık kurumunun öznel nitelikte değil, nesnel nitelikte olduğudur.[72] Yani buna göre önemli olan, failin davranışının dış dünyada meydana getirdiği değişikliklerdir.[73] Failin zihin dünyasındaki düşünceleri etkin pişmanlığın varlığı için önemli değildir. Dolayısıyla, failin etkin pişmanlıktan faydalanmak için gösterdiği pişmanlığın samimi bir pişmanlık olup olmadığının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır.[74] Esasen böyle bir belirlemenin yapılması da olanaklı değildir. Zira, samimi bir pişmanlığın duyulup duyulmadığı ancak failin zihin dünyasına hâkim olarak ortaya koyulabilir. Böyle bir sonuca ise ceza hukuku araçlarıyla ulaşmak mümkün değildir.[75] Kanaatimizce de failin etkin pişmanlıktan yararlanması için samimi bir pişmanlık taşıyıp taşımadığının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır.

---

[71] TDK Sözlüğü, https://sozluk.gov.tr/, (E.T.: 20.01.2021).

[72] Sami Selçuk, "**Suç Sonrası Etkin Cayma (1)"**, TIMETURK, 08.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-i.html, (E.T:12.08.2020); Baba, s. 105-106; Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 328.

[73] Özen, **Genel Hükümler**, s. 654: "Soruşturma ve/veya kovuşturma aşamasındaki etkin pişmanlık durumlarında, aslında, pişmanlıktan söz etmek her zaman mümkün değildir. Gerçek anlamda bir pişmanlık seyrek olarak gerçekleşebilse de, çoğunlukla, cezadan kurtulmak amacı veya suç ortaklarının da ceza almasını isteme niyetiyle yapılabilir. Yani, etkin pişmanlık durumlarında, çok büyük oranda ceza tehdidi söz konusudur. Bu tehditten dolayı korkuya dayalı pişmanlık bulunmaktadır. Korkuya dayalı pişmanlık gerçek değil, sadece görünüştedir. Korkunun olduğu yerde gerçek pişmanlık olmaz. Ceza almamak için gösterilen pişmanlık, pişmanlık değildir. Bu konuda çok katı bir duruş sergilememek gerekir. Elbette, gerçek pişmanlık olabilir. Ancak, bu durumun iyi araştırılması gerekir. Bu konuda, etkin pişmanlığın, suçun ve suç ortaklarının ortaya çıkarılması koşuluna bağlandığı durumlarda, gerçek pişmanlığın bulunup bulunmadığının araştırılması daha da önem taşıyacaktır."

[74] Baki, s. 46; Baba, s. 49; Sami Selçuk, **"Suç Sonrası Etkin Cayma (2)"**, TIMETURK, 22.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-2.html,(E.T:09.10.2020).

[75] Yargıtay 16. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında, ortaya herhangi bir gerekçe koyulmadan, failin beyanlarında samimi olmadığından bahisle etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasının mümkün olmadığı yönünde verilen bir hükmü şu açıklamalarla bozmuştur: "Sanığın tüm aşamalarda etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyanla, örgüte katılışı, örgütsel faaliyetleri ve bildiği örgüt mensuplarına ilişkin bilgi vererek, kendisinin sabit hattan arandığını ifade edip, mahrem imamın kod ismini bildiren sanığın, etkin pişmanlıktan yararlandırılmaması için bu beyanlarının samimi olmadığı ve örgütün faaliyetlerini ve

Etkin pişmanlıktan faydalanmak için failde samimi bir pişmanlık bulunup bulunmadığının araştırılmasına gerek olmaması, kanundaki davranış kalıplarını yerine getiren herkesin etkin pişmanlıktan otomatik olarak faydalanacağı anlamına gelmemektedir.[76] Zira, pişmanlığın samimi olmasının gerekmemesi, pişmanlığın hiç bulunmaması hâlinde bile failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabileceği anlamına gelmemektedir. Somut olayda hâkim, etkin pişmanlığın unsurlarının oluşup oluşmadığını dikkatli bir şekilde incelemeli, özellikle de bu davranışın "iradi ve gönüllü" olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini tespit etmelidir. Bu husus "pişmanlık" unsurunun en azından asgari oranda var olması gerektiğini de ortaya koymaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında[77], failin etkin pişmanlıktan faydalanması için, davranışının iradi ve gönüllü olmasının yanı sıra bu davranışın bir pişmanlık sonucu ortaya koyulmasını açıkça aramıştır.

Etkin pişmanlıktan faydalanma durumu olan failde samimi bir pişmanlığın aranmayacak olması, onun açıklamalarına hiçbir anlam yüklenmeyeceği anlamına da gelmemektedir. Örneğin, failin etkin pişmanlığın şartlarını sağladıktan sonra aslında pişman olmadığını ifade edip, önceki pişmanlık beyanından dönmesi hâlinde etkin pişmanlıktan yararlandırılması doğru değildir.[78] Zira, artık bu durumda pişmanlık, iradi ve gönüllü olma özelliğini kaybetmektedir.

b. Failin Gösterdiği Pişmanlık İradi ve Gönüllü Olmalıdır

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan ikinci manevi unsur, pişmanlığın iradi ve gönüllü olarak ortaya koyulmasıdır. Pişmanlığın iradi olması, failin üzüntüsü ve pişmanlığı sonucunda kanunun aradığı şartları yerine getirirken her aşamada özgür iradesiyle hareket etmesini ifade

---

mensuplarını gizlemek istediği iradesinin açıkça ortaya konulması gerektiği, daha önce deşifre olmuş örgüt mensuplarının isimlerinin ifadede yer almış olması nedeniyle etkin pişmanlıktan yararlanamayacağına ilişkin kabulün yasanın gerekçesi ve amacına hizmet etmeyeceği gibi, yerleşik uygulamalara da aykırı olacağı gözetilerek", Yarg. 16.CD., T. 18.11.2019, E. 2019/5841, K. 2019/7025, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 12.12.2020).

[76] Baba, s. 101.

[77] "Uyuşmazlık bakımından önemli ve üzerinde durulması gereken koşul failin davranışının iradi olması ve pişmanlığa dayanmasıdır, bu etkin pişmanlığın sübjektif şartıdır. Etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için failin meydana getirdiği haksızlığı ortadan kaldırması yeterli değildir. **Suç sonrası mağdurun uğradığı zararı gidermeyi, engellemeyi veya düzeltmeyi pişmanlık duyarak, iradi ve gönüllü olarak gerçekleştirmesi zorunludur. Kanun koyucu aksi düşüncede olsaydı 'pişmanlık' kavramını tercih etmezdi**. Pişmanlık TDK sözlüğünde 'Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülme, nadim olma' şeklinde tanımlanmaktadır", YCGK., T. 03.03.2020, E. 2016/14-1039, K. 2020/147, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T: 29.11.2020).

[78] Örnek bir karar için bkz.: "Dairemizce de benimsenen istikrar kazanmış uygulamaya göre örgütle ilgili suçlamaları kabul etmeyen örgüt mensupları ile, etkin pişmanlık olarak değerlendirilebilen önceki ifadelerinden rücu eden failler hakkında TCK'nın 221.maddesinin uygulanma imkanı bulunmamaktadır.", Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015, K.2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020); Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 327.

eder.[79] Failin bir baskı veya korkutma sonucu pişmanlığını ortaya koyması, etkin pişmanlıktan faydalanması sonucunu doğurmayacaktır. Failin işlediği suçtan korkması, utanç duyması ya da yakalanma endişesi taşıması hâlinde pişmanlık göstermesi durumunda da bu pişmanlığın iradi ve gönüllü olduğu ifade edilmektedir.[80]

Failin yakınlarının ya da kamu makamlarının, zorlamayla olmadığı sürece; teşvik, telkin ve yönlendirmelerde bulunarak, yani ikna çabaları sonucunda failin pişmanlık göstermesi de pişmanlığın iradi ve gönüllü olma unsuruna zarar getirmez.[81] İkna çabaları sonucunda faillerin etkin pişmanlık göstermeye teşvik edilmesi, özellikle çalışmamızın konusunu oluşturan suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütler bakımından etkin pişmanlık uygulamalarında sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda, ikna faaliyetleri sonucunda pişmanlık gösterip suç örgütünden ayrılan örgüt üyelerinin 221'inci maddede düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmalarının önünde engel bir durum olmadığını vurgulamaktadır. Bu hususlara aşağıda yeri geldikçe değinilecektir.

Pişmanlığın iradi ve gönüllü olması gerekliliğinden bahsedilebilmesi için, etkin pişmanlık hükmüne yer verilen düzenlemede bu unsurun açıkça belirtilmiş olmasına gerek bulunmamaktadır.[82] Zira, bu unsur etkin pişmanlık kurumunun özünden kaynaklanmakta, her etkin pişmanlık hükmünde bu hususa ayrıca yer verilmesine gerek bulunmamaktadır.[83]

---

[79] Özen, **Genel Hükümler**, s. 564-565; Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 328.
[80] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 331.
[81] Baba, s. 92.
[82] Durmuş Tezcan, M. Ruhan Erdem ve R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku,** Güncellenmiş 17.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 1269; Süheyl Donay, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2007, s. 360; Baba, s. 101; Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 334; Aksi yönde bir görüş için bkz. M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya. **TCK Şerhi Özel Hükümler 5.Cilt**. 1.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009, s. 4740. Yazarlara göre düzenlemede pişmanlığın gönüllü olması gerektiğine açıkça yer verilmemiş ise etkin pişmanlıktan bulunan kişinin gönüllü olması gerekmemektedir.
[83] TCK'da etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen bazı düzenlemelerde pişmanlığın "gönüllü" veya "iradi" olması gerektiği açıkça aranmış iken, diğer bazı suç tiplerinde bu hususa ilişkin bir belirleme bulunmamaktadır. Örneğin; organ veya doku ticareti suçunda etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 93'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, uyuşturucu madde imal veya ticareti suçu bakımından getirilen etkin pişmanlık hükmü olan TCK'nın 192'nci maddesinin üçüncü fıkrasında pişmanlığın "gönüllü" olması gerektiği açıkça aranmıştır. Zimmet suçunda etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 248'inci maddesinin ikinci fıkrasında "gönüllülük" unsuru açıkça aranmakta ancak ilk fıkrada bu unsura yer verilmemektedir. Aynı husus çalışmamızın özünü oluşturan TCK'nın 221'inci maddesi bakımından da geçerlidir. Bu maddede öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinden ikinci ve dördüncü fıkrada "gönüllülük" unsuru açıkça belirtilmiş bir ve üçüncü fıkralarda ise bu unsura yer verilmemiştir. Tüm bu farklılıklara rağmen, pişmanlığın gönüllü olması etkin pişmanlık kurumunun olmazsa olmaz bir koşulu olduğu için ilgili etkin pişmanlık düzenlemelerinde bu unsura yer verilse de verilmese de bu unsur aranacaktır.

Bununla birlikte faildeki pişmanlığın iradi ve gönüllü olması, etkin pişmanlık kurumunu öznel bir kurum hâline getirmemektedir. Etkin pişmanlığın uygulanması için failin özgür iradesine dayanan nesnel bir belirleme yapılmalıdır.[84]

c. Fail Bizzat Pişmanlık Göstermelidir

Etkin pişmanlığın varlığı için aranan son manevi unsur, failin bizzat pişmanlık göstermesidir. Failin bizzat pişmanlık göstermesi, duyduğu pişmanlığı belirli bir şekilde kendisinin ortaya koymasını ifade eder. Failin bizzat pişmanlık duyması gerekse de pişmanlığı sonucu ortaya koyması gereken aktif davranışı bizzat kendisinin mi yapması gerektiği hususu tartışmalıdır.

Doktrindeki bir görüşe göre pişmanlık duyan kişi ile aktif edimi yerine getiren aynı kişi olmalıdır. Aksi durumda etkin pişmanlıktan yararlanmak mümkün olmayacaktır.[85] Bugün doktrinde ifade edilen çoğunluk görüşe göre ise, failin her ne kadar bizzat pişmanlık göstermesi gerekse de aktif davranışı elinde olmayan sebeplerle yerine getirememesi hâlinde, bu davranışı failin isteği ve yönlendirmesi doğrultusunda hareket eden üçüncü bir kişinin yapması mümkündür.[86] Bu husus özellikle malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından kendisini göstermektedir. TCK'nın 168' inci maddesinde düzenlenen malvarlığına karşı işlenen suçlar bakımından etkin pişmanlıktan faydalanmak için, failin aynen iade veya tazmin ile suçun işlenmesi sonucu ortaya çıkan zararı gidermesi gerekmektedir. Fail bizzat pişmanlık gösterip, maddi gücünün yeterli bulunmaması veya elinde olmayan diğer bazı sebeplerle aynen iade veya tazmini kendisi yerine getiremese de üçüncü bir kişinin bu davranışı yerine getirmesi hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanacaktır.[87] Kanaatimizce de burada lehe yorum yapılarak, failin elinde olmayan sebepler ile aktif edimi kendisi yerine onun yönlendirmesi doğrultusunda üçüncü kişinin yerine getirmesi hâlinde etkin pişmanlığın gündeme geleceğini

---

[84] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 328.

[85] Abdullah Köşşekoğlu, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık", **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul Barosu Yayınları: İstanbul, 2008, s. 45; Doktrinde *Özgenç* de rüşvet suçunda kamu görevlisinin rüşvet aldığı para veya diğer şeylerin başkaları tarafından iade edilmesi hâlinde etkin pişmanlığın gündeme gelmeyeceğini savunmaktadır. Bkz. İzzet Özgenç, **İrtikap, Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanma Suçları**, Seçkin Yayınları: Ankara, 2013, s. 109.

[86] Bayraktar, **Faal Nedamet**, s. 146; Baba, s. 97.

[87] Bayraktar ve Yıldız (editör), s. 67; Hüseyin Eker, "Mala Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 100, 2012, s. 374; Aksi yönde bir görüş için bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 948. Yazarlara göre TCK'nın 168'inci maddesinde *"bizzat pişmanlık göstererek"* şeklinde bir belirlemeye yer verildiğinden, zararın üçüncü kişiler tarafından karşılanması hâlinde etkin pişmanlığın gündeme gelmesinden bahsedilemeyecektir.

kabul etmek gerekmektedir. Bu yönde bir kabul, işlediği suçtan pişmanlık duyan faillerin hukuk düzenine geri dönüşünü kolaylaştıracaktır.

Bu unsur altında değerlendirilmesi gereken son husus pişmanlık göstermenin herhangi bir şekil şartına bağlı olup olmadığıdır. Doktrindeki hâkim fikre göre pişmanlığın mutlaka söz ile ortaya koyulması gerekmemektedir. Davranış ile de pişmanlığın ifade edilmesi somut olayın özelliklerine göre mümkündür.[88] Buradan çıkarılacak sonuç, pişmanlığın açık veya örtülü şekilde ortaya koyulmasının mümkün olduğudur.[89] Dolayısıyla, failin pişmanlığını ifade etmek için açıkça "pişmanım" demek şeklinde bir açıklamaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Dış dünyadan bakıldığında mahkemede bu yönde bir kanaatin oluşması, etkin pişmanlık kurumunun uygulanması için yeterlidir. Hatta failin "pişman değilim" şeklinde açıklamasına rağmen, etkin pişmanlıktan yararlandırılması da mümkündür. Zira bu kurum bakımından önemli olan yukarıda da ifade edildiği gibi salt bir beyan değil, olayın bütününe ilişkin mahkemede oluşan kanaattir.[90] Dolayısıyla, pişmanlığın örtülü olarak ifade edilmesi durumunda da etkin pişmanlıktan yararlanılabilir.

III. ETKİN PİŞMANLIK KURUMUNUN BAZI CEZA HUKUKU KURUMLARIYLA İLİŞKİSİ VE FARKLILIKLARI İLE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE YAPTIRIM BAKIMINDAN SONUÇLARI

A. Etkin Pişmanlık Kurumunun Bazı Ceza Hukuku Kurumlarıyla İlişkisi ve Farklılıkları

1. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Fiilin kanuni tanıma (tipiklik) uygunluğundan sonra suçun ikinci unsuru, hukuka aykırılık unsurudur.[91] Hukuka aykırılık unsuru, fiilin tüm hukuk düzeni ile çelişmesini ifade eder.[92] Hukuk düzeninin tümünden kaynaklanan ve varlığı hâlinde fiili hukuka uygun hâle getiren sebeplere ise hukuka uygunluk sebepleri denir.[93] Hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı

[88] Hakeri, s. 519.
[89] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 325.
[90] Baba, s. 100.
[91] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 262
[92] Akbulut, s. 466; ; Veli Özer Özbek ve Koray Doğan, "Zorunluluk Halinin Hukuki Niteliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 2, 2007, s. 197.
[93] Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 277; Elvan Keçelioğlu, "Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK'nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 87, 2010, s. 301.

hâlinde, hukuka aykırılık unsuru ortadan kalkacağından, fiil suç teşkil etmeyecektir. Etkin pişmanlık kurumu tam bu noktada hukuka uygunluk sebeplerinden ayrılmaktadır. Etkin pişmanlık kurumunun cezayı ortadan kaldıran veya azaltan bir şahsi sebep olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu şahsi sebebin varlığı hâlinde fiil suç olma özelliğini kaybetmemekte yalnızca bu sebep kendinden bulunan faile ceza verilmemekte ya da daha az ceza verilmektedir.[94] Hukuka uygunluk sebebinin varlığı hâlinde artık bir suçun varlığından bahsedilemeyecektir.

2. Gönüllü Vazgeçme

Gönüllü vazgeçme kurumu TCK'nın 36'ncı maddesinde, *"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır"* hükmü ile düzenlenmiştir. Gönüllü vazgeçme kısaca, failin kendi isteğiyle icra hareketlerine devam etmemesi veya icra hareketlerini tamamladıktan sonra etkin bir davranışıyla neticenin meydana gelmesini önlemesi olarak ifade edilebilir.[95] Bu tanımdan, gönüllü vazgeçme kurumunun suçun tamamlanmasından önceki aşamaya özgülendiği anlaşılabilir.

Gönüllü vazgeçme ile etkin pişmanlık arasındaki farklardan biri, gönüllü vazgeçmenin suçun tamamlanmasından önceki aşamada gerçekleşmesi mümkün iken etkin pişmanlığın suç tamamlandıktan sonra gündeme gelmesidir.[96] Gönüllü vazgeçme TCK'nın "Genel Hükümler" kısmında düzenlendiğinden her suç bakımından uygulanma kabiliyetine sahip iken, etkin pişmanlık münhasıran kanunda düzenlenen suçlar bakımından uygulanabilir.[97] Gönüllü vazgeçmede bazen pasif bir davranış yeterli oluyor iken, etkin pişmanlıkta mutlaka failin aktif bir davranışta bulunması gerekmektedir.[98] Örneğin, suça başladıktan sonra henüz icra hareketlerini yaparken suçtan vazgeçen failin, bu suçtan dönme iradesi gönüllü vazgeçme için yeterlidir. Failin ayrıca bir davranışta bulunması gerekmemektedir. Ancak etkin pişmanlıktan

---

[94] Baki, s. 49; Akdağ, s. 93.

[95] Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 436; İçel, s. 473; Soyaslan, **Genel Hükümler**, s. 307; Sertaç Işıka, **Gönüllü Vazgeçme**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 73-76.

[96] Baba, s. 104; Akdağ, s. 93; Özer, s. 30; Eker, s. 373; "5237 sayılı TCY'nın 5377 sayılı Yasayla değişik 168.maddesi; bu maddede belirtilen malvarlığına karşı suçların tamamlanmasından sonra gerçekleşen etkin pişmanlık durumunda uygulanabileceğinden ve eylem kalkışma aşamasında kalıp, sanık tarafından henüz istediği paranın alınmamış olması nedeniyle ve sanığın pişmanlık göstererek zararı tazmini söz konusu olmadığından, ayın Yasanın 36. maddesinde tanımlanan gönüllü vazgeçmenin koşulları da bulunmadığından tebliğnamedeki bozma düşüncesi benimsenmemiştir.", Yarg. 13.CD., T. 09.01.2012, E. 2011/4456, K. 2012/27. Eker, s. 373.

[97] Özer, s. 30; Baki, s. 50.

[98] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 340; Yıldırım, s. 237.

yararlanmak isteyen fail aktif bir davranışta bulunmak zorundadır. Bu aktif davranış, suç sonrası ortaya çıkan zararın giderilmesi şeklinde olabileceği gibi ilgili makamlara bilgi vererek suçun aydınlatılması veya suçluların yakalanmalarının sağlanması şeklinde de olabilir.

Etkin pişmanlık ile gönüllü vazgeçme kurumları arasındaki bir diğer farklılık ceza sorumluluğu bakımından kendini gösterir. TCK, 36'ncı maddesi uyarınca suçun icra hareketlerine başlayan ancak daha sonra gönüllü olarak suçtan vazgeçen kişiyi suça teşebbüsten cezalandırmamakta, sadece o zamana kadar tamam olan kısmın bir suç oluşturması hâlinde o suçtan ceza tayin edilmesi yoluna gitmektedir.[99] Etkin pişmanlığın varlığı hâlinde ise ortada tamamlanmış bir suç vardır. Pişmanlık gösterilen bu suç için Kanun bazı durumlarda indirimli ceza verir iken, bazı durumlarda herhangi bir ceza verilmemesini öngörmüştür.[100]

Bu iki kurumunun farklılıkları olduğu gibi bazı ortak yönleri de mevcuttur. Bu ortak yönlerden biri, her iki kurumun da haksızlığın unsurları ve kusurluluğun dışında değerlendirilmesidir.[101] Bu iki kurum arasındaki ortak yönlerden bir diğeri ise, iki kurumun da uygulanabilmesi için ortaya konulması gereken vazgeçme ve pişmanlık iradelerinin samimi olup olmadığının aranmayacak olması, bu iradelerin gönüllü ve iradi olmasının bu kurumların uygulanması bakımından yeterli olacağı hususudur.[102]

B. Etkin Pişmanlık Kurumunun Ceza Muhakemesi Hukuku ve Yaptırım Bakımından Sonuçları

1. Kamu Davasının Açılmasında Takdir Yetkisi

5271 sayılı CMK "kovuşturma mecburiyeti" ilkesini kabul eden bir muhakeme düzeni öngörmüştür. Buna göre soruşturma evresi sonucunda savcının yeterli şüpheye ulaşması hâlinde, önödeme, uzlaştırma, seri muhakeme usulü gibi herhangi bir muhakeme engeli de yoksa, kural olarak bir iddianame düzenleyip kamu davasının açılması için bu iddianameyi mahkemeye gönderme mecburiyeti bulunmaktadır.[103]

---

[99] Işıka, s. 209-210; Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 467; Akbulut, s. 665.
[100] Baki, s. 51; Akdağ, s. 110; Yıldırım, s. 235-236; Işıka, s. 206.
[101] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 444.
[102] Baba, s. 106-107; Özer, s. 31.
[103] Hüseyin Şık, **Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu**, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 299; Mesut Bedri Eryılmaz, **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 320-321.

CMK, bazı hâllerde yeterli şüphenin oluşmasına rağmen, savcıya kamu davasının açılmasını talep etme noktasında bir takdir yetkisi vermiştir. Bu hâller cezanın ortadan kaldırılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık hâlleri ile şahsi cezasızlık nedenlerinin bulunmasıdır.[104] Savcı, bu takdir yetkisini kullanması hâlinde *"kovuşturmaya yer olmadığı"*[105] kararı verecektir.

Cumhuriyet savcısına bu yetkinin verilmesinin sebebi, dava açılsa bile karar verilmeyecek bir durumun söz konusu olması hâlinde, aynı nitelikte bir kararın soruşturma evresinde de verilmesini mümkün kılarak mahkemelerin iş yükünü azaltmak olarak ifade edilmektedir.[106] Tüm bu açıklamalardan çıkarılacak sonuç, cezayı ortadan kaldıracak bir etkin pişmanlık hükmünün bulunması hâlinde savcı, dava açılmasını talep edebileceği gibi takdir yetkisini kullanarak kovuşturmaya yer olmadığı kararına da hükmedebilir.[107] Ancak önemle ifade etmek gerekir ki bu durum yalnızca cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık düzenlemesinin varlığı hâlinde mümkündür. Cezada indirim yapılması sonucunu doğuran etkin pişmanlık düzenlemesinin bulunduğu durumlarda savcının, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verme yetkisi yoktur.

2. Uzlaştırma

Uzlaştırma, kural olarak takibi şikâyete bağlı suçlarda şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin bir edim karşılığında uzlaşması sonucunda, şüpheli veya sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığı veya davanın düşmesi kararı[108] verilmesi sonucunu doğuran kurumdur.[109]

Uzlaştırma kurumunu düzenleyen CMK'nın 253'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında, etkin pişmanlık düzenlemesi öngörülen suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği hükmü

---

[104] Toroslu ve Feyzioğlu, s. 317-318.
[105] CMK m. 171/1: "Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir."
[106] Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku**- I, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 108.
[107] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 286.
[108] Üstlenilen edimin tek seferde yerine getirilmeyeceği kararlaştırılmışsa, soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi, kovuşturma aşamasında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir.
[109] Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 18.Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, s. 370; A. Uğur Eriş, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 137, 2018, s. 258-259.

bulunmaktaydı.[110] Ancak bu fıkrada, 24.11.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun ile değişiklik yapılarak, bu suçlar bakımından da uzlaştırma yoluna gidilmesinin önü açılmıştır. Dolayısıyla artık, etkin pişmanlık düzenlemesi bulunan suçlar bakımından da uzlaştırma yoluna gidilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

3. Etkin Pişmanlık Hâlinde Verilecek Karar

Etkin pişmanlığın cezayı ortadan kaldıran veya azaltan bir şahsi sebep olduğuna yeri geldikçe değinildi. Buna göre, etkin pişmanlığın varlığı hâlinde bazı durumlarda failin cezası pişmanlık hâli göz önünde bulundurularak indirilecektir. Ancak bu karar yine de "mahkûmiyet" kararı olacaktır. Etkin pişmanlığın düzenlendiği bazı hâllerde ise faile hiç ceza verilmeyecektir. Burada mahkeme tarafından verilmesi gereken karar Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 223'üncü maddesinin dördüncü fıkrası[111] uyarınca, *ceza verilmesine yer olmadığı* kararıdır.[112]

4. Takdiri İndirim Nedenleri ve Diğer Bazı Kurumlar

Takdiri indirim nedenleri TCK'nın 62'nci maddesinde düzenlenmiştir.[113] Maddenin ilk fıkrasında, takdiri indirim nedenlerinin varlığı hâlinde failin cezasında belirli bir oranda indirim yapılacağı düzenlenmiş, ikinci fıkrada ise takdiri indirim nedeni olarak göz önünde bulundurulabilecek hususlar örnek kabilinden sayılmıştır.[114] Bu nedenler arasında yer verilen, failin *"fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları"* göz önünde bulundurularak cezada indirim yapılması, etkin pişmanlık ile benzerlik göstermektedir. Burada da failin pişmanlık hâli göz önünde bulundurulabilmektedir.[115] Ayrıca fail, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlık sonucunda mağdurun zararını karşılamış, yani birtakım pozitif edimlerde

---

[110] Baba, s. 117.

[111] TCK m.223/4: " (4) İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;
a) Etkin pişmanlık,
b) Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı
c) Karşılıklı hakaret,
d) İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,
Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, **ceza verilmesine yer olmadığı kararı** verilir."

[112] Akbulut, s. 666; Gödekli, **Etkin Pişmanlık,** s. 285.

[113] TCK m.62: "Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmi beş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadarı indirilir. (2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir."

[114] Gökhan Taneri, "Temel Cezanın Belirlenmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2016, s. 153-154.

[115] Akbulut, s. 938-939; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2019, s. 681.

bulunmuş olabilir.[116] Tüm bunlar takdiri indirim sebebi olarak değerlendirilip failin cezasında indirime gidilebilir.

Görüleceği üzere burada takdiri indirim nedenleri ile etkin pişmanlık kurumu adeta iç içe geçmiş bulunmaktadır. Ancak yine de etkin pişmanlık kurumu takdiri indirim nedenlerinden farklı bir müessese olup, şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği her olayda bağımsız bir şekilde değerlendirilmelidir. Aşağıda konumuz bağlamında detaylıca açıklanacağı üzere, kanaatimizce failin hem etkin pişmanlıktan yararlanması hem de hakkında takdiri indirim nedenlerinin uygulanması mümkündür. Ancak, iki kurumun da tatbiki aynı sebebe dayandırılmamalıdır.[117] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında fail hakkında takdiri indirim nedenleri ile etkin pişmanlığın aynı anda uygulanabileceğine hükmetmektedir.[118]

Takdiri indirim nedenleri bakımından söylenenlerin aynısı, failin CMK'nın 231'inci maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) müessesesinden yararlanıp yararlanmayacağının belirlenmesi noktasında da geçerlidir. Zira, bu müessesenin tatbiki bakımından da failin fiilden sonraki davranışları ve mağdurun zararını giderip gidermediği gibi hususlar göz önünde bulundurulmaktadır.[119] Aşağıda konumuz bağlamında açıklanacak olmakla birlikte, burada ifade edilmelidir ki failin etkin pişmanlık ve HAGB kurumundan birlikte yararlanmasının önünde de herhangi bir engel bulunmaktadır. Yargıtay kararları da aynı doğrultudadır.[120] Nitekim, aralarında unsur benzerliği olsa da bu iki müessese farklı amaçlar doğrultusunda düzenlenen farklı kurumlardır.

---

[116] Mustafa Özen, "Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 15, S. 1-2, s. 109-110.

[117] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 346; Baba, s. 133.

[118] "Üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu itiraf eden bu nedenle hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanan ve duruşma tutanaklarına yansıyan olumsuz bir davranış ve/veya kişilik özelliği bulunmayan sanık hakkında; fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları ile cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkiler göz önünde bulundurularak takdiri indirim hükümlerinin uygulanması gerekirken, dosya kapsamına uygun yasal ve yeterli gerekçe göstermeksizin TCK'nın 62. maddesinin uygulamasına yer olmadığına karar verilmesi...", Yarg. 16.CD., T.10.07.2017, E. 2017/1517, K. 2017/4830, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 04.02.2021).

[119] Anıl Akyıldız, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 3, 2020, s. 72-73.

[120] "Verilen cezanın tür ve miktarı, karşılanması gereken kişisel ya da kamu zararının bulunmaması ve uygulanması talep edildiği halde sanık hakkında şartları oluşan ve CMK'nın 231/5. maddesinde düzenlenen ... hükümlerinin tatbiki gerekirken, yakalandıktan sonra mensup olduğu örgüt ve kişisel konumu ile ilgili samimi ifade verdiği kabul edilerek etkin pişmanlık uygulandığı halde bu kez "fiilden sonraki davranışları" aleyhe değerlendirilerek gerekçeler arasında çelişkiye düşülmek suretiyle talebin reddine karar verilmesi", Yarg.16.CD., T.05.05.2020, E. 2019/8778, K. 2020/2065, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.01.2021).

Son olarak TCK'nın 51'inci maddesinde düzenlenen hapis cezasının ertelenmesi müessesesi ile etkin pişmanlık kurumu arasındaki ilişkiye de değinmek gerekmektedir. Zira, fail hakkında bu kurumun uygulanmasının şartlarından birisi de failin suçu işledikten sonra yargılama sürecinde *pişmanlık* göstermesidir.[121] Ayrıca, failin bu kurumdan yararlanması mağdurun zararının karşılanmasına yönelik pozitif bir edimde bulunması şartına da bağlı kılınabilir.[122]

Etkin pişmanlıkta da fail yargılama sırasında pişmanlık gösterebilir ya da failden mağdurun zararlarının karşılanması istenebilir. Ancak, etkin pişmanlığın varlığı hâlinde faile ceza verilmemekte ya da indirimli cezaya hükmedilmekte iken, hapis cezasının ertelenmesi müessesesinde fail hakkında hükmedilen ceza infaz kurumu dışında çektirilmektedir.[123] İki kurumun amaçları birbirinden tamamen farklı olmakla birlikte, beraber uygulanmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Örneğin, etkin pişmanlıktan yararlanarak indirimli ceza alan failin cezası, TCK'nın 51'inci maddesinde sayılan diğer şartların da sağlanması durumunda ertelenebilir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanır iken gösterdiği pişmanlık, bu kurumunun uygulanması sırasında da pişmanlık unsurunun gerçekleştiğine karine teşkil edebilir.

IV. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN DÜZENLENME SEBEBİ

Türk Ceza Hukukunda örgüt suçları için getirilen etkin pişmanlık düzenlemesinin içerdiği hükümleri incelemeye başlamadan önce, neden bu düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu sorusu üzerinde durmak gerekmektedir. TCK'nın 221'inci maddesi, ülkemizde tarihsel süreç içerisinde örgüt suçları bakımından getirilen ilk etkin pişmanlık düzenlemesi değildir. 765 sayılı TCK döneminde de çeşitli isimler altında örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemesi içeren kanuni düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, suç örgütleriyle daha etkili mücadele edilebilmesi için, bu suçlar bakımından etkin pişmanlık düzenlemelerinin tesis

[121] Abdurrahman Ünlü, "Hapis Cezasının Ertelenmesi", **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, 2018, s. 16-17; Akbulut, s. 850-851.
[122] Hüseyin Denizhan, "Yeni Türk Ceza Kanununda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 65, 2006, s. 238-239.
[123] Ünlü, **Cezanın Ertelenmesi**, s. 6-7; Denizhan, s. 214.

edilmesi mukayeseli hukukta da sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Bu hususlara aşağıda değinilecektir. Burada, Türk Ceza Hukukunda örgüt suçları için etkin pişmanlık hükümleri sevk edilmesinin sebepleri doktrindeki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde incelenmeye çalışılacaktır.

Doktrinde *Tezcan/Erdem/Önok*'a göre, örgüt suçlarında geçerli olmak üzere etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edilmesinin sebebi, suç örgütleriyle daha etkili mücadele edebilmek ve örgütün faaliyetlerine engel olmak gayelerinin, örgüt mensuplarının cezalandırılması amaçlarına göre daha öncelikli olmasıdır. Yazarlara göre, bu suçlar bakımından getirilen etkin pişmanlık düzenlemesiyle, örgüt hakkında bilgi veren kişilerin pişmanlığı göz önünde bulundurularak bu kişileri cezalandırmama ya da daha az cezalandırma yoluna gidilecek, örgütün içerisinden olan bu kişilerden alınan bilgiler aracılığıyla ise suç örgütleri ile daha kolay mücadele edilecektir.[124]

Kavlak'a göre bu düzenlemelerin getiriliş sebebi, kişinin suç arkadaşlarını ihbar edip adli makamlarla iş birliği yapmasını sağlamak suretiyle, örgüt ve mensupları hakkındaki kanıtları ele geçirmek, örgütün çökertilmesini ve üyelerin ele geçirilmesini sağlamaktır. Yazara göre bu düzenlemeler ödüllendirici niteliktedir. Başka bir deyişle, suç örgütleriyle daha etkili mücadele edilebilmesi için, devlet kendisiyle iş birliği yapanlara ceza vermeyerek ya da daha az ceza vererek, cezalandırma hakkından taviz göstermektedir. Yazar, bir kimsenin suç ortaklarını ihbar etmesinin ahlaka aykırı bir davranış olması sebebiyle buna hukuki bir sonuç bağlanmasının yanlış olduğu yönündeki eleştirilere ise, hukukun ahlaka aykırı bir davranışı korumamak zorunda olmakla birlikte daha büyük zararı önlemek için daha az zarara katlanmanın aklın bir gereği olduğu şeklinde cevap vermektedir.[125]

Ersan'a göre bu düzenlemelerle kanun koyucunun amacı, suç örgütleriyle mücadele etmenin zorluğunu da göz önünde bulundurarak, suçun tamamlanmasından sonra olsa dahi pişmanlık iradesini ortaya koyan faile son bir şans vermekten ibarettir.[126]

---

[124] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 998.

[125] Cihan Kavlak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 425-453.

[126] Aykut Ersan, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,** C. 71, S. 1, Yıl. 2013, s. 405; Aynı yönde görüş için bkz. Baba, s. 58-59.

Yıldız'a göre bu hükümlerin getiriliş sebebi, örgüt suçlarıyla daha etkin mücadele edilebilmesi için, örgüt mensuplarını devletin yanına çekmek suretiyle örgütün zayıflatılıp yalnızlaştırılması ve diğer yandan örgütün deşifre edilerek çöküşünün hızlandırılmasıdır.[127]

Tozman, örgüt suçlarında getirilen etkin pişmanlık düzenlemeleriyle hedeflenen amacın, suç örgütleriyle daha etkili mücadele edilebilmesi için devletin örgütün kendi mensuplarını kullanması ve örgüt mensuplarını mensup olduğu örgütü ortaya çıkarma konusunda teşvik etmesi olarak açıklamaktadır. Yazara göre bu düzenlemelerle hedeflenen diğer amaç, örgüte adım atma ile suç sarmalına düşen ancak daha sonra pişman olan kişileri yeniden topluma kazandırmaktır.[128]

Ünlü, örgüt suçları için getirilen etkin pişmanlık düzenlemelerinin amaçlarını açıklarken, devletin suç örgütleriyle daha etkili mücadele edebilmesi için sadece ceza vermesinin yeterli olmayacağını, aynı zamanda bu suçlarla mücadele ederken kendisiyle iş birliği yapan örgüt mensuplarını da ödüllendirmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre bu ödüllendirme yapılırken, örgüt mensubunun vermiş olduğu bilginin niteliği, bilginin verildiği zaman dilimi, bu bilgiyle elde edilen başarılar, ödüllendirmenin oranı hesaplanırken göz önünde bulundurulmalıdır.[129]

Sarıtaş'a göre bu suçlarda etkin pişmanlık düzenlemelerinin getiriliş sebebi, örgüt mensubunun yaptıklarından pişmanlık duyması sonucunda cezalandırılacağı endişesiyle örgütte kalmaya devam etmesi yerine, tekrar legaliteye dönme yolunda irade göstermesi için ona bir imkân sağlanmasıdır. Yine yazara göre bu düzenlemeler ile hedeflenen bir diğer amaç, toplumsal açıdan ciddi tehdit oluşturan suç örgütlerini başkaca bir eylem ve masrafa gerek kalmadan ortadan kaldırmak, bu mümkün değil ise olabildiğince azaltmaktır.[130]

Doktrindeki diğer bazı yazarlara göre ise bu düzenlemeler ile hedeflenen amaç, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçları önlemek, suçun eser ve delillerini ortaya çıkararak etkin

[127] İlknur Ebiz Yıldız, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2011s. 128.
[128] Önder Tozman, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 414-415.
[129] Ömer Ünlü, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Çankaya Üniversitesi SBE, 2013, s. 195.
[130] Erkan Sarıtaş, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları (TCK m.220-221)**, 1.Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 439.

bir yaptırım süresini ortaya çıkarmaktır. Bu yazarlara göre bu amaçların gerçekleştirilmesiyle suç örgütleriyle mücadele de etkinlik kazanmış olacaktır.[131]

Yukarıda ifade edilen ve birçoğu birbirleriyle paralel olan görüşlerin tamamına katılmak mümkündür. Gerçekten de örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemeleri ihdas edilmesinin birden fazla sebebi vardır. Bu sebeplerden biri ve belki de en önemlisi, suç örgütleriyle ve bu örgütlerin faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla daha etkili mücadele edilebilmesi için örgütün kendi mensupları üzerinden delil elde etme yönteminin kullanılmak istenmesidir. Bu yönteme mukayeseli hukukta da sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümleri sevk etmek de bu yöntemi kullanmanın yollarından birisidir. Devlet, mücadele ettiği suç örgütü hakkında en kritik ve hayati bilgileri örgütün bizzat içerisinden gelen ya da örgütle bağlantılı olan kişilerden alacak ve böylelikle örgütün çökertilmesi ya da zayıflatılmasını kolaylaştırmış olacaktır.

Devletin bizzat örgütün içerisinde olan ya da örgütle bağlantılı olan kişilerden bu bilgileri alabilmesi için de örgüt suçlarının faillerini bu yolda teşvik etmesi, pişmanlık duyan örgüt mensuplarına legaliteye dönme yolunu açması, bu yönde bilgi veren kişileri adeta ödüllendirmesi gerekmektedir. Burada örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edilme gerekçesi olarak ikinci önemli sebep ortaya çıkmaktadır ki o da örgüte katıldıkları için pişmanlık duyan kişilere bir şans tanıyıp onların yeniden topluma kazandırılmasını sağlamaktır.

Bir bakıma devlet, toplum için daha büyük tehlikeler arz eden suç örgütleriyle etkin mücadele edilebilmesi için, toplum için daha az tehlike içeren örgüt kurma, yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme gibi fiillerin faillerine, pişmanlık duymaları şartıyla ceza vermeyerek ya da daha az ceza vererek cezalandırma hakkından taviz vermektedir. Tekrar ifade etmek gerekir ki, devletin cezalandırma hakkından ölçülü oranlarda vazgeçmesi, suç örgütleriyle etkin mücadele edilebilmesi için makul karşılanmalıdır. Ayrıca doktrinde *Sarıtaş*'ın da ifade ettiği gibi, suç örgütleriyle kendi mensupları üzerinde mücadele etmek hem daha etkili sonuçlar verecek hem

[131] Veysel Gültaş, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu ve Etkin Pişmanlık**, 1. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi, 2008, s. 153; Parlar ve Hatipoğlu, s. 3530; İsmail Dursun, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Marmara Üniversitesi SBE, 2008, s. 354.

de başkaca ağır harcamalara gerek kalmayacaktır.[132] Gerçekten de bu yöntemin kullanılamaması durumunda, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ya da teknik izleme gibi koruma tedbirlerine başvurulabilecek veya özellikle terör örgütleriyle mücadele için çeşitli istihbari faaliyetlerde bulunulabilecektir. Ancak, bu tedbirler hukuki olmakla beraber hem oldukça masraflı hem de etkinlikleri özellikle mensup sayısı fazla, konvansiyonel ve yurt çapında faaliyet gösteren suç örgütleri bakımından zayıf olacaktır.

Örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmesinin, sanığın özgür iradesinin ortadan kalkması ve adil yargılanma hakkının ihlal edilme tehlikesinin ortaya çıkması gibi olumsuz yanları olsa da usul ekonomisi, suç örgütlerinin dağıtılması, pişmanlık duyan faillerin ödüllendirilmesi, maddi hakikate hızlı ulaşılması ve yargılama makamının ispat yükünden kurtulması gibi olumlu yönleri olduğu ifade edilmektedir.[133]

Tüm bu açıklanan sebeplerle, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edilmesi bu suçluluk türüyle etkin mücadele edilebilmesi noktasında gerekli ve önemli görülmektedir.

Yargıtay da yakın tarihte vermiş olduğu ve örgüt suçları bakımından önem arz eden bir kararında, bu suçluluk türünde etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmesinin gerekçesini şu şekilde ortaya koymaktadır: " *Etkin pişmanlık hükümlerinin amacı, bir yandan terör ve örgütlü suçlarla mücadele bakımından stratejik önemi sebebiyle en etkili bilgi edinme ve mücadele araçlarından olan örgütün kendi mensuplarını kullanmak, diğer taraftan da suç işlemeyi önlemek, mensup olduğu yasa dışı örgütün amaçladığı suçun işlenmesine engel olanları ve işlediği suçtan pişmanlık duyanları cezalandırmayarak yeniden topluma kazandırmaktır."* [134]

Görüleceği üzere Yargıtay da örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümleri sevk edilmesinin amacını, suç örgütleriyle etkin mücadele edilebilmesi için stratejik öneme sahip olan örgütün kendi mensupları üzerinden bilgi edinme yolunun kullanılması ve örgüte

[132] Aynı doğrultuda başka bir görüş için bkz. Zafer İçer, **"Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık"**, https://www.researchgate.net/publication/ (Çevrimiçi) , (E.T: 16.10.2020): Yazara göre, örgüt mensupları örgütün gücünden ve iç yaptırım sisteminden korkmaları sebebiyle çoğu zaman kamu makamlarına örgüt hakkında bilgi vermekten imtina ederler. Dolayısıyla, bu suçluluk tipinde örgüt mensuplarının örgüte olan bağlılıklarını ortadan kaldıracak ve örgütün çözülmesini hızlandıracak müesseselere ihtiyaç bulunmaktadır. Bunu sağlamanın en etkili yollarından biri de "etkin pişmanlık" kurumudur.

[133] Şen ve Eryıldız, s. 354; Hasan Burak Öndin, "Terör Örgütü Üyeliği Suçunda Etkin Pişmanlık", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 43, 2020, s. 158.

[134] Yarg.16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama,** (E.T.: 20.08.2020).

katıldıkları için pişmanlık duyan kişilerin yeniden topluma kazandırılması olarak ifade etmiştir. Yargıtay'ın ilgili dairesinin verdiği bu karardaki açıklamaların diğer kararlarda da tekrar edildiği görülmektedir.[135] Ayrıca Yargıtay aynı kararda, örgüt suçlarında getirilen etkin pişmanlık düzenlemelerinin bir af yasası niteliğinde olmadığını da ifade etmektedir. Gerçekten de bu hükümlerin tatbiki sonucunda örgüt suçlarının faillerinin cezaları affedilmemekte, yalnızca pişmanlık gösterip mensup olduğu örgüt hakkında bilgi veren failler, suç örgütleriyle mücadeleye sağladıkları katkı nedeniyle bir nevi ödüllendirilmektedir. Bu farklılığa çalışmanın son bölümünde değinilecektir.

V. MUKAYESELİ HUKUK VE ÖNCEKİ KANUNİ DÜZENLEMELERDEKİ ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİ

A. Mukayeseli Hukukta Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Düzenlemeleri

1. Almanya

Alman Ceza Hukukunda suç işlemek amacıyla örgüt oluşturma suçu esas itibariyle Alman Ceza Kanunu'nun 129'uncu maddesinde düzenlenmiştir.[136] Ayrıca Kanunun 127'nci maddesinde silahlı grup oluşturma fiili, 129a maddesinde ise amacı ve faaliyetleri kasten öldürme ile nitelikli kasten öldürme suçlarını, soykırım ve insanlığa karşı suçları, savaş

[135] Aynı dairenin vermiş olduğu bir karardaki karşı oy gerekçesinde yer verilen şu açıklamalar, örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemelerine yer verilmesinin amacını ve önemini açıklayıcı bir şekilde ortaya koyar niteliktedir: " Devletler örgütlü suçluluk ve terör suçlarıyla mücadele etmek için çeşitli stratejiler üretmektedir. Devletler kendi varlıklarını ve Anayasal düzenlerini tehdit edecek boyutlara ulaşan bu suçluluk türlerinin önüne geçmek için örgütün kendisini daha doğrusu mensuplarını kullanma yolunu denemektedir. Gerçekten suç örgütlerinin çökertilmesi mensuplarının yakalanıp cezalandırılmasında en etkili yöntemlerden birisi bizzat örgüt mensuplarıdır. Suç örgütleri ve işledikleri suçlar hakkında bu kişilerden bilgi alınması örgüt ve örgüt mensuplarıyla daha etkin mücadele edilmesi sonucu örgütün dağılması veya zayıflatılması ve örgütün kullandığı yöntemlerinin tespit edilip buna göre önlem alınmasını sağlayacaktır. Çağımızda bilginin kullanılması en etkili yöntemlerden biridir. "Bilgi otoritenin yarısıdır" kavramından hareketle örgüt mensuplarının sadece örgütü ortadan kaldırmaları ya da örgütle irtibatlarını kesmeleri karşılığında bazen de örgüt ya da işlediği suçlar hakkında bilgi vermeleri karşılığında hiç ceza vermeme ya da indirimli ceza verme vaadi ile örgütlerin ortadan kaldırılması ya da zayıflatılması amaçlanmaktadır. Diğer bir bakışla örgüte adım atmakla suç dünyasının içine düşen örgüt mensuplarını yeniden topluma kazandırma şansını tanımak gerekir. Bu açıklamalar ışığında kanunu düzenleme ve dosya kapsamında örgüt ve örgüt adına suç işleyen kişiler hakkında etkin pişmanlık haklarını kullanılarak bilgi veren sanıkların verdikleri bu bilgilerin elverişli olduğu kabul edilerek diğer örgüt mensuplarının mahkumiyetlerinde kullanılmasına rağmen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmaması hak ve nesafete uygun olmadığı gibi, gelecekte suçluluğa katılan kişilerin suç örgütleri ve örgüt adına suç işleyen kişilerin hakkında bilgi verilmesini engelleyecek nitelikte terörle mücadeleye katkı değil, zarar veren bir anlayış olur", Yarg. 16.CD., T. 04.12.2019, E. 2019/9337, K. 2019/7597, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.:12.12.2020), **Karşı oy gerekçesi**.

[136] Sarıtaş, s. 103.

suçlarını ya da kişisel özgürlüğe karşı olan suçları işlemek üzere kurulan terör amaçlı örgütlenme fiilleri düzenlenmiştir.[137]

Alman Ceza Kanunu'nun suç işlemek amacıyla örgüt oluşturma fiillerini düzenleyen 129'uncu maddesi, etkin pişmanlık hükmü hariç şu şekildedir: " *(1) Her kim amacı ya da faaliyetleri suç işlemeye yönelik olan bir örgüt kurar veya böyle bir örgüte üye olarak katılır, örgüte üye veya yardımcı kazanmak için çalışmalar yapar veya bu örgüte yardım ederse, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Aşağıdaki hallerde 1'*inci *fıkra uygulanmaz;*

1. Eğer, örgüt Federal Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında Anayasaya aykırı olmadığına dair karar verilen bir siyasi parti ise, 2. Suç işleme, örgütün önem arz etmeyen ikincil nitelikte bir amacı veya faaliyeti niteliğinde ise, 3. Örgütün amacı veya faaliyetleri 84 ila 87'nci maddelerde tanımlanan suçlarla ilgili ise, (3) Fıkra 1'de tanımlanan bir örgütü kurmaya teşebbüs etme, cezalandırılır. (4) Fail örgütü fiilen yöneten veya arka plandan örgüt üzerinde etkili olan kişilerden biri ise veya sair "çok ağır bir hal" mevcut bulunursa, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasına hükmedilir; suç işlemek üzere oluşturulan örgütün amacı ya da faaliyetleri Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100c maddesinin 2'nci fıkrasının 1 numaralı bendinin a, c, d, e ve 239a ve 239b maddelerinde düzenlenen suçlar istisna olmak üzere, g harfli bendinde, h ila m, 2 ile 5 ve 7 numaralı bentlerinde anılan suçları işlemeye yönelik ise, altı aydan on yıla kadar hapis cezasına hükmedilir. (5) mahkeme kusuru az ve katkıları ikinci derecede olan suç ortaklarını, 1'inci ve 3'üncü fıkralara göre cezalandırmaktan vazgeçebilir."[138]

Burada konumuz kapsamına girmediğinden, örgüt kurma suçu ile ilgili hükümler değerlendirilmeyecek, aynı maddenin altıncı fıkrasında açıklanan etkin pişmanlık düzenlemesi incelenmekle yetinilecektir. Bu hüküm şu şekildedir: *" Mahkeme aşağıdaki hallerde cezayı takdiren indirebilir veya bu hükümler uyarınca cezalandırmaktan vazgeçebilir; eğer fail 1. Gönüllü ve ciddi bir şekilde örgütün mevcudiyetinin devamını veya amaçları kapsamındaki bir suçun işlenmesini önlemek için gayret gösterir veya 2. Planlandığını bildiği bir suç hakkındaki*

[137] Bilal Osmanoğlu ve Fahrettin Kıdıl, "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan**, C.21, 2019, s. 1157.

[138] Feridun Yenisey ve Gottfried Plagemann, **1871 Tarihli Alman Ceza Kanunu**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2009, s. 196-197.

bilgisini, önlenmesi mümkün olabilecek bir süre önceden resmi mercie gönüllü olarak açıklarsa"[139]

Bu hükümle, Alman Ceza Kanunu'nda suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bakımından, takdire bağlı şahsi cezasızlık ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verildiği görülmektedir.[140] Aynı hükmün son fıkrasında ise, bu kez takdire bağlı olmayan bir etkin pişmanlık hükmü yer almaktadır. Hüküm şu şekildedir: " *…eğer fail, örgütün mevcudiyetinin devamını önleme yönündeki amacına ulaşırsa veya bu amaç onun gayreti olmadan oluşursa, fail cezalandırılmaz.*"[141]

Alman Ceza Hukukunda öngörülen örgüt suçlarındaki etkin pişmanlık hükümleri, hukukumuzdaki düzenlemelere göre farklılık arz etmektedir. Alman Ceza Kanunu, örgüt mensubu olan kişilerin sıfatlarına göre ayrım yapmamış, her örgüt mensubunu etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma noktasında aynı kategoride değerlendirmiştir. Buna göre, örgüt mensubunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanıp cezasının ortadan kaldırılması ya da bu cezada indirime gidilebilmesi için iki tür aktif edimde bulunması gerekmektedir. Failler, ya örgütün varlığının devamını veya amaçları kapsamındaki bir suçun işlenmesini engellemek için gayret gösterecek, ya da planlandığını bildiği bir suç hakkındaki bilgisini, önlenmesi mümkün olabilecek bir süre kadar önce olması kaydıyla resmi makamlara bildirecektir. Bu durumda failin cezası takdire bağlı olarak kaldırılacak veya cezasında indirim yapılacaktır. Ancak failin, örgütün mevcudiyetinin devamını önleme yönündeki amacına ulaşması hâlinde veya bu amacın onun gayreti dışında oluşması hâlinde, faile ceza verilmeyecektir. Burada ceza vermeme noktasında adli makamların takdir yetkisi bulunmamaktadır.

2. Fransa

Fransız Ceza Kanunu'nda çeşitli suçları işlemek amacıyla örgütlenme fiilleri farklı maddeler altında suç olarak düzenlenmiştir. Silahlı suç örgütü kurma suçu (m.431-13), insanlığa karşı suç işlemek amacıyla örgüt kurma filleri (m.212-3) bu hükümlere örnek olarak gösterilebilir.[142] Ancak, Kanun'un *"Ulusa, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Cürüm ve*

[139] Yenisey ve Plagemann, s. 197; Hans-Heinrich Jescheck, **Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş**, İstanbul, 1989, s. 101.
[140] Sarıtaş, s. 107.
[141] Yenisey ve Plagemann, s. 197-198; Jescheck, s. 101-102.
[142] Kenan Evren Yaşar, "Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, C. 3, S.1, 2015, s. 208-210.

Cünhalar" başlıklı 4'üncü kitabının *"Bir Suç Örgütüne Üyelik"* başlıklı 5'inci kısmında yer alan[143] ve hukukumuzda TCK'nın 220'nci maddesine karşılık gelen, suç örgütü kurma filleri bakımından genel norm olan maddesi 450-1 hükmüdür.[144] Bu hüküm şu açıklamaları içermektedir: *" Bir suç örgütü, beş yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir veya daha fazla cürüm veya cünhayı, bir veya daha fazla maddi fiille belirlenmiş olarak işlemek için oluşturulmuş bulunan herhangi bir grup veya teşekkülden oluşur. Tasarlanan cürüm veya cünhaların on yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi hâlinde örgüt üyeliği on yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Tasarlanan cürüm veya cünhaların beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi hâlinde örgüt üyeliği beş yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır."*[145] Yine çalışmanın konusu kapsamına girmediğinden, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin bu hükümler zikretmekle yetinilecektir. Burada yalnızca aynı Kanun'un etkin pişmanlık düzenlemesi incelenecektir.

Fransız Ceza Kanunu'nda suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları bakımından getirilen etkin pişmanlık düzenlemesi 450-2 hükmüdür. Bu hükümde şu açıklamalara yer verilmektedir: *" Madde 450-1'de tanımlanan grup ya da teşekküle üye olanlardan birisi herhangi bir kovuşturma başlatılmadan evvel grup ya da teşekkülün varlığını yetkili makamlara bildirir ve diğer üyelerin bulunmasına imkân sağlar ise cezalandırılmaz."*[146]

Görüleceği üzere Fransız Ceza Kanunu, örgüt suçları bakımından oldukça kısa ve basit bir etkin pişmanlık düzenlemesi getirmiş bulunmaktadır. Örgüt üyelerinin bu etkin pişmanlık hükmünden faydalanabilmeleri için, örgütün varlığını yetkili makamlara bildirmeleri ve bu şekilde diğer örgüt üyelerinin yakalanmasına imkân sağlamaları gerekmektedir. Hâkimin bu etkin pişmanlık hükmü bakımından herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Hâkim yalnızca etkin pişmanlık hükmünün şartlarının oluşup oluşmadığını denetleyecektir.[147] Burada ifade edilmesi gereken bir diğer husus, bilgilerin mutlaka kovuşturma başlanmadan önce verilmesi gerektiğidir. Bu bilgilerin kovuşturma başladıktan sonra verilmesi, herhangi bir cezasızlık ya da cezada indirim neticesini doğuracak bir sebep olarak düzenlenmemiştir.[148]

[143] Sarıtaş, s. 107.
[144] Yaşar, s. 199.
[145] Sarıtaş, s. 108.
[146] Sarıtaş, s. 110.
[147] Yaşar, s. 226.
[148] Sarıtaş, s. 110.

3. Common Law

Anglo Sakson hukuk sisteminde (common law), Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak katı bir kanunilik ilkesi uygulaması bulunmamaktadır. Buna göre bu hukuk sisteminde suç tiplerinin birçoğu da bir kanundan değil, aniden ortaya çıkan yeni durumları kurala bağlamak için çeşitli ilkeler getiren yargıç içtihatlarından çıkarılmaktadır.[149] Bu duruma paralel olarak Anglo Sakson hukuk sisteminde, Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak genel bir suç işlemek amacıyla örgütlenme suçu bulunmamaktadır.[150] Kanunun bu hususta herhangi bir düzenlemesi olmadığı gibi case law (içtihat) uygulaması ile de bu müessese oluşmamıştır.[151]

Bu hukuk sisteminde örgüt suçluları genel suç tiplerine göre yargılanmaktadırlar.[152] Ayrıca bu hukuk sisteminde, henüz suç işlenmeden önce gerçekleşen hazırlık hareketi niteliğindeki fiilleri cezalandıran bağımsız bir ceza hukuku kurumu olarak "Conspiracy" müessesesi geliştirilmiştir.[153] *Conspiracy*, en az iki kişinin somut bir suç işlemek amacıyla aralarında anlaşmalarını cezalandıran kendi özgü bir ceza hukuku kurumu olarak ifade edilebilir.[154] Bu anlaşmanın cezalandırılabilmesi için amaçlanan suçun işlenmiş olması gerekmediği gibi, faillerin daha sonradan çeşitli sebeplerle anlaşmadan çekilmeleri de ceza sorumluluğuna etki etmez.[155]

Tüm bu açıklamalar ışığında söylenebilir ki Common Law hukukunda suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiillerini cezalandıran bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak bu örgütleri kurmaktan ya da yönetmekten veya bu örgütlere üye olmaktan dolayı ortaya çıkan ceza sorumluluğunu kaldıran ya da bu sorumluluğu azaltan etkin pişmanlık hükümlerine de bu hukuk sisteminde yer verilmemiştir.

4. İtalya

İtalyan Ceza Hukukunda, hukukumuzda TCK'nın 220'nci maddesine karşılık gelen ve suç işlemek amacıyla örgütlenme suçları açısından genel norm olma niteliğini haiz hüküm,

---

[149] Roderick Munday, "İngiliz Hukukunda ve Common Law Ülkelerinde Kanunilik İlkesi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, **Çev.** Zeynel T. Kangal, C. 61, S. 1-2, 2003, s. 447

[150] Muhammet Celal Kul, "Birleşik Krallık'ta Organize Suçla ve Terörizmle Mücadeleye İlişkin Gelişmeler ve Yasal Düzenlemeler", **"10. Yıl'a Armağan" İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl.11, Sayı. 22, 2012/2, s. 454.

[151] Sarıtaş, s. 110-111.

[152] Kul, s. 455.

[153] Kul, s. 455-456.

[154] Sarıtaş, s. 112.

[155] Kul, s. 456.

İtalya Ceza Kanunu'nun 416'ncı maddesidir. Bu hükümde şu açıklamalara yer verilmektedir: " *Üç veya daha fazla kişinin çok sayıda suç işlemek amacıyla örgütlenmeleri hâlinde, öncülük edenler veya kuranlar ya da organize edenler, yalnız bunun için üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Yalnızca örgüte üye olma eylemi için ceza, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Liderler, öncülük edenlerle aynı cezaya tabidir. Örgüt mensupları kırlarda veya kamusal yollarda silahlı olarak dolaşırlarsa, ceza beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezasıdır. Üye sayısı on veya daha fazla ise verilecek ceza artırılır."*[156]

İtalyan Ceza Hukukundan münhasıran "etkin pişmanlık" ya da buna benzer bir isim altında düzenlenen, yalnızca suça katılanların faydalanmasının mümkün olduğu bir hükme yer verilmemiştir. Ancak bu ülke hukukunda, suçun mağdurları ya da diğer bazı kişiler gibi örgüt faaliyetlerine katılan kişilerin de yakalandıktan sonra adli makamlar veya kollukla iş birliği yapmaları hâlinde cezalarında indirim yapılması sonucunu doğuran "adalet işbirlikçileri (muhbir)" isimli bir kurum mevcuttur.[157] Kanuni düzenlemelere göre bu kişilerin, kanunun kendilerine tanıdıkları imkânlardan faydalanabilmeleri için işbirlikçi olmayı kabul ettikleri tarihten itibaren altı ay içinde kolluk veya adli makamlar huzurunda tanıklık yapmaları gerekmektedir.[158] Bu kurum İtalyan Ceza Hukukunda, cezaları nedeniyle ceza infaz kurumlarında bulunan örgüt yöneticisi ve üyelerinin adli makamlara başvurup cezalarında indirim yapılması için iş birliği teklifinde bulunmaları sebebiyle, örgütlü suçlulukla yürütülen mücadelenin etkinliğini gösteren iyi bir parametre olarak kabul edilmektedir.[159]

B. Önceki Kanuni Düzenlemelerdeki Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümleri

1. Genel Olarak

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'dan önce yürürlükte bulunan genel ceza kanunu 765 sayılı Türk Ceza Yasası'ydı. 765 sayılı TCK döneminde etkin pişmanlık kurumunun kanunda düzenlenmeyip, yargı içtihatları ve doktrin çerçevesinde şekillendiğinden yukarıda bahsedilmişti. Bu Kanun döneminde etkin pişmanlık kurumu, "faal nedamet" olarak

[156] Sarıtaş, s. 96-97.
[157] Hasan Dursun, "Organize (Örgütlü) Suçlulukla Mücadelede İtalya", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı. 5, Yıl. 2015, s. 375.
[158] Dursun, **Organize Suçlulukla Mücadelede İtalya**, s. 375-376.
[159] Dursun, **Organize Suçlulukla Mücadelede İtalya**, s. 384.

nitelendirilmekteydi. Faal nedametin ise kural olarak sadece, suçun icra hareketleri tamamlandıktan sonra ancak neticenin meydana gelmesinden önceki ana kadar gerçekleşebileceği kabul edilmekteydi. Yani, 5237 sayılı TCK'dan farklı olarak etkin pişmanlık kurumu bu Kanun döneminde, suçun tamamlanmasından önceki aşamaya özgülenmiş durumdaydı. Yine bu Kanun döneminde suç tamamlandıktan sonra gösterilen pişmanlığa sonuç bağlanan bazı hükümler de mevcuttu. Bunlara da doktrinde geniş anlamda faal nedamet denilmekteydi.[160]

Eski Kanun döneminde etkin pişmanlık kurumu ile ilgili genel hususlardan bahsedildikten sonra, bu Kanun döneminde örgüt suçları bakımından getirilen düzenlemeleri sağlıklı bir şekilde inceleyebilmek için, yine bu Kanun dönemindeki suç örgütü düzenlemelerinden de kısaca bahsetmek gerekecektir.

765 sayılı TCK'nın, 5237 sayılı TCK'nın suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçları bakımından genel düzenleme olan 220'nci maddesine karşılık gelen hükmü 313'üncü maddeydi.[161] Bu madde genel olarak suç işlemek amacıyla örgütlenme fiillerini yaptırım altına almaktaydı. Diğer düzenlemeler kapsamına girmeyen örgüt suçları bu hüküm çerçevesinde değerlendirilmekteydi. Bu Kanun'da ayrıca, 5237 sayılı TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" suçuna karşılık gelen ve devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı birtakım suçlar işlemek üzere kurulan suç örgütleri ayrı bir maddede düzenleme altına alınmaktaydı. Bu hüküm Kanun'un 168'inci maddesiydi.[162] Son olarak terör örgütünü düzenleyen 12.04.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun da yürürlüğe

[160] Bkz. s. 4-6.

[161] 765 sayılı TCK m.313: " (1) Her ne suretle olursa olsun cürüm işlemek için teşekkül oluşturanlara veya bu teşekküllere katılanlara bir yıldan iki yıla kadar ağır hapis cezası verilir. (2) Bu teşekkül halk arasında korku, endişe veya panik yaratmak veya siyasi veya sosyal bir görüşten kaynaklanan amaçla veya ammenin selameti aleyhine cürümlerle kasten adam öldürmek veya yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak cürümlerini işlemek için meydana getirilmişse verilecek ceza bir yıldan üç yıla kadar ağır hapistir. (3) Teşekkül mensupları dağlarda ve kırlarda veya genel yollarda veya meskün yerlerde içlerinden iki veya daha fazlası silahlı olarak dolaşır veya buluşma yerlerinde veya emin bir yerde silah saklarsa; birinci fıkradaki halde bir yıldan üç yıla, ikinci fıkradaki halde iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir. (4) Teşekkülün yöneticileri hakkında yukarıdaki fıkralar uyarınca hükmedilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır. (5) Teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına yönelik cürüm işlemeleri halinde, verilecek cezaların toplamı en ağır cezayı gerektiren fiilin cezasının azami haddini geçemez. (6) Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesi ile oluşur. (7) Bu kanun ve diğer kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır."

[162] 765 sayılı TCK m. 168: " (1) Her kim, 125, 131, 146, 147, 149 ve 156'ncı maddelerde yazılı cürümleri işlemek için silahlı cemiyet ve çete teşkil eder yahut böyle bir cemiyet ve çetede amirliği ve kumandayı ve hususi bir vazifeyi haiz olursa on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkûm olur. (2) Cemiyet ve çetenin sair efradı on yıldan on beş yıla kadar ağır hapisle cezalandırılır."

girmesiyle beraber, Türk hukukundaki suç örgütü düzenlemelerinin sayısı üçe çıkmış olmaktaydı.

Eski Kanun dönemindeki etkin pişmanlık kurumundan ve suç örgütleri düzenlemelerinden genel olarak bahsedildikten sonra, bu dönemde örgüt suçları bakımından getirilen etkin pişmanlık hükümleri incelenmeye başlanabilir. Bu inceleme yapılırken kronolojik sıra takip edilip, önce 765 sayılı TCK'da bulunan örgüt suçları için getirilmiş olan etkin pişmanlık hükümleri incelenecektir. Daha sonra ise özel kanunlarla örgüt suçları bakımından getirilmiş olan etkin pişmanlık düzenlemeleri kısaca analiz edilecektir.

2. 765 sayılı TCK m.170

765 sayılı TCK'nın 168'inci maddesinin, 5237 sayılı TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" suçuna karşılık geldiği yukarıda ifade edilmişti. Bu maddede düzenlenen örgüt, Kanun'un 125, 131, 146, 147, 149 ve 156'ncı maddelerinde yaptırım altına alınan suçları[163] işlemek amacıyla kurulan bir suç örgütüdür. 765 sayılı TCK'nın 170'inci maddesi ise bu suç örgütü bakımından geçerli olmak üzere bir etkin pişmanlık hükmü sevk etmiş bulunmaktaydı. İlgili hüküm şu açıklamalara yer vermekteydi: *"Hükümet tarafından ihtar vukuundan evvel veya vukuunu müteakip cemiyeti ve çeteyi dağıtanlar veya bunun teşekkülünden gaye olan cürmün işlenmesini men edenler keza cemiyet ve çetenin teşekkülüne iştirak etmemiş veya bunlar üzerinde bir kumandayı haiz olmamış olmakla beraber hükümet memurlarının veya zabıta kuvvetlerinin ihtarından evvel veya onu müteakip cemiyet ve çeteden mukavemet göstermeksizin çekilerek silahlarını terk ve teslim edenler veya taharriyata başlandıktan sonra töhmette şeriki olanları tevkif ettirmek esbabını istihsal edenler hakkında ceza verilmez."*

Görüleceği üzere madde metninde geçmese de bu hüküm, eski kanun döneminde doktrinde "suç sonrası faal nedamet" olarak ifade edilen kurumun bir tezahürü iken, 5237 sayılı TCK döneminde ise "etkin pişmanlık" kurumuna karşılık gelen bir düzenlemedir. Ayrıca hüküm, şartlarının gerçekleşmesi hâlinde yalnızca bir cezasızlık hâli öngörmüştür.

[163] Bu suçlar sırayla; 5237 sayılı TCK'daki Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (TCK 302), Askeri tesisleri tahrip ve düşman askeri hareketleri yararına anlaşma (TCK 307), Anayasayı ihlal (TCK 309), Hükümete karşı suç (TCK 312), Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyan (TCK 313), Cumhurbaşkanına suikast ve fiili saldırı (TCK 310) hükümlerine karşılık gelen suç tipleridir.

Her şeyden önce ifade etmek gerekir ki, bu hüküm yalnızca Kanun'un 168'inci maddesinde düzenlenen ve 5237 sayılı TCK'da 314'üncü maddeye karşılık gelen, devletin varlığına ve anayasal düzene karşı birtakım suçlar için kurulan suç örgütleri bakımından uygulanma kabiliyetine sahip bir hükümdür. 765 sayılı TCK'da genel olarak suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiillerini düzenleme altına alan 313'üncü madde bakımından herhangi bir etkin pişmanlık hükmü getirilmiş değildir. Bu durumda, daha ağır suçları işlemek için kurulmuş bir örgütten pişmanlık gösterip ayrılanların ceza almaması mümkün iken, bu örgütlere göre haksızlık içeriği daha az olan suçları işlemek üzere kurulan örgütler bakımından bu durumdan faydalanamama gibi eşitsiz bir durum ortaya çıkmaktaydı. Bu etkin pişmanlık hükmü sadece örgüt kurmak, yönetmek ya da örgüte üye olmak gibi silahlı örgüt fiilleri bakımından geçerli olup, örgüt mensuplarının işledikleri bireysel ya da toplu suçlara herhangi bir etkisi yoktur. Kaldı ki faillerin bu hükümden faydalanabilmeleri, örgütün amaçları doğrultusunda herhangi bir suçun işlenmemiş olması koşuluna bağlanmıştır.[164]

Madde hükümleri incelenmeye başlanmadan önce, bu maddede geçen "hükümet tarafından ihtar" kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya koyulmalıdır. Doktrinde bu kavram, örgüt mensuplarına ulaştırılmış veya duyurulmuş olmak kaydıyla herhangi bir şekil şartına bağlı olmayan ve böyle bir örgütün varlığından şüphe edildiğinin çetecilere bildirilmesi olarak ifade edilmektedir.[165]

Maddede ilk olarak "*Hükümet tarafından ihtar vukuundan evvel veya vukuunu müteakip cemiyeti ve çeteyi dağıtanlar"* denilmek suretiyle esasen örgütün kurucusu veya yöneticisi olan kişilerin yararlanabileceği bir hükme yer verilmiştir. Buna göre örgütün kurucusu ya da yöneticisinin bu hükümden yararlanabilmesi için, hükümet tarafından ihtar yapılmadan önce veya ihtarı takiben örgütü dağıtması ya da dağıtılmasını sağlaması gerekmektedir. Dolayısıyla, fail bu sonucu doğrudan kendisi gerçekleştirebileceği gibi polise haber vermek suretiyle de bu sonuç meydana gelebilir.[166] Bu şartların sağlanmasıyla beraber, örgüt kurucusu ve yöneticisi 170.maddedeki cezasızlık hükmünden yararlanacaktır. Hükmün devamında *"veya bunun teşekkülünden gaye olan cürmün işlenmesini menedenler*" denilmek suretiyle, örgütün amaçları

[164] Abdullah Pulat Gözübüyük, **Türk Ceza Kanunu Açıklaması Cilt:1**, Genişletilmiş 3.Bası, Kazancı Yayınevi: Ankara, 1976, s. 690.
[165] Gözübüyük, s. 691.
[166] Gözübüyük, s. 690.

doğrultusunda işlenecek bir suçun tamamlanmasını önleyenlerin de bu hükümden yararlanabilecekleri düzenlenmiştir.

Maddede ayrıca "*keza cemiyet ve çetenin teşekkülüne iştirak etmemiş veya bunlar üzerinde bir kumandayı haiz olmamış olmakla beraber hükümet memurlarının veya zabıta kuvvetlerinin ihtarından evvel veya onu müteakip cemiyet ve çeteden mukavemet göstermeksizin çekilerek silahlarını terk ve teslim edenler veya taharriyata başlandıktan sonra töhmette şeriki olanları tevkif ettirmek esbabını istihsal edenler hakkında ceza verilmez*" denmek suretiyle, kurucu ve yönetici dışındaki örgüt mensuplarının yararlanabileceği bir cezasızlık hükmüne yer verilmiştir. Örgüt mensuplarının bu hükümden yararlanabilmeleri için hükümet tarafından ihtar yapılmadan ya da bu ihtarı takip eden bir süre zarfında mukavemet göstermeden örgütten çekilip varsa silahlarını teslim etmeleri gerekmektedir.

Bu hüküm ile faillerin etkin pişmanlıktan yararlanmaları için getirilen son durum ise, kovuşturma başladıktan sonra diğer örgüt üyelerinin tutuklanmalarını sağlayacak bilgiler vermektir. Dikkat edilmelidir ki burada diğer suç ortaklarının yakalanması ya da göz altına alınması değil, tutuklanmalarının sağlanması aranmıştır. Bu şartları sağlayan örgüt mensupları, maddede öngörülen cezasızlık hükmünden yararlanabilecektir. Maddede her ne kadar faillerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için işledikleri fiillerden pişmanlık duymaları gerektiği gibi bir şarta yer verilmemiş olsa da hükmün amacından bu şartın en azından asgari oranda aranması gerektiği anlaşılmalıdır. Aksi bir yorum ceza adaleti ilkesiyle bağdaşmayacağı gibi, çeşitli sebeplerle pişmanlık duymadan örgütten ayrılan kişilerin cezasız kalması gibi bir sonuç doğmasına da sebebiyet verecektir.

Görüleceği üzere 765 sayılı TCK'nın 170'inci maddesinde, aynı Kanun'un 168'inci maddesinde öngörülen ve devletin varlığına ve anayasal düzene karşı birtakım suçları işlemek amacıyla kurulan örgütlerin kurucusu, yöneticisi ve diğer mensupları hakkında, suç tüm unsurlarıyla tamamlandıktan sonra yararlanabilecekleri bir cezasızlık hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm, 5237 sayılı TCK döneminde "etkin pişmanlık" olarak öngörülen kuruma ve bu kurumun örgüt suçlarındaki tezahürüne karşılık gelmektedir.

Konuyla yakından ilgili olması sebebiyle burada bir hususa daha değinmek gerekecektir. Bu husus, 765 sayılı TCK'nın 171'inci maddesinde düzenlenen suç ile bu maddenin son fıkrasında düzenlenen ve bugünkü hukukumuzda etkin pişmanlık olarak ifade

edilen hüküm ile ilgilidir. 765 sayılı TCK'nın 171'inci maddesinde, 168'inci maddedeki suçları işlemek için birden fazla kişinin gizlice ittifak etmesini düzenlemektedir. Bu hüküm, 5237 sayılı TCK'nın 316'ncı maddesinde düzenlenen "Suç için anlaşma" suçuna karşılık gelmektedir.

765 sayılı Kanun'un bu hükmü, bahsedilen suçları işlemek için anlaşanları cezalandırmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise *" Cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel bu ittifaktan çekilenler ceza görmezler"* denilmek suretiyle, soruşturma başlamadan ve suçun icrasına başlamadan önce anlaşmadan gönüllü olarak çekilenlerin yararlanabileceği bir cezasızlık hükmüne yer vermektedir. Bu hüküm, suçun tüm unsurlarıyla beraber tamamlanmasından sonra ortaya çıkan bir cezasızlık hâlini öngördüğünden, 5237 sayılı TCK dönemindeki etkin pişmanlık kurumuna karşılık gelmektedir.

3. 3216 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun

Suç örgütleriyle mücadelede, örgütün kendi mensuplarından yararlanma noktasında TCK'nın 170'inci maddesindeki etkin pişmanlık (faal nedamet) hükmünü yeterli bulmayan[167] kanun koyucu, 1985 yılından 2000 yılına kadar bahsedilen etkin pişmanlık maddesinin kapsamını daha da genişleten süreli etkin pişmanlık (faal nedamet) yasaları sevk etmiştir. Bu yasalar TCK'nın 170'inci maddesine göre özel norm teşkil ettiğinden öncelikli olarak uygulanma kabiliyetine sahiptir. İşte bu kanuni düzenlemelerden ilki 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3216 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun'dur. Bu kanun ile daha sonra bu Kanun'un uygulanma süresini uzatan diğer kanunlar toplumda "Pişmanlık Yasası" olarak adlandırılmıştır.[168]

Kanun, ilk maddesinde kapsamına aldığı suçlar ile failleri açıklamıştır. Buna göre Kanun'un kapsamına giren suçlar; siyasi ve ideolojik amaçlarla suç işlemek için TCK'nın

[167] Bu durum 3419 sayılı aynı isimli Kanunun gerekçesinden şu şekilde ifade edilmiştir: " Ceza mevzuatımızda yer alan bazı çeşit suçları işleyen kişilerin, suçu ve diğer failleri son soruşturma açılıncaya kadar açıklamaları halinde cezalarından indirim yapılması öngörülmekte, bir kısım suçları işleyenler için ise, mensubu bulundukları teşekkül, silahlı çete veya cemiyeti dağıtmaları veya ortaya çıkarmaları veya suç işlenmesini engellemeleri veya gizli ittifaktan çekilmeleri halinde ceza verilmemektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 141.142,170,171 ve 404. maddeleri buna örnek olarak gösterilebilir. Ancak, yine Türk Ceza Kanunu' nda yer alan ve Devlet düzenini yıkmaya yönelik bazı anarşik ve terör nitelikli suçlar için bu imkân tanınmamıştır. Halbuki böyle bir imkânın tanınması, bazı örgütsel, suçların tamamıyla ortaya çıkarılmasına yardımcı olacaktır. TCY' nın 170. maddesine benzer bir hükmün daha geniş kapsamlı olarak düzenlediği ve 1. maddenin kapsamına TCY' nın 141 ve 142. maddeleri ile 146. maddeden 163. maddeye kadar olan maddelerle 171 ve 313. madde hükümlerinin dahil edildiği"

[168] Sulhi Dönmezer, "Teröristlerin Rehabilitasyonu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 51, S. 1-4, 1985, s. 18.

313'üncü maddesine göre örgüt kurmak ve bu örgütlere üye olmak ile TCK'nın 125, 131, 141 ve 142'nci maddeleri ile 146 ila 163'üncü maddelerinde düzenlenen suçları işlemek üzere silahlı örgüt kurmak ve bu örgütlere üye olma suçlarıdır. Görüleceği üzere Kanun, TCK'nın 170'inci maddesine göre etkin pişmanlıktan (faal nedamet) faydalanma imkânı bulunan suçların kapsamını genişletmiştir. Kanun'un suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiilleri bakımından genel norm olan TCK'nın 313'üncü maddesini kapsamına alması olumlu bir adım iken, bu madde kapsamına giren her türlü örgüt yerine sadece siyasi ve ideolojik amaçla kurulmuş örgütler bakımından bunu yapması hâlen bir eksiklik olarak ifade edilebilir.

Kanun, kapsamına aldığı failleri ise çeşitli gruplara ayırmıştır.[169] Birinci grubu, örgüte mensup olmakla beraber, bunların işlediği diğer suçlara katılmamış olanlar ile Kanun'un yayımından önce örgütçe işlenen suçlara iştirak etmekle beraber haklarında henüz soruşturmaya başlanmamış bulunanlar oluşturur. Bu kişilerin Kanun'dan faydalanıp haklarında cezaya hükmedilmemesi için, mensubu oldukları örgütler ve faaliyetleri hakkında bilgi vermek suretiyle örgütlerin dağılmasına veya meydana çıkarılmasına sebep olmaları, örgüt üyeliğinden mukavemet göstermeden kendiliğinden çekilerek güvenlik kuvvetlerine silah ve malzemelerini teslim etmeleri veya verdikleri bilgi ve belgelerle veya çabalarıyla örgütlerin amaçladığı suçun işlenmesine engel olmaları gerekmektedir. Bu üç seçimlik hareketten birini yerine getiren örgüt mensubu hakkında cezaya hükmedilmeyecektir.

Bu Kanun kapsamına giren ikinci grup failleri, yukarıda bahsedilen örgütlere üye olup yine yukarıda zikredilen suçların işlenişine iştirak eden kişiler oluşturmaktadır. Bu faillerin, etkin pişmanlıktan (faal nedamet) yararlanabilmeleri için, işlenişine katıldıkları suçu ve diğer failleri Kanun'un yürürlüğe girdikten sonra açılacak son tahkikata kadar yetkili makamlara ihbar etmeleri gerekmektedir. Bu durumda, faillerin cezaları ortadan kalmayacak, yalnızca cezalarında indirime gidilecektir.[170] Söz konusu bu indirimden yararlanmak, ihbarın doğruluğunun anlaşılması şartına bağlanmıştır.[171]

Bu Kanun kapsamına giren üçüncü grup failleri ise, Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlara iştirak etmiş olanlar oluşturmaktadır. Bu kişilerin etkin pişmanlıktan (faal nedamet) yararlanma koşulları ile cezalarında yapılacak indirimler hakkında ikinci grup failler

[169] Bu gruplar için bkz. Dönmezer, **Teröristlerin Rehabilitasyonu**, 18-19.
[170] Bu durumda faillere; ölüm cezası yerine on beş yıldan, müebbet ağır hapis cezası yerine on yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilecek, diğer cezalar ise dörtte bire kadar indirilecektir.
[171] Dönmezer, **Teröristlerin Rehabilitasyonu**, s. 19.

hakkında söylenenler aynen geçerlidir. Ancak, önemle belirtmek gerekir ki bu kişilerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmeleri için haklarında soruşturmaya başlanmamış olma koşulu aranmaktadır.[172]

Kanun'a eklenen geçici bir maddeyle, Kanun'un yayımından önce yaptıklarından pişmanlık duyup, yukarıda belirtilen şekilde adaletin tecellisine ve örgütlerin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayan, hakkında son tahkikat yapılan failler ile hakkında verilen hüküm kesinleşen faillerin de bu Kanun'dan yararlanmalarının önü açılmıştır. Buna göre, hakkında son tahkikat yapılanlar ile hakkında verilen hüküm kesinleşmiş olanlar, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yetkili mercie ya da hükmü veren mahkemeye başvurup, pişmanlık gösteren açıklamalarda ve eylemlerde bulunması hâlinde bu hükümlerden faydalanmaları mümkün olacaktır. Doktrinde, aynı suçu işleyip yakalanmamış kişilerin faal nedameti değerlendirilirken, bu kişilerin Kanun kapsamı dışında bırakılmasının eksiklik teşkil edeceği, bu bakımdan geçici madde ile getirilen hükmün son derece isabetli olduğu ifade edilmektedir.[173] Bu kişiler yukarıda bahsedilen gruplardan dahil olduklarına göre ya cezalandırılmayacak ya da cezalarında indirime gidilecektir.

Kanun'un 2'nci maddesinde, hakkında bu Kanun hükümleri uygulananlara, talepleri hâlinde kimlik değiştirme dahil her türlü koruyucu tedbirin alınması öngörülmüştür.

Kanun'un 3'üncü maddesi mahkemelere, bu Kanun'un uygulanması bakımından yapılan ihbar ve açıklamaların doğruluğunu İçişleri Bakanlığı vasıtasıyla araştırma imkânı vermektedir. Aynı maddeye göre, bu Kanun'un uygulandığı hallerde mahkemenin gerekli görmesi hâlinde infazın ertelenmesine de karar verilebilecektir.

Kanun'un 5'inci maddesi, örgüt mensuplarının cezadan kurtulmak için aralarında anlaşarak eylemlerde bulunmalarının anlaşılması hâlinde bu Kanun hükümlerinin uygulanmayacağını hükme bağlamıştır. Bu hüküm, faillerin etkin pişmanlıktan (faal nedamet) yararlanabilmeleri için pişmanlık duymaları gerektiğini teyit eder niteliktedir.

[172] "Bu teşekkül, çete veya cemiyet tarafından bu Kanunun yayımı tarihinden sonra işlenen suçlara iştirak etmiş olanlardan haklarında tahkikat başlamadan yukarıdaki fıkralarda gösterilen şekilde hareket etmiş bulunanlar için ikinci fıkrada yazılı indirim hükümleri uygulanır."
[173] Dönmezer, **Teröristlerin Rehabilitasyonu**, s.19-20.

Kanun'un 6'ncı maddesi etkin pişmanlıktan (faal nedamet) faydalanma noktasında bir sayı sınırı getirmiştir. Buna göre hakkında bu Kanun hükümleri uygulandıktan sonra, Kanun kapsamına giren suçları yeniden işleyenler etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamazlar.

Kanun'un 7'nci maddesi, *" Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve yayımı tarihinden iki yıl sonra yürürlükten kalkar"* hükmünü sevk etmek suretiyle, bu Kanun'un süreli bir kanun olduğunu ortaya koymuştur. Yukarıda da ifade edildiği gibi, sonraki yıllarda bu Kanun'un uygulanmasına süre uzatımı ve bazı eklemeler yapılarak devam edilmiştir.

4. 3419 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun

3216 sayılı "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun" un yürürlük süresi, Kanun'un yayımı tarihinden iki yıl sonra bitmiştir. İki yıllık süre zarfında, Kanun'dan faydalanma talebinde bulunan kişilerin verdiği bilgiler vasıtasıyla örgüt suçlarıyla mücadelede başarılı sonuçlar elde edilmiştir.[174] Bu faydayı gören kanun koyucu 3216 sayılı Kanun'un yürürlük süresini, bazı eklemeler de yaparak iki yıl daha uzatmıştır. Bu Kanun'a bazı eklemeler yapıp yürürlük süresini uzatan Kanun, 25.03.1988 tarih ve 3419 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun'dur. Görüleceği üzere, toplumda "Pişmanlık Yasası" olarak bilinen Kanun'un ismi değişmemiştir.

Bu Kanun 3216 sayılı Kanun'un devamı niteliğinde olduğundan, yukarıda 3216 sayılı Kanun hakkında söylenenler aynen burada da geçerli olacaktır. Burada yukarıdakinden farklı olarak, bu Kanun'un 3216 sayılı Kanun'da olmayan düzenlemelerine değinilecektir.

Bu konuda dikkat çeken ilk değişiklik, Kanunun 1'inci maddesinin son fıkrasına yapılan eklemedir. İlgili ekleme şu şekildedir: *" Bu madde hükümleri Türk Ceza Kanunu'nun 169 ve 314'üncü maddelerinde gösterilen şekilde teşekkül, silahlı çete veya cemiyet mensuplarına, bunların hal ve sıfatlarını bilerek barınacak yer gösteren veya erzak veya silah veya cephane tedarik eden veya başka yollardan yardım edenler hakkında da uygulanır."* Kanun, 3216 sayılı Kanun'dan farklı olarak, etkin pişmanlık hükümlerinin yalnızca örgüt mensupları hakkında değil, örgüte yardım etme suçunun failleri hakkında da uygulanacağını düzenleme altına almıştır. Bu değişiklik son derece isabetlidir. Zira örgüt mensubu olan kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanmaları mümkün iken, haksızlık içeriği daha az olan örgüte yardım etme

[174] Bkz. 3419 sayılı Kanun Genel Gerekçesi.

suçunun faillerinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamamaları ceza adaleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Bu Kanun ile yapılan bir diğer değişiklik, maddenin ikinci fıkrasında belirtilen koruma tedbirlerine ilişkindir. Esasen burada bir değişiklik söz konusu olmayıp, ilgili koruma tedbirleri hakkında; tedbir kararlarının nasıl verilip geri alınacağı, tedbirlerden doğan giderlerin nasıl karşılanacağı ve tedbirlerin uygulanması sırasında uyulması gereken gizlilik kuralları gibi detaylı açıklamalara yer verilmiştir. 3216 sayılı Kanun, etkin pişmanlıktan yararlanan kişinin, talebi hâlinde koruma tedbirlerinden yararlanmasının mümkün olduğunu düzenleme altına alırken, kimlik değiştirme tedbiri hariç, bu koruma tedbirlerinin içeriği hakkında bir açıklamaya yer vermemekteydi. 3419 sayılı Kanun bu eksikliği gidererek, etkin pişmanlıktan faydalanan failin yararlanabileceği koruyucu tedbirleri tek tek saymıştır.[175] Kanun'un etkin pişmanlıktan yararlanan failin yanında, aile mensuplarının da bazı koruyucu tedbirlerden yararlanmasını mümkün kıldığı görülmektedir. Kanunda ayrıca, hükmedilen koruma tedbirlerinin giderlerinin nasıl karşılanacağına ilişkin açıklamalara da yer verilmiştir (3149, m.2).

Kanun'un 3'üncü maddesine de bazı eklemeler yapılmıştır. Buna göre, failin yaptığı açıklamaların doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu görülen hallerde, tutuklu veya hükümlü fail, araştırmayı yürütmekle görevli makamın isteği üzerine, tutuklu veya hükümlünün bulunduğu yerdeki mahkemenin kararıyla ceza infaz kurumundan veya tutukevinden alınabilecektir. Bu kişilerin kaç gün boyunca ceza infaz kurumları dışına çıkarılabileceğine mahkeme karar verecektir. Bu süre 15 günü geçemez (3149, m. 3).

Bahsedilen bu değişikler haricinde 3216 sayılı Kanun bakımından söylenenler aynen burada da geçerlidir. Bu Kanun da önceki gibi, 2 yıl gibi geçici bir süreyle yürürlüğe koyulmuştur (3419, m. 7). Aynı şekilde, cezadan toplu olarak kurtulmak için örgüt mensuplarının aralarında anlaşarak bazı eylemlerde bulunduklarının anlaşılması hâlinde bu Kanun'dan yararlanmaları mümkün değildir (3419, m. 5). 3216 sayılı Kanun'da olduğu gibi, bu Kanun'da da etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma konusunda bir sayı sınırı getirilmiş, hakkında 3216 sayılı Kanun ile bu Kanun hükümleri uygulananların, ilgili suçları yeniden işlemeleri hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinden tekrar yararlanmalarının mümkün

[175] Estetik cerrahi yoluyla fizyolojik görünümün değiştirilmesi, kişinin kendisinin veya eşinin bir işe yerleştirilmesi, askerlik işlemlerinin düzenlenmesi, nüfus kaydı belgelerinin değiştirilmesi bu tedbirlerden bazılarıdır.

olmadığı düzenleme altına alınmıştır (3419, m. 6). Yukarıda bahsedilen örgütlere yardım etme fiillerini işleyen faillerin de bu etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma imkânının getirilmesi hâli dışında, Kanundan yararlanma imkânı olan failler ve Kanun kapsamında olan suçlar bakımından da 3216 sayılı Kanun için yapılan açıklamalar geçerlidir (3419, m.1, Geçici Madde).

5. 3618 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

Kanun koyucu, 3419 sayılı Kanunun yürürlük süresinin bitmesine yakın, bu Kanun'un ilk maddesinin yürürlük süresini 3 yıl daha uzatan ve ayrıca yine aynı Kanun'da bazı değişiklikler yapan, 21.03.1990 tarih ve 3618 sayılı "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" u kabul edip yürürlüğe koymuştur. Bu Kanun'un çıkarılış amacı olarak öncekilerde olduğu gibi, örgüt suçlarıyla mücadele etmede, pişmanlık gösteren örgütün kendi mensuplarının verdiği bilgilerden yararlanmanın son derece etkili ve faydalı olduğu noktası üzerinde durulmuştur. Ayrıca önceki kanunlar döneminde alınan başarılı sonuçlar da bu Kanun'un yürürlüğe koyulması noktasında önemli bir etken olmuştur.[176] Bu Kanun, 3419 sayılı Kanun'un devamı niteliğinde olduğundan, burada sadece önceki Kanun'da yapılan değişikliklerden bahsedilecek olup, diğer konularda 3419 sayılı Kanun'a atıf yapılmakla yetinilecektir.

Kanunun 1'inci maddesiyle 3419 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmıştır. Buna göre, etkin pişmanlıktan yararlanacak olan faillerin niteliği aynen muhafaza edilmiş olup, Kanun kapsamına giren suçlara ekleme yapılmıştır. Kanun kapsamına alınan suç 765 sayılı TCK'nın 171'inci maddesinde düzenlenen ve 5237 sayılı TCK'da 316'ncı maddeye karşılık gelen, devletin varlığına karşı ve anayasal düzene karşı bazı suçların işlenmesi için gizlice anlaşma suçudur.[177] Bu değişiklik sonucunda, gizli ittifaka taraf olanlardan biri,

[176] Bu sebepler Kanun'un genel gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir: "3419 sayılı Kanunun uygulanmasından hem ülkemiz hem de güvenlik kuruluşları azamî fayda sağlamış, pişmanlık duyan kişilerin itirafları sonucu kanun dışı örgütler hakkında bilinmeyen birçok husus öğrenilmiş, faili meçhul birçok olay aydınlatılmış, çok sayıda silah ve cephane, patlayıcı madde, örgütlere ait doküman ve malzeme elde edilmiş, sığınak ve barınaklar ortaya çıkarılmış ve elde edilen bilgilerin ışığında operasyonlar düzenleyerek bu örgütlere büyük ölçüde darbe indirilmiştir. Ayrıca, birçok örgüt mensubu bu Kanundan yararlanmak amacıyla güvenlik güçlerine teslim olmuşlar ve böylece örgütlerin personel olarak da güç kaybetmeleri sağlanmıştır."

[177] 765 sayılı TCK m.171: " (1) 125, 131, 133, 146, 147, 149 ve 156'ncı maddelerde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını hususi vasıtalarla işlemek üzere birkaç kişi aralarında gizlice ittifak ederlerse bunlardan her biri aşağıda yazılı cezaları görür. 1- Yukarıdaki fıkrada yazılı ittifak 125, 131, 133 ve 156'ncı maddelerde yazılı cürümlerin

suçu ve diğer failleri, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılacak son tahkikata kadar yetkili makamlara ihbar etmesi hâlinde, bu suç dolayısıyla verilecek cezada indirime gidilecektir. Ayrıca, yine bu değişiklikle Kanun'dan yararlanan kişilerin cezalarında yapılan indirim miktarı da artırılmıştır. Bu durum madde gerekçesinde de ifade edildiği gibi daha fazla örgüt suçlusunun etkin pişmanlıktan yararlanma talebinde bulunması sonucu örgüt suçlarıyla mücadeleye etkinlik kazandırma amacıyla yapılmıştır[178] (3618, m. 1).

Kanun'un 2'nci maddesiyle 3419 sayılı Kanun'un ikinci maddesine ekleme yapılmıştır. Bu ekleme sonucunda, etkin pişmanlıktan faydalanan kişi ile bazı aile üyelerine maddi yardım yapma ve can güvenliklerinin sağlanması için gerekli tedbirlerinin alınması imkânı getirilmiştir. Ayrıca, sanıklara avukat tutma ve avukatlık ücretinin Devlet tarafından ödenmesi imkânı da bu madde ile getirilmiştir (3618, m.2).

Kanun'un 3'üncü maddesi ile, tıpkı birinci maddede yapılan değişiklikte olduğu gibi, bu sefer de hakkında son tahkikat yapılan veya hakkında verilen hüküm kesinleşen kişilere etkin pişmanlıktan faydalanma imkânı getiren ek maddedeki ceza indirimi miktarları artırılmıştır. Bu değişikliğin sebebi de daha fazla örgüt suçlusunun Kanun kapsamında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunup, örgütlü suçlulukla mücadeleye etkinlik kazandırma olarak ifade edilebilir (3618, m. 3).

Bu Kanun'un getirdiği belki de en önemli yenilik 5'inci maddede yer almaktadır. Kanun'un 5'inci maddesi, 3419 sayılı Kanun'a bir ek madde getirmektedir. Bu ek madde *" Bu Kanun kapsamında kalan ancak hükmü kesinleşmeden önce hâkim huzurunda daha önceki itiraflarından vazgeçerek, bu Kanun hükümlerinden yararlanmak istemediğini beyan eden fail hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz."* hükmünü içermektedir. Bu hüküm, etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunup, daha sonra hâkim huzurunda hakkında verilen hüküm kesinleşmeden bu talebinden vazgeçen kimselerin Kanun'dan yararlanamayacağını düzenleme altına almıştır.

yapılmasına dair ise sekiz seneden on beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur. 2- Bu ittifak 146 ve 147'nci maddelerde gösterilen cürümlerin icrasına müteallik ise dört seneden on iki seneye ve 149 uncu maddede gösterilen cürümlerin icrasına ait ise üç seneden yedi seneye kadar ağır hapis cezası verilir. (2) Cürmün icrasına ve kanuni takibata başlanmazdan evvel bu ittifaktan çekilenler ceza görmezler."

[178] Bkz. Kanun Genel Gerekçesi: " …pişmanlık duyanların cezalarından daha fazla miktarda indirim yapılması suretiyle itirafların teşvik edilmesinin…"

İfade edilmelidir ki, Kanun'a bu hükmün eklenmesi oldukça isabetlidir. Zira, etkin pişmanlık kapsamında verdiği ifadelerden vazgeçip, bu Kanun'dan yararlanmak istemediğini ifade eden kişinin pişmanlık taşıdığından söz edilemeyeceği için, bu kişiler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin tatbik edilmesi mümkün değildir.[179] Ancak, etkin pişmanlık kapsamında verdiği ifadeden örgütün tehditleri ve baskısı sonucunda vazgeçen ve Kanun hükümlerinden faydalanmak istemediğini ifade eden kişilerin, bu durumun tespit edilmesi hâlinde, etkin pişmanlıktan yararlanmasının önünde herhangi bir engel yoktur.[180]

Bu Kanun da diğerleri gibi süreli olarak yürürlüğe koyulmuştur. Kanunun 4'üncü maddesi 3216 sayılı Kanunun 7'nci maddesinde değişiklik yaparak, bu Kanunun 1'inci maddesinin üç yıl sonra yürürlükten kalkacağını düzenleme altına almıştır.[181] Buna göre üç yıl sonra, Kanun'un birinci maddesinin yürürlükten kalkmasıyla Kanun'un uygulanma kabiliyeti kalmayacak, ancak Kanun'dan yararlanan kişiler için alınacak tedbirleri ve bu kişilerin cezalarında yapılacak indirimleri düzenleyen hükümleri yürürlükte kalmaya devam edecektir.

6. 3853 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

21.03.1990 tarih ve 3618 sayılı Kanunun 1'inci maddesinin yürürlük süresinin dolması sebebiyle, *"Pişmanlık Yasası"*na tekrar işlerlik kazandırmak isteyen kanun koyucu 26.11.1992 tarih ve 3853 sayılı "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" u kabul ederek yürürlüğe koymuştur.

Kanun'un ilk maddesi, 3419 sayılı Kanunun 1'inci maddesini 2 yıl süreyle tekrar yürürlüğe koymuştur. Bunun sonucunda, örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık

---

[179] Tozman, s. 418; Bodur ve Özkul, s. 257; Arslantürk, s. 101.

[180] "Oluşa ve dosya kapsamına göre silahlı terör örgütü üyesi olduğu anlaşılan sanığın, 11.02.2020 tarihli etkin pişmanlık talepli dilekçesinde "etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini, kolluk beyanlarının gerçeği yansıttığını, hatırlayamadığı her şeyi fırsat verilmesi halinde mahkemede söylemeye hazır olduğunu, kovuşturma aşamasında tutuklu bulunduğu cezaevinde koğuşunda bulunan şahıslardan gördüğü baskı sebebiyle etkin pişmanlık talebinden döndüğünü" bildirmesi karşısında, sanığın duruşmada hazır edilerek etkin pişmanlık kapsamında etraflıca beyanları alınıp, verdiği bilgilerin örgüt içerisindeki kaldığı süre, örgütsel faaliyet ve konumuna uygun faydalı bilgiler olup olmadığı, eldeki bilgilerle örtüşüp örtüşmediği ilgili birimlerden sorulup değerlendirilerek sonucuna göre hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 221/4-2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmasında zorunluluk bulunması", Yarg.16.CD., T. 01.06.2020, E. 2020/615, K. 2020/2193, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 11.11.2020).

[181] 3618 sayılı Kanun m.4: "3419 sayılı Kanunun 7'nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
Madde 7. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve 1 inci maddesi hükmü yayımı tarihinden itibaren üç yıl sonra yürürlükten kalkar."

uygulamasına iki yıl süreyle daha devam edilecektir.[182] Ayrıca Kanun'un 1'inci maddesiyle, etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin cezalarında yapılacak indirim miktarı bir kez daha artırılmıştır.[183] Bu değişikliğin sebebini de, daha fazla örgüt suçlusunu etkin pişmanlıktan faydalanmaya teşvik etmek, bunun sonucunda örgüt suçlarıyla mücadeleye örgütün kendi mensupları aracılığıyla elde edilen bilgiler aracılığıyla etkinlik kazandırmak olarak açıklamak mümkündür.

Kanun'un getirdiği geçici maddeyle, hakkında son tahkikat yapılan ve hakkında verilen hüküm kesinleşen örgüt mensuplarının etkin pişmanlıktan yararlanması sonucunu doğuran hükümlerde de bir değişiklik yapılmış, diğer faillerde olduğu gibi bu kişiler bakımından da yapılacak ceza indirimi miktarının artırılması öngörülmüştür (3853, Geçici Madde).

7. 4085 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

3853 sayılı Kanunun 1'inci maddesinin yürürlük süresi dolunca, "Pişmanlık Yasası" nın uygulanma kabiliyeti kalmamıştır. Bu eksikliği gidermek isteyen kanun koyucu bu kez dört aylık bir süre için 3419 sayılı Kanunun 1'inci maddesini tekrar yürürlüğe koymuştur.[184] Ayrıca, önceki kanunlarda yer alan ve hakkında son tahkikat yapılan örgüt mensupları ile hakkında verilen hüküm kesinleşen örgüt mensuplarının etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmasını sağlayan geçici madde bu Kanun'a da alınmıştır. Süre uzatımı ve geçici madde hariç, bu Kanun'da öncekinden farklı bir değişiklik yapılmamıştır.

8. 4450 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

4085 sayılı Kanun'un da yürürlük süresinin dolmasıyla, kanun koyucu 3419 sayılı "Pişmanlık Yasası" nın yürürlük süresini altı aylık süre için bir kez daha uzatmıştır.[185]

Bu Kanun ile getirilen en önemli yenilik bazı kimselerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmalarının yolunu kapatan, 3419 sayılı Kanunun 1'inci maddesine son fıkra olarak

[182] 3853 sayılı Kanun m.3: " Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve 1 inci maddesi yayımı tarihinden itibaren 2 yıl sonra yürürlükten kalkar."
[183] 3853 sayılı Kanun m.1: " ölüm cezası yerine 9 yıldan, müebbet ağır hapis cezası yerine 6 yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir ve diğer cezalar yedide bire kadar indirilerek hükmolunur."
[184] 4085 sayılı Kanun m.2: "Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve 1 inci maddesi yayımı tarihinden itibaren 4 ay sonra yürürlükten kalkar."
[185] 4450 sayılı Kanun m.2: "Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve 1 inci madde yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlükten kalkar."

eklenen hükümdür. Bu hüküm şu açıklamaları içermektedir: *"Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçları işlemek için silahlı teşekkül, çete veya cemiyet teşkil edenler ile böyle bir teşekkül, çete veya cemiyeti yönetenler yahut bu teşekkül, çete veya cemiyette üst seviyede amirlik ve kumandayı haiz olanlar ile bizzat silah kullanarak güvenlik güçleri mensuplarından birini veya diğer bir kimseyi öldürmek veya yaralamaktan suçlu bulunanlar bu madde hükümlerinden yararlanamazlar."* Buna göre suç örgütlerini yöneten kimseler ile kurucuları ve bu örgütlerin faaliyetleri kapsamında kasten öldürme veya kasten yaralama suçlarını işleyen kimselerin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmaları mümkün değildir. Aynı husus geçici madde ile, hakkında son tahkikat yapılan ve hakkında verilen hüküm kesinleşen örgüt mensuplarının bu yasa kapsamında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunmaları hâlinde de geçerli olacaktır.

9. 4537 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun

4450 sayılı Kanun'un yürürlük süresinin bitmesiyle, bu kez 24.02.2020 tarih ve 4537 sayılı "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" ile 3419 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin yürürlük süresi 29.08.2000 tarihine kadar uzatılmıştır (4537, m. 1). Ayrıca Kanun'un ikinci maddesiyle önceki "Pişmanlık Yasaları" ndan faydalanan kimselerin bu Kanun'dan ve 3149 sayılı Kanun'dan tekrar yararlanamayacakları düzenleme altına alınmıştır.[186] Bu Kanun, 3419 sayılı Kanun'un yürürlük süresini uzatan son Kanun olma özelliğini taşımaktadır. Bu Kanun'dan sonra bu usul terk edilecek, örgüt suçları bakımından sürekli olarak yürürlükte kalmak üzere "Topluma Kazandırma Kanunu" kabul edilecektir.

10. Topluma Kazandırma Kanunu

4537 sayılı Kanun'un da yürürlük süresi dolunca, kanun koyucu artık 3419 sayılı "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun" un yürürlük süresini uzatma yolunu terk etmiştir. Bunun yerine, önceki kanuni düzenlemelerdeki eksik görülen hususlar da

[186] 4537 sayılı Kanun m.2: "4450 sayılı Kanunun geçici 2 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Geçici Madde 2.- Haklarında 5.6.1985 tarihli ve 3216 sayılı, 25.3.1988 tarihli ve 3419 sayılı, 21.3.1990 tarihli ve 3618 sayılı, 26.11.1992 tarihli ve 3853 sayılı, 28.2.1995 tarihli ve 4085 sayılı, 26.8.1999 tarihli ve 4450 sayılı Kanun hükümleri uygulanmış bulunanlar, anılan Kanunların kapsamına giren suçlan yeniden işlemeleri durumunda bu Kanundan ve 3419 sayılı Kanundan tekrar yararlanamazlar."

giderilerek örgüt suçları bakımından yine altı aylık geçici bir süre için[187] uygulanma kabiliyeti olan 29.07.2003 tarihli ve 4959 sayılı "Topluma Kazandırma Kanunu" kabul edilmiştir.[188]

Bu Kanun'un yürürlüğe koyulmasının sebebi Kanun'un genel gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre, 4450 sayılı önceki Kanun'un örgüt yöneticilerini ve kasten öldürme ile kasten yaralama suçlarına iştirak edenleri kapsam dışında bırakması Kanun'un uygulama alanını daraltmıştır. Bu istisnalar sebebiyle bazı kimseler adli makamlarla iş birliği yapmaktan kaçınmış, diğer bazıları da ceza alacaklarını anlayınca verdikleri ifadeleri geri almışlardır. Bu durum ise "Pişmanlık Yasası" ndan beklenen faydanın azalmasına sebebiyet vermiştir. İşte bu Kanun'un kabul ediliş sebebi de esas olarak önceki Kanun'daki sınırlayıcı durumları ortadan kaldırıp, etkin pişmanlıktan faydalanacak kimselerin kapsamını olabildiğince geniş tutmak ve diğer kanunların yürürlük sürelerinin de dolmasıyla böyle bir pişmanlık hükmüne ihtiyaç duyulmasına dayanmaktadır.[189]

Örgüt mensuplarının topluma yeniden kazandırılmalarının yolunu ortaya koyacak bir Kanun ihtiyacının bulunması ile örgüt tarafından işlenen suçların aydınlatılamadığı durumlarda, mağdurların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) müracaat edip, mahkemenin de "etkili yargı yolu bulunmadığından" Türkiye'yi ciddi tazminatlara mahkûm etmesine de Kanunun çıkarılış gerekçeleri arasında yer verilmiştir.[190]

Burada ifade etmek gerekir ki, Topluma Kazandırma Kanunu da önceki kanunlarda olduğu gibi suç işlemek üzere kurulmuş her türlü suç örgütü bakımından uygulanma kabiliyetine sahip değildir.[191] Bu Kanun, ilgili hükümlerin yalnızca terör örgütleri bakımından uygulanacağını düzenleme altına almıştır. Terör örgütü kavramının kapsamı için ise, Terörle Mücadele Kanunu'na atıfta bulunulmamış, Kanun'un ikinci maddesi bu örgütün tanımını kendi

[187] Topluma Kazandırma Kanunu m.8: " Bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve 4'üncü maddenin birinci ve son fıkrası yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlükten kalkar."
[188] Topluma Kazandırma Kanunu m. 7: " 25.3.1988 tarihli ve 3419 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun, ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer kanunlarda yürürlükten kaldırılan 25.3.1988 tarihli ve 3419 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır."
[189] Bkz. Genel Gerekçe; Erkan Canak, **Topluma Kazandırma Yasası Üstüne Bir İnceleme**, Legal Hukuk Dergisi, S.9, 2003, s. 2258: "4959 sayılı Topluma Kazandırma Yasası kapsam açısından bir af yasası olmayıp ceza indirimidir. Bu yasa, genel anlamda toplumsal barış projesi olup terör örgütüne katılanların pişmanlık duygusuyla ayrılarak teslim olmak isteyenlerin topluma kazandırılmasıdır."
[190] Bkz. Genel Gerekçe.
[191] Erkan Canak, **4959 sayılı "Topluma Kazandırma Yasası"nın Anayasa'ya Aykırılık Sorunu**, Legal Hukuk Dergisi, S. 15, 2004, s. 719: Terör örgütü gibi ağır suçları işlemek üzere kurulan bir suç örgütü bakımından etkin pişmanlık hükümleri sevk edilmişken, haksızlık içeriği daha az olan bazı suçları işlemek için kurulan suç örgütlerinin etkin pişmanlık kapsamına alınmaması eksiklik teşkil etmesinin yanında Anayasanın başta 10.maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi olmak üzere birçok temel ilkeye de aykırılık sorunu gündeme gelecektir.

yapmıştır. İlgili tanım şu şekildedir: *" Bu Kanunda geçen terör örgütü terimi; siyasî ve ideolojik amaçla suç işlemek üzere kurulmuş 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete, silahlı çete veya gizli ittifakı kapsar"* Dolayısıyla, terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na nispetle geniş biçimde tanımlanmış, siyasi ve ideolojik amaçla suç işlemek üzere kurulan tüm örgütler denmek suretiyle, Kanun'un uygulama kapsamı önceki süreli kanunlarla paralel düzenlenmiştir. Ancak burada tekrar ifade etmemiz gerekir ki, etkin pişmanlık hükümlerinin önceki kanunlarda olduğu gibi yalnızca terör örgütleri veya siyasi ve ideolojik amaçla suç işlemek üzere kurulan örgütlerde uygulanmak üzere sınırlandırılması, bu hükümlerin bu amaçlar dışında kurulan suç örgütlerine teşmil ettirilmemesi eksiklik olma özelliğini korumaktadır.

Doktrinde *Bacaksız*' a göre, topluma kazandırma ile etkin pişmanlık kavramları birbirinden farklı iki kurumu ifade etmektedir.[192] Yazara göre, her ne kadar ismi Topluma Kazandırma Kanunu da olsa ve Kanun'un 5'inci maddesinde, Kanun'dan yararlananların topluma yeniden kazandırılması için gerekli tüm tedbirlerin alınacağından bahsedilmiş olsa da somut tedbirlere yer verilmediğinden, 4959 sayılı Kanun bir Topluma Kazandırma Kanunu değil, etkin pişmanlık yasasıdır.[193] Kanaatimizce de bu görüş oldukça isabetlidir. Zira Topluma Kazandırma Kanunu hükümleri incelendiğinde, esas olarak Kanun'un etkin pişmanlıktan faydalanma imkânı bulunan kişileri, bu kişilere yapılacak ceza indirimlerini ve bu kişiler hakkında uygulanabilecek koruyucu tedbirleri düzenlediği görülmektedir. Kanun'un 5'inci maddesinde, etkin pişmanlıktan yararlanan kişilerin topluma yeniden kazandırılması için her türlü tedbirin alınacağı ifade edilmiş ancak bu tedbirlerin neler olduğu sayılmadığı gibi herhangi bir hukuki düzenlemeye de atıfta bulunulmamıştır.[194] Dolayısıyla 4959 sayılı Kanun, bir etkin pişmanlık yasası olma özelliğini haizdir.

Kanun'un etkin pişmanlık kapsamına aldığı suçlar ve failler, 2'nci madde açıklanmıştır. Buna göre, etkin pişmanlıktan faydalanacak kişileri oluşturan ilk grup; terör örgütü mensubu

---

[192] Pınar Bacaksız, "Cezalandırma ve Topluma Kazandırma", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ' e Armağan**, C. 16, 2014, s. 4920: "Topluma yeniden kazandırma kavramı, hükümlünün infazdan sonra yeniden suç işlemeyerek insan onuruna yakışır bir hayat sürmesi için yürütülen faaliyetleri ifade eder."

[193] Bacaksız, s. 4921.

[194] Erkan Canak, **Topluma Kazandırma Yasası Üstüne Bir İnceleme**, s. 2262: Yazara göre Kanunun isminin "Terör Suçlarına Dair İnfaz Yasası" şeklinde olması daha isabetli olurdu.

olup silahlı mukavemet göstermeden teslim olanlar, kendiliğinden örgütten çekilenler ile yakalanarak ele geçirilenlerdir (4959, m.2/a). Bu kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olmaları koşuluna bağlanmamıştır. Bu durum, yalnızca cezanın tespitinde göz önünde bulundurulacaktır. Önceki kanunlar döneminde de esas olan bu uygulamanın Topluma Kazandırma Kanunu ile de devam ettirilmesi oldukça isabetlidir. Zira, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak eden kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanmalarının yolunu kapamak, bu kurumdan beklenen verimi düşürecektir.

Günümüzde yürürlükte bulunan ve tüm suç örgütleri bakımından uygulanma kabiliyetine sahip 5237 sayılı TCK'nın 221'inci maddesinin ilk üç fıkrasında, faillerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olmaları koşulu aranmaktadır. TCK'nın 221'inci maddesi bu yönü ile 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu ile önceki pişmanlık yasalarından ayrılmaktadır. TCK'nın 221'inci maddesinin bu kanunlardan diğer farkı ise etkin pişmanlık düzenlemesini sadece örgüt kurma ve yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları bakımından getirmiş olmasıdır. Yani, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar bakımından, mevcut hukukumuza göre etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak mümkün değildir. Eksiklik olarak görülen bu hususlara aşağıda yeri geldikçe bahsedilecektir.

4959 sayılı Kanun'un uygulama kapsamında olan ikinci grubu, *terör örgütü mensuplarına, hal ve sıfatlarını bilerek barınacak yer gösteren veya erzak veya silah ya da cephane tedarik eden yahut başka yollarla yardım eden* kişiler oluşturmaktadır. Yani, terör örgütüne yardım etme suçunu işleyen failler de koşulların sağlanması hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacaklardır[195] (4959, m.2/b).

Kanun'un 3'üncü maddesinde ise etkin pişmanlıktan yararlanma imkânı olmayan kişiler sayılmıştır. Buna göre; örgütün en üst seviyesindeki yönetim biriminde yer almış olup tamamı üzerinde etkili olacak şekilde örgütü yönetenler, hükmü kesinleşmeden önce hâkim huzurunda önceki beyanlarını reddeden veya bu Kanun hükümlerinden yararlanmak istemediğini beyan edenler ile önceki pişmanlık yasalarından yararlananlar bu Kanun bakımından etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanamayacaklardır (4959, m.3). Görüleceği üzere, ilk kez 26.08.1999 tarih

[195] Erkan Canak, **Topluma Kazandırma Yasası Üstüne Bir İnceleme**, s. 2258.

ve 4450 sayılı Kanun ile getirilen, örgüt üst yöneticilerinin etkin pişmanlıktan yararlanamayacaklarına ilişkin kural biraz daha gevşetilmiş, sadece örgütün tamamını sevk eden yöneticilerin bu etkin pişmanlıktan yararlanamayacakları düzenleme altına alınmıştır. Etkin pişmanlık kapsamında verdiği ifadelerden dönen veya etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istemediğini söyleyen kişiler ile önceden pişmanlık yasalarından faydalanmış olan kişilerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacağına ilişkin hükümler, önceki kanunlardaki hükümlerin tekrarı niteliğindedir.

Kanun'un kapsamına aldığı kişileri belirttikten sonra şimdi de bu kişiler hakkında uygulanacak ceza indirimlerine değinmek gerekecektir. Etkin pişmanlıktan yararlanma talebinde bulunan kişilere karşı uygulanacak bu ceza hükümleri 4'üncü maddede düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasına göre, terör örgütü tarafından işlenen suçlara iştirak etmemiş ve bu Kanun hükümlerinden yararlanmak istediğini beyan eden kişilere, bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra teslim olmuş veya örgütten ayrılmış olmalarının anlaşılmış olması hâlinde ceza verilmeyecektir. Örgütün faaliyeti kapsamında işlenmiş olan suçlara iştirak etmemiş olan bu kişilerin yakalanmış olmaları hâlinde ise etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaları için, örgüt içindeki konumlarına uygun olarak verecekleri bilgilerle, örgütün dağılmasına ya da ortaya çıkarılmasına yardım etmeleri ya da verecekleri bilgi ve belgelerle veya bizzat gösterecekleri çaba ile terör örgütünün amaçladığı suçları önlemiş olmaları gerekmektedir. Kişiler hakkında bu bilgileri verdikleri aşama göz önünde bulundurularak indirimli cezaya hükmedilecektir.[196]

Kanun yürürlüğe girmeden önce örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlara iştirak eden kişilerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Bu kişilerden olup, bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra teslim olan ya da kendiliklerinden örgütten çekildiği anlaşılan kişilere talepleri hâlinde ve örgütteki konumlarına uygun şekilde örgütün yapısı, faaliyetleri, işlenen suçlar ve diğer failler hakkında doğru bilgiler vermiş olduklarının

[196] "1) Hüküm kesinleşmeden önce verenler hakkında işlemiş oldukları suçun vasıf ve mahiyetine göre, idam cezasından dönüştürülmüş müebbet ağır hapis cezası yerine on altı yıl, müebbet ağır hapis cezası yerine on dört yıl ağır hapis cezası verilir ve diğer cezalar üçte bire indirilerek hükmolunur.
2) Hüküm kesinleştikten sonra verenler hakkında işlemiş oldukları suçun vasıf ve mahiyetine göre, idam cezasından dönüştürülmüş müebbet ağır hapis cezası yerine yirmi iki yıl, müebbet ağır hapis cezası yerine on dokuz yıl ağır hapis cezası verilir ve diğer cezalar yarısına indirilerek hükmolunur."

anlaşılması hâlinde indirimli cezaya hükmedilecektir.[197] Örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlara iştirak edip yakalanan kişilerin bu Kanun hükümlerinden yararlanabilmesi için ise, tıpkı örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlara iştirak etmeyip yakalanan kişilerde olduğu gibi, örgüt içindeki konumlarına uygun olarak verecekleri bilgilerle, örgütün dağılmasına ya da ortaya çıkarılmasına yardım etmeleri ya da verecekleri bilgi ve belgelerle veya bizzat gösterecekleri çaba ile terör örgütünün amaçladığı suçları önlemiş olmaları gerekmektedir. Bu kişilere verilecek indirimli cezalar bakımından da örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyip yakalanan kişiler için söylenenler geçerli olacaktır.

Kanun'un 4'üncü maddesinin son fıkrası, bu hükümlerin örgüte yardım etme suçunu işleyen failler hakkında da uygulanacağını düzenlemiştir. Ancak aynı fıkra terör örgütü mensuplarına yalnızca barınacak yer gösteren, erzak veren ya da başka yollarla yardım eden kişilere ceza verilmeyeceğini düzenleme altına almıştır. Yani, silah ya da cephane yardımı olmamak kaydıyla, örgüte yardım eden kişiler bu Kanun'dan yararlanmak istediklerini beyan etmeleri hâlinde cezalandırılmayacaklardır.

Görüleceği üzere bu Kanun'un etkin pişmanlık hükümleri, Kanun yürürlüğe girmeden önce terör örgütlerinin faaliyeti kapsamında işlenen suçlara iştirak edenlerin, Kanun yürürlüğe girdikten sonra teslim olmaları, örgütten çekilmeleri ya da yakalanmaları hâline özgü olarak getirilmiştir. Yine bu Kanun, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyen failler bakımından da teslim olmaları ya da örgütten çekilmiş olmaları hâlinde örgüte ne zaman katıldığına bakılmaksızın uygulanacaktır. Terör örgütünün faaliyeti kapsamına herhangi bir suça iştirak etmeyen kişi bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra örgüte katılmış ve ardından yakalanmış ise bu kişi hakkında ilgili hükümler uygulanmayacaktır.[198] Dolayısıyla bu Kanun, suça iştirak etmemiş örgüt mensubunun teslim olması ya da örgütten çekilmesi hâli hariç, Kanun yürürlüğe girdikten sonra işlenen örgüt suçları bakımından uygulanma kabiliyetine sahip değildir. Nitekim, Kanun'un sekizinci maddesinde yer alan, etkin pişmanlık

[197] "işlemiş oldukları suçun vasıf ve mahiyetine göre, idam cezasından dönüştürülmüş müebbet ağır hapis cezası yerine on iki yıl, müebbet ağır hapis cezası yerine dokuz yıl ağır hapis cezası verilir ve diğer cezalar beşte bire indirilerek hükmolunur."

[198] Herhangi bir eşitsizliğin doğmaması için Kanuna getirilen bir geçici madde ile bu hükümlerin, terör örgütü mensubu olup da bu Kanun yürürlüğe girmeden önce teslim olan, yakalanan ya da örgütten çekilenler hakkında da uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır. Geçici Madde 1: " Terör örgütü mensubu olup da bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kendiliklerinden örgütten çekildiği anlaşılanlardan veya teslim olanlardan yahut yakalananlardan bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yetkili makam veya mahkemeye başvurup da bu Kanun hükümlerinden yararlanmak istediğini beyan edenlerden, durumlarına göre şartları yerine getirmiş olanlar veya getirenler hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır."

hükümlerini içeren 4'üncü maddenin ilk ve son fıkrasının altı ay sonra yürürlükten kalkacağına ilişkin hüküm bu durumu teyit etmektedir. Ancak burada ifade etmek gerekir ki, önceki pişmanlık yasaları, Kanun yürürlüğe girdikten sonra örgüt faaliyeti kapsamında suç işleyenlere de hakkında soruşturma başlatılmamış olması koşuluyla uygulanma kabiliyetine sahipti.

4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu da önceki pişmanlık yasaları gibi süreli bir Kanun olma özelliğini haizdir. İçeriği biraz daha kapsayıcı olsa da Kanun'un süreli olması ve yürürlüğe girdikten sonra işlenen suçları kapsamına almaması, örgüt suçlarıyla etkin mücadele açısından verimliliği azaltacağı gibi,[199] Kanun'un adeta eskiye dönük bir af kanunu olma özelliği taşımasına sebebiyet verecektir.

Kanun'un 5'inci maddesinde bu Kanun kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında koruyucu tedbirlere başvurulabileceği düzenlenmiştir. Kanun bu tedbirleri alma ve uygulama görevini İçişleri Bakanlığına vermiş bulunmaktadır.

Kanunun 6'ncı maddesi ise, etkin pişmanlık kapsamında mahkemelere verilen bilgilerin doğruluğunun araştırılması yöntemlerinden birine yer vermiştir. Buna göre mahkemeler, etkin pişmanlık kapsamında verilen açıklamaların doğru olup olmadığının araştırılması için İçişleri Bakanlığı'ndan hızlı bir destek alabileceklerdir. Ayrıca, verilen bilgilerin doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu olan hallerde, tutuklu ve hükümlünün ceza infaz kurumundan dışarı çıkarılması gibi tedbirlere de bu madde kapsamında yer verilmiştir.

[199] Canak, **4959 sayılı "Topluma Kazandırma Yasası"nın Anayasa'ya Aykırılık Sorunu**, s. 717: 4959 sayılı Kanunun yürürlükte bulunduğu altı aylık süre zarfında, cezaevinde bulunan 2640 tutuklu ve hükümlü Kanundan yararlanmak için başvuruda bulunmuş, bunlardan 1232'si tahliye edilmiştir. Ayrıca 772 terör örgütü mensubu teslim olurken, 641'i ise serbest bırakılmıştır. Toplamda 33 ayrı terör örgütünden 3412 kişi Kanundan yararlanmak için başvuruda bulunmuş, bunlardan 1875 kişi Kanundan yararlanmıştır. Önceki Kanunlar döneminde bu sayı, 4429 kişide 832 kişidir. Bu verilerden anlaşılacağı üzere, Topluma Kazandırma Yasası'ndan yararlanma oranı yüzde 60'tır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNUNDA ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK

(TCK m. 221)

I. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ÖRGÜT SUÇLARINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

A-Genel Olarak

Örgüt suçlarında uygulanmak üzere sevk edilen TCK'nın 221'inci maddesi hükümleri incelenmeye başlanmadan önce, bu müessesenin tatbik edilebileceği örgüt suçlarından kısaca bahsedilmesinde fayda bulunmaktadır. Türk Ceza Hukukunda dört tip suç örgütü düzenlemesi mevcuttur. Bu düzenlemelerden ilki ve diğer tüm suç örgütleri bakımından genel ve tamamlayıcı bir norm olma özelliğine sahip olan hüküm, TCK'nın 220'nci maddesinde yer alan "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçudur. Hukukumuzdaki ikinci suç örgütü tipi, TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen ve devletin güvenliğine karşı işlenen suçlar ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları işlemek üzere kurulan "Silahlı örgüt" suçudur. Bir diğer suç örgütü düzenlemesi Terörle Mücadele Kanunu'nun (TMK) 7'nci maddesinin birinci fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkrada "terör örgütü" düzenleme altına alınmıştır. Terör örgütleri, aynı Kanun'un ilk maddesinde belirtilen siyasi amaçları gerçekleştirmek amacıyla kurulan suç örgütleridir. Hukukumuzdaki son suç örgütü tipi ise TCK'nın 78'inci maddesinde yer alan, "Soykırım ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgüt"lerdir.

Türk Ceza Hukukunda mevcut suç örgütü düzenlemeleri ifade edildikten sonra şimdi de bu örgütlerle ilişkili olan örgüt suçlarını ortaya koymak gerekecektir. Bu örgüt suçları, her bir suç örgütü düzenlemesinde ayrı ayrı belirtilmemiş, genellikle ilgili suç örgütü düzenlemesinde bazı örgüt suçlarının cezaları belirtildikten sonra, diğer konularla ilgili olarak tüm örgüt suçlarını düzenleyen ve diğer suç örgütleri bakımından da genel ve tamamlayıcı bir norm olan TCK'nın 220'nci maddesinin uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır. Buna göre ceza hukukumuzdaki örgüt suçları; örgüt kurma, örgüt yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme, örgüte yardım etme ve örgütün propagandasını yapma şeklinde tahdidi olarak sayılabilir. Ayrıca yardım edilen örgütün terör örgütü olması ve yardımın niteliğinin de para ile

ölçülebilen değer olması durumunda, örgüte yardım etme suçuna göre özel bir norm olan "terörizmin finansmanı" suçu gündeme gelecektir.

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen ve diğer suç örgütleri bakımından da genel ve tamamlayıcı bir hüküm olan "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçu incelenirken bu örgütlerin diğer örgütler ile olan ilişkisi ortaya koyulacağından, daha sonraki kısımlarda "Silahlı örgüt", "Terör örgütü" ve "Soykırım ile insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla kurulan örgüt"ler hakkında kısa açıklamalara yer verilip diğer hususlar bakımından önceki kısımlara atıf yapmakla yetinilecektir.

B. Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK m. 220)

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenmiştir.[200] Maddenin ilk fıkrasında suç örgütü kurma ve yönetme fiilleri, ikinci fıkrada suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma fiili yaptırım altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün silahlı olması durumu daha fazla ceza verilmesini gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Bazı durumlarda örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı, örgüt mensuplarının sorumluluklarının nasıl belirleneceği hususu uygulamada tereddütlere yol açabilmektedir.[201] 5237 sayılı TCK 220'nci maddenin dördüncü fıkrasında bu konuda özel bir

[200] TCK m.220: " (1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.
(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.
(3) Örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.
(4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.
(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.
(6) Örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.
(7) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.
(8) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

[201] A. Caner Yenidünya ve Zafer İçer**, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK. m.220,221)**, 1.Baskı, İstanbul: Digesta Yayınevi, 2014, s. 2; Vesile Sonay Evik, "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu"**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**. Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, C. 19, Sayı. 2, 2013, s. 693.

düzenlemeye yer vermiş ve örgüt kapsamında işlenen suçlardan dolayı ayrıca cezaya hükmedileceğini hükme bağlamıştır. Örgüt yöneticilerinin örgüt yönetimini elinde bulundurdukları süre zarfında, örgüt mensuplarının işlediği suçlar bakımından sorumluluklarının nasıl tayin edileceği hususu, doktrinde bir diğer tartışmalı noktadır.[202] Maddenin beşinci fıkrası da bu konuda açık bir hükme yer vermiştir. Hükme göre örgüt yöneticileri, örgütün yönetimini elinde bulundurdukları süre zarfında işlenen suçlardan dolayı "fail" olarak sorumlu olacaklardır.

Maddenin altıncı fıkrasında suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olmamakla beraber bu örgüt adına suç işlemek fiilli yaptırım altına alınmıştır. Bu durumda fail, işlediği suçun yanında ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılacaktır. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için örgütün silahlı olması şarttır.

Maddenin yedinci fıkrasında örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla beraber, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek fiilleri yaptırım altına alınmıştır. Düzenlemeye göre bu fiilleri işleyen kişiler de örgüt üyesi olarak cezalandırılacaklardır.

Maddenin sekizinci fıkrası örgütün propagandasını yapmak fiillerini yaptırım altına almış, bu fiilin basın yoluyla işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli hâl olarak düzenlenmiştir.

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu genel nitelikte bir düzenlemedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi, Kanun'un suç örgütleri hakkında özel hükümler sevk ettiği durumlarda, önce özel hüküm niteliğindeki bu düzenlemeler uygulama alanı bulacak, hüküm bulunmayan hallerde ise TCK'nın 220'nci maddesi uygulanma kabiliyetine sahip olacaktır.[203]

TCK'nın 221'inci maddesinde suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt suçunda etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir. Bu hüküm ve uygulaması çalışmamızın özünü oluşturması sebebiyle aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

---

[202] Bkz: İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13.Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 27 vd.

[203] Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 8.Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2015, s. 267; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 675; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Güncellenmiş 9.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012, s. 537.

1. Korunan Hukuki Değer

Korunan hukuki değer veya suçun hukuki konusu, ceza normu ile korunan ve suçun ihlal ettiği hak veya menfaat olarak ifade edilmektedir.[204] Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu TCK'nın "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Kamu Barışına Karşı Suçlar" başlıklı beşinci bölümünde düzenlenmiştir.[205] Suç işlemek amacıyla kurulan örgüt, hedeflenen suçları işleme noktasında bir araç konumundadır. Oluşturduğu tehlike göz önünde bulundurularak, esasen örgütün faaliyeti kapsamında işlenecek hedef suçların bir hazırlık hareketini oluşturan suç işlemek amacıyla örgüt kurma fiilleri TCK'nın 220'nci maddesinde bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.[206]

Suç işlemek amacıyla bir teşekkül meydana getirmek, bu teşekkülü yönetmek veya teşekküle üye olmak başlı başına toplumdaki huzur ve asayişi tehlikeye sokmakta ve kamu otoritesini zedelemektedir. Bu sebeple bu tarz teşekküllerin oluşturulmasının önüne geçilmesi amacıyla düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunda korunan hukuki değer kamu güvenliği ve barışı olarak ifade edilmektedir.[207] Bu suç tipi kamu güvenliği ve barışı henüz zarar görmeden tehlike oluşturan unsurların ortadan kaldırılması suretiyle kamu güvenliği ve barışına hizmet etme amacıyla düzenlenmiştir.[208] Bir toplumda kamu güvenliği ve barışının tehlikeye girmesi aynı zamanda o toplumdaki bireylerin de toplumda huzur ve barış içinde yaşama hakkını zedeleyecektir. Dolayısıyla bu suç tipinin düzenlenmesinin amaçlarından birisi de anayasada bireylere tanınan temel hak ve özgürlüklere karşı gelecek olan saldırılara karşı onları korumaktır. Madde gerekçesi de bu doğrultuda kaleme alınmıştır.[209]

---

[204] Faruk Erem, "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 1-2, 1968, s. 12.

[205]^765 sayılı mülga Ceza Kanunu döneminde bu suç "Ammenin Nizamı Aleyhine İşlenen Cürümler" arasında düzenlenmekteydi. *Hafızoğulları/Özen'* e göre bu suçun kanundaki yeri suçun hukuki konusunu ve mağdurunu belirlemek bakımından 765 sayılı mülga Kanun döneminde daha isabetliydi. Çünkü yazarlara göre "ammenin nizamı" bozulduğunda doğal olarak kamu barışı da bozulacaktır. Böyle olunca, her ne kadar " Topluma Karşı Suçlar" genel başlığı altında da yer alsa, zaten tüm suçlar topluma karşı işlendiğinden, suçun münferit mağduru, kamunun düzenini sağlamakla görevli kamu idaresi, yani genel kolluk olacaktır. Bkz. Hafızoğulları ve Özen, s. 265.

[206] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 15.

[207] Özgenç, **Suç Örgütleri,** s. 15; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 4; Ersan, s. 383; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 102; Ünlü, s. 67; Toroslu, **Özel Kısım**, s.266; Sarıtaş, s. 140; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 671; Tozman, s. 162.

[208] Faruk Erem, "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD),** C. 26, S. 1, 1969, s. 50.

[209] Bkz. Madde Gerekçesi*:* "Bu suç tanımı ile korunan hukuki değer, kamu güvenliği ve barışıdır. Kamu güvenliği ve barışının bozulması ise, bireyin güvenli, barış içinde yaşamak hakkını da zedeleyecektir. Bu nedenle söz konusu

Görüldüğü gibi her ne kadar bu suç tipi, TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar"* kısmının "Kamu Barışına Karşı Suçlar" bölümünde düzenlense de hem toplum bakımından tehlike oluşturan oluşumların ortadan kaldırılması hem de kişi hak ve özgürlüklerine karşı gelecek saldırılara karşı bireylerin korunması bakımından çok yönlü bir özellik taşımaktadır.[210]

2. Suçun Unsurları

a. Maddi Unsurlar

aa. Fiil

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "*suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* hükmü kapsamında, "*örgüt kurmak veya yönetmek"*, "*örgüte üye olmak"*, "*örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işlemek"*, *"örgüt adına suç işlemek"*, *"örgüte yardım etmek"* ve *"örgüt propagandasını yapmak"* fiilleri ayrı ayrı yaptırım altına alınmıştır. Bu maddede düzenlenen fiillerin tek bir suçun seçimlik hareketlerini mi oluşturduğu, yoksa her birinin bağımsız bir suç tipini mi teşkil ettiği hususu doktrinde tartışmalıdır.[211] Çalışmamızın özünü oluşturmaması sebebiyle bu tartışmalara girilmeden maddede düzenlenen fiiller bu başlık altında ayrı ayrı incelenecektir. Ancak, tüm bu fiilleri incelemeye geçmeden önce maddede düzenlenen fiillerin merkezinde olan ve suçun konusunu oluşturan örgüt kavramını, örgütün unsurlarını ve taşıması gereken özellikleri ortaya koymak büyük önem arz etmektedir.

---

düzenlemeyle aynı zamanda bireyin, Anayasada güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunması amaçlanmaktadır."

[210] Yargıtay da vermiş olduğu ve istikrar kazanan kararlarında bu suçla korunan hukuki değerin kamu barışı ve güvenliği olduğunu vurgulamakta, suç düzenlemesiyle ayrıca bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin de korunmasının amaçlandığını ifade etmektedir. Bkz. "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuyla korunan hukuki yarar **kamu güvenliği ve barışı**dır. Suç işlemek için örgüt kurmak, toplum düzenini tehlikeye soktuğu ve araç niteliğindeki suç örgütü, amaçlanan suçları işlemede büyük bir kolaylık sağladığından, bu suç nedeniyle kamu güvenliği ve barışın bozulması bireyin güvenli, barış içinde yaşamak hakkını da zedeleyeceğinden, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan bu fiiller ayrı ve bağımsız suçlar olarak tanımlanmıştır. Böylece bu düzenlemeyle **aynı zamanda bireyin, Anayasa'da güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerine yönelik fiillere karşı da korunması** amaçlanmıştır. Bu amaçla henüz suç işlenmese dahi, sadece suç işlemek amacıyla örgüt oluşturmuş olmaları nedeniyle örgüt mensubu faillerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir. Bunun asıl nedeni suç işlemek için örgüt kurmanın, kamu barışı yönünden ciddi bir tehlike oluşturmasıdır. Kanun koyucu bu düzenleme ile öncelikle gelecekte işlenebilecek suçları engellemek istemiştir.", YCGK. T. 10.12.2019 E.2019/297, K. 2019/698, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.12.2020); Aynı yönde, YCGK. T. 19.02.2013 E. 2012/6-1490, K. 2013/5, Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 4.

[211] Bkz. Bu tartışmalar için bkz: Sarıtaş, s. 154 vd., Tozman, s. 150-153; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 533: *Soyaslan*' a göre bu maddede dört ayrı suç tipi düzenlenmiştir. Bunlar örgüt kurmak veya yönetmek, örgüte üye olmak, örgüte yardım etmek ve örgütün propagandasını yapmak suçlarıdır.

bb. Örgüt Kavramı ve Örgütün Varlığı İçin Gerekli Olan Unsurlar

aaa. Örgüt Kavramı

Örgüt kavramı sözlükte, "ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik, teşekkül, teşkilat" olarak tanımlanmaktadır.[212]

TCK'nın 220'nci maddesi anlamında bir örgütten anlaşılması gereken ise, üç veya daha fazla kişiden oluşan, amacı kanunun suç saydığı fiilleri işlemek olan, belirli bir hiyerarşik yapı ve organizasyon dahilinde, bireysel iradeden üstün bir örgüt iradesinin üzerine kurulan, mensuplarının arasında astlık-üstlük ilişkisi ve emir komuta zinciri olan disiplinli birliklerdir.[213]

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere suç örgütünün diğer birlikteliklerden en temel farkı, bu yapılanmayı oluşturan kimselerin amacının suç işlemek olmasıdır. Tamamen meşru amaçlar etrafında bir araya gelen, kişisel veya sosyal birliktelikler, anayasada bireylere tanınan temel hak ve hürriyetlerden olan "örgütlenme hakkı" nın koruması altındadırlar. Meşru amaçlar etrafında oluşturulan bu yapılar ceza hukukunun müdahalesini gerektirmez.[214] Aynı şekilde, hukuka uygun bir şekilde kurulmuş ve faaliyet gösteren bu birliktelikler bünyesinde işlenen münferit suçların varlığı hâlinde de bu meşru birliktelikleri suç örgütü olarak nitelendirmek mümkün değildir. Bu durumda yapılması gereken yalnızca bu münferit suçların faili olan kimselerin ceza sorumluluğu yoluna gitmektir.[215]

bbb. Örgütün Varlığı İçin Gerekli Olan Unsurlar

5237 sayılı TCK, suç örgütü kavramının tanımını doğrudan yapmasa da örgütün taşıması gereken unsurları ortaya koyarak bir bakıma bu fonksiyonu da icra etmiştir.[216] Kanun'un düzenlemesine göre bir oluşumun suç örgütü olarak nitelendirilebilmesi için birtakım unsurları kümülatif olarak taşıması gerekmektedir. Bu unsurların bir kısmına doğrudan madde metninde yer verilirken bir kısmı madde gerekçesinde ifade edilmiştir. Sonuç olarak kanunda öngörülen ve doktrininde üzerinde çoğunlukla uzlaştığı bu unsurlar; suç işlemek amacı etrafında fiili bir

---

[212] **Türk Dil Kurumu Sözlüğü**, https://sozluk.gov.tr/.
[213] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 6; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 677; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 17.
[214] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 6.
[215] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 22.
[216] Sulhi Dönmezer, "Organize Suçla Mücadele", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.** Prof. Dr. Kemal Oğuzman' a Armağan, Sayı. 1, Yıl. 2002, s. 7: " Biz tanımın, yeni Türk Ceza Kanunu Tasarısında olduğu gibi kanunla yapılmasını yeğleriz. Örgüt, suç veya ağırlaştırıcı neden sayılacak ise, bunun kanunla belirlenmesini, kanuniliğin gereği sayıyoruz. Tanımda noksan ya da fazlalık olursa, kanun koyucu, zaman içerisinde bunu düzeltebilir; yorum yoluyla da yargı kuruluşları aynı şeyleri yapabilirler."

birleşmenin olması, bu birleşmenin süreklilik arz etmesi, oluşum içinde hiyerarşik bir yapılanma bulunması, örgüt yapısının amaç suçları işlemeye elverişli olması ve üye sayısının en az üç kişi olmasıdır.[217]

Yargıtay'ın da süreklilik kazanan içtihatlarında örgütün varlığı için; "*üye sayısının en az üç kişi olması, hiyerarşik bir bağın bulunması, suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme olması, birleşmenin devamlı olması, amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması"* şartlarının arandığı görülmektedir.[218]

Bir suç örgütünün varlığından bahsedilebilmesi için herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç yoktur. Zira, aksi durum mahkemeden örgüt kararı verilinceye kadar geçen zaman içinde işlenen fiillerin örgütsel suçları oluşturmayacağı anlamına gelir. Bu durum da suç ve yaptırım teorisine aykırıdır. Bir yapılanma hakkında mahkemece örgüt kararının verilmemesi örgüte

---

[217] Kanun'da, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için her ne kadar organize bir yapının bulunması gerektiği doğrudan aranmasa da doktrinde bu unsurun da suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için zorunlu olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 677, Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267: "Örgüt kurma ipotezinin gerçekleşmesi için suç sayılan fiilleri işlemek amacıyla üç veya daha fazla kimsenin sadece anlaşmış olmaları yeterli değildir; sabit nitelikte asgari bir organizasyonun da varlığı gerekir", Nurullah Bodur ve Eshat Özkul, **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 24. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için organize bir yapının bulunması gerektiğini ifade etmektedir. "Sanıkların T.'nin liderliğinde bir araya gelerek tam bir iş birliği, eylemli paylaşım anlayışı içinde hareket ettikleri anlaşılmakla, sanıklar T. ve R.'nin örgüt kurma ve yönetme, diğer sanıkların örgüt üyesi olma suçundan dolayı cezalandırılmaları gerekir", Yarg. 8. CD., T. 25.6.2009, E. 2008/12977, K. 2009/9829, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T: 31.08.2020).
İstisnai de olsa doktrindeki bazı yazarlar tarafından, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için, bu birlikteliğin "korkutucu" etkiye sahip olmasının da aranması gerektiği savunulmaktadır. Ancak bu görüşler bir temenniden ibaret olup, örgütün varlığı için kanunda belirtilen unsurlardan başka herhangi bir unsurun daha aranması mümkün değildir. Bkz. Şen ve Eryıldız, s. 106: "TCK m.220/1' de "tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanmak suretiyle yıldırma, korkutma veya sindirme gücünün kullanılması", suç örgütünün varlığı için bir unsur olarak aranmasa da birlikteliğin ve suç iş birliğinin suç örgütüne dönüşmesinin en önemli göstergesini, bu yapılanmada "korkutuculuk" özelliğinin hakimiyet kazanması oluşturmaktadır. Kanaatimizce, bir suç örgütünün varlığı için "korkutuculuk" özelliği de aranmalıdır. Bu bakımdan, 4222 sayılı mülga Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun "çıkar amaçlı suç örgütü" başlıklı 1.maddesinde yer alan tanımın isabetli olduğunu düşünmekteyiz."

[218] "Tanımdan da anlaşılacağı üzere suç işlemek için örgüt kurmak suçundan bahsedilebilmesi için, a) Üye sayısının en az üç veya daha fazla kişi olması gerekmektedir. b) Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır. c) Suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme yeterli olup, örgütün varlığının kabulü için suç işlenmesine gerek bulunmadığı gibi, işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması bazen mümkün olmakla birlikte, zorunluluk arz etmemektedir. Örgütün faaliyetleri çerçevesinde suç işlenmesi halinde, fail, örgütteki konumuna göre, üye veya yönetici sıfatıyla cezalandırılmasının yanında, ayrıca işlenen suçtan da cezalandırılacaktır. d) Örgüt niteliği itibarıyla devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil ancak iştirak iradesinden söz edilebilecektir. e) Amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması gerekmektedir.", YCGK. T. 05.06.2012, E.2011/10-36, K. 2012-213), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T: 27.08.2020).

herhangi bir şekilde katılan, örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kişilerin yardım ettikleri veya adına suç işledikleri yapının örgüt olduğunu bilmemeleri hâlinde "hata hükümleri çerçevesinde" sorumsuzluk hâlini sağlayacaktır. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda bu hususu vurgulamaktadır.[219] Bu bakımından mahkemenin bir yapılanma hakkında örgüt kararı vermesi ve bu örgütün niteliklerini belirlemesi bir tespit kararından ibarettir. Bir yapılanma hakkında örgüt kararı verilmesi, o yapının önceden suç örgütü olduğunu bilmeyen kamuoyu bakımından önemlidir. Bu kararla örgüt hukuki varlık kazanacaktır. Ancak örgütün kurucuları, yöneticileri ya da üyelerinin ceza sorumluluğu, suç örgütünün unsurları oluştuğu andan itibaren doğacaktır. Bu yapılanmanın suç örgütü olduğunu bilmeyen birtakım üyeler için ise TCK'nın 31'inci maddesinde düzenlenen "hata" hükümleri uygulanacaktır.

(1) Suç İşlemek Amacı Etrafında Fiili Bir Birleşme Olması

Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için gerekli olan ilk şart asgari sayıda kişinin suç işleme ülküsü altında fiili bir birliktelik meydana getirmeleridir. Suç eylemlerinin gerçekleştirilmesi amacı örgüte katılan bireylerin yükümlü olduğu temel hedef ve suç örgütünün varlık sebebidir. Örgütün hedefi daima mensuplarını bağlayıcı bir şekilde suç eylemlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesine yöneliktir.[220] Örgütün temelini oluşturan suç işleme amacının açıkça ortaya konulması gerekir. Bazı faaliyetleri yerine getirmek için bir araya gelen insanlar da bu birliktelik kapsamında birtakım suçların işlenebileceğini öngörebilirler. Ancak burada suç işlemek amacıyla bir birlikteliğin varlığı söz konusu değildir[221]

İşlenmesi amaçlanan suçların aynı türden olmasına gerek yoktur. Bu suçlar soruşturulması veya kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar olabileceği gibi, re'sen kovuşturulabilen suçlar da olabilir.[222] Örgüt aynı suçun sayısı belirsiz defa işlenmesi için kurulabileceği gibi farklı tarzda suçların sayısı belirsiz defa işlenmesi için de kurulmuş olabilir.[223] İşlenmesi planlanan suçların niteliği ve türü zaman içerisinde örgüt programı

[219] "Bir oluşumun suç örgütü olarak faaliyette bulunması her zaman mümkün olup, suç örgütü kabulü için mahkemenin bu yönde bir tespit yapması zorunlu değildir. Aksine kabul örgüt kararı kesinleşinceye kadar gerçekleşen zaman diliminde örgütsel suçların oluşmayacağı anlamına gelir ki bu durum suç ve yaptırım teorisine aykırıdır.", Yarg.16.CD., T. 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.11.2020).
[220] Tozman, s. 193
[221] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 23
[222] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 268
[223] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 16

kapsamında değişebilir. Hatta başlangıçta meşru amaçlarla kurulan birliktelikler, zamanla suç işlemeye yönelik örgütlere de dönüşebilmektedirler.[224] Bu bakımından işlenmesi planlanan amaç suçların herhangi bir şekilde nitelendirilmesi ya da sınırlandırılması mümkün değildir. Ancak, her durumda işlenmesi amaçlanan suçların bir örgüt iradesine dayanması şarttır.[225] Aynı şekilde, işlenmesi amaçlanan suçların önceden mağdur veya konu bakımından somutlaştırılması mümkünse de böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.[226]

(2) Fiili Birleşmenin Sürekli Olması

Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için gerekli olan bir diğer unsur, fiili birleşmenin sürekli olmasıdır.[227] Bu unsur örgüte ana özelliğini veren, onu iştirak kurumundan ayıran noktadır.[228] Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu düzenlenirken, örgüt kavramının tanımlanması ve unsurlarının açık ve net biçimde ortaya konulması; bu suç tipinin iştirak kurumu ile karıştırılmaması ve gizli koruma tedbirlerine daha kolay başvurabilmek için aslında iştirak kapsamında olan bir olayın örgüt kapsamına sokulmasının önüne geçilmesi için hayati bir öneme sahiptir.[229]

Suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt ile suça iştirak birbirlerine benzemekle beraber bazı noktalarda ayrılmaktadırlar. Bir suça müşterek fail ya da şerik olarak iştirak edilebilir. Kanuni tanımdaki unsurları birlikte gerçekleştiren kimselere müşterek fail denilirken, katkısı suçun işlenmesi bakımından nedensel bir değer taşıyacak kadar önemli, ancak tipiklik kapsamında olmayan, suça azmettiren ya da yardım eden olarak katılan kimselere de şerik denmektedir.[230]

Suça iştirakte bir araya gelen kişiler işleyecekleri suçları konu veya mağdur bakımından somutlaştırmaktadırlar. Yani suça iştirak edenler belirli ve muayyen bir veya birden fazla suçu

[224] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 269
[225] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 988
[226] "Suç örgütünde ise işlenmesi amaçlanan suçların konu veya mağduru itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir.", Yarg. 11. CD., T. 07.10.2019, E. 2016/9688, K. 2019/6998, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 10.09.2020).
[227] "…sanıkların eylemleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre değerlendirildiğinde ise, aralarında hiyerarşik ilişki ve eylemlerinde **süreklilik** saptanmaması karşısında 5237 sayılı TCK'nin 220. maddesinde tanımı yapılan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşmadığı", Yarg. 10.CD., T. 14.09.2006, E. 2006/7704, K. 2006/9970, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 09.12.2020).
[228] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 989
[229] Sulhi Dönmezer, "Türkiye'de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.** Prof. Dr. Kemal Oğuzman' a Armağan, Sayı. 1, Yıl. 2002, s. 16
[230] Akbulut, s.688; Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 530.

işlemek için bir araya gelmekte ve bir suç anlaşması yapmaktadırlar. Suç işlemek amacıyla örgüt kurmada ise işlenmesi hedeflenen suçların konu veya mağdur bakımından somutlaştırılması mümkünse de böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.[231] Suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt ile suça iştirak arasındaki asıl fark ise süreklilik unsuru bakımından ortaya çıkmaktadır. Öyle ki suça iştirakte, somutlaştırılmış belirli ve muayyen suçun işlenmesiyle anlaşma sona erer ve iştirak durumu ortadan kalkmış olur. Ancak, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüt kapsamında işlenen amaç suçtan sonra örgütün varlığı sona ermez. Örgütün amacı belirli ve muayyen birtakım suçları işlemek değil, amaç suçları sayısız defa işlemektir.[232]

Örgüt, sayısı belirsiz seri suçları sürekli işlemek amacıyla bir araya gelmiş insan topluluğudur. Bu bakımdan suça iştirakte, suç işlendikten sonra anlaşma sona erdiğinden kamu barışı bakımından tehlike de sona ermesine rağmen, suç işlemek amacıyla örgüt kurmada suç işleme hedefi her zaman diri tutulduğundan kamu barışına yönelik tehlike de varlığını sürdürecektir.[233] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, süreklilik unsuruna örgütün varlığı bakımından önemle vurgu yapmaktadır.[234]

Suç işlemek amacıyla örgüt kurmanın cezalandırılabilmesi için herhangi bir amaç suçun işlenmesine gerek duyulmadığı için süreklilik unsuru, amaç suçlardan bağımsız olarak üyelerin hedeflenen suçları işleme noktasındaki kararlılığına göre tespit edilecektir.[235] Örgüt kapsamında henüz herhangi bir suç işlenmiş olmasa da ya da henüz suç işlenmeden örgüt dağılsa da örgüt mensuplarının suç işleme iradeleri belirli bir süre devam etmiş ise süreklilik unsuru mevcuttur. Bu husus Yargıtay kararlarında da ifade edilmektedir.[236]

---

[231] TCK. 220. Madde Gerekçesi: "İştirak ilişkisinden bahsedebilmek için, suç ortakları nezdinde suçun, konu veya mağdur bakımından somutlaşması gerekir. Buna karşılık, örgüt yapılanmasında, işlenmesi amaçlanan suçların konu veya mağdur itibarıyla somutlaştırılması zorunlu değildir."

[232] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 268; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 16; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 18;

[233] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 269

[234] "Örgüt niteliği itibarıyla **devamlılığı** gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suçu işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil iştirak iradesinden söz edilebilir. Ancak, amaçlanan suçları işlemede kolaylık sağladığından, işlenmesi hedeflenen suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan örgütün varlığı için, bu suçları işleme zorunluluğu olmadığı da dikkate alınarak, devamlılığın belirlenmesi noktasında öncelik, hedeflenen suçları **sürekli** biçimde işleme kararlılığının mevcut olup olmadığının belirlenmesidir.", Yarg. 2.CD., T. 22.12.2017, E. 2017/4154, K. 2017/14043, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.11.2020).

[235] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 16; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 988,989

[236] "…amaçlanan suçları işlemede kolaylık sağladığından, işlenmesi hedeflenen suçlar açısından hazırlık hareketi niteliğinde olan örgütün varlığı için, bu suçları işleme zorunluluğu olmadığı da dikkate alınarak, devamlılığın

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu esasen bir araç niteliğinde olduğundan bu suçtan dolayı faillerin ceza sorumluluğu yoluna gitmek için amaç suçların işlenmiş olması gerekmediği gibi planlanmış olması da zorunlu değildir.[237]

(3) Hiyerarşik Yapının Varlığı

Kanun'un suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için aradığı bir diğer unsur, yapılanma içinde bir hiyerarşik ilişkinin bulunmasıdır.[238] Bu unsur madde metninde ifade edilmese de madde gerekçesinde *"Örgüt, soyut bir birleşme değildir, bünyesinde hiyerarşik bir ilişki hakimdir. Bu hiyerarşik ilişki, bazı örgüt yapılanmalarında gevşek bir nitelik taşıyabilir. Bu ilişki dolayısıyla örgüt, mensupları üzerinde hakimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazanmaktadır."* şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Aynı şekilde Kanun 220'nci maddenin yedinci fıkrasında örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamasını şart koşarak, bu unsurun suç işlemek için kurulmuş bir örgütün varlığı bakımından zorunlu olduğunu teyit etmiştir.[239]

Doktrinde de suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için hiyerarşik yapılanmanın bulunması gerektiği çoğunlukla kabul edilmektedir.[240] Hiyerarşik ilişki örgütün niteliğine göre gevşek veya katı olabilir.[241] Ancak örgüt yöneticilerinin, örgüt mensuplarının konumuna göre bir görev dağılımı yapmış olmaları zorunlu değildir.[242] Yargıtay

belirlenmesi noktasında öncelik, hedeflenen suçları **sürekli biçimde işleme kararlılığının** mevcut olup olmadığının belirlenmesidir.", Yarg. 11.CD., T. 07.10.2019, E. 2016/9688, K. 2019/6998), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 10.01.2021).

[237] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 269; Bu sebeple doktrinde, birden fazla kişinin suç işlemek amacıyla sürekli bir biçimde bir araya geldiğini ortaya koymanın oldukça zor olduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple doktrinde örgütün varlığı için gerekli olan hiyerarşik yapı, insan sayısı, suç işlenmesi amacıyla kullanılacak olan araç ve gereç gibi diğer unsurların süreklilik unsurunun tespitinde göz önünde bulundurulması ve somut olarak işlenmesi düşünülen suçların ortaya koyulması gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 989, Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 20: "İfade edelim ki, henüz hiçbir suçun işlenmediği hallerde, örgütün varlığını ortaya koymak az çok niyet okumak anlamına geldiğinden, somut olarak, işlenmesi planlanan, düşünülen suçların varlığı ortaya konulmadıkça, soyut iddia ve ithamlarla hareket edilmesi, kişi özgürlüğünün açık bir ihlalidir."

[238] Hasan Gerçeker, **Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt-4**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2014, s. 4439; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 17; Tozman, s. 204

[239] Ersan Şen ve H. Sefa Eryıldız, **Suç Örgütü,** Güncellenmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 85 Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 25

[240] Hiyerarşik bir ilişkinin bulunmasının örgütün varlığı için zorunlu olmadığını ifade eden yazarlar da vardır. Bkz. Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 533; Toroslu, **Özel Kısım,** s. 267

[241] Kavlak, s. 369; Bodur ve Özkul, 25; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 990

[242] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 26.

da vermiş olduğu ve süreklilik kazanan içtihatlarında, her zaman hiyerarşi kavramını kullanmasa da[243] bu unsuru örgütün varlığı için zorunlu olarak kabul etmektedir.[244]

Hiyerarşik ilişki, suç örgütlerinden bağımsız olarak, dernek, vakıf veya şirket gibi özel hukuk tüzel kişiliklerinde olabileceği gibi kamu hukuku tüzel kişiliklerinde de mevcut olabilir. Hatta herhangi bir tüzel kişiliğe sahip olmayan birliktelikler içinde de birtakım hiyerarşik ilişkiler söz konusu olabilir. Bu tarz yapıların veya kamu kurumlarının faaliyeti çerçevesinde birtakım suçlar işlenirken, birliktelikler içerisindeki astlık-üstlük ilişkisinden, emir komuta zincirinden veya genel olarak hiyerarşik yapıdan faydalanılmış olabilir. Tüzel kişiliklerin veya kamu kurumlarının mevzuatında öngörülen hiyerarşik yapılanmaların dışına çıkılmadan, bu yapının bir araç olarak kullanılmasıyla birtakım suçların işlenmesi hâlinde bir suç örgütünün varlığından bahsedilmesi mümkün değildir.[245] Kaldı ki böyle bir durumda, örneğin bir kamu kurumunun suç örgütü olarak nitelendirilmesi gibi olağandışı bir durumla karşılaşılabilir. Aynı şekilde, ceza sorumluluğu olmayan bir tüzel kişiliğin "örgüt yönetmek" fiilini işlediği sonucuna da varılabilir.

Tüm bu durumların "ceza sorumluluğun şahsiliği" ilkesine aykırı olacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Burada ancak işlenen münferit suçların failleri hakkında ceza sorumluluğu yoluna gidilebilir. Suça katılan birden fazla kişi olması hâlinde bu durum iştirak kuralları çerçevesinde değerlendirilebilir. Ancak bu yapılar içerisinde mevzuatın öngördüğünden farklı bir hiyerarşi oluşturulduğu, yasal olmayan birtakım talimatların verildiği, sayısı belirsiz suçları işlemek için bir araya gelindiğinin somut olarak tespit edilmesi durumda bir suç örgütünün varlığından bahsedilebilir. Burada suç örgütü o birliktelik için öngörülen yasal hiyerarşinin dışında ayrı bir hiyerarşik ilişki oluşturarak, işlemeyi hedeflediği amaç suçları yasal olmayan bu hiyerarşik bağ çerçevesinde işlemektedir. Yasal hiyerarşinin sınırları

---

[243] Bodur ve Özkul, s. 25.

[244] "Soyut olarak sanık sayısının üç kişiden fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir. Somut olayda, örgüt oluşturmak için sanıkların sayısı yeterli ise de aralarında **hiyerarşik ilişki** bulunduğu ve yapılanmanın üyeleri üzerinde hâkimiyet tesis eden bir güç kaynağı niteliğini kazandığı konusunda yeterli ve kesin delil bulunmamaktadır.", Yarg. 10. CD., T. 03.11.2015, E. 2015/4106, K. 2015/32761**), Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 12.02.2021)**;** "Sanıkların, çek senet tahsilatı yapmak üzere HT liderliğinde fonksiyonel iş birliği ve iş birliği içerecek şekilde örgütlendiklerine dair soyut iddialar dışında, her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, örgüt lideri HT.'ın diğer sanıklar ST ve MT ile abi-kardeş olduğu, sanık FG'in de bu sanıkların eniştesi olduğu, aralarında akrabalık bağından kaynaklanan birliktelik bulunduğu, atılı suçun yasal unsurları oluşmadığı gözetilmeden, beraatleri yerine yazılı biçimde mahkumiyetlerine karar verilmesi…", Yarg. 8. CD., T. 19.06.2008, E. 2007/1194, K. 2008/7820, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.01.2021); Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 26.

[245] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 19; Kavlak, s. 373.

münferit suçları işlemek için aşılmışsa, bu durum suça iştirak kuralları bağlamında ele alınacaktır.[246]

(4) Örgüt Yapısının Amaç Suçları İşlemeye Elverişli Olması

Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi aranan bir diğer unsur, örgüt yapısının amaç suçları işlemeye elverişli olmasıdır.[247] Bu unsur kanunda, *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde"* denmek suretiyle açıkça aranmıştır. Madde gerekçesi de benzer açıklamalara yer vererek, bu unsurun suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için zorunlu olduğunu tekrar etmiştir.[248] Yargıtay da vermiş olduğu ve süreklilik kazanan içtihatlarında, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün varlığı için örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması şartını aramaktadır.[249]

TCK'da düzenlenen suç tiplerindeki tehlike unsurunun varlığı, somut tehlike suçlarında objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edildiğinden[250], bu suç için aranan elverişlilik unsurunun da bir objektif cezalandırılabilme şartı olduğu ifade edilmektedir.[251] Objektif cezalandırılabilme şartlarının varlığı hâlinde suç tamamlanmış olsa bile, objektif şart gerçekleşmediği sürece, failler hakkında cezaya hükmetmek mümkün değildir.[252] Bu

---

[246] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 27.

[247] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 990; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 21; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 535; Tozman, s. 239; Kavlak, s. 380.

[248] Bkz. Madde Gerekçesi: "Suç işlemek için örgüt kurulması bir somut tehlike suçudur. Her ne kadar en az üç kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle örgüt meydana gelebilirse de kurulan örgüt, kurulan örgüt güdülen amaç bakımından somut bir tehlike oluşturmayabilir. Bu nedenle, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması aranmalıdır."

[249] "5237 Sayılı TCK'nin 220.maddesinde düzenlenen "Suç işlemek için örgüt kurmak" suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlenmese bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibariyle devamlılık göstermesi gereklidir. **Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır.** ", Yarg. 20.CD., T. 01.03.2018, E. 2017/6679, K. 2018/1219, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.:31.08.2020)

[250] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s.694; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 375

[251] Ersan, s. 384-386; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 30; Aksi yönde görüş için bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 990: "Elverişliliğin objektif cezalandırılabilme şartı olduğu söylenmiştir (Ersan, **İÜHFM**, 2013, s.386). Oysa somut tehlike suçları bir neticeli suç olup, buradaki netice bir zarar neticesi değil, "tehlike neticesi" daha doğru bir deyimle 'netice tehlikesi'dir."

[252]"Objektif cezalandırılabilme şartları, suçun tüm unsurlarıyla gerçekleşmiş olmasına rağmen failin cezalandırılabilmesi için kanunun ayrıca aradığı ve gerçekleşmedikçe faile karşı yaptırımın uygulanamadığı objektif şarttır." Özbek, Doğan ve Bacaksız, s. 437; Objektif cezalandırılabilme şartları hakkında ayrıntılı bilgiler için ayrıca bkz. Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 692-696; Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 372-375.

bakımından elverişlilik unsurunun gerçekleşmemesi durumunda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bakımından da ceza sorumluluğu yoluna gitmek mümkün olmayacaktır.

Amaç suçları işlemeye elverişlilik unsuru, somut olaydan hareket edilerek; amaç suçların niteliği, örgütün bulundurduğu ya da kullandığı araç ve gereçlerin özellikleri, amaç suçların işleneceği yer ve zaman, örgütün üye sayısı, örgüt mensuplarının becerileri ve şahsi özellikleri ve örgütün silahlı olup olmaması gibi unsurlar dikkate alınarak değerlendirilir.[253] Örneğin; üye sayısı üç veya biraz daha fazla olan bir örgütün, devletin güvenliğine ya da anayasal düzene karşı işlenen suçlar bakımından, amaç suçları işlemeye elverişli olduğundan bahsedilemeyecektir. Ancak, aynı üye sayısı ve araç ve gerece sahip olan başka bir örgüt malvarlığına veya özel hayata karşı işlenen suçlar bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olabilir.[254]

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşabilmesi için aranan elverişlilik unsuru doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmiştir.[255] Bu eleştiriler özellikle, elverişlilik kavramının yoruma açık bir kavram olması sebebiyle bu durumun kanunilik ilkesine aykırı olduğu[256], örgütün varlığından bahsedilebilmesi için amaç suçların işlenmesine ve somut olarak belirlenmesine gerek olmadığı için elverişlilik unsurunun neye göre tespit edileceğinin belirsiz olması[257] ve elverişlilik unsurunun gerçekleşmesi için kanunun aradığı özelliklerin sınırlandırıcı şekilde sayılmasının doğru olmadığı[258] özelinde toplanmaktadır.

Gerçekten suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için aranan, amaç suçları işlemeye elverişlilik unsurunu tespit etmek her zaman kolay olmayabilir. Çünkü suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu bir somut tehlike suçu olduğundan, ceza sorumluluğunun doğması için amaç suçları işlemeye gerek bulunmadığı gibi işlenmesi hedeflenen suçların tek tek somutlaştırılması da gerekmez. Bu bakımından örgütün varlığı için

[253] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 31.
[254] Madde gerekçesinde de benzer bir örnek verilmiştir: "…Bu bakımdan, örneğin sadece üç kişinin bir araya gelmesi, devletin ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik suçları işleme açısından somut bir tehlike taşımayabilir; buna karşılık, ekonomik çıkar sağlamaya yönelik suçlar açısından elverişli olabilir."
[255] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 990; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267, Tozman, s. 241.
[256] Tozman, s. 241.
[257] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267: "Böyle bir örgütün varlığı için, yürürlükteki Ceza Kanunu, mülga Ceza Kanunundan farklı olarak, oluşturulan örgütün gerek üye sayısı gerek araç ve gereç yönünden amaçlanan suçları işlemeye elverişli olmasını da aramaktadır. Ancak bu şartın uygulamada tereddütlere yol açabileceği kuşkusuzdur. Nitekim suç işlemek amacıyla örgüt oluşturmak suçunun gerçekleşmesi için amaçlanan suçların işlenmiş olması aranmadığından kurulan örgütün, üye sayısı ve araç yönünden, elverişli olup olmadığının neye göre belirleneceğini söylemek mümkün gözükmemektedir."
[258] Kavlak, s. 380-383.

aranan elverişlilik unsurunu tespit etmek zordur.[259] Hâkim önüne gelen her somut olayda, suç örgütünün amaç suçları işlemeye elverişli olup olmadığı detaylı bir incelemeye tabi tutmakla yükümlüdür. Örgütün amaç suçları işlemeye elverişli olduğu yeterli ve somut delillerle ortaya koyulamıyorsa suçun oluşmadığına karar verilmelidir.[260]

(5) Üye Sayısının En Az Üç Kişi Olması

Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedebilmesi için aranan son unsur, örgüte üye sayısının en az üç kişi olmasıdır.[261] 765 sayılı mülga Ceza Kanunu döneminde cürüm işlemek amacıyla bir örgüt meydana getirmek için iki kişinin varlığı yeterliydi.[262] Eski kanundan farklı olarak 5237 sayılı TCK, 220'nci maddesinin son cümlesinde *"Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir"* demek suretiyle, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için en az üç kişinin bulunması gerektiğini açıkça ifade etmiştir.[263]

Yeni Kanun'un mülga kanundan farklı olarak örgütün varlığı için örgüte en az üç kişinin üye olmasını aramasının, örgütsel bağ, süreklilik ve hiyerarşik ilişkiden bahsedilebilmesi için daha elverişli olduğu ifade edilmektedir.[264] Bu üç kişilik asgari üye sayısı, örgüt yöneticileri ve üyelerinin toplamından[265] meydana gelmektedir.[266] Ancak doktrinde, suç işlemek amacıyla

---

[259] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 31.

[260] Elverişlilik unsuru bakımından tartışılması gereken bir diğer husus elverişliliğin örgütün işlemeyi hedeflediği amaç suçlara göre mi yoksa örgütün amaçlarına göre mi belirleneceği hususudur (Tozman, s. 246).[260] Kanun madde metninde *"örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereçlerin amaç suçları işlemeye elverişli olması"* düzenlemesiyle elverişlilik unsurunu amaç suçlar bakımından aramıştır. Bu düzenleme doktrinde eleştirilmektedir (Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 32; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 990). Doktrindeki bir görüşe göre elverişlilik unsuru amaç suçlara göre değil, örgütün amaçlarına göre belirlenmelidir (Tezcan, Erdem ve Önok, s. 991). Zira bu görüşe göre, bu suçla korunan hukuki değer kamu güvenliği ve barışıdır. Suç işlemek amacıyla bir örgütün kurulmasıyla kamu güvenliği ve barışı tehlikeye gireceğinden, elverişlilik unsuru da örgütün amaçladığı suçlar bakımından değil doğrudan örgütün varlık amaçlarına göre belirlenmelidir. Doktrinde ifade edilen bir diğer görüşe göre ise elverişlilik unsuru, örgütün varlık sebebi olduğu düşünülen ve somut olarak da belirlenmesi mümkün olan suçlar bakımından aranmalıdır. Aksi durumda kişilerin yasal olmayan amaçlar güttükleri ve toplum bakımından tehlike oluşturdukları gibi soyut ithamlarla örgüt kurduklarının iddia edilmesinin önü açılacaktır. Yine bu görüşe göre, elverişliliğin suç tiplerinden bağımsız bir amaç için aranması da yasal olmayan ancak suç olarak da düzenlenmeyen fiilleri işlemek için bir araya gelen oluşumların örgüt olarak nitelendirilmesine sebebiyet verecektir. Bkz. Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 31,32.

[261] Tozman, s. 196; Bodur ve Özkul, s. 28; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267.

[262] 765 Sayılı TCK m.313, f.6: "Bu maddede yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesi ile oluşur."

[263] Kanun'un TBMM Adalet Komisyonunda kabul edilen ilk halinde, örgütün varlığı için gerekli olan asgari kişi sayısı belirtilmemişti. Bu unsur, daha sonra kanuna "*Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir"* hükmünün eklenmesiyle kabul edilmiştir. Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 21.

[264] Tozman, s. 197.

[265] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 991.

[266] Asgari sayının belirlenmesinde kimlerin göz önünde bulundurulması gerektiği hakkında tartışmalar için bkz. Şen ve Eryıldız, s. 90,95.

kurulmuş bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için aranan üç kişilik asgari sayıya yöneticilerin dahil olmadığını ifade eden yazarlar da mevcuttur.[267] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için, asgari üye sayısının en az üç kişi olması gerektiğini aramakta, bu asgari sayıya örgüt yöneticilerinin de dahil olup olmadığı hakkında herhangi bir tespitte bulunmamaktadır.[268] Önemle ifade edilmelidir ki üye sayısının soyut olarak üç kişiden fazla olması, örgütün varlığı için tek başına yeterli değildir.[269] Süreklilik, elverişlilik, suç işleme amacı ve hiyerarşik ilişki bulunmadan, salt üçten fazla kişinin bir araya gelerek suç işlemesi hâlinde ceza sorumluluğu iştirak kurallarına göre tayin edilecektir.[270]

Bu unsur bakımından değinilmesi gereken bir diğer husus, asgari üye sayısının belirlenmesinde isnat yeteneği bulunmayanların bu sayıya dahil olup olmadığıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, örgütün varlığı için gerekli olan asgari üye sayısına isnat yeteneğine sahip olmayanlar dahil değildir.[271] Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise, isnat yeteneğine sahip

---

[267] Üç kişilik asgari sayıya kurucuların dahil olmadığı görüş hakkında bkz. Şen ve Eryıldız, s.94: Suç örgütünde bulunması gereken asgari üye sayısı hakkındaki düşüncemize gelince, suç örgütünün kurucu/kurucuları dışında en az üç üyesinin bulunması gerekmektedir. En az üç üye sayısı ile ilgili TCK m.220/1 son derece açık ve tartışmadan uzak bir hüküm niteliği taşımaktadır. Zira Kanun koyucu "Tanımlar" başlıklı TCK m.6/1-j bendinde "örgüt üyesi" değil, örgüt mensubu kavramına yer vermiş ve bu deyimden; " *bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi*" nin anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bakımdan; kanun koyucunun TCK m.220/1 hükmünde "*örgüt mensubu*" yerine kullanmış olduğu "*örgüt üyesi*" kavramının bilinçli bir tercih olduğunu, uygulama ve öğretide ağırlıklı görüşün aksine suç örgütünün kurucu/kurucularının dışında en az üç üyesinin bulunması koşulunu aradığını düşünmekteyiz.

[268] "TCK'nın 220. maddesi anlamında bir örgütten bahsedilebilmesi için, **a-) Üye sayısının en az üç veya daha fazla kişi olması gerekmektedir**, b-) Üyeler arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağ bulunmalıdır. Örgütün varlığı için soyut bir birleşme yeterli olmayıp, örgüt yapılanmasına bağlı olarak gevşek veya sıkı bir hiyerarşik ilişki olmalıdır, c-) Suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme yeterli olup, örgütün varlığının kabulü için suç işlenmesine gerek bulunmadığı gibi işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün olmakla birlikte, zorunluluk arz etmemektedir. Örgütün faaliyetleri çerçevesinde suç işlenmesi halinde, fail, örgütteki konumuna göre, üye veya yönetici sıfatıyla cezalandırılmasının yanında, ayrıca işlenen suçtan da cezalandırılacaktır, d-) Örgüt niteliği itibariyle devamlılığı gerektirdiğinden, kişilerin belli bir suçu işlemek veya bir suç işlemek için bir araya gelmesi halinde, örgütten değil ancak iştirak iradesinden söz edilebilecektir, e-) Amaçlanan suçları işlemeye elverişli, üye, araç ve gerece sahip olunması gerekmektedir.", YCGK., T. 05.03.2020, E. 2016/6-384, K. 2020/149), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 31.08.2020); "5237 sayılı Yasanın 220.maddesi anlamında bir örgütün varlığından bahsedebilmek için, en az üç kişinin suç işlemek amacıyla hiyerarşik bir ilişki içinde, devamlı bir şekilde amaç suçları işlemeye elverişli araç ve gerece sahip bir şekilde bir araya gelmesi gerekmektedir. **Tanımdan da görüleceği üzere suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçundan bahsedilebilmesi için, üye sayısının en az üç veya daha fazla olması gerekmektedir**.", YCGK., T. 03.04.2007, E. 2006/10-253, K. 2007/80), Tozman, s. 202.

[269] "Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması mümkün, ancak zorunlu değildir. **Soyut olarak sanık sayısının üç kişi veya daha fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir**.", Yarg. 10.CD., T. 22.06.2006, E. 2006/5542, K. 2006/8498, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 31.08.2020).

[270] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 32.

[271] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267.

olmayanlar da asgari üye sayısının tespitinde göz önünde bulundurulacaktır.[272] Kanaatimizce, isnat yeteneğine sahip olmayanlar da örgütün varlığı tespit edilirken göz önünde bulundurulacak sayıya dahil olmalıdır. Zira, bu kişiler her ne kadar kendi iradeleri ile suç işleyemezler ise de diğer örgüt mensupları tarafından araç olarak kullanılabilirler. Şüphesiz bu durum da toplum güvenliği bakımından tehlike arz edecektir.[273]

b. Örgüt Kurmak (m.220/1)

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen ilk fiil, örgüt kurmak veya kurulmuş olan bir örgütü yönetmektir. Kanun koyucu bu iki fiili, seçimlik hareketli suç olarak düzenlemiştir.[274] Örgütü kuran kimselerin, örgüt yöneticiliğini de üstlendiği sıklıkla görülmekle birlikte, kurucuların aynı zamanda örgüt yöneticisi olması gerektiğine ilişkin bir zorunluluk bulunmamaktadır. Örgüt yöneticiliği sıfatı kuruluştan sonra da kazanılabilir.[275] Bu suç seçimlik hareketli bir suç olduğundan, örgütü kuran kişilerin aynı zamanda örgütün yöneticiliğini de üstlenmesi hâlinde tek bir cezaya hükmolunacaktır. Aynı şekilde örgüt kurmak fiili, içerisinde örgüte üye olmayı da barındırdığından, kurucuların örgüt üyesi olarak cezalandırılması[276] da mümkün değildir.[277]

Örgüt kurmak fiili, suç işlemek amacıyla, daha önceden var olmayan bir yapının ortaya çıkarılmasına[278] yönelik sevk edici ve esaslı hareketlerin yerine getirilmesi olarak

---

[272] Hafızoğulları ve Özen, s. 266.

[273] Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu düzenleyen TCK'nın 220'nci maddesinin altıncı fıkrasında örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme fiili, yedinci fıkrasında ise örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiilleri düzenlenmektedir. Her iki fıkrada da bu fiilleri işleyenlerin örgüt üyesi gibi cezalandırılacakları yaptırım altına alınmıştır. Burada önemle ifade edilmelidir ki Kanun, bu fiilleri işleyen kişiler bakımından yalnızca ceza sorumluluğunun tespit edilebilmesi için bu fiilleri örgüt üyeliğine eş değer saymıştır. Dolayısıyla örgütün varlığı için gerekli olan asgari üye sayısının tespitinde bu fiilleri işleyen kişiler dahil edilmeyeceklerdir. Bkz. Tozman, s. 203-204.

[274] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 16.

[275] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 33; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 23; Tezcan, Erdem ve Önok, s.992; Şen ve Eryıldız, s. 120.

[276] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s.23: "Mülga 765 s. TCK'nın sisteminde, kurulmuş olan örgütün yöneticisi olmak, bu suçtan ayrı bir suç olarak tanımlanan örgüt kurma suçuna nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmaktaydı (m.313, f.4) Bu düzenlemede Kanun koyucu, suç işlemek için örgüt kurmasının yanı sıra bu örgütün yöneticisi olması halinde, faile her iki fiilden dolayı ayrı ayrı ceza verilmesini uygun görmemiş, örgüt kurmak suçundan dolayı verilecek olan cezanın belli oranda artırılmasını öngörmüştü**.** (m.313, f.4)"

[277] Tozman, s. 252; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 674; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 991;

[278] "Örgüt kurucuları kendi başlarına veya başkaları ile anlaşma yapılmasını başlatandır**. Faaliyeti ile örgütün doğmasına sebebiyet vermektedir**.", Yarg. 6.CD., T. 20.03.2017, E. 2014/9, K. 2017/661, Şen ve Eryıldız, s.120.

tanımlanabilir.[279] Örgütü kuran kişi, gerekli insan sayısı ve araç gereçleri bir araya getirerek, suç işlemek amacına matuf olarak bağımsız bir yapı meydana getirmektedir.[280]

Örgütün başlangıçta var olan bazı suçların işlenmesi yönündeki amacı, daha sonradan başka farklı suçların işlenmesinin hedeflenmesiyle esaslı değişikliğe uğrayabilir. Örneğin başlangıçta malvarlığına karşı suçları işlemek için kurulmuş bir örgüt, amaç değiştirerek terör suçlarını işlemeyi hedefleyen bir örgüte dönüşmüşse, bu değişimden sorumlu olan kişinin örgüt kurucusu olduğu kabul edilmelidir.[281] Ancak örgüt içinde, örgütün yapısı ve hiyerarşisi değişmeden oluşturulan bazı organizasyonlar yeni bir örgüt olarak kabul edilemezler.[282]

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "örgüt kurma" suçu, genel ve tamamlayıcı nitelikte bir suçtur. Kanunda örgüt kurmanın ayrıca cezalandırıldığı hallerde 220'nci madde hükmü değil, bu özel norm uygulama alanı bulacaktır.[283] Örneğin, bir örgüt, TCK'nın 76'ncı maddesinde düzenlenen soykırım suçu ile 77'nci maddesinde düzenlenen insanlığa karşı suçları işlemek amacıyla kurulmuşsa, bu durumda kurucular 78'inci maddede düzenlenen "Örgüt"[284]

---

[279] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34; Ersan, s. 383; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 991.

[280] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 683.

[281] Tozman, s. 254; Yargıtay'a göre de örgüt kurma, yeni bir suç örgütü kurmak veya yasal bir yapının suç örgütüne dönüştürülmesi şeklinde olabilir. " Suç örgütü kurmak; suç işleme amacıyla yeni bir örgütün oluşturulması veya var olan yasal bir teşkilatın suç örgütüne dönüştürülmesidir. Amaç suçları işlemek için gerekli olan asgari şartları sağlayarak somut ve fiili bir oluşumun meydana getirilmesi gerekir.", Yarg. 16. CD., T. 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, Şen ve Eryıldız, s.121.

[282] Şen ve Eryıldız, s. 125; Hukuka uygun bir şekilde kurulup çeşitli faaliyetler gösteren birlikteliklerin, daha sonradan meşru amaçlarını terk edip suç işleme amacına yönelmesi durumunda da suç örgütünün kurulduğundan bahsedilebilir. Bkz. Tozman, s. 253; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 992; Bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 126: "Sosyal, siyasi veya dini saiklerle oluşmuş değişik biçimlerdeki örgütsel yapılar, zaman içinde suç örgütüne veya terör örgütüne evrilebilir. Ancak bir örgütsel yapının suç veya terör örgütü olduğunun kabul edilebilmesi için, mutlaka bu yapının faaliyetleri çerçevesinde birtakım suçların işlenmesi gerekir. Bir örgütsel yapının içinde herhangi bir suç işlenmesi, bu yapının alelıtlak suç örgütü olarak kabul edilebilmesi için yeterli değildir. Bunun için, **örgütsel yapı içindeki hiyerarşik ilişkinin suç işlemek amacına yönelik olması ve bu çerçevede bir işlev görmesi gerekir**. Bu nedenledir ki, Kanunda "örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi" ibaresine yer verilmiştir. (TCK, .220, f.4)"

[283] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 674; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267; Tozman, s. 253; Şen ve Eryıldız, s. 119.

[284] TCK m. 78: " (1) Yukarıdaki maddelerde yazılı suçları işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur. (3) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez."

hükmü düzenlemesine göre cezalandırılacaklardır.[285] Aynı şekilde bir örgüt, terör faaliyetleri[286] icra etmek için kurulmuşsa, bu örgütü kuranlar, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca,[287] TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "Silahlı örgüt"[288] hükmüne göre cezalandırılacaklardır.[289]

Örgüt kurma fiili, Kanun'un suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığı için aradığı unsurların (örgüte üçten fazla kişinin katılması, amaç suçları işlemeye elverişli araç ve gereçlerin örgütün kullanımına hazır bulundurulması, hiyerarşinin oluşması) meydana gelmesiyle tamamlanmış olur.[290]

Örgütün, kuruluş bakımından hangi yöntemi tercih ettiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Örgüt, bir kişinin liderliği altında kurulabileceği gibi birden fazla kişinin müşterek faaliyetleri sonucunda da kurulabilir. Aynı şekilde bazı kişiler örgütün kuruluşuna öncülük edebileceği gibi diğer bazı kişiler başkasının öncülüğünde, örgütün kuruluşuna esaslı

---

[285] Şen ve Eryıldız, s. 68: "Kanaatimizce, silahlı örgüt suçunu ihtiva eden TCK m.314/3' de yer alan ve TCK m.220 hükümlerinin silahlı örgütün unsurlarının tespitinde esas alınmasını öngören, "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır" hükmüne benzer bir düzenlemeye TCK m.78'de de yer verilmelidir. Aksi halde, m.220/1' de öngörülen suç örgütünün unsurları hariç olmak üzere, diğer hükümlerinin TCK m.78' de öngörülen soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek maksadıyla kurulan örgütler bakımından tatbiki "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" prensibi uyarınca mümkün olmayacaktır."

[286] Terörle Mücadele Kanunu m.1: "Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."

[287] Terörle Mücadele Kanunu m.7/1: " Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1.maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu'nun 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır."**)**

[288] TCK m.314: " (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt **kuran** veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (3) **Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır**."

[289] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34.

[290] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 991; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34; Şen ve Eryıldız, s. 121; Başlangıçta herhangi bir faaliyette bulunmadan salt örgütün kurulmasının, örgüt kurma fiilini ani hareketli bir suç hâline getireceğini söyleyen yazarlar olduğu gibi (Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 673; Şen ve Eryıldız, s. 123) örgüt kurmanın da örgüte üye olmak veya örgütü yönetmek fiilleri gibi kesintisiz suç olduğunu ifade eden yazarlar da mevcuttur. Yargıtay da vermiş olduğu bazı kararlarında örgüt kurmak fiilinin kesintisiz bir suç olduğunu ifade ederken (Yarg. 16.CD., E. 2015/6443, K. 2017/995, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.10.2020), diğer bazı kararlarında örgüt kurmanın, örgüt yönetmek ve örgüte üye olmak fiilleri gibi temadi eden fiillerden olmadığını söylemektedir (Yarg. 16.CD., T. 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, Şen ve Eryıldız, s.122). Kanaatimizce de örgüt kurma fiili ani hareketli bir suçtur. Zira örgütün kurulmasıyla bu fiil tamamlanmış olur. Örgütü devam ettiren onun faaliyetleri, yönetilmesi ve kişilerin örgüte üyeliğidir. Örgüte kuran kişinin örgütü yönetmeye başlaması hâlinde de temadi eden fiil örgüt kurma değil örgüt yöneticiliğidir. Zira örgüt kurucusu, örgütü yönetmeye başlamasıyla beraber artık yeni bir sıfat kazanmaktadır.

katkılarda bulunarak da kurucu sıfatını kazanabilirler.[291] Ancak önemle ifade etmek gerekir ki örgütün kurulmasına katkıda bulunan kişilerin katkılarının, örgütün kurulmasında esaslı bir faydasının bulunması gerekmektedir. Örgüt, katkıda bulunan kişinin katkısından somut bir şekilde etkilenmelidir. Aksi takdirde bu kişiler örgüt kurmaya yardım etmekten sorumlu tutulacaklardır.[292]

Bir örgüt bir veya birden fazla kişinin katılımıyla kurulabilir.[293] Örgütün üç kişi tarafından kurulması hâlinde suç başlangıçta tamamlanmış olur. Ancak örgüt üçten daha az kişinin katılımıyla kuruluyorsa, örgüt kurma suçunun tamamlanması için örgüte kanunun aradağı asgari üye sayısı olan üç kişiye ulaşacak kadar kişinin katılması gerekmektedir.[294]

Örgüt kurma fiili için önemli olan Kanun'un aradığı unsurların yerine getirilmesidir. Örgüt kurma fiilinin gerçekleşmesi herhangi bir şekli kurala tabi değildir. Örgüt açık veya örtülü şekilde kurulabilir. Herhangi bir şekli organizasyona, örgüt kurallarının yazılı olarak açıklanmasına veya diğer kurumsal uygulamalara gerek bulunmamaktadır.[295]

c. Örgütü Yönetmek (m.220/1)

TCK'nın 220'nci maddesinin ilk fıkrasında yaptırım altına alınan seçimlik hareketlerden diğeri de kurulmuş olan bir örgütü yönetmektir.[296] Örgütü yönetmek, örgütün hiyerarşik yapısı dahilinde ve örgütün hedefleri doğrultusunda, örgütü sevk etmek, faaliyetlerini yönlendirmek, diğer örgüt mensuplarına örgütün amaçları doğrultusunda emir ve talimatlar vermek olarak ifade edilebilir.[297] Örgüt yönetme kapsamına giren diğer faaliyetler; örgütü amaçları için etkili ve uygun kılmak, örgüt mensupları arasındaki iş bölümünü ve koordinasyonu sağlamak, örgütü içeriye ve dışarıya karşı korumak, örgütün faaliyetleri için gerekli olan bilgi ve araçları sağlamak olarak ifade edilebilir.[298]

Örgüt yöneticiliği ise, örgütün diğer mensuplarına göre hiyerarşik bakımdan üst konumda olan, örgütün faaliyet stratejilerini belirleyen, bu faaliyetleri sevk ve idare eden, örgüt

[291] Yenidünya ve İçer, s. 34; Şen ve Eryıldız, s. 120.
[292] Tozman, s. 254.
[293] Gerçeker, s. 4442.
[294] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 683; Tezcan, s. 992; Şen ve Eryıldız, s. 121.
[295] Şen ve Eryıldız, s. 124; Erem, **Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak**, s. 51.
[296] Tozman, s. 265; Kavlak, s. 386.
[297] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 35.
[298] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 684; Kavlak, s. 386.

üyelerinin iş bölümü, disiplin ve koordinasyon sorumluluğunu üstlenip onlara emir ve talimat veren kişi veya kişiler olarak tanımlanabilir.[299]

Yukarıda örgüt kurma fiili bakımından söylenen, TCK'nın 220'nci maddesinin genel ve tamamlayıcı nitelikte bir hüküm olduğu ve Kanun'un örgüt ile ilgili özel hükümler sevk etmesi hâlinde bu özel normların uygulanacağı ile ilgili değerlendirmeler burada da geçerlidir. Tıpkı örgüt kurma fiilinde olduğu gibi örgütü yönetmek fiili bakımından da örgütün soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek için kurulmuş bir örgüt olması hâlinde, örgüt yöneticileri, 78'inci madde hükmüne göre; örgütün terör faaliyetlerini yerine getirmek için kurulmuş bir örgüt olması hâlinde ise 314'üncü madde hükümlerine göre cezalandırılacaklardır.[300]

Bir kimsenin örgüt içinde yönetici pozisyonunda bulunup bulunmadığı, somut olayın özelliklerine göre, kişinin örgütün hiyerarşik yapısı içinde üstendiği göreve ve fiili duruma göre belirlenir.[301] Bu sıfatın tespit edilmesinde, kişinin somut bir olayda insiyatif alıp verme yetkisinin olup olmaması belirleyici bir kriter olabilir.[302]

---

[299] Şen ve Eryıldız, s. 125; Ersan, s. 383; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 992; Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında örgüt yöneticiliği ve örgüt yöneticisi kavramları hakkında şu açıklamalara yer vermiştir: " Fail hiyerarşik olarak örgüt üyeleri üzerinde bulunuyor, geniş bir alanda iş bölümü yapabiliyor, örgüt üyeleri üzerinde sevk ve idarede bulunabiliyor, örgütsel faaliyetlerin organizasyonunda, icrasında, harekete geçiren, engelleyen veya durduran olarak rol üstlenebiliyor, bu faaliyetleri denetleyebiliyor ise yönetici olarak kabul edilebilecektir. Örgütü yönetmek; örgütün amaçları doğrultusunda örgütü idare etmeyi, emir ve direktif vermeyi, örgüt içinde insiyatif ve karar verme gücünde sahip olmayı gerektirir. Örgütün varlığının etkinliğinin ve gelişiminin sağlanması hedeflerinin belirlenmesi, program ve stratejilerinin saptanması ifade eder." Bkz. Yarg. 16.CD., T. 18.07.2017; E. 2016/7162, K. 2017/4786, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T: 10.12.2020). Doktrinde "örgüt liderliği" kavramı genel olarak örgüt yöneticiliğinin bir tezahürü olarak ele alınmaktadır (Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 36). Ancak bir örgütün varlığından bahsedilebilmesi için bir veya birden fazla "örgüt lideri" nin bulunması gerektiğini ifade eden yazarlar da mevcuttur. Bkz. Şen ve Eryıldız, s. 129: "Kanaatimizce, örgütün varlığından söz edebilmek için, bir veya eş lider niteliğinde birden fazla örgüt lideri olmalıdır; zira hiyerarşik yapılı örgütler ile diğer birliktelikleri ayıran ince noktalar; emir-komuta, sevk ve idare, özellikle de liderlik anlayışıdır. Örgüt liderinin aynı zamanda örgütü kuran kişi olması mümkündür, ancak zorunlu değildir. Örgütün bir veya birden fazla eş liderinin yanı sıra, bir veya birden fazla yöneticisi de bulunabilir." Başlangıçta örgütü kuran kişilerin aynı zamanda örgüt yöneticiliği sıfatını da üstlenmeleri mümkün olmakla beraber, bu görev daha sonra da deruhte edilmiş olabilir. Bkz. Tozman, s. 267; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 23.

[300] Bkz. s. 16; "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu **tamamlayıcı** bir suçtur. Bu nedenle bazı suçları işlemek için örgüt kurmanın başka ceza normları tarafından ayrıca özel olarak düzenlenmesi durumunda, ilgili suç tipinde öngörülen hükümlerin uygulanması gerekir. Buna göre soykırım ve insanlığa karşı suç için kurulmuş örgütleri kuran, yöneten ve üye olanlar TCK'nın 78. maddesi, Anayasal düzen ve bu düzenin işleyişine karşı suçları işlemek amacıyla terör örgütü kuranlar, yöneten ve üye olanlar 3713 sayılı Kanunun 7. maddesi ve bu amaca matuf silahlı terör örgütlerini kuran, yöneten ve üye olanlar hakkında ise TCK'nın 314. maddesi uygulanacaktır", Yarg. 16.CD., T. 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.04.2021).

[301] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 36; Tozman, s. 269.

[302] Ersan, s. 383.

Örgüt yöneticisi olmak, yalnızca bir şekilde bu göreve gelmekle mümkün değildir. Yönetici pozisyonunda olan kişinin bizzat yöneticilik faaliyetlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bir kimsenin sadece adının yönetici olarak geçmesi ancak kendisinin yöneticiliğin gerektirdiği faaliyetlerde bulunmaması onu yönetici yapmaz.[303] Aynı şekilde, kişinin örgüt yöneticiliği sıfatını üstlenmeden yalnızca bir veya birkaç suçu sevk ve idare etmesi de onu doğrudan örgüt yöneticisi yapmaz.[304] Suç örgütü yöneticiliği işlenen suçlara veya yürütülen faaliyetlere göre değil, somut ve fiili olarak örgütte üstlenilen sorumluluğa, hiyerarşik konum bakımından bulunulan yere ve emir ve talimat verme yetkisinin bulunup bulunmadığına göre belirlenir.[305]

Suç örgütü yöneticiliğinden bahsedilebilmesi için örgütün kurulmuş olması gerekir. Henüz kurulmayan bir örgütün yöneticisinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir.[306]

Örgüt yöneticiliği kesintisiz (mütemadi) bir fiildir.[307] Kişi örgüt yöneticiliğini yerine getirmeye devam ettiği sürece bu suç da işlenmeye devam edilecektir. Örgüt yöneticisinin yakalanmasıyla veya örgütün dağılmasıyla yöneticilik fiili de kesintiye uğrayacağından suçun işlenmesi de bitmiş olacaktır. Başka hukuki veya fiili kesintilerin olması hâlinde de aynı durum söz konusudur. Kesinti gerçekleştikten sonra eylemlerin devam etmesi hâlinde ise ayrı bir örgüt yönetme suçu oluşacaktır.[308] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda, örgüt yöneticiliğinin kesintisiz bir suç oluşturduğunu ve hukuki ve fiili kesintinin meydana gelmesine kadar suçun işlenmesinin devam edeceğini ifade etmektedir.[309]

Örgüt yöneticisi bir veya birden fazla kişi olabilir.[310] Ayrıca, örgüt yöneticisinin örgütün tamamını yönetmek gibi bir zorunluluğu da bulunmamaktadır. Bazı örgütler faaliyet sahasının

---

[303] Tozman, s. 273; Ahmet Hartavi, **Örgütlü Suçlar,** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 33.
[304] Tozman, s.269; Kavlak, s. 386.
[305] Şen ve Eryıldız, s. 126.
[306] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 36; Tezcan, Erdem ve Önok, s.992; Kavlak, s. 386; Şen ve Eryıldız, s. 125.
[307] Ersan, s. 386; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 673; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 36.
[308] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 22; Tozman, s. 273; Kavlak, s. 387; Şen ve Eryıldız, s. 125.
[309] "... anılan dava dosyaları içeriklerine göre; **örgüt yöneticiliği** veya üyeliği **mütemadi suç** olup hukuki ve fiili kesinti gerçekleşinceye kadar gerçekleştirilen örgütsel faaliyetlerin bir suç oluşturacağı, temadi bittikten sonra eylemlerin devamı halinde ayrı bir örgüt üyeliği veya yöneticilik suçunun oluşumuna sebebiyet verilmiş olacağından...", Yarg. 16. CD., T. 18.05.2018, E. 2018/104, K. 2018/1575, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası,** (E.T.: 02.09.2020); Aynı yönde, "Örgüt kurmak ani bir suçtur, üyelik ve **yöneticilik** gibi **temadi** etmez", Yarg. 16.CD., T. 18.07.2017, E. 2016/7162, K. 2017/4786, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.04.2021).
[310] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 993.

çok geniş olması sebebiyle kendi içinde bölge, il, ilçe, mahalle yapılanmaları gibi alt organizasyonlara gidebilmektedirler. Aynı şekilde bazı örgütlerin yönetici kadrosu alt düzey-üst düzey yönetici ayrımına tabi olabilmektedir. Tüm bu durumlarda örgütün bir kısmını, birimini veya çeşitli kriterlere göre ayrılmış bölgelerini sevk ve idare eden kişilerin de örgüt yöneticisi oldukları ifade edilmektedir.[311] Önemli olan bu kimselerin, kısmen de olsa örgütü sevk ve idare yetkisinin olması ve örgüt mensuplarına emir ve talimatlar verebilmesidir.[312]

Örgütü yöneten kimseler aynı zamanda o örgütün üyesi konumundadırlar. Ancak örgüt yöneticileri yalnızca "örgüt yönetmek" fiilinden dolayı cezalandırılırlar. Bu kişilerin ayrıca örgüt üyesi olmaları sebebiyle ceza sorumluluğuna gidilmez.[313] Kanun koyucu örgüt yöneticiliği ve örgüt üyeliği kavramlarını net bir şekilde ayırmış, örgüt yöneticiliğini örgütün hedeflerine ulaşmasında öncü ve etkili bir rol oynadığı için daha ağır bir şekilde cezalandırmıştır. Bu sebeple örgüt yöneticileri sadece örgüt yönetmek suçundan dolayı sorumlu olacaklardır.[314]

Örgüt yöneticiliğinin, içinde örgüt üyeliğini de barındırmasının bir sonucu da örgüt içindeki kişinin yönetici olduğunun ispat edilememesi hâlinde örgüte üye olmak suçundan dolayı ceza sorumluğuna gitme yolunun açık olmasıdır. Gerçekten de bir kimsenin örgüt yöneticisi olduğu, şüpheden uzak, hukuka uygun yöntemlerle elde edilmiş, kesin ve inandırıcı delillerle ispat edilemiyorsa, "*şüpheden sanık yararlanır"* ilkesi uyarınca o kişiye yalnızca örgüt üyeliğinden dolayı ceza verilebilir.[315]

---

[311] Tozman, s. 268; Kavlak, s. 387.
[312] Şen ve Eryıldız, s. 128.
[313] Kavlak, s.387; Tezcan, s. 993.
[314] Tozman, s. 268; Bu hususla bağlantılı olarak değinilmesi gereken bir konu da örgüt üyesi olan kişinin, zamanla örgüt içinde fiili olarak üstlendiği görevlere bağlı olarak yönetici pozisyonuna yükselmesi hâlinde ceza sorumluluğunun nasıl tespit edileceğidir. Burada da genel kuraldan ayrılmak için herhangi bir sebep yoktur. Örgüt yöneticiliği içerisinde örgüt üyeliğini de barındırdığından, sonradan da olsa bu konuma gelen kimse yalnızca "*örgüt yönetmek"* suçundan sorumlu olacaktır (Tezcan, Erdem ve Önok, s. 993; Ersan, s. 384; Şen ve Eryıldız, s. 128).[314] Ancak bir örgüt üyesi hem yakalandıktan hem de hakkında iddianame düzenlendikten sonra, yani hem hukuki hem fiili kesinti meydana geldikten sonra örgüt yöneticisi olursa burada ayrı bir suç olacaktır. Dolayısıyla bu kişi hakkında önce iddianamede yazılı örgüt üyeliği suçundan ceza verilecek, daha sonra örgüt yöneticiliğinden ceza sorumluluğuna gidilecektir (Tozman, s. 268; Hartavi, s. 30). Bu durum, örgüt üyeliği ve örgüt yöneticiliğinin kesintisiz bir suç niteliğinde olmasından kaynaklanmaktadır. "... anılan dava dosyaları içeriklerine göre; **örgüt yöneticiliği** veya üyeliği **mütemadi suç** olup hukuki ve fiili kesinti gerçekleşinceye kadar gerçekleştirilen örgütsel faaliyetlerin bir suç oluşturacağı, temadi bittikten sonra eylemlerin devamı halinde ayrı bir örgüt üyeliği veya yöneticilik suçunun oluşumuna sebebiyet verilmiş olacağından...", Yarg. 16. CD., T. 18.05.2018, E. 2018/104, K. 2018/1575, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 02.09.2020).
[315] Kavlak, s. 388; Hartavi, s. 33; Şen ve Eryıldız, s. 130.

TCK'nın 220'nci maddesinin beşinci fıkrasında "*Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır"* hükmüne yer verilmektedir. Bu hükme göre, örgüt kapsamından işlenen tüm suçlardan dolayı, bu suçların işlenmesinde herhangi bir etkisinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, örgüt yöneticisinin "fail" olarak ceza sorumluluğuna gidilecektir. Bu hüküm ilk bakışta ceza hukukunda terk edilen "objektif sorumluluk" ilkesine göre ceza sorumluluğunun belirlenmesini hatırlatmaktadır. Bu hükmün isabetli olup olmadığı, Anayasa ve Ceza Kanunu'nda düzenlenen "ceza sorumluluğunun şahsiliği" ilkesine ve modern ceza hukukunun sorumluluk anlayışı olan "sübjektif sorumluluk" ilkelerine aykırı olup olmadığı hususları oldukça tartışmalıdır.[316] Konumuzu doğrudan ilgilendirmediği için bu tartışmalara girilmeyecek, burada yalnızca ilgili hükmün kanaatimizce de modern ceza hukukunda terk edilen objektif sorumluluk ilkesine göre sevk edilen bir hüküm olduğu zikretmekle yetinilecektir.

d. Örgüte Üye Olmak (m.220/2)

TCK'nın 220'nci maddesinin ikinci fıkrasında *"örgüte üye olmak"* fiili, birinci fıkrada tanımlanan *"örgüt kurmak veya yönetmek"* fiillerine göre bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.[317] Kanun koyucunun örgüte üye olma suçunu, kamu güvenliği ve barışı bakımından yarattığı tehlikenin daha az olması sebebiyle, örgüt kurmak veya yönetmek fiillerine göre daha az cezalandırmayı tercih ettiği görülmektedir.[318]

Örgüte üye olmak, daha önce kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına fiili olarak katılmayı ifade eder.[319] Örgüt üyesi ise, örgüt organizasyonuna devamlı olmak saikiyle katılan, örgütün üstün iradesine tabi olup kendi iradesini örgüt iradesine terk eden ve örgütten emir ve talimat almaya hazır olduğunu bildiren kişi olarak tanımlanabilir.[320] Örgüt üyesi, Yargıtay'ın

[316] Bu tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Muhammed Emre Tulay, "Suç Örgütü Liderinin Cezai Sorumluluğuna İlişkin Hukuki Analiz ve Öneriler (TCK m.220/5)", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 38, 2019, s. 92-103; Mustafa Ruhan Erdem, "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik Kurumu ve TCK m. 220/5", **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 2, S. 1-2, 2014, s. 12-30. Doktrinde bu düzenlemenin kaynağının Alman hukukçu Roxin'in geliştirmiş olduğu "organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik" teorisine dayandığı ifade edilmektedir. Bu teori hakkında detaylı bilgi için bkz. Claus Roxin, **Strafrecht Allgemeiner Teil Band II**, 1. Bası, München: Besondere Erscheinungsformen der Straftat, 2003, s. 103 vd.

[317] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24; Şen ve Eryıldız, s. 130.

[318] Kavlak, s. 398; Tozman, s. 275.

[319] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24.

[320] Tozman, s. 276; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37.

açıklamalarına yakın olarak[321], örgütsel iradeye boyun eğerek örgütün kamu güvenliği ve barışı bakımından ortaya çıkardığı tehlikenin devamı ve somut eylemlere dönüştürülmesini sağlayan kişi veya kişiler olarak da ifade edilebilir.[322]

Yukarıda örgüt kurma ve örgütü yönetme fiilleri bakımından söylenen, TCK'nın 220'nci maddesinin genel ve tamamlayıcı nitelikte bir hüküm olduğu ve Kanun'un örgüt ile ilgili özel hükümler sevk etmesi hâlinde bu özel normların uygulanması gerektiğiyle ilgili değerlendirmeler burada da geçerlidir. Tıpkı örgüt kurma veya örgütü yönetme fiillerinde olduğu gibi; örgüte üye olma suçu bakımından da örgütün soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek için kurulmuş bir örgüt olması hâlinde, TCK'nın 78'inci maddesine göre; örgütün terör faaliyetlerini yerine getirmek için kurulmuş bir örgüt olması hâlinde 314'üncü maddeye göre ceza sorumluluğunu belirleme yoluna gidilecektir.[323]

Örgüte katılmanın herhangi bir şekil şartı yoktur, örgüte fiili olarak katılmak yeterlidir. Uygulamada bazı suç örgütlerine katılmak için; el öpmek, form doldurmak ve çeşitli

[321] YCGK., T. 02.07.2019, E. 2019/9-312, K. 2019/514), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020).

[322] Yargıtay bir kararında, örgüte üye olma suçu ve örgüt üyesi kavramı ile ilgili şu açıklamalara yer vermiştir: "Örgüt üyesi, örgüt amacını benimseyen, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olan ve bu suretle verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak üzere kendi iradesini örgüt iradesine terk eden kişidir. Örgüt üyeliği, örgüte katılmayı, bağlanmayı, örgüte hâkim olan hiyerarşik gücün emrine girmeyi ifade etmektedir. Örgüt üyesi örgütle organik bağ kurup faaliyetlerine katılmalıdır. Organik bağ, canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup, üyeliğin en önemli unsurudur. Örgüte yardımda veya örgüt adına suç işlemede de örgüt yöneticileri veya diğer mensuplarının emir ya da talimatları vardır. Ancak örgüt üyeliğini belirlemede ayırt edici fark, örgüt üyesinin örgüt hiyerarşisi dahilinde verilen her türlü emir ve talimatı sorgulamaksızın tamamen teslimiyet duygusuyla yerine getirmeye hazır olması ve öylece ifa etmesidir. Silahlı örgüte üyelik suçunun oluşabilmesi için örgütle organik bağ kurulması ve kural olarak süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerin bulunması aranmaktadır. Ancak niteliği, işleniş biçimi, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, örgütün amacı ve menfaatlerine katkısı itibariyle süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk özelliği olmasa da ancak örgüt üyeleri tarafından işlenebilen suçların faillerinin de örgüt üyesi olduğunun kabulü gerekir. Örgüte sadece sempati duymak ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemler örgüt üyeliği için yeterli değildir (Evik, Cürüm İşlemek İçin Örgütlenme, s.383 vd.)", Bkz. Yarg. 16.CD., T. 16.06.2020, E. 2019/5527, K. 2020/2677, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020). Görüldüğü üzere Yargıtay 16.Ceza Dairesi, vermiş olduğu kararda örgüt üyesi ile örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kişilerin ayrımını yaparken, örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kişilerin de örgütten emir ve talimat alabileceğini belirtip, örgüt üyesinin aldığı emir ve talimatları tam bir teslimiyet duygusu ile yerine getirmesi bakımından diğer kişilerden ayrıldığına vurgu yapmaktadır. Yargıtay, kararında ayrıca örgüt üyesinin örgüt ile olan ilişkisinin taşıması gereken özelliklerini "*organik bağ*" unsuru adı altında toplamaktadır. Bu organik bağa göre fail ile örgüt arasındaki ilişki, canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve failin örgüt içindeki hiyerarşik konumunu tespit edecek şekilde olmalıdır.

[323] Bkz. s. 16 ve s. 22.

merasimlere katılmak gibi şekil şartlarının yerine getirildiği görülmekle beraber, örgüte üyelik için bunlar zorunlu değildir.[324]

Doktrindeki çoğunluk görüşe göre örgüt üyesi olabilmek için, kişinin örgüte ne zaman katıldığının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Kişi, birlikteliğe örgüt kurulduktan sonra üye olarak katılabileceği gibi, açıkça üye sıfatını taşıdığı belli olmak kaydıyla örgüt kurulurken de katılabilir.[325] Aynı durum örgüte üye olmanın yeri bakımından da söylenebilir. Her ne kadar mahkûmlar ve tutuklular ceza infaz kurumlarında devletin gözetimi ve denetimi altında olsalar da bu kurumlarda da bir suç örgütü kurmak mümkündür. Cezaevinde kurulan bir örgüte yine cezaevinde üye olunabilir. Bu kişiler örgüt üyeliği sıfatını cezaevinden çıktıktan sonra da sürdürebilirler.[326]

Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olma suçu bakımından, örgüte katılmak isteyen kişinin tek taraflı katılma iradesinin yeterli olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır.[327] Doktrindeki bazı yazarlar madde gerekçesinden[328] de yola çıkarak, örgüte üye olmak için tek taraflı katılma iradesinin yeterli olacağını, örgüt yöneticilerinin rızasının alınmasının gerekli olmadığını ifade etmektedirler.[329] Ancak doktrinde hâkim olan görüş, örgüte üye olma suçu bakımından tek taraflı iradenin yeterli olmayacağı, örgüt yöneticilerinin de talepte bulunan kişinin örgüte alınması yönünde rızalarının bulunması gerektiğine ilişkindir.[330] Aksi durumun kabulü hâlinde, örgüt üyeliğinin rastlantılara bağlı bir fiil hâline geleceği ifade edilmektedir.[331] Aynı şekilde, örgütün organize, hiyerarşik, dış dünyaya kapalı bir yapısının bulunması ve örgüt üyelerinin, örgüt kurucuları ve yöneticileriyle çok sıkı ilişkilerinin olması da örgüte katılımın tek taraflı iradeyle mümkün olmadığını göstermektedir.[332] Ayrıca, örgüte tek taraflı iradeyle

---

[324] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 994; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685.

[325] Tozman, s. 282; Tezcan, Erdem ve Önok s. 994; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685; Kavlak, s. 403; Örgüte üye olmanın ancak örgüt kurulduktan sonra mümkün olduğunu savunan aksi yönde görüşler için**:** Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 538; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 271.

[326] Kavlak, s. 405; Tozman, s. 290.

[327] Bu tartışmalar için bkz. Tozman, s. 288,289; Şen ve Eryıldız, s. 135-139; Bu tartışmaların pratikte pek bir önemi olmadığını savunan bir görüş için bkz. Kavlak, s. 403.

[328] Madde gerekçesi örgüte üye olma suçunun işlenebilmesi için tek taraflı katılma iradesinin yeterli olacağına ilişkin açıklamalara yer vermiştir: " İkinci fıkrada, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olmak, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Örgüte üye olmak fiili bir katılmadır. Örgüte üye olmak için yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur. Tek taraflı iradeyle de katılmak mümkündür."

[329] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24; Şen ve Eryıldız, s. 139.

[330] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685; Tezcan, Erdem ve Önok; s. 994; Tozman, s. 289; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 38; Kavlak, s. 402..

[331] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 38.

[332] Tozman, s. 289.

katılmanın mümkün olduğunun kabul edilmesi hâlinde, örgüte zarar vermek isteyen kişilerin de hiçbir onaya gerek olmadan örgüte katılmaları ve örgütün yapısına ve varlığına zarar vermeleri kolaylaşacaktır.[333] Kanaatimizce, belirtilen bu gerekçeler doğrultusunda doktrinde hâkim olan görüşün daha isabetli olduğu ifade edilmelidir.

Burada önemle ifade etmek gerekir ki örgüte katılma iradesinin devamlı olması gerekmektedir. Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçu kesintisiz bir suç olma özelliğini taşıdığından, örgüte katılma ve bağlılık iradesinin en büyük özelliği devamlılıktır. Bu yüzden sadece belirli bir süreliğine veya belirli bazı suçların işlenmesine katkı sağlamak için örgüte katılma hâlinde, örgüt üyeliğinden bahsedilmesi mümkün değildir.[334]

Bir örgüte sempati duymak, örgütün amaçlarını, değerlerini ve ideolojisini benimsemek, örgütün amaçlarına ilişkin yayınları takip etmek, örgüt liderini beğenmek, örgüt liderinin veya üyelerinin kitaplarını okumak gibi fiiller, örgüte üye olma suçunun oluşması bakımından önemli değildir.[335] Örgüt üyesinin mutlaka örgüte bir katkı sunması gerekir. Bu katkı, örgütün faaliyetlerini yerine getirmesi bakımından nedensel bir değer taşımalıdır. Aynı şekilde örgüte yapılan bu katkı, maddi yönde olabileceği gibi manevi yönde psikolojik bir katkı da olabilir.[336]

Kişinin yalnızca örgütün emrinde olduğunu bildirmesi bile, örgüte o kişiyi gerektiğinde kullanabilme imkânının olduğunu bilmesi bakımından manevi bir katkı sağlayacağından, bu durum örgüt üyeliği için yeterlidir.[337] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında, örgüt üyeliğinden bahsedilebilmesi için, örgüte yapılan katkının maddi bir katkı olması gerekmediği, manevi katkı sağlayarak da örgüt üyeliğinin oluşabileceğini ve hatta kişinin yalnızca örgütün emrinde olduğunu bildirmesinin bile örgüt üyeliği suçunun oluşması bakımından yeterli olacağını ifade etmektedir.[338]

---

[333] Kavlak, s. 403.
[334] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37,38; Tozman, s. 284; Kavlak, s. 401.
[335] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 684; Kavlak, s. 399.
[336] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 993; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685.
[337] Kavlak, s. 400; Tozman, s. 279.
[338] "Örgüt üyesinin, örgütsel eylemlere **maddi bir katkı sunmuş olması gerekmemektedir**. Bir kimsenin, örgütün emir ve komutası içerisinde yer aldığını bilmesi ve bu çerçevede verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olması, örgüt üyesi olarak kabulü için yeterlidir. Zira emir komuta zinciri içerisinde verilecek görevleri ifaya hazır olmak da asgari düzeyde de olsa örgütün hayatta kalmasına bir katkıyı yansıtmaktadır (E. Sarıtaş, s. 474).Gerçekten de, suç örgütü, suçun konusunu oluşturan kamu düzeni, kamu barışı ve kamu güvenliği açısından başlı başına bir tehlike oluşturduğundan, suç için örgütlenme fiilleri bağımsız suç tipleri olarak düzenlenmiş olup bu tehlikelilik durumunu ilk kez meydana getiren kişiler örgütün kurucuları ve bu tehlikelilik halini yönlendiren kişiler de örgütün yöneticileri iken, örgütsel iradeye boyun eğerek bu tehlikeliliğin devamı ve somut eylemlere

Örgüte üye olma suçu, tıpkı örgüt kurmak veya yönetmek fiilleri gibi kesintisiz bir suçtur. Bu bakımdan kişi, örgütün hiyerarşik yapısına bağlı kalmaya devam ettiği sürece, bu suç da işlenmeye devam edilecektir.[339] Örgütün hiyerarşik yapısına bağlılık sona erdiğinde ise temadi kesileceğinden suç da bitmiş olacaktır.[340] Yargıtay da vermiş olduğu ve süreklilik kazanan kararlarında örgüte üye olma suçunun kesintisiz bir suç olduğunu vurgulamaktadır.[341] Suç örgütünün faaliyetleri arasında belirli zaman dilimlerinin olması bu suçun kesintisiz suç özelliği taşıması bakımından önemli değildir.[342]

Örgüt üyeliği örgüte fiilen katılmayla başlar. Bu üyeliğin son bulması ise yakalanmayla[343] olabileceği gibi üyenin kendi isteğiyle örgütten ayrılması, örgütten ihraç edilmesi veya örgütün dağılması sonucunda da olabilir. Ancak, kişinin yakalanmadan hakkında iddianame düzenlenmesi hâlinde örgüt üyeliğinin kesintiye uğramayacağı ifade edilmektedir.[344] Örgüt üyeliği herhangi bir sebeple sona erdikten sonra örgütten ayrılan kişinin,

---

dönüştürülmesini sağlayan da örgütün üyeleridir. Dolayısıyla faillerin sürekli bir şekilde örgütsel iradenin emir ve talimatlarını yerine getirmeye hazır olmaları da örgütsel yapının mevcudiyeti yönünden son derece önemli olup ortaya çıkan tehlikeliliğe önemli bir katkı sağlamaktadır.", YCGK., T. 02.07.2019, E. 2019/9-312, K. 2019/514, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020).

339 Şen ve Eryıldız, s. 146.

340 Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24.

341 "Doktrinde kabul edilen ortak görüş ve Yargıtay kararlarında istikrar kazanan uygulama; **örgüt üyeliği suçunun mütemadi suçlardan olduğu** yönündedir. Bu nedenle, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan bir örgüte katılma halinde suç, örgütün hiyerarşik yapısına bağlılık devam ettiği sürece işlenmeye devam edilmektedir. Dolayısıyla örgütün hiyerarşik yapısına bağlılığın sona erdiği anda temadi bitmektedir (İzzet Özgenç, Suç Örgütleri, 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara – 2017, s. 25). Bu bağlamda örgüte üye olma fiili, örgütün hiyerarşik bünyesine dahil olmakla birlikte tamamlanmakta ise de suç sona ermemekte ve fail, örgüt üyesi olarak kaldığı sürece suç da devam etmektedir (F. Yurtlu, Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m. 220), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara – 2013, s. 99; E. Sarıtaş, s. 480)", YCGK., T. 02.07.2019, E. 2019/9-312, K. 2019/514), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020).

342 Tozman, s. 280.

343 "Silahlı terör örgütüne üye olma suçu **temadi** eden suçlardan olup yakalanma ile temadi kesileceğinden gerekçeli karar başlığında suç tarihinin "17.01.2018" yerine "19.01.2018" olarak yazılması", Yarg. 16. CD., T. 13.06.2019, E. 2019/2058, K. 2019/4144, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T: 10.08.2020), aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 16.CD., T. 12.11.2018, E. 2018/839, K. 2018/4082, **Lexpera İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020); "*Mütemadi suçlardan olan silahlı terör örgütü üyesi olma suçunda, suç tarihi temadinin sona erdiği yakalanma tarihi olup, dosya kapsamında yer alan nüfus kaydına göre 31.03.1993 tarihinde doğduğu anlaşılan sanığın, yakalandığı 04.06.2011 tarihinde 18 yaşının doldurduğu, bu nedenle bu suça çocuk mahkemelerinde bakılamayacağı gözetilmeden görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması*", Yarg. 9.CD., E. 2013/17525, K. 2015/16, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.04.2021), Bodur ve Özkul, s. 103.

344 Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.39: Kişi yakalanmadan hakkında iddianame düzenlenirse bu durumda, örgüt üyeliği bakımından kesinti sona ermez. Yargıtay da vermiş olduğu bir karar da bu hususu vurgulamaktadır. "Silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 24.07.1995 tarihli gıyabi tevkif müzekkeresi ile aranmakta iken 06.10.2000 tarihli iddianame ile hakkında aynı suçtan kamu davası açılan sanığın, örgütsel faaliyetlerine ara vermeksizin ettiği sırada 20.09.2005 günü yakalandığı, 20.10.2005 tarihli iddianame ile bu kez de silahlı örgüte yardım suçundan dava açıldığı, **örgüt üyeliği suçunun sanığın yakalandığı tarihe kadar süreceği nazara alındığında**, sanığın gıyabında düzenlenen 06.10.2000 tarihli iddianamenin söz konusu suçta

daha sonra aynı örgüte tekrar katılması hâlinde, burada hem fiili hem hukuki kesinti meydana geleceğinden iki ayrı örgüt üyeliği suçu gündeme gelecektir. [345] Yargıtay'ın da vermiş olduğu kararlar bu yöndedir.[346]

Örgüt üyelerinin birbirlerini veya örgüt kurucularını ve yöneticilerini tanımaları örgüt üyeliği için gerekli değildir. Bazı suç örgütleri oldukça geniş bir sahada faaliyetlerini sürdürebilmektedirler. Aynı şekilde, suç örgütlerinin üye sayısı ve örgütün ayrıldığı alt birim sayısı da fazla olabilmektedir. Bazı örgütler ise güvenlik gereği faaliyetlerini gizlilik kuralları çerçevesinde yerine getirmekte, emir ve talimatlar üyelere çeşitli vasıtalar aracılığıyla iletilmektedir. Bu durumlar, örgüt üyelerinin birbirlerini ya da örgüt yöneticilerini tanımalarını olanaksız hale getirebilmektedir. Ancak her durumda örgüte katılan kişi, katıldığı örgütte kendisinden başka birilerinin de aynı amaçları gerçekleştirmek için var olduğunu bilmelidir.[347]

Örgüte üye olan kişinin, örgütün suç işlemek amacıyla bir araya gelmiş insanlardan oluştuğunu ve meşru olmayan faaliyetleri yerine getirmeyi hedefleyen bir yapılanma olduğunu bilerek ve isteyerek örgüte katılması gerekir.[348] Örgüt üyeliği suçunun oluştuğundan bahsedebilmek için, örgüte katılma yönünde irade gösteren kişinin, asgari üç kişinin bazı suçları işlemek için bir araya geldiğini bilmesi yeterli olmayıp, bu kişiler arasındaki hiyerarşik ilişkilerin ve örgüt organizasyonun da bilincinde olması gerekir.[349] Özetle, örgüte katılan kişinin örgütün amacını ve niteliğini bilmesi gerekmektedir. Ayrıca, örgüte üye olmaktan bahsedebilmek için örgüt üyeliğine yönelik devamlı bir iradenin söz konusu olması gerekmektedir. Yalnızca bazı suçların işlenmesi için örgüte katkıda bulunan kişi veya kişiler örgüt üyesi hâline gelmez. Örneğin, örgüte silah gibi araç ve gereçler vererek bazı suçların

---

hukuki kesintiye neden olmakla birlikte fiili kesinti yaratmayacağı ve bu nedenle sanığın örgüte katıldığı tarih ile yakalandığı tarihler arasındaki eylemlerinin bir bütün halinde silahlı terör örgütü olma suçunu oluşturacağı gözetilmeden, 06.10.2000 tarihli iddianameden önceki dönemin örgüt üyesi olma, sonraki dönemin ise örgüte yardım suçunu meydana getirdiğinden bahisle iki ayrı suçtan ceza tayini …bozma sebebi sayılmıştır", Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.39.

[345] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.40; Tozman, s.281.

[346] "... anılan dava dosyaları içeriklerine göre; örgüt yöneticiliği veya üyeliği mütemadi suç olup hukuki ve fiili kesinti gerçekleşinceye kadar gerçekleştirilen örgütsel faaliyetlerin bir suç oluşturacağı, **temadi bittikten sonra eylemlerin devamı halinde ayrı bir örgüt üyeliği veya yöneticilik suçunun oluşumuna sebebiyet verilmiş olacağından**", Yarg. 16.CD., T. 18.05.2018, E. 2018/104, K. 2018/1575, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020).

[347] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 994; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685; Tozman, s. 282; Kavlak, s. 404.

[348] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 25.

[349] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 38; Tozman, s. 284.

işlenmesi için örgütle iş birliği yapanların örgüt üyesi olarak kabulü mümkün değildir.[350] Bu kişilerin ceza sorumluluğu iştirak kurallarına göre tayin edilir.[351]

Tüm bu söylenenlerden de anlaşılacağı üzere suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüte, meşru bir yapılanma olduğu inancıyla katılan kişiler bakımından da örgüt üyeliği suçu oluşmayacaktır. Burada kişi, kastının yokluğu sebebiyle TCK'nın 30'uncu maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "hata" hükümlerinden faydalanacaktır.[352] Ancak kişi, katıldığı birlikteliğin suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt olduğunu öğrendikten sonra oradan ayrılmayıp faaliyetlerine devam etmiş ise bu durumda örgüt üyeliği suçunun oluştuğundan bahsedilebilecektir.[353]

Bir kimsenin örgüt üyesi olup olmadığı her somut olayın özelliklerine göre ayrıca belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken, kişinin suç örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olup olmadığı, suç örgütün faaliyetleri kapsamında görev alma yönünde iradeye sahip olup olmadığı, böyle bir irade söz konusu ise bu iradenin devamlılık taşıyıp taşımadığı hususları araştırılarak sonuca varılabilir.[354]

Örgüte üye olan kişinin cezalandırılabilmesi için, kişinin örgüt kapsamında işlenen herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmiş olması gerekmez. Üye, örgüt içinde haber alma, istihbarat toplama gibi görevler icra edebileceği gibi, lojistik faaliyetlerde de bulunabilir. Eğer örgüt üyesi, örgüt kapsamında işlenen bir suça iştirak etmişse hem örgüte üye olma suçundan

---

350 Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685.

351 Tozman, s. 285; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 685.

352 Toroslu, **Özel Kısım**, s. 272; "…bir suç örgütü baştan itibaren, suç işlemek üzere kurulmuş illegal bir yapı olabileceği gibi, legal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan bir suç örgütüne, hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür. Kuruluş amacı silahlı ya da silahsız yöntemlerle suç işlemek olan, bu amaç ve yöntemlerini açıkça deklare eden ya da örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla bu durumu açıkça bilinen örgütlere üye olan veya bu örgütlere bilerek yardım edenlerin kusurluluğunda tartışılacak bir husus bulunmamakta ise de; legal zeminde faaliyet gösteren ve nihai amacı gizli tutulması sebebiyle açıkça bilinmeyen yapılara dahil olan ya da yardım edenlerin, **bu suçların doğrudan kast ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu hususu da gözetildiğinde, hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret vardır**.", Yarg. 16.CD., E. 24.04.2017, E. 2015/3., K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama,** (E.T.: 20.08.2020).

353 "Sanığın örgütteki konumu ve yer aldığı katman ile kişisel özelliklerine göre, **örgütün nihai amacını öğrendikten sonra örgütsel faaliyetlerine devam ederek** hiyerarşik ilişkiyi sürdürdüğüne dair bir delil tespit edilememesi karşısında, hukuki durumunun 5237 Sayılı TCK'nın 30/1 maddesi kapsamında hata hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekirken bu hususun karar yerinde tartışmasız bırakılması", Yarg. 16.CD., T. 05.02.2019, E. 2018/2773, K. 2019/2001, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 07.09.2020).

354 Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.39; Tozman, s.290; " Tornacılık işi yapan sanığın, aralarında önceden anlaşıp iş bölümü ve hiyerarşik bir yapı içerisinde süreklilik gösterecek şekilde planlı bir ortaklık ve paylaşım anlayışıyla kurulan suç örgütüne üye olarak suç işlediğine dair yeterli delil bulunmadığından, beraati yerine yazılı biçimde mahkûmiyet hükmü kurulması yasaya aykırıdır.", Yarg. 8.CD., T. 12.03.2009, 4959/3809, Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.39.

hem de işlenmesine iştirak ettiği suç bakımından gerçek içtima kurallarına göre sorumlu olacaktır (TCK. m.220/4).[355]

Örgüt ile hukuki zeminde kalarak ilişki kuranlar, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün varlığından haberdar olsalar bile örgüt üyesi olarak kabul edilemezler. Örneğin, örgüt üyelerinin savunma görevini üstlenen avukatların örgütün varlığını bilmeleri hâlinde dahi örgüt üyesi olduğunu söylemek mümkün değildir. Aynı şekilde haber yapmak, örgüt hakkında görüş belirtmek gibi hakkın kullanılması kapsamına giren fiilleri yerine getirenlerin de örgüt üyesi olduğundan bahsedilemez. Bir an için bu tarz eylemlerin, örgütün propagandasını yapmak (TCK m.220/8) veya suç işlemeye tahrik (TCK m.214) gibi suçları oluşturabileceği düşünülse bile, bu hususta yapılan değerlendirmeler sonucunda ifade hürriyetinin sağladığı özgürlük alanının dışına çıkılarak kişileri cezalandırma yoluna gidilmemelidir.[356]

Daha önce de ifade edildiği gibi kişi aynı zamanda örgütün kurucusu veya yöneticisi ise örgüt üyeliğinden dolayı ayrıca cezalandırılmayacaktır. Zira, örgüt yöneticiliği içinde örgüt üyeliğini de barındırmaktadır. Bu sebeple bu kişiler, yalnızca cezası daha ağır olan örgüt yönetmek fiilinden sorumlu olurlar. Örgüt kurucusu ise örgütü kurmakla fiilini tamamlayıp ayrıca örgütü yönetmeye devam etmiyorsa, o kişi açısından da suç sona ermiş olacak, dolayısıyla ayrıca örgüt üyeliği gündeme gelmeyecektir.[357]

e. Örgüte Üye Olmamakla Birlikte Örgüt Adına Suç İşlemek (m.220/6)

TCK'nın 220'nci maddesinin altıncı fıkrasında, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişilerin ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu düzenleme *"Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır"* hükmünü ihtiva etmektedir.

Bu düzenlemeye göre, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayıp, örgütün faaliyetleri ile bağlantılı suçları işleyen kişiler ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı da cezalandırılacaklardır. Örgüt adına işlenen bu suçların; örgütün doğrudan amaçladığı suçlar, örgütün amaçlarına hizmet eden diğer suçlar veya doğrudan amaca hizmet etmese de amaca

[355] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 993; Tozman, s. 284; Kavlak, s. 399.
[356] Tozman, s. 290.
[357] Kavlak, s. 401.

ulaşmadaki engelleri kaldırıcı ve sonuç olarak örgütün işine yarayarak suçlardan olması gerekir.[358]

Bu fıkranın uygulanabilmesi için örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt üyesi olmaması gerekmektedir. Failin örgüt üyesi olması hâlinde bu hüküm değil dördüncü fıkra uygulanacaktır. Dolayısıyla, örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt ile kurduğu ilişki süreklilik esasına dayanmamalıdır. Burada fail yalnızca belirli bazı suçların işlenmesi için örgüt ile bir iş birliği içindedir.[359] Örgüt adına suç işleyen kişinin örgüt yöneticilerinden emir ve talimat alması mümkündür. Ancak fail, emir ve talimatları yerine getirmek bakımından serbest iradesiyle hareket etmekte olup, örgüt üyesi gibi iradesini örgüte terk etmemiştir. Ayrıca bu hüküm sadece, adına suç işlenen örgütün silahlı olması hâlinde uygulanma kabiliyetine sahiptir. Silahlı olmayan örgütler adına suç işleyen kimseler sadece işledikleri suçlardan dolayı sorumlu olacaklardır.

TCK'nın 220'nci maddesinin altıncı fıkrası hâkime ayrıca, örgüt adına suç işleyen kişiye örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek cezada yarı oranına kadar indirim yapma yetkisi de vermiştir. Bu yetki takdiri bir yetki olup, uygulanması hâkimin inisiyatifindedir. Doktrinde, maddenin altıncı fıkrası ile yedinci fıkrası arasında örgütün silahlı olması noktasında getirilen bu ayrım eleştirilmektedir. Zira, 220'nci maddenin yedinci fıkrasında düzenlenen örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiili bakımından, bu fiilleri işleyenlerin de ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı da cezalandırılacağı düzenlenmiş ancak bu hükmün yalnızca silahlı örgütler bakımından uygulanacağına ilişkin bir belirlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla örgüte yardım eden kişiler, yardım ettikleri örgüt silahlı olmasa da ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı da cezalandırılacaktır. Bu ayrım sonucunda ceza adaletine aykırı bir durum ortaya çıkmış bulunmaktadır.[360]

Bu hüküm uyarınca failin ceza sorumluluğu yoluna gidilebilmesi için, örgüt adına işlenen suçun, örgütün bilgisi dahilinde veya istemi doğrultusunda yerine getirilmesi gerekmektedir. Doğal olarak failin de aynı bilinçle hareket etmesi aranmalıdır. [361] Yargıtay

[358] Tozman, s. 317 vd.
[359] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 995; Tozman, s. 321.
[360] Kavlak, s. 406.
[361] Tozman, s. 313,317; Kavlak, s. 406; Örgütün bilgisine ve istemine gerek olmadığına ilişkin görüş için bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 31; Şen ve Eryıldız, s. 262.

Ceza Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında bu hususu vurgulamaktadır.[362] Aynı şekilde Anayasa Mahkemesi de mülga Kanun döneminde vermiş olduğu bir kararında, Terörle Mücadele Kanunu'ndaki benzer düzenlemeden hareketle terör örgüt üyesi olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişilerin örgüte üye olmak suçundan dolayı da cezalandırılabilmesi için bu suçun örgütün bilgisi ve istemi dahilinde işlenmesini aramıştır.[363]

Örgüt adına suç işleyen kişi bunu bir ücret veya başka bir çıkar elde etmek amacıyla yapabileceği gibi karşılıksız da yapabilir. Kişinin örgüt adına işlediği suçtan bir menfaat elde etmesi bu suçu örgüt adına işlemediği anlamına gelmeyecektir.[364]

Bu hüküm uyarınca örgüt adına suç işleyenlerin ceza sorumluluğu yoluna gidilebilmesi için aranan şartlardan biri de kişilerin, örgüt adına işlenen suçların faili olması gerektiğidir. Failin bu suçu tek başına veya başkalarıyla beraber işlemiş olması önemli değildir. Suça azmettiren veya yardım eden olarak katılan kişilerin sorumluluğu genel iştirak hükümlerine göre tayin edilecektir.[365] Yine bu fıkra uyarınca sorumluluğunun doğması için örgüt adına işlenen suçun tamamlanmış veya teşebbüs aşamasında kalmış olmasının önemi yoktur.[366]

TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçunun genel ve tamamlayıcı norm olması sebebiyle, terör örgütü üyesi olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kişiler bakımından da 220'nci maddenin altıncı fıkrası hükümleri uygulanacaktır.

Örgüt üyesi olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen kimselerin ayrıca örgüt üyesi olmak suçundan dolayı da cezalandırılacağını öngören bu hüküm doktrinde eleştirilmektedir. Eleştirilerin geneline göre bu hüküm, ceza hukukunun temel prensiplerinden olan; ceza

---

[362] "Kişiler örgüt hiyerarşisinde yer almamakla beraber örgüte duydukları sempatinin etkisiyle örgüt adını kullanarak suç işleyebilirler. Bu halde örgüt üyesi olmayan kişinin örgüt adına suç işlemesinden söz edilebilir. Örgüt üyesi olmayan bir kişinin örgüt adına suç işlediğinin kabulü için, bu suçun işlenmesinin örgüt tarafından istenmesi ya da örgütün bilgisi dahilinde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Doğal olarak böyle bir suçu işleyenin de bu bilinçle hareket etmesi aranmaktadır.", YCGK. T. 05.12.2019, E. 2015/978, K. 2019/960, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.09.2020).

[363] "Maddenin ikinci fıkrasına göre, terör örgütüne mensup olmasa da örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır ve örgüt mensupları gibi cezalandırılırlar. Örgüt adına suç işlemekten bahsedildiğine göre suçun, örgütün bilgisi ve istemi içinde işlenmesi gerekir." (AYM T. 31.03.1992, E. 1991/18, K. 1992/20 RG: 27.01.1993/21478 Mükerrer s.35), Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 31.

[364] Kavlak, s. 320; Şen ve Eryıldız, s. 264.

[365] Tozman, s. 321; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 47; Tezcan, Erdem ve Önok, s.994; Suçun örgüt adına işlendiğini bilmek kaydıyla azmettiren ve yardım edenlerin de 220.maddenin altıncı fıkrasından sorumlu olacağına ilişkin görüş için bkz. Şen ve Eryıldız, s.268.

[366] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 994; Şen ve Eryıldız, s. 266; Aksi yönde görüş için bkz. Tozman, s. 321.

sorumluluğunun şahsiliği ilkesi, kusur ilkesi ve işlenen fiil ile orantılı ceza ilkesine aykırıdır.[367] Bu eleştirileri dile getiren yazarlardan bazıları, kanun koyucunun; madde yürürlüğe girdikten sonra yaptığı değişikliklerle, maddenin kapsamını yalnızca silahlı örgütler adına işlenen suçlarla sınırlı olarak daraltmasını ve hâkime, faillere örgüte üye olma suçundan dolayı verilecek cezada yarısına kadar indirim yapma yetkisini vermesini bu eksikliklerin bir nebze giderilmesi çabasının bir tezahürü olarak değerlendirmektedir.[368]

Kanaatimizce de bu hüküm ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine, kusur ilkesine ve fiil ile orantılı ceza ilkesine aykırıdır. Maddenin ilk hâlinde olmayıp sonradan eklenen, söz konusu hükmün yalnızca silahlı örgütler hakkında uygulanacağına ilişkin hüküm ile hâkime örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek cezada yarısına kadar indirim yapma yetkisini veren hüküm de bu durumu değiştirmeyecektir.

Örgüt üyesi olmayan kişinin örgüt adına suç işlemesini daha fazla cezalandırmayı istemek, kamu barışının sağlanması ve korunması bakımından doğal karşılanmalıdır. Zira örgüt adına işlenen suç, örgütün faaliyetlerini ileri götürecek ve örgütün güçlenmesine ve varlığını sürdürmesine katkı sağlayacaktır. Bu durum da bu suçla korunan hukuki değer olan kamu güvenliği ve barışını daha fazla tehlikeye düşürecektir. Ancak tüm bu haklı taleplerin karşılanmasının yolu ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı düzenlemeler yapmak değil, örgüt adına işlenen suçtan dolayı failin ceza sorumluluğu belirlenirken, suçun cezasının belirli oran dahilinde artırılarak tayin edilmesi olmalıdır.

f. Örgüt İçindeki Hiyerarşik Yapıya Dahil Olmamakla Birlikte, Örgüte Bilerek ve İsteyerek Yardım Etmek (m.220/7)

TCK'nın 220'nci maddesinin yedinci fıkrasında, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenlerin örgüt üyesi olarak cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Bu fıkra "*Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir"* hükmünü içermektedir.

[367] Şen ve Eryıldız, s. 259; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 691; Düzenlemenin isabetli olduğu hakkında görüş için bkz. Hafızoğulları ve Kurşun, s.41.
[368] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 691; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 47, Şen ve Eryıldız, s. 260.

765 sayılı TCK döneminde örgüt mensuplarına yardım etme bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmişti.[369] Bu suçun oluşabilmesi için yardımın suç işlemek amacıyla kurulmuş teşekküle değil, doğrudan o teşekkülün mensuplarına yapılması gerekmekteydi. 5237 sayılı TCK ise örgüte yardım etme fiillerini bağımsız bir suç tipi olarak düzenlememiş, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunu düzenleyen 220'nci maddenin yedinci fıkrasında yaptırıma bağlamıştır.[370]

"Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir" hükmü fıkranın ilk hâlinde mevcut değildi. Bu cümle, fıkraya 02.07.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun ile eklenmiştir. Bu değişiklik ile örgüte yardım eden kişilere örgüt üyeliğinden verilecek cezada indirim yapılmasının önü açılmıştır. Buna göre örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişilere örgüt üyeliğinden verilecek ceza bakımından indirim yapılıp yapılmayacağı ve yapılacak ise ne oranda yapılacağı hâkimin takdirindedir.[371]

Örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden herkes bu fiilin faili olabilir. Ancak bu fiilden dolayı sorumluluğun doğması için örgüte yardım eden kişinin örgüt üyesi olmaması gerekmektedir. Yardım fiili örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayan, emir komuta zincirinin dışarısında olan birinden gelmelidir. Kanun koyucu, örgüt üyelerinin örgüte yardım etmesini konumlarının doğal bir gereği olarak görmüş ve ayrıca cezalandırma yoluna gitmemiştir.[372]

Örgüte yardım eden kişiler de tıpkı örgüt üyeleri gibi örgüt yöneticilerinden emir ve talimat alabilirler. Ancak bu kişileri örgüt üyelerinden ayıran husus, örgüt üyelerinin örgüt ile olan ilişkileri süreklilik arz ederken, örgüte yardım eden kişilerin örgüt ile aralarında organik bir bağ olmaması, kurulan ilişkinin geçici nitelikte olmasıdır. Örgüte yardım eden kişilerin eylemlerinde; süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik olmamalıdır.[373] Hâkim her somut olayda, örgüte

---

[369] 765 sayılı TCK m.314: " (1) Yukarıdaki madde uyarınca oluşturulan teşekküllerin mensuplarına bilerek ve isteyerek barınacak yer gösteren veya erzak yahut silah ve cephane tedarik veya yardım edenlere altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Bu yardım; dernek, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğrenim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde yapılırsa bu fıkradaki ceza, bir kat artırılır. (2) Bu suretle usul ve füruundan olan hısımlarından veya karı veya koca veya kardeşinden birine barınacak yer gösteren veya yiyecek veya içecek sağlayan kişi hakkında bu cezalar yarısından üçte ikisine kadar azaltılır."

[370] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 39; Kavlak, s. 407.

[371] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 40.

[372] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 995; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 51; Tozman, s. 324.

[373] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda bu hususu vurgulamaktadır. "Yardım teşkil eden hareketin başlı başına suç teşkil etmesi gerekmez. Yardım bir kez olabileceği gibi birden çok şekilde de gerçekleşebilir. Ancak yardım teşkil eden faaliyetlerde devamlılık, çeşitlilik veya yoğunluk var ise örgüt üyesi olarak da kabul edilebilecektir",

yardım etme fiillerinin süreklilik ve yoğunluk taşıyıp taşımadığını değerlendirmeli, eğer yardım fiili süreklilik ve yoğunluk taşıyor ise örgüte üye olma suçunun oluşup oluşmadığını değerlendirmelidir.[374] Örneğin, kişinin örgüte üye kazandırmak için faaliyetlerde bulunması belirli bir yoğunluğa ulaştığı için, bu kişilerin ceza sorumluluğu örgüte üye olma suçundan tayin edilmelidir.[375]

Yardım fiili; örgüt mensuplarına barınacak yer göstermek, örgüte çeşitli malzeme ve silah temin etmek, örgüte lojistik destekte bulunmak veya örgütün yaşantısını ve hareketlerini kolaylaştıran katkılarda bulunmak şeklinde işlenebilir.[376] Yardım fiili, örgütün faaliyetlerini ileri götürmeye elverişli olmalıdır.[377] Bununla birlikte örgüte yapılan yardımın mutlaka maddi nitelikte olmasına da gerek bulunmamaktadır. Örgütün eylemlerine ve amaçlarına katkıda bulunacak bilgileri örgütün tasarrufuna sunmak da bu fiilin suçun gündeme gelmesine sebebiyet verir. Ancak örgüte yapılan maddi olmayan yardımların, 220'nci maddenin sekizinci fıkrasında düzenlenen "örgütün propagandasını yapmak" suçunu oluşturup oluşturmadığına dikkat edilmelidir.[378]

Örgüte yardım fiilleri ancak doğrudan kastla işlenebilir. Fıkrada belirtilen "bilerek ve isteyerek" kavramları bu hususa işaret etmektedir. Yardım fiilini işleyen kişi, yardım ettiği yapının suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt olduğunu ve yardımının örgüt faaliyetleri kapsamına kullanılabileceğini bilmeli ve istemelidir. Örgüt mensuplarının da yapılan yardımdan haberlerinin bulunması gerekmektedir.[379]

Yarg. 16.CD., T. 16.03.2020, E. 2019/1989, K. 2020/2030, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (**E.T: 22.09.2020); Aynı doğrultuda bir karar için bkz. Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s.52: "Ele geçen örgütsel dokümanların içeriği ve tüm dosya kapsamına göre silahlı terör örgütüne özgeçmiş raporu vererek katılan, örgütün faaliyeti doğrultusunda ders alan, aidat veren ve çok sayıda örgütsel dokümanda adı geçen **sanığın eylem ve faaliyetlerinin örgüt üyeliği boyutuna ulaştığı hukuki durumun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden** suç vasfında yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi", Yarg. 9.CD., T. 03.04.2007, 8038/2816, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T: 10.11.2020).

[374] Tozman, s. 325; Kavlak, s. 409.

[375] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 41.

[376] "Her ne surette olursa olsun örgütün hareketlerini kolaylaştıran ve yaşantısını sürdürmeye yönelik eylemler yardım kapsamında görülebilir.", YCGK., T. 11.11.1991, E. 9-242, K. 305), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T: 22.09.2020).

[377] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 53.

[378] Özgenç, **Suç Örgütleri,** s. 41; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 995; Tozman, s. 329.

[379] Ersan, s. 389; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 41; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 995.

Yapılan yardımdan örgütün faydalanmış olmasına gerek bulunmamaktadır. Yardımın örgütün istifadesine sunulması ve örgütün bu yardım üzerinde tasarruf imkânının bulunması cezalandırmak için yeterlidir.[380]

Örgüt mensuplarına yapılan yardım fiilleri, örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye elverişli ve bu amaçlara hizmet etmekte ise örgüte yardım olarak değerlendirilmelidir. Örgütün amaçlarına hizmet etmeyen, salt örgüt mensubuna yapılan bireysel yardımlardan dolayı bu hüküm uyarınca ceza sorumluluğu doğmaz.[381] Bu durumlarda başka suçların oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir. Aynı şekilde örgüt üyelerine salt insani düşüncelerle yapılan yardımlar da bu fiili meydana getirmez. Örneğin, çok hasta olan bir örgüt üyesine ilaç vermek, aç bir örgüt üyesine gıda yardımında bulunmak ceza sorumluluğunu gerektiren davranışlar değildir.

Bu fıkra uyarınca örgüte yardım eden kişilerin örgüt üyesi olarak cezalandırılabilmesi için, yardım fiilinin bağımsız bir suç oluşturması gerekmemektedir. Yardım fiili ayrıca bağımsız bir suç teşkil ediyorsa, TCK'nın 44'üncü maddesinde düzenlenen "fikri içtima" kuralları gereğince yalnızca ağır olan fiilden dolayı ceza sorumluluğu yoluna gidilmelidir.[382] Örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayıp örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin fiili, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen bir suça katkı niteliğinde ise, kişi bu suçtan dolayı suça iştirakin bir türü olan "yardım eden" olarak sorumlu olur. Ayrıca örgüt üyeliğinden dolayı hakkında cezaya hükmolunmaz.[383]

Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunu'nun 4'üncü maddesinde, TCK'nın 220'nci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen örgüte bilerek ve isteyerek yardım

---

[380] Tozman, s. 333; Aynı yönde bir Yargıtay kararı: "Yardım fiilini işleyen failin örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmaması, yardımda bulunduğu örgütün TCK'nın 314. maddesi kapsamında silahlı terör örgütü olduğunu bilmesi, yardımın örgütün amacına hizmet eder nitelikte bulunması yardım ettiği kişinin örgüt yöneticisi ya da üyesi olması gereklidir. Yardımdan fiilen yararlanmak zorunlu değildir. Örgütün istifadesine sunulmuş olması ve üzerinde tasarruf imkanının bulunması suçun tamamlanması için yeterlidir.", Yarg. 16.CD., T. 16.03.2020, E. 2019/1989, K. 2020/2030, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası,** (E.T: 22.09.2020).

[381] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 54; Tozman, s. 330; Kavlak, s. 411; Aksi yönde görüş için bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 996: Örgütün yöneticilerine ya da üyelerine yardım edildiği takdirde 220/7 uygulanmaz, suçluyu kayırma suçu gündeme gelebilir.

[382] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 42; Tozman, s. 332; Aksi yönde görüşler için bkz. Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 53; Kavlak, s. 410; Ersan, s. 387.

[383] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 995; Kavlak, s. 410; Aksi yönde görüşler için bkz. Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 688,689: Evik' e göre bu suçta genel iştirak kurallarının uygulanması mümkün değildir.; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 58: "Hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin bu yardımı örgüt faaliyeti kapsamında işlenen bir suça katkı sağlıyorsa, kanımızca iştirak kuralları çerçevesinde bu suçtan sorumlu olur. Ancak bu ihtimalde 44.madde dikkate alınabilir. Bu gibi hallerde 220.maddenin 6. Fıkrasında yer alan hükümlerde göz ardı edilmemelidir."

etme fiiline göre özel bir düzenleme olan "terörizmin finansmanı" suçu düzenlenmiştir. Bu suçun oluştuğu durumlarda genel norm olan TCK'nın 220'nci maddesinin yedinci fıkrası değil, Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un dördüncü maddesi hükmü uygulanacaktır.[384]

Bu suç da tıpkı örgüte yardım etme fiili gibi örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayan kimseler tarafından işlenebilecek bir suçtur. Madde düzenlemesine göre, aynı kanunun üçüncü maddesinde düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde kısmen veya tamamen kullanılması amacıyla ve kullanılacağını bilerek ve isteyerek bir teröriste veya terör örgütüne fon sağlayan veya toplayan kişiler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği sürece beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Bu suçun oluşması için yardım fiilinin "fon toplamak" veya "fon sağlamak" şeklinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. "Fon" kavramından ne anlaşılması gerektiği de aynı Kanun'un ikinci maddesinde "Tanımlar" başlığı altında açıklanmıştır.[385] Buna göre fon para veya değeri para ile temsil edilebilen şeyleri ifade etmektedir. Yargıtay kararlarında "fon" kavramına oldukça geniş bir anlam yüklenmekte, maddi değeri olan her şeyin bu kavram içinde değerlendirildiği görülmektedir.[386]

Kanun'un üçüncü maddesindeki fiilleri gerçekleştirmeleri için terör örgütlerine yapılan fon sağlama veya fon toplama haricindeki diğer fiiller ise, TCK'nın 220'nci maddesinin yedinci fıkrasına göre cezalandırılacaklardır. Aynı şekilde amacı Kanun'un üçüncü maddesinde sayılan fiilleri işlemek olmayan örgütlere fon sağlamak da bu suçu değil, 220'nci maddenin yedinci fıkrasında düzenlenen örgüte yardım etme fiilini oluşturacaktır.[387]

---

[384] Tozman, s. 340-341.

[385] "Fon: Para veya değeri para ile temsil edilebilen taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi her türlü mal, hak, alacak ile bunları temsil eden her türlü belgeyi… ifade eder." (Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun m.2, f. c).

[386] " Sanıkların 2011 yılı ve öncesinde kırsalda faaliyet gösteren silahlı terör örgütü PKK mensuplarına değeri para ile temsil edilebilen giyim eşyası, gübre, mutfak tüpü, dürbün, erzak ve yaşam malzemesi vermek ve temin etmek biçimindeki eylemlerinin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1, hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren 6415 sayılı Kanunun 4.maddelerinde düzenlenen terörizmin finansmanı suçunu oluşturacağı gözetilerek…", Yarg. 9.CD., E. 2013/3017, K. 2013/8053, Bodur ve Özkul, s. 128; "Örgüt mensuplarına kış üstlenmesinde kullanılmak üzere bol miktarda birkaç kez gıda maddesi, un, bulgur, şeker, pirinç, çay ve diğer yaşamsal malzemeleri veren ve bunların kırsala taşınması için katır temin eden sanığın eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 3713 sayılı Kanunun 8/1. Ve sonradan yürürlüğe giren 6415 sayılı kanunun 4/1.maddesinde düzenlenen suçu oluşturacağı gözetilmelidir.", Yarg. 16.CD, 2016/6204, 2016/5401, Bodur ve Özkul, s. 226.

[387] Mehmet Gödekli, **Terörizmin Finansmanı Suçu,** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 333; Bodur ve Özkul, s.215; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 55.

TCK'nın 314'üncü maddesinde, aynı Kanun'un 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçuna göre özel bir norm olan "silahlı örgüt" suçu yaptırıma bağlanmıştır.[388] Bu örgütler, TCK'nın "Millete ve Devlete Karşı Suçlar" kısmının "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" ile "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenen suçları işlemek amacıyla kurulmaktadırlar.[389] Kamu güvenliği ve barışını ağır bir şekilde tehdit eden bu örgütlere yapılan silah yardımı 315'inci maddede bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir.[390] Dolayısıyla bu örgütlere silah yardımında bulunulması hâlinde 220'nci maddenin yedinci fıkrası hükmü değil, 315'inci madde hükmü uygulanacaktır.[391] Bu suçun oluşması için tıpkı örgüte yadım etmede olduğu gibi silah yardımında bulunan kişi veya kişilerin örgüt mensubu olmaması gerekmektedir. Bu örgütlere yapılan diğer yardımlar ise 314'üncü maddenin yaptığı atıf uyarınca 220'nci maddenin yedinci fıkrasına göre cezalandırılacaktır.

g. Örgütün Propagandasını Yapmak (m.220/8)

TCK'nın 220'nci maddesinin sekizinci fıkrasında suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün propagandasını yapma suçu düzenlenmiştir. Bu düzenleme *"Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır"* hükmünü içermektedir.

Bu düzenlemeye paralel olarak Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında da terör örgütünün propagandasını yapma suçu düzenlenmiştir. Bu düzenleme ise *" Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde,*

[388] Vesile Sonay Evik, "Silahlı Örgütlenme Suçu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.1, 2006, s. 108-109.
[389] TCK m.314: " (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."
[390] TCK m.315: " (1) Yukarıdaki maddede tanımlanan örgütlerin faaliyetlerinde kullanılmak maksadıyla bunların amaçlarını bilerek, bu örgütlere üretmek, satın almak veya ülkeye sokmak suretiyle silah temin eden, nakleden veya depolayan kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."
[391] Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 47.

verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.[392] *Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz."* hükmünü içermektedir. Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrasının devamında da diğer bazı fiillerin terör örgütünün propagandasını yapma suçunu oluşturacağı düzenlenmiştir.[393]

Bu hükümlere göre, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün propagandasının yapılması durumunda ceza sorumluluğu TCK' nın 220'nci maddesinin sekizinci fıkrasına göre belirlenecektir. Bu örgütün, terör örgütü veya TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" olması hâlinde ise sorumluluk, Terörle Mücadele Kanunu'nun yedinci maddesinin ikinci fıkrasına göre tayin edilecektir.[394]

Propaganda kavramı Türkçe sözlükte "*Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca*" olarak tanımlanmaktadır. Doktrinde ise bu kavram *"kolektif inanç ve davranışları etkilemek, yöneltmek için ya da bir düşünce sistemini, bir ideolojiyi birden fazla kişiye benimsetmek, kabul ettirmek, aşılamak amacı ile gerçekleştirilen faaliyeti, konuşmaları, sözleri, yazıları vb. ifade etmek"* şeklinde açıklanmaktadır.[395]

Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün propagandasını yapmanın suç olarak düzenlenmesi, propaganda yapma özgürlüğünün sınırlandırıldığını göstermektedir.[396] Suç

---

[392] Bu hüküm uyarınca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da cezaya hükmolunması "ceza sorumluluğunun şahsiliği" ilkesine aykırıdır. Bu düzenleme objektif sorumluluk anlayışının bir yansımasıdır.

[393] "Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:
…b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde; 1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması, 2. Slogan atılması, 3. Ses cihazları ile yayın yapılması, 4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.
Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerini gizlemek amacıyla yüzünü tamamen veya kısmen kapatanlar üç yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu suçu işleyenlerin cebir ve şiddete başvurmaları ya da her türlü silah, molotof ve benzeri patlayıcı, yakıcı ya da yaralayıcı maddeler bulundurmaları veya kullanmaları halinde verilecek cezanın alt sınırı dört yıldan az olamaz."

[394] İzzet Özgenç, "Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 2, 2021, s. 422; Tozman, s. 348; Kavlak, s. 441.

[395] Bu tanım için bkz. Erol Cihan, "Ceza Hukukunda Propaganda Kavramı", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi.,** C. 1, S. 1, 1978, s. 9.

[396] Propaganda yapma, bireylere Anayasa'nın 26'ncı maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10'uncu maddesinde tanınan ve temel hak ve hürriyetlerden biri olan "ifade hürriyeti" nin görünüş şekillerinden

örgütlerinin varlığı kamu güvenliği ve barışı için bir tehlike oluşturduğu için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak gibi fiillerin örgüt faaliyeti kapsamında herhangi bir suç işlenmemiş olsa bile cezalandırıldığından yukarıda bahsedilmişti. TCK'nın 220'nci maddesinin sekizinci fıkrasında örgütün propagandasını yapma fiilinin cezalandırılmasının sebebi de bu eylemler sonucunda örgütün zaten var olan kamu güvenliği ve barışı üzerinde oluşturduğu tehlikenin daha da artacağı düşüncesidir. Zira örgütün propagandası yapılarak, örgüte katılımın önü açılmakta, örgütün tanıtımı yapılmakta ve örgütün faaliyetlerini ileri götürecek destekleri bulması kolaylaşmaktadır. Tüm bu durumlar da kamu güvenliği ve barışı üzerinde artan bir tehdit oluşturmaktadır. Bu gerekçeleri göz önünde bulunduran kanun koyucu suç örgütünün propagandasını yapma şeklindeki eylemleri TCK'nın 220'nci maddesinin sekizinci fıkrasında bağımsız bir suç olarak düzenlemiştir.[397]

Bu suçun faili herkes olabilir. Örgüt mensuplarının da bu suçun faili olmasının önünde herhangi bir engel yoktur.[398] Suç ancak doğrudan kast ile işlenebilir.[399] Zira fail, örgütün faaliyetlerini meşru göstermek, örgüte taraftar ve sempatizan toplamak veya örgütün destek görmesini sağlamak gibi saiklerle hareket etmektedir.[400]

Örgütün propagandasını yapmanın herhangi bir şekli yoktur. Örgüt propagandası, yazı yazmak, resim çizmek, yazılı ve resimli bildiri dağıtmak, afiş asmak ve kartpostal göndermek, şarkı söylemek, slogan atmak şeklinde yapılabileceği gibi sinema ve tiyatro oyunlarından faydalanmak suretiyle de icra edilebilir.[401] Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, örgütün her türlü propagandasını yapmanın değil, yalnızca; örgütün *"cebir, şiddet veya tehdit*

biridir. Ancak bu özgürlüğün sınırsız olduğu anlaşılmamalıdır. İfade hürriyeti, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının şahsi haklarının korunması gibi sebeplerle sınırlandırılabilir (Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 61,62; Tozman, s. 353-356). Bu sınırlandırma sebepleri Anayasa'nın 26'ncı maddesinin ikinci fıkrası ile, AİHS'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında tahdidi olarak sayılmıştır. Devlet ancak kanun ile yapmak kaydıyla, bu sebepleri gerekçe göstererek ifade hürriyetinin bir tezahürü olan propaganda yapma özgürlüğünü sınırlandırabilir.

[397] Kavlak, s. 437.
[398] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 996; Kavlak, s. 435; Örgüt mensuplarının bu suçun faili olamayacağı hakkında görüş için bkz. Şen ve Eryıldız, s. 343, Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu** s. 115.
[399] Esasında örgütün propagandasını yapma suçu, örgüte yardım etmenin özel bir görünümüdür. Örgütün propagandasını yapan kişi, örgütün taraftar toplamasını, insanlarda sempati uyandırmasını, örgütün amacını ve ideolojisinin tanıtılmasını hedeflemektedir. Bu bakımdan bir fiilin ne zaman örgüt propagandası ne zaman örgüte yardım niteliğinde olduğunun tespiti önem arz etmektedir. Yargıtay bu tespiti yaparken maddi yardım, manevi yardım ayrımını kullanmaktadır. Bu ayrıma göre örgüte maddi nitelikte katkı sağlayanlar örgüte yardım fiilinden, manevi katkıda bulunanlar ise örgütün propagandasını yapma suçundan sorumlu olacaklardır. Bkz. Tezcan, Erdem ve Önok, s. 996; Kavlak, s. 442.
[400] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 268; Tozman, s. 347; Kavlak, s. 437.
[401] Cihan, s. 17; Tozman, s. 347; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 57.

içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde" propagandasını yapmanın suç olarak düzenlendiğidir. Buna göre salt örgütün amacının propagandasını yapmak veya soyut olarak örgütü övmek bu suçu oluşturmayacaktır.[402]

Bu yeni durum 11.04.2013 tarih ve 6459 sayılı Kanun değişikliği ile ortaya çıkmıştır. Bu değişiklik öncesi fıkranın ilk hâli *" Örgütün veya amacının propagandasını yapan kişi…cezalandırılır"* şeklindeydi. Bu değişiklik ile örgütün propagandasını yapma suçu bağlı hareketli bir suç hâline gelmiştir.[403] Yine bu Kanun değişikliği ile örgütün amacının propagandasını yapmak suç olmaktan çıkarılmıştır. Örgütün propagandasını yapmak ise örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde yapılmış olması hâlinde cezalandırılacaktır.[404] Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen terör örgütünün propagandasını yapma suçu için de aynı yönde bir değişiklik yapılmıştır.[405] Doktrinde bu değişikliklerin, örgüt propagandasını yapma suçunu düzenleyen hükümlerin ifade hürriyeti bakımından oluşturduğu sorunları gidermek amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir.[406]

---

[402] Özgenç, **Terör Örgütünün Propagandası**, s. 430; Bu durumlarda, TCK' nın 214'üncü maddesinde düzenlenen "suç işlemeye tahrik" suçu, 215'inci maddede düzenlenen "suçu ve suçluyu övme" suçu veya 216'ncı maddede düzenlenen "halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" suçunun oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir. Bkz. Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 68; Tozman, s. 364-366.

[403] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 64.

[404] Tozman, s. 343; TCK'nın 220'nci maddesinin sekizinci fıkrası yalnızca örgütün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerinin propagandasının yapılmasını cezalandırmaktadır. Ancak her suç örgütü bu yöntemlere başvurmamaktadır. Örneğin, dolandırıcılık suçunu işlemek için oluşturulmuş bir örgüt "hile" yöntemini kullanmakla beraber cebir, şiddet ve tehdit yöntemlerini kullanmıyor olabilir. Bu örgütlerin propagandasının yapılması hâlinde 220'nci maddenin sekizinci fıkrasında düzenlenen örgütün propagandasını yapma suçunun oluşmayacağı ifade edilmelidir (Kavlak, s. 435). Ancak bu örgütlerin propagandasının yapılması hâlinde TCK'nın 214'üncü maddesinde düzenlenen "suç işlemeye tahrik" suçu ile 215'inci maddesinde düzenlenen "suçu ve suçluyu övme" suçlarının oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir. Bkz. Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 70.

[405] Özgenç, **Terör Örgütünün Propagandası**, s. 400.

[406] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 67.

C. Silahlı Örgüt (TCK m.314)

Hukukumuzdaki bir diğer suç örgütü tipi, TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen ve devletin güvenliğine karşı işlenen suçlar ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları işlemek üzere kurulan "silahlı örgüt" tür.[407]

Bu düzenlemenin ilk fıkrasında, bahsedilen suçları işlemek amacıyla örgüt kuranların ya da bu amaçla kurulan örgütleri yönetenlerin on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir.

Görüleceği üzere, niteliği gereği birtakım ağır suçları işlemek amacıyla kurulan bu örgütleri kuran veya yönetenler ile bu örgütlere üye olan kimseler TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen suç örgütü düzenlemesine göre daha ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır. Bu örgütlerin işlemeyi amaçladığı suçların ihlal ettiği hukuki değerler ağır olunca, böylesi bir farklılık da doğal karşılanmalıdır.

Maddenin ilk iki fıkrasında bu örgütleri kuran veya yöneten kişiler ile bu örgütlere üye olan kişiler bakımından getirilen cezai hükümlerden sonra; maddenin üçüncü fıkrasında, bu suç tipi açısından diğer tüm hususlarda TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir.[408] Örneğin; bu örgütlerin varlığı için gerekli olan unsurların neler olduğu, örgüt kurmak, örgütü yönetmek veya örgüte üye olmak fiillerinin hangi hâl ve şartlarda işlenmiş kabul edileceği, bu örgütlere yardım etme ve bu örgütler adına suç işleme gibi fiillerin nasıl cezalandırılacağı gibi hususlar bakımından TCK'nın 220'nci maddesi hükümleri bu suç örgütü bakımından da uygulanma kabiliyetini haizdir. Dolayısıyla, yukarıda TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçuna ilişkin tüm hususlar burada da aynen geçerlidir.[409]

---

[407] Bu örgütlerin işlemeyi amaçladığı suçlar şu şekildedir: Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğünü Bozmak (TCK m.302), Düşmanla İşbirliği Yapmak (TCK m.303), Devlete Karşı Savaşa Tahrik (TCK m.304), Temel Milli Yararlara Karşı Faaliyette Bulunmak İçin Yarar Sağlama (TCK m.305), Yabancı Devlet Aleyhine Asker Toplama (TCK m.306), Askeri Tesisleri Tahrip ve Düşman Askeri Hareketleri Yararına Anlaşma (TCK m.307), Düşman Devlete Maddi ve Manevi Yardım (TCK m.308), Anayasayı İhlal (TCK m.309), Cumhurbaşkanına Suikast ve Fiili Saldırı (TCK m.310), Yasama Organına Karşı Suç (TCK m.311), Hükümete Karşı Suç (TCK m.312), Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyan (TCK m.313).

[408] TCK m.314/3: "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."

[409] Şen ve Eryıldız, s. 119; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu,** s. 674; Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267; Tozman, s. 253.

Aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere, TCK'nın "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçunu düzenlediği 220'nci maddesi ile örgüt suçlarında etkin pişmanlığı düzenleyen 221'inci maddesi ayrılmaz bir bütün olduğu için, 220'nci maddeye yapılan bu atfın aynı zamanda 221'inci maddeye de yapıldığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla, silahlı örgüt suçu bakımından da TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin gündeme gelmesi mümkündür. Bu hususa aşağıda detaylıca değinilecektir.

D. Terör Örgütü (TMK m. 7/1)

Hukukumuzdaki bir diğer suç örgütü tipi Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "terör örgütü"dür. İlgili fıkrada terör örgütü şu şekilde tanımlanmıştır: "*Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1.maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu'nun 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır."*

Görüleceği üzere, bir terör örgütünün varlığı için, cebir veya şiddet kullanarak Terörle Mücadele Kanunu'nun 1'inci maddesindeki terör faaliyetlerinin amaçlanması gerekmektedir. İlgili maddede terör kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: "*Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir*."

Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında, bu örgütleri kuranların, yönetenlerin ya da bu örgütlere üye olanların TCK'nın 314'üncü maddesine göre cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, TCK'nın 314'üncü maddesi "silahlı örgüt" kuranlar, yönetenler ve bu örgütlere üye olanlar bakımından cezai hükümler öngördükten sonra, diğer tüm konularda TCK'nın 220'nci maddesinin uygulanacağını hükme bağlamıştır. Dolayısıyla aynı husus terör örgütleri bakımından da geçerlidir. Terör örgütlerini

kuranlar, yönetenler ve bu örgütlere üye olanlar TCK'nın 314'üncü maddesine göre cezalandırılacak[410], bu örgütler bakımından diğer tüm hususlarda ise TCK'nın 220'nci maddesi hükümleri uygulanacaktır.[411]

TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri "silahlı örgüt" suçu bakımından geçerli olduğu gibi, "terör örgütü" bakımından da uygulanma kabiliyetine sahiptir. Bu husus da aşağıda detaylıca açıklanacaktır.

E. Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçları İşlemek Amacıyla Kurulan Örgüt (TCK m.78)

Hukukumuzdaki son suç örgütü düzenlemesi ise TCK'nın 78'inci maddesinde yer alan ve TCK'nın 76'ncı maddesinde düzenlenen soykırım suçu[412] ile 77'nci maddede düzenlenen insanlığa karşı suçları[413] işlemek amacıyla kurulan örgütlerdir. İlgili maddenin ilk fıkrasında; bahsedilen suçları işlemek amacıyla örgüt kuranların ya da yönetenlerin on yıldan on beş yıla kadar, bu örgütlere üye olanların ise beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

---

[410] Terör örgütü kuranlar, yönetenler veya bu örgüte üye olanlar TCK'nın 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılmakla beraber, bu kişilerin cezalarında TMK'nın 5'inci maddesi uyarınca yarı oranında bir artırım yapılacaktır.
TMK m.5: "3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur."

[411] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34.

[412] TCK m.76: " (1) Bir planın icrası suretiyle, milli, etnik, ırki veya dini bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi maksadıyla, bu grupların üyelerine karşı aşağıdaki fiillerden birinin işlenmesi, soykırım suçunu oluşturur: a) Kasten öldürme, b) Kişilerin bedensel veya ruhsal bütünlüklerine ağır zarar verme, c) Grubun, tamamen veya kısmen yok edilmesi sonucunu doğuracak koşullarda yaşamaya zorlanması, d) Grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbirlerin alınması, e) Gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi. (2) Soykırım suçu failine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir. Ancak, soykırım kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, belirlenen mağdur sayısınca gerçek içtima hükümleri uygulanır. (3) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur. (4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez."

[413] TCK m.77: " (1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur: a) Kasten öldürme, b) Kasten yaralama, c) İşkence, eziyet veya köleleştirme, d) Kişi hürriyetinden yoksun kılma, e) Bilimsel deneylere tabi kılma, f) Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı, g) Zorla hamile bırakma, h) Zorla fuhşa sevketme. (2) Birinci fıkranın (a) bendindeki fiilin işlenmesi halinde, fail hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına; diğer bentlerde tanımlanan fiillerin işlenmesi halinde ise, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Ancak, birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri kapsamında işlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, belirlenen mağdur sayısınca gerçek içtima hükümleri uygulanır. (3) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur. (4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez."

Her ne kadar madde metninde yer verilmese de bu örgütler bakımından da diğer hususlarda TCK'nın 220'nci maddesi hükümlerinin uygulanacağı genel bir kabuldür.[414] Aşağıda açıklanacağı üzere aynı husus, TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin bu örgütler bakımından uygulanması noktasında da geçerlidir.

II. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMESİNE GENEL BİR BAKIŞ

Türk Ceza Hukukunda düzenleme altına alınan suç örgütleri ile bu örgütleri kurma ve yönetme, örgütlere üye olma, örgüt adına suç işleme, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme ve örgüt propagandası yapma suçlarından yukarıda bahsedildi. Burada ise önceki başlık altında bahsedilen tüm suç örgütleri bakımından uygulanma kabiliyeti olan bir müessese olarak "etkin pişmanlık" kurumu ele alınacaktır.

Örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık düzenlemeleri sevk etmek, mukayeseli hukukta da sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Genel olarak bu kurumun örgüt suçlarıyla mücadelede önemli bir fonksiyon icra ettiği ifade edilmektedir. Ancak bu durum, örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemelerine ve hatta genel olarak etkin pişmanlık kurumuna doktrinde hiç eleştiri getirilmediği şeklinde anlaşılmamalıdır. Bu bölümde, örgüt suçları bakımından sevk edilen etkin pişmanlık hükümlerine getirilen eleştirilere de yer yer değinilecektir.

Türk Ceza Hukukunda düzenleme altına alınan ve yukarıda bahsedilen suç örgütleri bakımından geçerli olan ve hepsi için uygulanma kabiliyetine sahip tek bir etkin pişmanlık düzenlemesi vardır. Bu düzenleme, TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen ve hukukumuzdaki tüm suç örgütleri bakımından genel ve tamamlayıcı bir hüküm olan *"suç işlemek amacıyla örgüt kurma"* suçunu yaptırım altına alan hükmü takip eden 221'inci maddede yer almaktadır. Ancak yine ifade etmek gerekir ki bu hüküm yalnızca TCK'nın

[414] Tozman, s. 253; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34; Bu konudaki farklı bir görüş için bkz. Şen ve Eryıldız, s. 68: "Kanaatimizce, silahlı örgüt suçunu ihtiva eden TCK m.314/3' de yer alan ve TCK m.220 hükümlerinin silahlı örgütün unsurlarının tespitinde esas alınmasını öngören, "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır" hükmüne benzer bir düzenlemeye TCK m.78'de de yer verilmelidir. Aksi halde, m.220/1' de öngörülen suç örgütünün unsurları hariç olmak üzere, diğer hükümlerinin TCK m.78' de öngörülen soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek maksadıyla kurulan örgütler bakımından tatbiki "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" prensibi uyarınca mümkün olmayacaktır."

220’nci maddesinde düzenlenen suç örgütü bakımından değil, hukukumuzdaki tüm suç örgütleri bakımından uygulanma kabiliyetine sahiptir.

Bu madde hükmünü incelemeye geçmeden önce bir husus üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Bu husus, ilgili maddenin sevk ettiği etkin pişmanlık düzenlemelerinin yalnızca örgüt suçları bakımından geçerli olacağı, örgütün amacı doğrultusunda işlenen suçlar bakımından herhangi bir etkin pişmanlık düzenlemesinin mevcut olmadığıdır. Örgüt suçlarından kastımız ise, genel olarak TCK’nın 220’nci maddesinde düzenlenen, diğer özel suç örgütleri bakımından da geçerli olan ve esasen örgütün amacı doğrultusunda işlenecek olan suçların hazırlık hareketi mahiyetinde olan; örgüt kurma, yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme ile örgüt propagandasını yapma suçlarıdır. Etkin pişmanlık düzenlemesini içeren TCK’nın 221’inci maddesi örgütün propagandasını yapma suçu hariç, diğer suçlar bakımından cezayı ortadan kaldıran ya da azaltan hükümler içermektedir.

İlgili madde şu hükümleri içermektedir: “ *(1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.*

(2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

(6) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz."

Görüldüğü üzere maddenin ilk fıkrası, suç örgütü kuranlar ile yönetenler bakımından geçerli olan ve şartları gerçekleştiğinde cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer vermiştir. Suç örgütü kuranlar ile yönetenlerin bu etkin pişmanlık düzenlemesinden faydalanabilmeleri için, örgüt kurma suçu bakımından soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtmaları ya da verdikleri bilgilerle örgütün dağıtılmalarını sağlamaları gerekmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında, yalnızca örgüte üye olanların faydalanabileceği ve yine cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Örgüt üyesinin bu etkin pişmanlık düzenlemesinden faydalanabilmesi için, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak etmemesi ile örgütten gönüllü olarak ayrılarak bu durumu ilgili makamlara bildirmesi şartlarının bir arada bulunması gerekmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, ikinci fıkrada olduğu gibi yalnızca örgüte üye olanların faydalanabileceği bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Bu fıkra da cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık düzenlemesi içermektedir. Buna göre örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesi, örgütün dağılmasını ya da mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi hâlinde hakkında suç örgütüne üye olma suçu bakımından cezaya hükmolunmayacaktır. Görüleceği üzere, 221'inci maddenin ikinci fıkrası örgüt üyesinin gönüllü olarak teslim olması hâlini düzenlerken; üçüncü fıkra, örgüt üyesinin yakalanması hâlinde uygulanacak etkin pişmanlık düzenlemesini içermektedir.

Maddenin dördüncü fıkrası, örgüt suçları bakımından en geniş uygulama alanına sahip etkin pişmanlık hükmüdür. Bu hükümden; suç örgütü kuranlar ve yönetenler, örgüte üye olanlar, örgüte üye olmamakla beraber örgüt adına suç işleyenler ve örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenler faydalanır. Görüleceği üzere bu hüküm, örgütün propagandasını yapma suçu hariç, tüm örgüt suçları bakımından uygulanma kabiliyetine sahiptir. Bu fıkra iki cümle hâlinde düzenlenmiştir. İlk cümlede cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilirken, ikinci cümlede cezayı azaltan bir etkin pişmanlık düzenlemesi hüküm altına alınmıştır. Bu iki hüküm arasındaki ayrım ise, örgüt suçu failinin yakalanması ya da teslim

olması durumuna göre yapılmıştır. Buna göre gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar hakkında bilgi veren örgüt suçlusu hakkında örgüt suçu bakımından cezaya hükmolunmayacak; bu bilgileri yakalandıktan sonra veren örgüt suçlusu hakkında ise faili olduğu suçtan verilecek ceza üçte birden dörtte üçüne kadar indirilecektir.

Maddenin beşinci ve altıncı fıkrası ise, her fıkra kapsamına giren örgüt suçlusu bakımından ortak hükümler içermektedir. Beşinci fıkraya göre, etkin pişmanlık düzenlemesinden faydalanan örgüt suçlusu hakkında bir yılı zorunlu olmak üzere denetimli serbestlik tedbirine hükmedilecektir. Bu süre üç yıla kadar uzatılabilecektir. Altıncı fıkra ise etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma noktasında bir sayı sınırı getirmiş ve kişilerin bu madde hükümlerinden yalnızca bir kez yararlanabileceğini düzenleme altına almıştır.

III. ÖRGÜT SUÇLARI İÇİN GETİRİLEN ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMESİ OLAN TCK 221'İN UYGULAMA KAPSAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE HÜKÜMLERİNİN İNCELENMESİ

A. Uygulama Kapsamı

Hukukumuzda dört tip suç örgütü düzenlemesi bulunduğundan yukarıda bahsedilmişti. Bu düzenlemeler; TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen ve diğer tüm suç örgütleri bakımından genel ve tamamlayıcı bir norm olma özelliğini haiz "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçu, TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen ve devletin güvenliğine ve anayasal düzene karşı suç işlemek üzere kurulan "silahlı örgüt" suçu, Terörle Mücadele Kanunu'nun ilk fıkrasında düzenlenen ve aynı Kanun'un 1'inci maddesinde yer verilen amaçları gerçekleştirmek için kurulan "terör örgütü" ve son olarak TCK'nın 78'inci maddesinde düzenlenen ve soykırım ile insanlığa karşı suçları işlemek üzere kurulan "örgüt" suçlarıdır.

Etkin pişmanlık hükümlerini içeren TCK'nın 221'inci maddesi, "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" düzenlemesini takip eden maddede düzenlenmiştir. Bunun sonucunda ilk olarak, bu etkin pişmanlık hükümlerinin 220'nci madde kapsamında her türlü suçu işlemek üzere kurulan örgütler bakımından uygulanma kabiliyetine sahip olduğunu ifade etmek gerekir. Bu sonuç, 5237 sayılı TCK'nın 221'inci maddesi ile getirilen etkin pişmanlık düzenlemesinin, önceki kanuni düzenlemelerden en büyük farkıdır. Zira önceki kanuni düzenlemeler etkin pişmanlık hükümlerini yalnızca, terör örgütleri ile siyasi ve ideolojik amaçla suç işlemek üzere kurulan örgütlere özgü olarak getirmiş bulunmaktaydı.

Değerlendirmemiz gereken ikinci husus, bu hükümlerin TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" suçu bakımından uygulanma kabiliyeti olup olmadığıdır. Silahlı örgüt suçunu düzenleyen 314'üncü maddenin ilk iki fıkrası; örgütün kurucularını, yöneticilerini ve üyelerini cezalandırmış, üçüncü fıkra ise diğer konular bakımından bu suç tipine TCK'nın 220'nci maddesi hükümlerinin uygulanacağını düzenleme altına almıştır. Ancak ilgili madde, etkin pişmanlık hükümlerini uygulayan 221'inci maddeye atıfta bulunmamıştır. Buna rağmen kanaatimizce de daha isabetli olan doktrindeki hâkim görüşe göre, 220'nci maddeye yapılan atıf aynı zamanda 221'inci maddeye de yapılmış sayılacaktır. Zira, bu iki hüküm bir bütünü teşkil etmektedir.[415] Böylesi bir yorum kanunilik ilkesine[416] de aykırılık teşkil etmeyecektir.[417] Ayrıca 314'üncü maddeyi takip eden maddede düzenlenen ve silahlı örgütlere silah sağlama fiillerini cezalandıran 315'inci madde hükmü bakımından da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkündür. Zira bu hüküm örgüte yardım etme fiilinin özel bir hâlini oluşturmaktadır.[418]

"Silahlı örgüt" için yapılan yorumun aynısını TMK'nın 7'nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen terör örgütleri bakımından da yapmak mümkündür. Zira Terörle Mücadele Kanunu terör örgütü kurma, yönetme ve üye olma fiillerinin TCK'nın 314'üncü maddesine göre cezalandırılacağını düzenlemiştir. TCK'nın 314'üncü maddesine yapılan bu atıf, yukarıda açıklanan sebeplerle aynı zamanda örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık hükümleri öngören 221'inci maddeye de yapılmış sayılacaktır.[419] Yargıtay da vermiş olduğu birçok kararında 221'inci madde hükümlerinin, silahlı örgüt ve terör örgütleri bakımından da uygulanma kabiliyeti olduğunu ifade etmiştir.[420] Son olarak her ne kadar suç düzenlemesinde bu örgütler bakımından 220'nci madde hükümlerinin uygulanacağına ilişkin bir yollamada

---

[415] Kavlak, s. 454; Şen ve Eryıldız, s. 371; Yıldız, s. 141; Hartavi, s. 61

[416] Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Abdullah Batuhan Baytaz, **Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum**, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 8-125.

[417] Bodur ve Özkul, s. 254

[418] Lyngbo, Mikael, Feridun Yenisey, Namık Kemal Topçu, Önder Tozman ve Kemal Şahin, **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü**: "**Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi"**, Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, 2014, s. 168; Yargıtay da aynı doğrultuda verdiği bir karar için bkz. Yarg. 9. C.D, T. 06.03.2008, E. 2007/10542, K. 2008/1400. **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.11.2020).

[419] Ünlü, s. 197; Tozman, s. 417

[420] "Türk Ceza Kanunu'nun 314/3.maddesindeki atıf nedeniyle, anılan Kanunun 220.maddesine bağlı olarak düzenlenen 221. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünün, TCK'nın 314.maddesinde tanımlanan silahlı örgüt mensupları ile 3713 Sayılı TMK kapsamında kalan terör örgütleri bakımından da uygulanabileceğinde kuşku yoktur", Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020); Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 9.CD., T. 16.10.2006, 2635/5287, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 21.09.2020).

bulunulmamış ise de[421], soykırım ve insanlığa karşı suçları işlemek üzere kurulan örgütler bakımından da hem 220'nci madde hükümlerinin hem de etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma kabiliyeti olduğunu ifade etmek gerekir.

Görüldüğü üzere örgüt suçları bakımından getirilen etkin pişmanlık düzenlemesi olan TCK'nın 221'inci maddesi, önceki kanuni düzenlemelerden farklı olarak tüm suç örgütleri bakımından uygulanma kabiliyetine sahiptir. Ayrıca bu hükümler, 5237 sayılı TCK'nın içerisinde düzenlenmiş olup herhangi bir süreyle sınırlı olarak sevk edilmiş değildir. Bu da ilgili hükmü, önceki kanuni düzenlemelerden ayıran ikinci önemli farklılıktır.[422]

TCK'nın 221'inci maddesi ile getirilen etkin pişmanlık hükmünün, önceki kanuni düzenlemelerden diğer farkı, 221'inci madde hükümlerinin yalnızca örgüt suçları hakkında, yani örgüt kurma ve yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiilleri bakımından uygulanma kabiliyeti olduğu, örgütün amaçları kapsamında işlenen suçların etkin pişmanlık hükümlerinin kapsamında olmadığıdır. Örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan dolayı ceza sorumluluğu devam edecektir.[423] Bu durum doktrinde eleştirilmektedir.[424] Etkin pişmanlık hükümlerinin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar bakımından da uygulanması gerektiği, bu durumun örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçların ortaya çıkarılmasına ve dolaylı olarak örgütlerin çözülmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir.[425] Kanaatimizce de örgütün amaçları doğrultusunda işlenen suçların etkin pişmanlık hükümlerinin kapsamı dışında bırakılması, bu kurumdan beklenen faydayı olumsuz yönde ekleyecektir.

---

[421] TCK m. 78: " Yukarıdaki maddelerde yazılı suçları işlemek maksadıyla örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu örgütlere üye olanlara beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

[422] Donay, s. 320.

[423] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 999; Kavlak, s. 454.

[424] Şen ve Eryıldız, s. 372; Tozman, s. 417-418; Bodur ve Özkul, s. 256; Ersan Şen. "**Suç Örgütlerinde Etkin Pişmanlık**", HUKUKİ HABER, 26.12.2016, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/suc-orgutlerinde-etkin-pismanlik-makale,5065.html, (E.T.: 12.08.2020), Yazar bu konudaki önerilerini şu cümleler ile açıklamaktadır: "Kanaatimizce; karmaşık ve hiyerarşik yapıya sahip suç örgütlerinin ortaya çıkarılması yanında, bu örgütlerce işlenen ve cezası suç örgütü fiiline göre çok daha ağır olan amaç suçlar ile faillerinin ortaya çıkarılmasında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanılmalı, soruşturma ve yerel mahkeme aşamaları ile sınırlı olmak üzere etkin pişmanlık gösteren faille uzlaşma yöntemleri kabul edilmelidir. Elbette bu yöntem, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili elverişli ve somut bilgilerin verilmesi karşılığında kullanılmalı, amaç suçları ve asıl failleri ortaya koymaktan uzak genel anlatımlara ve suçlamalara itibar edilmemelidir. Bu usul, suçun azmettiricisinin tespitinin sağlanması amacıyla yardımda bulunan fail veya diğer suç ortağına verilecek indirim tipinde olabilir. Bir başka ifadeyle, amaç suçun ortaya çıkmasına yardımcı ve etkin pişmanlık gösteren fail hakkında tam bir cezasızlık değil, ceza indirimi tatbiki yoluna gidilebilir."

[425] Tozman, **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü**, s. 625.

Etkin pişmanlık hükümleri, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar bakımından da uygulanma kabiliyetine sahip olmalıdır. Aksi bir durumda örgütün faaliyeti kapsamında bir suç işleyip pişmanlık eğiliminde bulunan kişiler, alacakları ağır cezaları düşünerek örgütten ayrılma düşünceleri varken bundan vazgeçebileceklerdir. Bu durum da örgütten kopuşların önüne geçecektir. Hem örgüt mensuplarının örgütten ayrılması suretiyle örgütlerin çözülmesini sağlamak hem de örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçları daha kolay aydınlatabilmek için, etkin pişmanlık hükümlerinin örgütün amaçları doğrultusunda işlenen suçlar ve bu suçların failleri hakkında da uygulanmasını mümkün kılacak şekilde genişletilmesi elzemdir.

Burada ifade edilmesi gereken bir diğer husus etkin pişmanlık hükümlerinin örgütün propagandasını yapma suçu bakımından uygulanmayacak olmasıdır.[426] Bu durum sadece TCK'nın 220'nci maddesi kapsamında kurulan suç örgütleri bakımından değil; terör örgütleri, silahlı örgüt ve TCK'nın 78'inci maddesi kapsamında kurulan örgütler bakımından da geçerlidir.[427] TCK'nın 221'inci maddesinin hükümleri incelendiğinde etkin pişmanlık düzenlemelerinin; örgüt kurma ve yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme suçları bakımından getirildiği görülmektedir. Etkin pişmanlık hükümlerinin örgütün propagandasını yapma suçu bakımından uygulanma kabiliyetinin olmaması doktrinde de eleştirilmektedir.[428] Gerçekten de örgüt kurma ve yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme gibi, haksızlık içeriği daha fazla olan suçlar bakımından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün iken, örgütün propagandasını yapma suçu gibi esasen örgüte yardım etme suçunun özel bir görünümünü teşkil eden suç için bu hükümlerin uygulanmaması ceza adaleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Burada, örgütün propagandasını yapma suçunu işleyen kişilerin örgüt üyesi olmadığı için örgüt hakkında bilgi vermelerinin mümkün olmayacağından bahisle etkin pişmanlık düzenlemesinin kapsamına alınmadığı şeklinde bir yorum gündeme gelebilir. Ancak ifade etmek gerekir ki, kanun koyucu örgüte üye olmayıp örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenleri düzenleme kapsamına almıştır. Esasen bunların da örgüt hakkında verebilecekleri bilgiler oldukça sınırlıdır. Bu sebeple, bu suçları işleyenler nasıl düzenleme kapsamına alınmışlarsa, örgütün propagandasını yapma suçunu işleyen faillerin de etkin pişmanlık

[426] Kavlak, s. 461; Ünlü, s. 196.
[427] Yıldız, s. 129.
[428] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 368; Yıldız, s. 129.

hükümlerinden yararlanması mümkün olmalıdır. Örgütün propagandasını yapma suçunu işleyen kişilerin diğerleri ile aynı hükümlere tabi tutulup örgüt hakkında bilgi vermeleri mümkün görülmemekte ise, bu kişilerin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaları için özel bir aktif edim belirlenerek sorunun giderilmesi yolu tercih edilebilir.

Örgüt suçlarında etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 221'inci maddesindeki hükümlere gitmeden evvel bu hükmün ön koşulu olan örgüt kurma veya yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiillerinin işlendiğinin sabit olması gerekmektedir. Bu suçların işlendiği tespit edilmeden etkin pişmanlık hükümlerine gidilemez.[429] Ancak, bu suçların işlendiğine yönelik henüz bir mahkûmiyet kararı verilmemiş olması önemli değildir. Nitekim, örgüt suçunun yargılaması ile etkin pişmanlık yargılaması aynı davada yapılacağı için böyle bir şey mümkün de değildir.

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma kabiliyetinin olduğu örgüt suçlarından bahsedildikten sonra şimdi de bu hükümlerin örgüt suçlarının faillerine hangi durumlarda uygulanacağına değinmek gerekecektir. Her şeyden önce etkin pişmanlık hükümleri, yalnızca bu hükümlerden yararlanmak isteyen kişilerin rızası ile uygulanabilir. Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istemeyen kişiler hakkında bu hükümleri zorla tatbik etmek mümkün değildir.[430]Bu durum, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için faillerde pişmanlık bulunması gerektiğine ilişkin şartın zorunlu bir sonucudur. Aksi bir uygulama, yani etkin pişmanlıktan yararlanmak istemediğini beyan eden kişiler hakkında da bu hükümlerin uygulanması, işlediği fiilden dolayı pişmanlık duymayan kimselerin ceza almaması ya da daha az ceza alması sonucunu doğuracak, bu durum da hükmün getiriliş amacı ile bağdaşmayacaktır.

Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmanın kişilerin rızasına bağlı olması, bu hükümlerin mutlaka faillerin talebi hâlinde uygulanacağı şeklinde anlaşılmamalıdır.[431] Kişilerin talebi olmasa dahi durumları etkin pişmanlık hükümlerinden biri kapsamına giriyorsa mahkeme bu hükümleri tatbik edecek, ancak bu aşamada fail etkin pişmanlık hükümlerinden

[429] "TCK'nın 221. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının ön koşulu silahlı terör örgütüne üye olmaktır. ...sanığın silahlı terör örgütüne üye olup olmadığının duraksamaya yer bırakmayacak şekilde belirlendikten sonra hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması", Yarg.16.CD., 27.12.2017, E. 2017/2761, K. 2017/5846, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 24.02.2021).
[430] Tozman, s. 418; Etkin pişmanlıktan yararlanmak istemediğini belirten sanıklar hakkında da bu hükümlerin uygulanması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Şen ve Eryıldız, s. 382.
[431] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6999.

yararlanmak istemediğini açıkça beyan ediyorsa artık mahkeme de bu hükümleri uygulamayacaktır.

Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebinde bulunup ifade veren kimselerin daha sonraki aşamalarda bu beyanlarından dönüp etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istemediklerini ifade etmeleri hâlinde, bu kişiler hakkında da etkin pişmanlık hükümlerini uygulamak mümkün olmayacaktır.[432] Yargı makamlarının verdiği kararlar da bu doğrultudadır.[433] Zira bu durumda da, failin etkin pişmanlıktan faydalanması için zorunlu bir şart olan işlediği fiilden pişmanlık duyması unsuru gerçekleşmemiş olacaktır. Ancak etkin pişmanlık kapsamında verdiği ifadelerden daha sonra dönen sanığın, bunu örgütün tehdit ve baskıları sonucunda yapması ve bu durumun da tespit edilmesi hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması mümkündür.[434] Bu durumun özellikle yurt genelinde faaliyet gösteren örgütler bakımından gündeme gelme ihtimali bulunmaktadır. Böylesi durumlarda mahkemelerin tehdit ihtimalini her zaman göz önünde bulundurmaları ve böyle bir iddia mevcut ise mutlaka bu iddiayı araştırmaları gerekmektedir.[435]

Hakkındaki örgüt suçlamalarını kabul etmeyen kimselerin de etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma imkânı yoktur.[436] Zira hakkında örgüt kurucusu, örgüt yöneticisi veya örgüt üyesi olduğu, örgüt adına suç işlediği ya da örgüte yardım ettiği şeklinde suçlamalar bulunan kişinin, bu suçlamaları kabul etmemesi kişide bir pişmanlık bulunmaması sonucunu

---

[432] Bodur ve Özkul, s. 257; Arslantürk, s. 101.

[433] "Örgüt üyesi olan ve kollukta alınan ifadesinde etkin pişmanlıktan faydalanmak istediğini belirten sanığın, yakalandıktan sonra örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi veren sanığın **beyanlarından sonradan dönmediğinin tespiti halinde**, yaptığı ihbar ve verdiği bilgilerin örgütteki konum ve faaliyetine uygun nitelikte faydalı olup olmadığı İçişleri Bakanlığından ve ilgili birimlerden sorulduktan sonra sonucuna göre hakkında TCK'nın 221/4. maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerektiğinin gözetilmemesi", Yarg. 16.CD., 22.05.2018, E. 2018/600, K. 2018/1653, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.12.2020).

[434] "Oluşa ve dosya kapsamına göre silahlı terör örgütü üyesi olduğu anlaşılan sanığın, 11.02.2020 tarihli etkin pişmanlık talepli dilekçesinde "etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini, kolluk beyanlarının gerçeği yansıttığını, hatırlayamadığı her şeyi fırsat verilmesi halinde mahkemede söylemeye hazır olduğunu, kovuşturma aşamasında **tutuklu bulunduğu cezaevinde koğuşunda bulunan şahıslardan gördüğü baskı sebebiyle etkin pişmanlık talebinden döndüğünü" bildirmesi karşısında**, sanığın duruşmada hazır edilerek etkin pişmanlık kapsamında etraflıca beyanları alınıp, verdiği bilgilerin örgüt içerisindeki kaldığı süre, örgütsel faaliyet ve konumuna uygun faydalı bilgiler olup olmadığı, eldeki bilgilerle örtüşüp örtüşmediği ilgili birimlerden sorulup değerlendirilerek sonucuna göre hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 221/4-2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmasında zorunluluk bulunması", Yarg.16.CD., T. 01.06.2020, E. 2020/615, K. 2020/2193, (E.T.: 19.12.2020).

[435] Yarg.16.CD., T. 22.01.2020, E. 2019/6040, K. 2020/442, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 03.03.2021).

[436] Tozman, s. 419; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6999; Bodur ve Özkul, s. 257; Aksi yönde bir görüş için bkz. Şen ve Eryıldız, s. 382.

doğuracak, bu durum da hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel olacaktır. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda, örgüt suçlamasını kabul etmeyen kişiler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağına hükmetmiştir.[437] Ancak burada önemle ifade etmek gerekir ki, kişinin işlediği fiil üzerindeki şahsi değerlendirmeleri etkin pişmanlıktan yararlanma noktasında aleyhinde bir durum teşkil etmemelidir. Örneğin örgüt üyeliği ile suçlanan kişinin, dahil olduğu yapının bir suç örgütü olduğunu bilmediğini ifade etmesi, suçlamayı kabul etmediğinden bahisle etkin pişmanlıktan yararlanmasına engel oluşturmamalıdır.[438] Yargıtay da aynı doğrultuda kararlar vermektedir.[439]

Örgüt suçlamalarını kabul etmeyen, etkin pişmanlıktan yararlanmak istemediği beyan eden veya etkin pişmanlık kapsamında verdiği beyanlarından sonradan dönen kimselerin, TCK'nın 62'nci maddesinde düzenlenen takdiri indirim nedenlerinden yararlanmalarının mümkün olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır.

Zira, takdiri indirim nedenleri düzenlemesinde failin "*fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları"* da indirim sebebi olarak sayılmaktadır. Etkin pişmanlık da tıpkı bu düzenleme gibi fiilden sonra ve yargılama aşamasında ortaya çıkmaktadır. Öncelikle ifade edilmelidir ki yargı kararlarıyla da sabit olduğu üzere, sanığın etkin pişmanlıktan faydalanmak üzere beyanda bulunmaması ya da etkin pişmanlıktan faydalanmak üzere beyanda bulunduktan sonra ileriki aşamalarda bu beyanında dönmesi, takdiri indirim nedenlerinden yararlanmasına engel değildir.[440] Zira bu iki hükmün şartları birbirinden ayrı olarak değerlendirilecektir. Fail

---

[437] "Dairemizce de benimsenen istikrar kazanmış uygulamaya göre **örgütle ilgili suçlamaları kabul etmeyen örgüt mensupları ile**, etkin pişmanlık olarak değerlendirilebilen önceki ifadelerinden rücu eden failler hakkında TCK'nın 221. maddesinin uygulanma imkânı bulunmamaktadır.", Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020).

[438] Sarıtaş, s. 440: Yazar göre de savunma hakkı ile etkin pişmanlıktan faydalanma imkânı arasındaki ince ayrıma dikkat etmek gerekir. Eğer failin savunması işin mantığı gereği etkin pişmanlıktan faydalanmayı imkânsız hale getirecek ise artık bu durumda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır.

[439] "Soruşturma aşamasında verdiği ayrıntılı beyanında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen, hiyerarşik yapısına dahil olduğu örgütün faaliyetleri ve diğer örgüt mensupları hakkında bilgi veren, aşamalardaki ilk beyanında ana hatlarıyla sebat eden, toplanan delillere göre özel bir konumda olduğu saptanamayan sanık hakkında, içinde bulunduğu yapının bir terör örgütü olup olmadığına dair kişisel değerlendirmelerinin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulaması açısından aleyhe değerlendirilmeyeceği gözetilerek...", Yarg. 16.CD., T. 10.10.2019, E. 2019/3266, K. 2019/6021, **Lexpera**, (E.T.: 19.08.2020).

[440] "a-)Takdiri indirim nedeni olarak; failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususların göz önünde bulundurulması gerektiği gözetilmeden, geçmişte hakkında herhangi bir suç kaydı ve sabıkası bulunmayan, dosyaya yansıyan olumsuz bir davranışı tespit edilemeyen ve soruşturma aşamasında etkin pişmanlıkta bulunmak istediğini söyleyerek hükme esas alınan örgütsel faaliyetlerini ikrar eden, tutuklanmasından sonra ise beyanlarından döndüğü kabul edilerek **TCK'nın 221. maddesinden faydalandırılmayan sanık hakkında hukuki ve yeterli olmayan gerekçe ile**

yargılama sırasında olumlu davranışlarda bulunsa da etkin pişmanlığın unsurları gerçekleşmemiş olabilir.

Failin hem takdiri indirim nedenlerinden hem de etkin pişmanlık hükmünden birlikte yararlanması da mümkündür. Doktrinde bazı yazarlar etkin pişmanlıktan yararlanan sanık hakkında aynı zamanda TCK'nın 62'nci maddesinin de uygulanmasını, iki hüküm de uygulanırken aynı gerekçelere dayanılmaması şartına bağlamaktadırlar.[441] Aksi bir uygulama çifte değerlendirme yasağına aykırılık teşkil edecektir.[442] Bu görüş kanaatimizce de oldukça isabetlidir. Yargıtay ise verdiği kararlarda bir nevi failin etkin pişmanlıktan yararlanmasını takdiri indirim nedenleri arasında sayılan "*fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları*" şartının gerçekleştiğine karine kabul etmektedir.[443]

Bu konuda yaptığımız açıklamaların aynısı, etkin pişmanlık kapsamında ifade vererek indirimli ceza alan fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilmesinin şartlarının oluşup oluşmadığı değerlendirmesi yapılırken de geçerli olacaktır. Zira Yargıtay 16. Ceza Dairesi de vermiş olduğu bir kararında, failin yargılama sırasında samimi ifade vermesini etkin pişmanlıktan faydalanma noktasında göz önünde bulunduran mahkemenin, daha sonra HAGB şartlarının oluşmadığı gerekçesini *"fiilden sonraki davranışlara"* dayandırmasını bir çelişki olarak değerlendirmiş ve mahkemenin kararını hukuka aykırı bulmuştur.[444] Bu açıklamalardan çıkarılacak bir diğer sonuç da hakkında etkin pişmanlık hükümleri tatbik edilerek indirimli ceza alan örgüt mensubu bakımından şartlarının oluşması hâlinde HAGB kararı verilmesine hukuken bir engel bulunmamasıdır.

TCK'nın 62. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi...", Yarg.16.CD., T. 20.01.2020, E. 2019/11242, K. 2020/348, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 12.01.2021).

[441] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 346; Baba, s. 133.

[442] Yıldız, s. 142.

[443] "Üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu itiraf eden bu nedenle hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanan ve duruşma tutanaklarına yansıyan olumsuz bir davranış ve/veya kişilik özelliği bulunmayan sanık hakkında; fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları ile cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkiler göz önünde bulundurularak takdiri indirim hükümlerinin uygulanması gerekirken, dosya kapsamına uygun yasal ve yeterli gerekçe göstermeksizin TCK'nın 62. maddesinin uygulamasına yer olmadığına karar verilmesi...", Yarg. 16.CD., T.10.07.2017, E. 2017/1517, K. 2017/4830, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 04.02.2021).

[444] "Verilen cezanın tür ve miktarı, karşılanması gereken kişisel ya da kamu zararının bulunmaması ve uygulanması talep edildiği halde sanık hakkında şartları oluşan ve CMK'nın 231/5. maddesinde düzenlenen ... hükümlerinin tatbiki gerekirken, yakalandıktan sonra mensup olduğu örgüt ve kişisel konumu ile ilgili samimi ifade verdiği kabul edilerek etkin pişmanlık uygulandığı halde bu kez "fiilden sonraki davranışları" aleyhe değerlendirilerek gerekçeler arasında çelişkiye düşülmek suretiyle talebin reddine karar verilmesi", Yarg.16.CD., T.05.05.2020, E. 2019/8778, K. 2020/2065, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.01.2021).

Burada son olarak TCK'nın 302'nci maddesinde düzenlenen *"Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak"* suçu ile 309'uncu maddede düzenlenen *"Anayasayı ihlal"* suçunu işleyen faillerin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanamayacaklarını ifade etmek gerekir.[445] Zira, bu maddelerde düzenleme altına alınan suçlarla örgüt kurmak, yönetmek ya da örgüte üye olmak gibi fiiller değil, devletin birliğini bozacak ya da anayasanın öngördüğü düzeni ihlal eden fiiller yaptırım altına alınmıştır. Dolayısıyla, bu maddelerdeki suçların işlenmesi hâlinde, bu suçlar örgütün amaçları doğrultusunda işlenen suçlardan olduğundan ve yukarıda da ifade edildiği gibi örgütün amaçları doğrultusunda işlenen suçların etkin pişmanlık kapsamında olmaması sebebiyle, failler etkin pişmanlıktan yararlanamayacaktır.[446] Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda bu suçları işleyen faillerin etkin pişmanlıktan yararlanamayacağına hükmetmektedir.[447]

B. Hukuki Nitelik

TCK'nın 221'inci maddesi ile örgüt suçlarında uygulanmak üzere sevk edilen hüküm, cezayı ortadan veya azaltan bir şahsi sebep olan etkin pişmanlık hükmüdür.[448] Zira bu husus madde başlığında da ifade edilmiştir. Etkin pişmanlığın, suçun tüm unsurlarıyla tamamlandıktan sonra meydana gelen ve failin duyduğu pişmanlık sonucu aktif bir edimde bulunmasıyla hakkında verilecek olan cezanın kaldırılmasını ya da daha az ceza verilmesini gerektiren şahsi bir sebep olduğu yukarıda ifade edilmişti. Bu sebeple aşağıda da detaylı olarak ifade edileceği üzere, örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için örgüt suçunun tüm unsurlarıyla tamamlanmış olması gerekmektedir. Örneğin, bir örgüt üyesinin etkin pişmanlığının gündeme gelebilmesi için her şeyden önce suç örgütünün varlığı sabit olmalı ardından failin örgüt üyesi olma suçunu işlediği tespit edilmelidir. Etkin pişmanlık bu aşamalardan sonra gündeme gelecektir.

Doktrinin tamamına yakını TCK'nın 221'inci maddesiyle getirilen hükmün, madde başlığında da ifade edildiği gibi bir etkin pişmanlık hükmü olduğunu ifade etmektedir. Ancak

---

[445] Yıldız, s. 141.
[446] Namık Kemal Topçu, **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü**, s. 136-137.
[447] YCGK., T. 07/04/2009, E. 2008/9-223, K. 2009/87, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 25.05.2021) Yarg. 9.CD., T. 08.05.2007, E. 2007/2572, K. 2007/3890, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.05.2021).
[448] Bodur ve Özkul, s. 255.; Tozman, s. 411; Şen ve Eryıldız, s. 441; Kavlak, s. 450; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 37; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 353-354; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 694.

Hafızoğulları, TCK'nın 221'inci maddesi ile sevk edilen hükmün etkin pişmanlığa benzemekle beraber ondan farklı olduğunu düşünmektedir. Yazara göre, burada failin işlediği suçtan pişmanlık duyması sonucunda neticeyi önlemeye çalışması durumu değil, suçu ve suç ortaklarını ihbar etmesi karşılığında cezadan kurtulduğu ya da daha az ceza aldığı bir durum söz konudur.[449] Kanaatimizce yazarın bu yorumu 5237 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönem için geçerli değildir. Yukarıda da yeri geldikçe ifade edildiği gibi 5237 sayılı TCK, etkin pişmanlık kurumunu suçun tüm unsurlarıyla tamamlandıktan sonraki aşamaya özgülemiş bulunmaktadır. Failin icra hareketlerini tamamladıktan sonra duyduğu pişmanlık sonucunda neticenin meydana gelmesini önlemesi 765 sayılı TCK dönemindeki etkin pişmanlık (faal nedamet) kurumunu ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu gerekçe ile TCK'nın 221'inci maddesi ile getirilen düzenlemenin bir etkin pişmanlık hükmü olmadığına ilişkin görüş kanaatimizce isabetli değildir.

C. Etkin Pişmanlık Hükümlerinin İncelenmesi

1. Örgüt Kurucusu veya Yöneticisinin, Soruşturmaya Başlanmadan ve Örgütün Amacı Doğrultusunda Suç İşlenmeden Önce Örgütü Dağıtması veya Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlaması (TCK m.221/1)

a. Genel Olarak

Örgüt suçları için getirilen etkin pişmanlık düzenlemesinin uygulama kapsamı ile hukuki niteliği ortaya koyulduktan sonra, madde ile getirilen hükümler incelenmeye başlanabilir. Maddenin ilk fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün şartları incelenmeye başlanmadan önce, bu fıkranın kimleri kapsamına aldığının ortaya koyulması gerekmektedir.

TCK'nın 221'inci maddesinin ilk fıkrası, yalnızca suç işlemek amacıyla örgüt kuranlar ile bu örgütün yöneticilerini kapsamına alan ve şartların sağlanması hâlinde bu kişiler hakkında cezasızlık öngören bir etkin pişmanlık hükmü sevk etmiştir. Örgüt kurucusu, suç işlemek amacıyla, daha önceden var olmayan bir yapının ortaya çıkarılmasına yönelik sevk edici ve esaslı hareketleri yerine getiren kişi olarak tanımlanabilir.[450] Örgüt yöneticisi ise, örgütün

[449] Hafızoğulları, s. 5.
[450] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 34; Ersan, s. 383; Tezcan, Erdem ve Önok, s. 992.

hiyerarşik yapısı dahilinde ve örgütün hedefleri doğrultusunda, örgütü sevk eden, faaliyetlerini yönlendiren, diğer örgüt mensuplarına örgütün amaçları doğrultusunda emir ve talimatlar veren kişi olarak ifade edilebilir.[451] Büyüklüğü ve idaresi bakımından çeşitli bölümlere ayrılan örgütün bir kısmını, birimini veya çeşitli kriterlere göre ayrılmış bölgelerini sevk ve idare eden kişilerin de örgüt yöneticisi oldukları ifade edilmektedir.[452] Dolayısıyla örgütün tamamını değil ancak bir kısmını sevk ve idare eden kişiler de etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından örgüt yöneticisi olarak kabul edilecektir.

4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nda olduğu gibi TCK'nın 221'inci maddesi, örgütün tamamını sevk ve idare eden yöneticileri etkin pişmanlık kapsamı dışında bırakmamıştır. İster örgütün tamamı üzerinde olsun ister örgütün alt birimlerini ya da belirli bölgelerini yönetenler olsun, tüm örgüt yöneticileri şartları sağlamak kaydıyla bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilir. Örgüt kurucusu ve yöneticisi dışındaki kişilerin, yani örgüt üyelerinin, örgüt adına suç işleyenlerin ve örgüte yardım edenlerin bu fıkra hükmünden yararlanmaları mümkün değildir.[453] Örgüt üyelerinin, örgütün dağıtılması kararına uyarak örgütten ayrılmaları hâlinde dahi bu fıkra hükmünden yararlanmaları olanaklı değildir. Burada diğer fıkralardaki etkin pişmanlık hükümlerinin şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmalıdır.[454] Şimdi örgüt kurucusu ve yöneticilerinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanmaları için, aranan şartlar sırayla incelenmeye başlanacaktır.

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır

Bu unsur TCK'nın 221'inci maddesinde öngörülen tüm etkin pişmanlık hükümlerinin örgüt suçlarının failleri hakkında uygulanabilmesi için gerçekleşmesi gereken bir şarttır. Zira, etkin pişmanlık kurumunun suçun tüm unsurlarıyla meydana gelmesinden sonra gündeme gelebileceğinden yukarıda bahsedilmişti. Bunun sonucunda failin bu fıkra hükmüne göre etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için, öncelikle tüm bu suç isnadının temelinde bulunan suç örgütünün tüm unsurlarıyla var olması gerekmektedir.[455] Zira ortada bir suç örgütü yok ise örgüt kurmak, yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek ya da örgüte yardım etme suçları

[451] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 35; Şen ve Eryıldız, s. 125; Ersan, s. 383.
[452] Tozman, s. 268; Kavlak, s. 387.
[453] Ersan, s. 403; Şen ve Eryıldız, s. 355.
[454] Sarıtaş, s. 441.
[455] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 97.

oluşmayacak dolayısıyla da etkin pişmanlık gündeme gelmeyecektir. Dolayısıyla, failin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için öncelikle suç örgütünün tüm unsurlarıyla var olduğuna mahkemece kanaat getirilmelidir.

Suç örgütünün varlığı tespit edildikten sonra mahkeme, sanığın örgüt kurma veya yönetme suçunun faili olduğunu belirlemelidir.[456] Bu belirleme yapılırken, sanığın isnat edilen örgüt kurma veya yönetme suçunun faili olduğunu ikrar etmesi önemli bir çıkış noktası teşkil edecektir. Ancak maddenin açık hükmü uyarınca, failden mutlaka bu suçun faili olduğuna ilişkin bir ikrar beklenmemelidir.[457]

Yukarıda da ifade edildiği gibi, failin kurduğu veya yönettiği yapının suç örgütü olduğunu bilmediği yönündeki savunması ile suçlu olmadığını düşünmesi şeklinde ifade edilen kişisel değerlendirmeleri örgüt kurucusu ya da yöneticisi olduğunu kabul etmediğinden bahisle, hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması sonucunu doğurmamalıdır. Özetle, sanık yaptığı savunmasında etkin pişmanlıktan faydalanmayı amaçsız kılacak biçimde isnatları açıkça reddetmedikçe, mahkemenin tespitine binaen hakkında etkin pişmanlık hükümleri tatbik edilebilecektir.

Son olarak ifade edilmelidir ki, bu etkin pişmanlık hükmü mutlaka örgüt tüm unsurlarıyla var olduktan sonra gündeme geleceğinden, henüz örgüt kurulma aşamasındayken failin örgüt kurmaktan vazgeçmesi hâlinde bu hüküm değil, TCK'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçme kurumu gündeme gelecek ve failin ceza sorumluluğu, tamam olan kısmın suç teşkil etmesi durumu hariç, söz konusu olmayacaktır.[458]

c. Örgüt Kurma Suçu Nedeniyle Soruşturma Başlatılmamış Olmalıdır

Örgüt kurucuları ve yöneticilerinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri için aranan bir diğer şart, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu hakkında soruşturmaya başlanmamış olmasıdır.

Burada soruşturma kavramından ne anlaşılması gerektiği, suçu kimlerin öğrenmesi hâlinde soruşturmanın başlamış sayılacağını ortaya koymak gerekir. Soruşturma evresi, suçun işlendiği izlenimini veren bir hâlin öğrenilmesi anından, iddianamenin kabulüne kadar geçen

[456] Zafer İçer, **"Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık"**, https://www.researchgate.net/publication/ (Çevrimiçi), (E.T: 16.10.2020).
[457] Şen ve Eryıldız, s. 382.
[458] Ersan, s. 404-405.

ve kovuşturma aşamasının temelinin atıldığı evreyi ifade etmektedir.[459] Görüldüğü üzere soruşturmanın başlaması için öncelikle bir suçun işlendiği izlenimi veren hâlin soruşturma makamlarınca öğrenilmesi gerekir.[460] Soruşturma makamları bir suçun işlendiği izlenimini ihbar veya şikâyet üzerine öğrenebileceği gibi doğrudan kendisi de öğrenebilir. Ayrıca, suça ilişkin ihbar veya şikayetler Cumhuriyet Başsavcılığına yapılabileceği gibi kolluğa da yapılabilir (CMK 158/1). İhbar veya şikâyet üzerine ya da doğrudan bir suçun işlendiği izlenimi üzerine Cumhuriyet savcısının yaptığı ilk işlemle birlikte soruşturma evresi başlamış olur.[461]

Bu durumların dışında kalan ve suça ilişkin ihbarlar kendilerine ulaştığında bunu ilgili makamlara göndermekle yükümlü olan mercilerin[462] suçu öğrenmeleri hâlinde soruşturma henüz başlamamış olacağından, bu aşamada etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilir.[463]

İfade edilmelidir ki hem örgüt kurucuları hem de örgüt yöneticileri için bu şartın sağlanması için, örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmanın başlamamış olması koşulu aranmıştır. Örgüt yöneticileri için örgüt yönetme fiili bakımından da bir soruşturma başlatılmış olması ya da bu suçu işlediğinden şüphelenilen kişilerin bulunması gerekmeyecek, bu kişilerin de hüküm kapsamında olup olmadığı örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmış olup olunmadığına göre belirlenecektir. Örneğin, bir kimse örgüt kurulduktan sonra örgütün yöneticiliğini üstlenmiş ise ve bu arada örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmış ise bu kişi etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamaz.

---

[459] Mustafa Özen, "Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianameyi İadesi", **Ankara Barosu Dergisi**, Y. 67, S. 3, Yaz 2009, s. 18; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 188; Hakan Karakehya ve Murat Arabacı, "Cumhuriyet savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, S. 4, 2016, s. 2062.

[460] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 552; Ünver ve Hakeri, s. 1276; Vahit Bıçak, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2018, s. 353.

[461] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 576; Ünver ve Hakeri, s. 1276; Şahin ve Öztürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s. 33; Bıçak, s. 354; Soruşturma evresinin Cumhuriyet savcısının talimatı ile başlayacak olduğunu ve kolluk görevlilerin suç mahallinde yaptıkları işlemlerin soruşturma evresini başlatamayacağını ortaya koyan bir karar için bkz. YCGK., T. 28.06.2018, E. 2016/20-761, K. 2018/305, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 13.07.2021): "CMK'nun 90/4. maddesiyle PVSK'nun 13/1-A ve Ek 6. maddelerinin verdiği yetkiye dayanarak, suç delillerinin kaybolmaması için derhâl gerekli tedbirleri alıp uyuşturucu maddeleri muhafaza altına aldıktan sonra, uyguladığı tedbirler ile somut olay hakkında Cumhuriyet savcısına bilgi verdiği, müteakiben emirleri doğrultusunda soruşturma işlemlerinin başladığı…"

[462] CMK m.158: " (2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir. (4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir."

[463] Tozman, s. 421; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 98; Zafer İçer, **"Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık"**, https://www.researchgate.net/publication/ (Çevrimiçi), (E.T: 16.10.2020).

Örgüt kurucuları ve yöneticileri için getirilen bu etkin pişmanlık hükmünün yalnızca soruşturma öncesi aşamaya özgülenmiş olması doktrinde eleştirilmekte[464], failin pişmanlığı açışından soruşturma öncesi ve sonrası şeklinde bir ayrıma gidilmesinin hukuken geçerli bir sebebinin olmadığı ifade edilmektedir.[465] Bu eleştirilere katıldığımızı ifade etmeliyiz. Zira, bu hükmün yalnızca soruşturma öncesi aşamaya özgülenmesi fıkranın uygulama kapsamını oldukça sınırlamaktadır.[466] Zaten etkin pişmanlıktan yararlanma imkânı oldukça sınırlı olan örgüt kurucuları ve yöneticilerinin durumu, bu fıkranın yalnızca soruşturma öncesine özgülenmesiyle daha da azalacaktır.

Örgüt kurma suçu bakımından soruşturmaya başlandıktan sonra da etkin pişmanlığın mümkün kılınması, bu aşamada işlediği fiilden pişmanlık duyan kişilerin örgütü dağıtmalarını teşvik edecek ve bu durum kamu barışının daha fazla tehlikeye maruz kalmadan korunması amacına hizmet edecektir. Dolayısıyla, bu kişiler bakımından soruşturma başladıktan sonra da etkin pişmanlıktan yararlanmanın mümkün olacağı bir kanun değişikliği yapılmasının örgüt suçlarıyla etkin mücadele açısından faydalı olacağını düşünmekteyiz.[467]

d. Örgütün Amacı Doğrultusunda Herhangi Bir Suç İşlenmemiş Olmalıdır

Bu fıkra uyarınca örgüt kurucusu ya da yöneticisinin etkin pişmanlıktan yararlanması için aranan bir diğer şart örgütün amacı doğrultusunda herhangi bir suçun işlenmemiş olmasıdır. Örgütün amacı doğrultusunda işlenen suçun failinin, örgüt kurucusu ya da yöneticisi olmasına gerek bulunmamaktadır. Örgütün diğer mensuplarının ya da örgüt adına suç işleyen kişilerin bu suçun faili olması hâlinde de örgüt kurucusu ya da yöneticisi bu etkin pişmanlık hükmünden faydalanamayacaktır.

---

[464] Donay, s. 321.
[465] Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 334.
[466] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 354.
[467] TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasında, soruşturmaya başlandıktan sonra da örgüt kurucusu ve yöneticilerinin faydalanma imkanı olduğu bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Böyle bir hükme yer verilmesi, aynı maddenin birinci fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün soruşturmaya başlandıktan sonraki aşamayı da içine alacak şekilde genişletilmesi yönündeki fikrimizi boşa çıkarmamaktadır. Zira, birinci fıkradaki etkin pişmanlık hükmünün gündeme gelebilmesi için örgüt kurucusu veya yöneticisinin örgütü dağıtması veya verdiği bilgiler ile örgütün dağıtılmasını sağlaması aranmış iken, dördüncü fıkra bakımından böyle bir şart aranmamış, faillerin örgütün yapısı ve diğer mensupları hakkında bilgiler vermesi yeterli görülmüştür. Dolayısıyla, örgüt kurucusu ve yöneticilerinin tamamen birinci fıkraya tabi olup, soruşturmaya başlanmadan önce veya sonra olup olmadığına bakılmaksızın etkin pişmanlıktan faydalanmaları için örgütü dağıtmaları ya da verdikleri bilgiler ile örgütün dağıtılmasını sağlamaları şartının aranması toplum güvenliği bakımından daha isabetli olacaktır.

Burada ifade etmek gerekir ki, örgüt mensuplarının işlediği bu suçun mutlaka örgütün amaçları doğrultusunda işlenmesi gerekir. Örgüt kurucusu ve yöneticisi dahil tüm örgüt mensuplarının ve örgüt adına suç işleyenlerin örgütün amaçlarından bağımsız olarak işlediği bireysel suçlar bu hükmün uygulanmasına engel teşkil etmez. Ayrıca, örgüt henüz doğmadan işlenen suçlar örgütün kurulması amacına hizmet etseler dahi, bu hükmün uygulanmasına engel teşkil etmezler.[468] Örneğin, örgütün silah ihtiyacının karşılanması için silah kaçakçılığı suçunun işlenmesi ya da örgüte eleman kazandırılması için kişi hürriyetini yoksun kılma suçunun işlenmesi gibi.

Doktrindeki hâkim görüşe göre, örgütün amaçları doğrultusunda işlenen suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde bu etkin pişmanlık hükmünü uygulamak mümkün değildir.[469] Kanaatimizce, doktrinde çoğunlukla savunulan bu görüş isabetli değildir. Zira fıkra hükmünde, örgüt kurucusu veya yöneticisinin etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri açıkça örgütün amaçları doğrultusunda bir suçun işlenmemiş olması koşuluna bağlanmış, eski kanuni düzenlemelerde olduğu gibi "suçun işlenişine kalkışılmamış olma" gibi bir açıklamaya yer verilmemiştir.[470] Bu sebeple, örgütün amaçları doğrultusunda işlenmesine başlanan ancak teşebbüs aşamasında kalan bir suç sebebiyle örgüt kurucusu ya da yöneticisinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılmaması aleyhe yorum niteliği taşıyacaktır. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında örgüt kurucusu ve yöneticisinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için, örgütün amaçları doğrultusunda herhangi bir suçun işlenilmesine teşebbüs edilmesinin engel teşkil etmeyeceğine, TCK'nın 221'inci maddesini 765 sayılı TCK'nın 170'inci maddesi hükmü ile kıyaslayarak karar vermiştir.[471]

[468] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 355.
[469] Sarıtaş, s. 444; Şen ve Eryıldız, s. 355; Kavlak, s. 455; Yenidünya ve İçer, s. 97.
[470] Suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasının olanaklı olduğuna ilişkin bir görüş için bkz. Donay, s. 321.
[471] "5237 sayılı TCK'nın 314. maddesinin 3. fıkrasının "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümleri bu suç için de aynen uygulanır" amir hükmü karşısında; örgüt kurma suçu kapsamında bulunan 5237 sayılı TCK'nın etkin pişmanlığa ilişkin 221. maddesinde 765 sayılı TCK'nın 170. maddesinin uygulanabilmesi için aranan silahlı örgüt tarafından amaç suçun işlenmemiş ya da amaç suçun işlenmesine kalkışılmamış olması gerektiğine ilişkin bir koşul öngörmediği de gözetilmek suretiyle sanığın hukuki durumunun buna göre tayin ve takdir edilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi", Yarg. 9.CD., T. 13.03.2006, E. 2006/470, K. 2006/1484, **Legalbank İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 03.02.2021).

e. Fail Örgütü Dağıtmalı ya da Verdiği Bilgilerle Örgütün Dağılmasını Sağlamalıdır

Örgüt kurucusu veya yöneticisinin bu fıkra kapsamındaki etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için gerçekleşmesi gereken son şart, failin örgütü dağıtması veya verdiği bilgilerle örgütün dağıtılmasını sağlamasıdır. Görüleceği üzere burada iki ihtimal söz konusudur. Buna göre fail örgütü ya kendi dağıtmalı ya da adli makamlara veya kolluğa vereceği bilgilerle örgütün dağıtılmasını sağlamalıdır.

Burada her şeyden önce örgütün dağılması kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya koyulmalıdır. Örgütün dağılması, ona suç örgütü olma vasfını veren özelliklerin geri dönüşsüz bir şekilde kaybedilmesi anlamına gelmektedir.[472] Failin hem örgütü kendisinin dağıtması ihtimalinde hem de verdiği bilgiler aracılığıyla kamu makamlarının bunu yapması ihtimalinde bu durum gerçekleşmelidir.

Birinci ihtimal bakımından ifade edilmesi gereken husus, failin duyduğu pişmanlık sonucunda, kamu güvenliği üzerindeki tehlikeyi gidermek üzere bu eylemde bulunmasıdır. Yani, failin taktiksel olarak örgütü dağıtması, örgütün propagandasını yapmak için bu harekette bulunması ya da kurduğu örgütün kamu makamları ya da diğer bazı kimseler tarafından hedef olduğu düşüncesiyle örgütü dağıtmak istemesi hâlinde, etkin pişmanlık hükmünden yararlanması mümkün değildir. Burada ifade edilmelidir ki yurt çapında faaliyet gösteren ya da uzun zamandır var olan suç örgütlerinin kurucu veya yöneticiler tarafından dağıtılması oldukça zordur. Bu sebeple bu ihtimal daha ziyade yeni kurulmuş suç örgütleri bakımından gündeme gelebilecektir.[473]

İkinci ihtimalde, örgüt kurucusu ya da yöneticisinin adli makamlara ya da kolluğa verdiği bilgilerle örgütün dağılması sağlanmalıdır. Dağılma sonucu, örgüt kurucusu ya da yöneticisinin bilgiler vermesi üzerinden belirli bir süre sonra meydana gelebilir. Bu sebeple, fail hakkında bu hükmün uygulanıp uygulanamayacağının belirlenebilmesi için, gerekli bilgiler verildikten sonra makul bir süre beklenmesi gerekecektir.[474] Bu ihtimalde örgütün dağılması doğrudan failin hareketine yani verdiği bilgilere bağlı olmalı, failin verdiği bilgiler ile örgütün

[472] Sarıtaş, s. 442.
[473] Sarıtaş, s. 442.
[474] Baba, s. 59.

dağılması arasında illi bir ilişki bulunması gerekmektedir.[475] Dolayısıyla örgüt, kurucu veya yöneticinin verdiği bilgiler sayesinde dağıtılmalıdır.[476]

Bu noktada örgüt kurucusu veya yöneticisi mutlaka konumlarına uygun bilgiler vermelidir. Bu kişilerin konumlarına uygun bilgiler vermemesi durumunda[477] ya da sadece etkin pişmanlıktan yararlanabilecek kadar bilgi vermeleri durumunda işledikleri fiilden pişmanlık duymamaları sebebiyle etkin pişmanlıktan yararlanmaları mümkün olmayacaktır. Ayrıca kurucu veya yönetici, konumlarına uygun bilgiler verdikten sonra örgütün dağılmasını engelleyici faaliyetlerde bulunurlarsa, bu çabaları sonuç vermemiş olsa dahi, artık bu kişilerin pişmanlığından söz edilemeyeceği için etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmaları mümkün olmayacaktır.[478] Dolayısıyla örgüt kurucusu ya da yöneticisi, konumları gereği bilme ihtimalleri olan her hususu ilgili merciilere bildirmeli ve örgütün dağılmasını engelleyecek tutumlardan uzak durmalıdır.

Fail tarafından verilen bilgiler ile örgütün dağıtılamaması ihtimalinde ne şekilde hareket edileceğinin de tespit edilmesi gerekmektedir. Failin verdiği bilgilerin elverişli olmaması sebebiyle örgüt dağıtılamamışsa, kurucu veya yönetici etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaktır. Bu konuda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Ancak, failin verdiği bilgilerin elverişli olması hâlinde diğer başka sebeplerle örgütün dağıtılamaması hâlinde, örgüt kurucusu veya yöneticisinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanıp yararlanamayacağı tartışmalıdır.

Bu konudaki birinci görüşe göre, fail tarafından verilen bilgilerin örgütü dağıtmaya elverişli olması ihtimalinde ve çeşitli nedenlerle ilgili makamlar tarafından örgütün dağıtılamaması sonucunda, faillerin etkin pişmanlıktan yararlanması olanaklı değildir.[479] Bu görüşte olan yazarlar hükmün açık ifadesinden yola çıkmakta, faillerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için mutlaka dağılma sonucunun sağlanması gerektiğini ifade etmektedirler.

Bu konuda doktrindeki ikinci görüşe göre, fail örgütü dağıtmaya elverişli bilgiler vermiş ve ilgili makamlar örgütü dağıtamamışsa veya başka sebeplerden dolayı örgütün dağılması sonucu doğmamışsa, bu sonuç fail aleyhine yorumlanmamalıdır. Bu durumda failin samimi

[475] Kavlak, s. 466; Şen ve Eryıldız, s. 356; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 98.
[476] Sarıtaş, s. 443.
[477] Bodur ve Özkul, s. 258.
[478] Tozman, s. 421.
[479] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 355; Sarıtaş, s. 444.

olup olmadığına bakılmalı, eğer failin açıklamalarının samimi olduğu kanaatine varılmışsa, güvenlik güçlerinin başarısızlığı ya da diğer başka sebeplerle örgütüm dağıtılamaması sonucu failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanmasına engel teşkil etmemelidir.[480]

Kanaatimizce, doktrindeki ikinci görüş daha isabetlidir. Aksi yöndeki görüşün kabulü, failin duyduğu pişmanlık sonucunda elverişli bilgiler vermesi ancak güvenlik güçlerinin başarısızlığı ya da diğer başka sebeplerle örgütün dağıtılamaması hâlinde, pişmanlık duyan ve bu yönde aktif bir edimde bulunan faillerin etkin pişmanlıktan yararlanması engellenmiş olacaktır. Bu sonuç etkin pişmanlık kurumuyla bağdaşmayacağı gibi TCK 221/1 hükmünün uygulanma kabiliyetini de oldukça sınırlayacaktır. Bu sonuç da örgüt suçlarıyla etkin mücadele amacıyla getirilmiş bir hükmün konuluş amacına uygun düşmeyecektir. Tüm bu sebeplerle, faillerin elverişli bilgiler vermesi hâlinde suç örgütü çeşitli sebeplerle dağıtılamamış olsa bile örgüt kurucusu veya yöneticileri etkin pişmanlık hükmünden yararlanmalıdır. Böylesi bir yorum kanunilik ilkesi ile onun bir uzantısı olan kıyasa yol açacak şekilde genişletici yorum yapma yasağına da aykırı düşmeyecektir. Ayrıca, Yargıtay da aşağıda açıklanacak olan diğer fıkralarda, faillerin verecekleri bilgilerin örgütü dağıtmaya elverişli olmasının yeterli olacağını, verilen bilgilerin ayrıca bu sonucu doğurmak zorunda olmadığına karar verdiğinden, burada da aynı görüşte olduğu ifade edilebilir.

Doktrindeki bazı yazarlar, örgütün failin verdiği bilgiler dışında başka veriler ve delillerle dağıtılmış olması hâlinde dahi, örgüt kurucusu ve yöneticisinin verdiği bilgilerin elverişli ve makul olması hâlinde, haklarında TCK 221'inci maddesinin birinci fıkrasındaki hükmün uygulanacağını ifade etmektedir.[481] Kanaatimizce, yukarıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda bu görüşe katılmak mümkündür. Zira, failler elverişli bilgiler vermesine rağmen, güvenlik güçleri daha etkili olacağı düşüncesiyle sahip oldukları diğer bilgileri kullanma yoluna gidebilir. Bu durum failler aleyhine yorumlanmamalı, verdikleri bilgiler elverişli ve pişmanlık iradesine dayanıyorsa haklarında etkin pişmanlık hükmü uygulanmalıdır.

Doktrinde, fail tarafından verilen bilgilerin adli makamların elinde olan bilgiler olması ve bu bilgiler kullanılarak yeni bilgilere de ulaşılamaması hâlinde, faillerin etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacaklarını ifade eden görüşler mevcuttur.[482] Ancak kanaatimizce de

[480] Yıldız, s. 132; Keklik, s. 114; Öndin, s. 158.
[481] Şen ve Eryıldız, s. 356; Sarıtaş, s. 443.
[482] Sarıtaş, s. 444.

daha isabetli olan görüşe göre, faillerin verdiği bilgiler örgütün dağıtılması sonucunu sağlamaya elverişli bilgiler ise bu bilgilerin adli makamların elinde olması ihtimalinde dahi örgüt kurucusu veya yöneticisi etkin pişmanlık hükmünden yararlanmalıdır. Yargıtay, aşağıda açıklayacağımız diğer fıkralar kapsamında verilen elverişli bilgilerin adli makamların ya da kolluğun elinde olup olmadığına etkin pişmanlıktan yararlanma noktasında önem atfetmediğinden, bu fıkra bakımından da aynı görüşte olduğu ifade edilebilir.[483]

Son olarak, örgüt kurucusu veya yöneticisinin gerekli bilgileri vermesi ile örgütün dağıtılması süreci arasında örgütün amacı doğrultusunda bir suç işlenmiş ise faillerin etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanamayacakları hususunun da ortaya koyulması gerekmektedir. Doktrinde bir görüş, bu aşamada faillerin artık etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacağını ifade etmektedir.[484] Kanaatimizce burada da failler lehine bir yorum yapılmalı, verilen bilgilerin örgütün dağıtılması sonucunu doğurmaya elverişli olması ve faillerin örgütün amacı doğrultusunda işlenen suç ile bir bağlantısının olmaması şartlarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde, failler etkin pişmanlıktan yararlandırılmalıdır.

Örgüt kurucusu veya yöneticisinin, soruşturmaya başlandıktan ya da örgütün amacı doğrultusunda suç işledikten sonra pişmanlık duyup bazı bilgiler vermesi hâlinde artık TCK 221/1 hükmünün uygulanması olanaklı değildir. Burada aşağıda açıklanacak olan ve tüm örgüt suçlu failleri bakımından uygulanma kabiliyetini haiz TCK 221/4 hükmünün şartlarının sağlanıp sağlanmadığına bakılmalıdır.[485]

f. Değerlendirme

Örgüt kurucuları veya yöneticilerinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri, yukarıda sayılan tüm şartların bir arada bulunmasıyla mümkün olacaktır. Her ne kadar ayrı bir unsur olarak belirtilmese de yeri geldikçe ifade edildiği gibi, faillerin örgütü dağıtmaları veya verdiği bilgilerle örgütün dağıtılmasını sağlamaları, işledikleri fiilden duydukları pişmanlık

[483] "TCK'nın etkin pişmanlığa ilişkin 221. maddesinin amaç, kapsam ve gerekçesi birlikte nazara alındığında, failin bilgisi dahilinde gerçekleşen faaliyetlerle ilgili ifade vermesinin yeterli olacağının ve bu bilgilerin daha önceden güvenlik güçlerinin elinde olup olmadığının önem arz etmeyeceğinin anlaşılması karşısında, dosya kapsamına göre sanığın etkin pişmanlık iradesi göstererek gerek kendisi ve gerekse birlikte yakalandığı kişilerin eylemlerini açıkça ifade etmek şeklindeki durumunun etkin pişmanlık olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, 4959 sayılı Kanunun 4/c maddesinde gösterilen şartların oluşmadığından bahisle yazılı şekilde uygulama yapılmak suretiyle fazla ceza tayini...", Yarg. 16.CD., T. 02.05.2015, E. 2015/1426, K. 2015/1292, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 01.02.2021).
[484] Sarıtaş, s. 445.
[485] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 355.

sonucunda olmalıdır. Aksi durumda bu kişiler hakkında etkin pişmanlık hükümlerini uygulamak mümkün olmayacaktır.

Fıkranın etkin pişmanlığı yalnızca soruşturma öncesi aşamaya özgülediğini, bunun da hükümden beklenen verimi azaltacağı ifade edildi. Bu etkin pişmanlık hükmünden beklenen faydayı artırmak için, soruşturma başladıktan sonra da etkin pişmanlığı mümkün kılacak bir kanun değişikliği yapılabilir. Bu kapsamda soruşturma başladıktan sonra da örgütü dağıtan veya verdiği bilgiler ile örgütün dağılmasını sağlayan failler hakkında cezaya hükmedilmeyeceğine ilişkin bir hüküm fıkraya eklenebilir.

Burada son olarak her örgüt kurucusu ya da yöneticisinin fıkradan yararlanmasının kolay olmayacağını ifade etmek gerekir. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, örgüt yöneticileri yalnızca örgütün tamamı üzerinde sevk ve idare yetkisi bulunan kişiler olmayıp, örgütün bir birimini veya kısmını yönetenler de bu sıfata haizdir. Bu kişilerin ise örgütü dağıtmaları çoğunlukla mümkün olmadığı gibi, verdikleri bilgiler aracılığıyla da bu sonucunun gerçekleşmesi oldukça güçtür. Aynı şekilde başlangıçta örgütü kurmasına rağmen daha sonra örgüt üzerindeki etkinliği azalan kimselerin de örgütü dağıtmaları ya da verecekleri bilgiler ile örgütün dağıtılmasını sağlamaları pek olanaklı değildir. İşte bu durumda olan kurucu veya yöneticilerin bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanması düşük ihtimaldir. Bunu düşünen kanun koyucu örgüt kurucusu ve yöneticilerinin de yararlanabileceği farklı ve şartları daha kolay olan bir etkin pişmanlık hükmünü aynı maddenin dördüncü fıkrasında düzenlemiştir. Dolayısıyla, 221'inci maddenin ilk fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün bahsedilen bu açıdan da bir eksiklik taşıdığı iddia edilebilirse de kanun koyucunun dördüncü fıkrada getirdiği hükümle bu eksikliği giderme yönünde bir adım attığı savunulabilir. Bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmü aşağıda detaylı incelenecektir.

2. Örgüt Üyesinin, Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeksizin, Gönüllü Olarak Örgütten Ayrıldığını İlgili Makamlara Bildirmesi (TCK m.221/2)

a. Genel Olarak

Örgüt suçları için getirilen bir diğer etkin pişmanlık hükmü, TCK'nın 221'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkra, *"Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten*

ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz" hükmünü içermektedir.

Etkin pişmanlığın uygulamada en sık karşılaşılan hallerinden biri olan bu fıkradan[486] yalnızca örgüt üyeleri yararlanabilir.[487] Örgüt üyesi olmamakla beraber örgüt adına suç işleyenler ile örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenlerin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanmaları maddenin açık hükmü uyarınca mümkün değildir.[488]

Kanaatimizce de isabetli bulunan doktrindeki bir görüşe göre, bu fıkra ile örgüt üyelerine verilen imkân, örgüte yardım eden kişilere de sağlanmalıdır. Her ne kadar aynı maddenin dördüncü fıkrası ile örgüte yardım eden kimselerin de yararlanabilecekleri bir etkin pişmanlık hükmü sevk edilmiş olsa da bahsedilen fıkrada etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için örgütün yapısı ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmesi şart koşulmuştur. Örgüte yardım eden kişiler ile örgüt adına suç işleyen kişiler ise, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmadıkları için örgütün faaliyetleri ya da yapısı hakkında bilgi sahibi olmaları her zaman mümkün olmayacaktır.[489]

Bu fıkra ile getirilen etkin pişmanlık hükmünün sevk ediliş amacı, tıpkı diğer etkin pişmanlık hükümlerinde olduğu gibi, örgüt suçlarıyla etkin mücadele edebilmek adına örgüt üyelerinin örgütten ayrılmalarını teşvik etmek ve bunun sonucunda örgütün çöküşünü hızlandırmak olarak ifade edilebilir.[490] Ayrıca bu hüküm, örgüt üyelerinin yararlanma imkânı olan tek etkin pişmanlık hükmü değildir. Örgüt üyeleri, 221'inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden de şartlarının oluşması hâlinde faydalanabileceklerdir. Bu fıkralar aşağıda incelenecek olup, şimdilik ifade edilmesi gereken husus, örgüt üyelerinin faydalanabileceği etkin pişmanlık hallerinin kurucu ve yöneticilere oranla daha fazla ve uygulama koşullarının daha kolay olmasıdır.[491]

[486] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37; Sarıtaş, s. 521-522.
[487] Kavlak, s. 457; Ersan, s. 403.
[488] Yıldız, s. 136; Ünlü, s. 198; Sarıtaş, s. 522; Zafer İçer, **"Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık"**, https://www.researchgate.net/publication/ (Çevrimiçi), (E.T: 16.10.2020).
[489] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 356.
[490] Gültaş, s. 157; Parlar ve Hatipoğlu, s. 3531.
[491] Sarıtaş, s. 521.

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır

Önceki etkin pişmanlık hükmünde olduğu gibi burada da failin etkin pişmanlıktan yararlanması için gerçekleşmesi gereken ilk şart örgütün tüm unsurlarıyla var olmasıdır.[492] Zira, ortada bir örgüt yok ise örgüt suçu da bulunmayacak ve etkin pişmanlık gündeme gelmeyecektir.

Örgütün tüm unsurlarıyla var olduğu tespit edildikten sonra, failin örgüt suçunu işlediği sabit olmalıdır. Bu fıkra bakımından işlenmesi gereken suç, örgüte üye olma suçudur. Örgüte üye olmak, failin daha önce kurulmuş olan bir örgütün hiyerarşik yapısına fiili olarak katılmasını ifade eder.[493] Failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için örgüt üyesi olduğunun ispatı noktasında yukarıda söylenenler aynen geçerlidir. Failin açıkça örgüt üyesi olduğunu kabul etmesine gerek bulunmamakta, ancak etkin pişmanlıktan yararlanmayı olanaksız kılacak şekilde örgüt üyesi olmadığını ifade etmemesi gerekmektedir. Bu noktada failin örgüt üyesi olmadığına ilişkin kişisel değerlendirmeleri ile katıldığı yapının suç örgütü olduğunu bilmediği şeklinde açıklamaları etkin pişmanlıktan yararlanmasına engel teşkil etmemelidir.

c. Örgüt Üyesi Örgütün Faaliyeti Kapsamında Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmemelidir

Örgüt üyesinin bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aranan ikinci şart, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemesidir. Burada ilk önce suça iştirakin nasıl gerçekleşebileceği hususu üzerinde durulması gerekmektedir.

Kanunen tek fail tarafından işlenmesi mümkün olan bir suçun, birden fazla failin önceden anlaşması sonucunda işlenmesine suça iştirak denir.[494] TCK'da suça iştirak, faillik ve şeriklik olarak ikiye ayrılmıştır. Faillik kendi içinde doğrudan fail, dolaylı fail ve müşterek fail olarak üçe ayrılmakta iken; şerikliğin ise azmettirme ve yardım etme olarak iki görünüş şekli

[492] Şen ve Eryıldız, s. 357.
[493] Toroslu, **Özel Kısım**, s. 267; Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 24; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 37, Ayrıca bkz. YCGK., T. 02.07.2019, E. 2019/9-312, K. 2019/514), **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 04.09.2020).
[494] Demirbaş, s. 499; Çeşitli iştirak sistemleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Faruk Erem, "Suça İştirak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, 1946, s. 62-107.

bulunmaktadır.[495] Kanuni tanımda yer alan haksızlığın doğrudan fail tarafından gerçekleştirilmesi hâlinde doğrudan faillik, suçun bir başkası vasıtasıyla işlenmesi hâlinde ise dolaylı faillik söz konusudur.[496] Dolaylı fail, kişi üzerindeki hâkimiyetini bu kişide bildiği veya sebebiyet verdiği bir eksiklikten yararlanarak kurmaktadır.[497] Müşterek faillik ise, kanuni tanımda yer alan fiilin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, birden fazla kişi tarafından, fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurarak birlikte gerçekleştirilmesidir.[498]

Suça şerik olarak katılmanın yollarından biri olan azmettirme, suç işleme konusunda önceden kararı olmayan bir kimsede, suç işleme fikrinin ortaya çıkarılması anlamına gelmektedir.[499] Yardım etme ise, faile suç teşkil eden fiili işlemesi için kasıtlı olarak yapılan katkıyı ifade etmektedir.[500] Bu yardım, maddi nitelikte olabileceği gibi manevi nitelikte de olabilir.[501] Faillik ya da azmettirme niteliğinde olmayan her türlü katkı, yardım etme olarak görülebilir.[502]

Örgüt üyesinin iştirak etmemesi gereken suçların neler olduğu hususu izaha muhtaç bir konudur. Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçu işlemesi bu hükümden yararlanmasına engel mi teşkil edecektir, yoksa işlenilmesine iştirak edilmemesi gereken suçun ağır nitelikte olan suçlardan birisi mi olması gerekmektedir? Zira örgüt üyesi, örneğin silahlı bir örgüte katılıp eline bir silah aldığı anda 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme suçunun faili olacaktır. Böyle bir durumda örgüt üyesinin, örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen bir suça iştirak etmiş olup olmadığı, dolayısıyla da bu hükümden yararlanıp yararlanmayacağı izah edilmelidir.

Bu konu hakkında doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkine göre; işlenilmesine iştirak edilmemesi gereken suç, örgüt üyesi sıfatıyla işlenen ve örgütün faaliyetleriyle bağlantılı suçlardır. Örgüt üyeliğinin unsuru hâline gelmiş nöbet tutma, silah

[495] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 447.
[496] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 530.
[497] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 459.
[498] Akbulut, s. 689; Mustafa Özen, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İştirak Kurumuna Bakışı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 70, 2007, s. 243.
[499] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 563; Akbulut, s. 731; Özen, **İştirak**, s. 246.
[500] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 494; Özen, **İştirak**, s. 248.
[501] Akbulut, s. 731.
[502] Koca ve Üzülmez, **Genel Hükümler**, s. 469.

taşıma, silah eğitimi alma gibi faaliyetlerin suç teşkil etmesi, örgüt üyesinin bu hükümden yararlanmasına engel teşkil etmemelidir.[503]

Bu konudaki diğer görüşe göre önemli olan failin suçu işlerken örgüt üyesi sıfatını kullanıp kullanmadığıdır. Failin örgüt üyesi sıfatını kullanarak ve örgütün korkutucu gücünden yararlanarak işlediği suçlar örgütün faaliyetlerinden bağımsız olsa da bu hükmün uygulanmasına engel teşkil eder.[504]

Doktrindeki diğer bir görüş, hükmün lafzından yola çıkarak işlenilmesine iştirak edilen suçun niteliğinin önemli olmadığını, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenilmesine iştirak edilmesinin bu hükmün uygulanmasına engel olacağını ifade etmektedir.[505]

Kanaatimizce de daha isabetli olan doktrindeki son görüşe göre, iştirak edilmemesi gereken suç, örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik vahim nitelikteki eylemlerdir. Vahim nitelikteki eylemler; örgütün işlemeyi amaçladığı suçlar ile amaçlanan suçları işleyebilmek için araç suç niteliğinde olan suçlardır. Bu nitelikte olmayan suçlara iştirak etmek etkin pişmanlıktan yararlanmaya engel teşkil etmeyecektir.[506] Örneğin; TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen silahlı örgüte üye olan failin işlenilmesine iştirak etmemesi gereken suçlar bu örgütün faaliyeti kapsamında işlenen her türlü suç olmayıp, TCK'nın 302 ila 313'üncü maddeleri arasında düzenlenen suçlarla hedeflenen neticeleri gerçekleştirmek adına işlenen kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, kasten yaralama, kasten yaralamaya teşebbüs, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma vb. diğer ağır nitelikteki suçlardır. Bu nitelikte olmayan diğer suçların ilgili örgütün faaliyetleri göz önünde bulundurulduğunda kamu barışı

[503] Yıldız, s. 134-135; Yazara göre, herhangi bir suçun işlenişine katılmakla beraber failin etkin pişmanlıktan faydalanma olanağının kalmadığını ifade etmek bu kurumdan beklenen fayda ile izah edilemeyecektir.
[504] Baba, s. 82: Yazar bu görüşte olmakla birlikte, örgüt üyeliğinin ayrılmaz parçası olan ve yukarıda da örnek kabilinden sayılan eylemlerin suç teşkil etmesi hâlinin, failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanmasına engel teşkil etmeyeceğini ifade etmektedir.
[505] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 358: Yazar bu gerekçelerle Yargıtay'ın geçmiş yıllarda verdiği aksi yöndeki kararları isabetli bulmadığını ifade etmektedir.
[506] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6700-6701: Yazarlar bu görüşte olmakla birlikte, Yargıtay'ın da hem eski kanuni düzenlemeler döneminde hem de 5237 sayılı TCK döneminde aynı doğrultuda kararlar verdiğini ifade etmektedirler. Yazarlar ayrıca, Kanun düzenlemesinde böyle bir ayrım yapılmaksızın, örgütün faaliyeti kapsamında "herhangi bir suç"un işlenilmesi ibaresinin kullanılmasını hatalı bulmaktadırlar.

bakımından vahim nitelikte olduğu söylenebiliyorsa bu suçlar da işlenilmesine iştirak edilmemesi gerekilen suçlardır.[507]

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarının da son görüşe uygun olduğu görülmektedir. Bir kararda Yargıtay bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: *"Sanığın örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suçun işlenişine iştirak etmemesinden anlaşılması gereken nedir? Dairemizce de benimsenen yerleşik uygulamaya göre; işlenen suçun, amaç suçlar (TCK 302 ve 309) yönünden öldürme ve öldürmeye teşebbüs, nitelikli yaralama, yağma, işkence, bir kısım nitelikli hürriyeti tahdit suçları gibi vahim nitelikte eylemlerden olmaması gerekir."*[508]

Söz konusu hükmün bu şekilde yorumlanması etkin pişmanlık kurumunun düzenleniş amacına daha uygundur. Ancak yine de Yargıtay içtihatları ile geliştirilen bu uygulamanın yasal dayanağa kavuşturulması, örgüt üyesinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için işlenmesine iştirak etmemesi geren suçların vahim nitelikte suçlar olduğuna ve bu suçların niteliğine ilişkin TCK'nın 221'inci maddesine bir ekleme yapılması suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca daha isabetli olacaktır.

Örgüt üyesi olan failin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için yukarıda açıklanan nitelikteki bir suça iştirak şekillerinden herhangi birisiyle katılmaması gerekmektedir.[509] Ancak ifade edilmelidir ki örgütün faaliyetleri kapsamında olmayan bireysel suçlara iştirak edilmesi bu hükmün uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.[510]

Yargı kararlarında da sıklıkla ifade edildiği gibi, örgüt üyesinin herhangi bir suçun işlenmesine iştirak edip etmediği İçişleri Bakanlığı ya da ilgili makamdan sorularak öğrenilebilir.[511] Bu konuda doktrinde *Dursun,* failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir

---

[507] Örneğin; resmi belgede sahtecilik suçu bir terör örgütü bakımından vahim nitelikte bir suç olarak kabul edilemeyecek iken, malvarlığına karşı suçları işlemek üzere kurulan bir örgüt bakımından vahim nitelikte kabul edilebilecektir. Ancak, terör örgütü mensubu bu sahte resmi belge ile kamu barışı için önemli derecede bir ihlal meydana getirmiş ise, bu suç terör örgütü bakımından da vahim nitelikte bir suç olarak kabul edilecektir. Örneğin; terör örgütü mensubunun sahte bir kimlik ile girilmesi yasak olan bazı askeri bölgelere girmesi gibi.

[508] Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020); Aynı doğrultuda başka kararlar için bkz. Yarg.16.CD., T. 21.11.2017, E. 2017/2685, K. 2017/5532, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.01.2021): "Vahim eylem niteliğindeki araç suçun işlenmesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağına…", Ayrıca bkz. Yarg.16.CD., T. 30.04.2020, E. 2020/438, K. 2020/2059, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20. 01. 2021).

[509] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 102; Sarıtaş, s. 525.

[510] Şen ve Eryıldız, s. 358.

[511] Tozman, s. 423; Öndin, s. 160; Yarg. 16.CD., T. 25.12.2017, E. 2017/2423, K. 2017/5843, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.:29.03.2021): "Sanığın savunmalarında Türkiye'ye geçmek isterken Suriye tarafından izin verilmediğini, bu nedenle tel örgüden geçtiğini ve teslim olduğunu beyan etmesi karşısında, "07.10.2014

suça iştirak edip etmediğini mahkemenin belirlemesi gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre, söz konusu belirleme yapılırken İçişleri Bakanlığı ve diğer ilgili makamların da bilgisine ispat açısından başvurmak da herhangi bir sorun yoktur. Ancak ilgili makamların verilerine yargı kararı gibi işlem yapılmamalıdır.

Kanaatimizce de bu görüş oldukça isabetlidir. Zira mahkeme, yargılama yaptığı olay veya failler hakkında her türlü bilgi ve belgeleri ilgili makamlardan talep etme hakkına sahiptir. İlgili makamlar bu talebi derhal yerine getirmekle yükümlüdür. Ancak bu belge ve bilgiler hiçbir durumda mahkeme için kesin olarak bağlayıcı olamaz. Mahkeme gerekçesini ortaya koymak kaydıyla ilgili belge veya bilgilere hüküm verilirken dayanılmaması gerektiğini ifade edebilir. Bu sebeple mahkeme, örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suça iştirak edip etmediğini İçişleri Bakanlığı ya da ilgili makamlardan sorup öğrenme hakkına sahipken, bu makamlardan gelen bilgilerle sıkı sıkıya bağlı değildir. İlgili makamlardan gelen bilgilerde failin herhangi bir suça iştirak etmediği tespiti bulunurken, mahkeme failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak ettiğini hukuka uygun başka yollarla ispat edebilir. Elbette bu durumun tam tersinin olması da mümkündür.

d. Örgüt Üyesi Örgütten Gönüllü Olarak Ayrılıp Bu Durumu İlgili Makamlara Bildirmelidir

Örgüt üyesinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aranan diğer şart, örgütten gönüllü olarak ayrılıp bu durumu ilgili makamlara bildirmesidir.

Bu hükümden yararlanmak için her şeyden önce örgütten ayrılmanın gönüllülük esasına dayanması gerekmektedir. Örgütten gönüllü olarak ayrılmak; failin örgüt bünyesinde devam etme imkânını ortadan kaldıran, zorlaştıran bir dış baskı altında kalmadan, kendi özgür iradesiyle örgütten ayrılmak istemesi olarak ifade edilebilir.[512]

---

saat:10:00" tarihli tutanak mümzileri de dinlenip yakalanıp yakalanmadığının, güvenlik güçlerinin bulunduğu mıntıkaya yakın yerde yakalanmış olduğunun tespiti durumunda teslim olmak için gelip gelmediğinin kesin olarak saptanmasından sonra yargılama aşamasında pişmanlığını da dile getiren sanığın detaylı sorgulamasının yapılarak örgütte kaldığı süre ve konumu itibarıyla, örgütün yapısı ve faaliyetleri ile ilgili bilgi vermesi halinde, verdiği bilgilerin örgütteki konum ve faaliyetine uygun nitelikte faydalı olup olmadığı, örgüt içerisinde bulunduğu süre içerisinde **katıldığı eylem ve faaliyetlerinin bulunup bulunmadığı İçişleri Bakanlığından ve ilgili birimlerden sorulduktan sonra** sonucuna göre hakkında TCK'nın 221. maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması.."

[512] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 103; Tozman, s. 423.

Bu sebeple örgüt üyesi, kişisel veya ailevi sebeplerle örgütten ayrılmak isteyebilir. Ya da diğer örgüt mensuplarına kızgın olması veya onlarla fikir ayrılığına düşmesi sebebiyle de örgütten ayrılmak isteyebilir.[513] Tüm bu durumlarda fail örgütten gönüllü olarak ayrılmış olacak ve işlediği fiilden dolayı pişmanlık da duyuyorsa etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir. Fail yakalanmışsa, çıkan bir çatışma sonucunda ele geçirilmişse ya da başkaları tarafından ihbar edilmişse bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanma imkânı bulunmamaktadır.[514] Ayrıca kişinin, örgütten ihraç edilmesi ya da örgütün emri doğrultusunda teslim olması hallerinde de gönüllülük unsurundan bahsedilemeyeceği için failin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanması mümkün değildir.[515]

Burada ülkemiz bakımından oldukça önemli olan bir hususa da açıklık getirmek gerekmektedir. Bu husus çoğunlukla terör örgütü mensuplarının ikna faaliyetleri sonucunda örgütten ayrılması hallerinde, bu kişilerin bu fıkra kapsamında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanamayacaklarına ilişkindir. Bilindiği üzere ülkemizde özellikle terör örgütü üyesi olan kişilerin, aileleri ve güvenlik güçlerinin birlikte yürüttükleri ve telkin veya rica içeren bir ikna süreci sonucunda örgütten ayrılmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu süreç çoğunlukla ilgili örgüt üyesiyle çeşitli haberleşme kanalları aracılığıyla kurulan iletişimle yürütülmektedir. İfade edilmelidir ki herhangi bir zorlama olmadan bu yolla ikna edilerek örgütten ayrılan kişinin, örgütten gönüllü olarak ayrıldığı kabul edilecek ve fail bu fıkra kapsamında etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir.[516] Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, failin örgütten ayrılma sebebi kişisel veya ailevi olabilir. Fail, ailesinin rica ve telkinleri sonucunda örgütten ayrılmışsa, bu ayrılık iradesi de gönüllülük esasına dayanmış olacaktır. Bu durumda da failde işlediği fiilden dolayı asgari oranda pişmanlık duyma iradesinin bulunması gerektiği unutulmamalıdır.

Doktrinde örgütten ayrılma kavramının geniş bir kavram olduğu, failin örgütten ayrıldığını beyan ettikten sonra herhangi bir örgütsel faaliyetinin tespit edilememesi hâlinde, örgütten gönüllü olarak ayrıldığını kabul etmenin uygun olacağı ifade edilmektedir.[517] Gerçekten de örgüt üyesinin örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesinden sonra, bu

[513] Şen ve Eryıldız, s. 358.
[514] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 999.
[515] Sarıtaş, s. 524.
[516] Yıldız, s. 135; Gödekli, **Etkin Pişmanlık**, s. 331.
[517] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6704; Tozman, s. 405-406.

kişinin herhangi bir örgütsel faaliyeti tespit edilememişse, bu durum örgütten gönüllü olarak ayrıldığına karine teşkil etmelidir. Zira aksi durumda gönüllülük esasının tespiti oldukça zorlaşacaktır. Fail örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmiş ve bu bildirimden sonra herhangi bir örgütsel faaliyette bulunduğu ya da örgütten gönüllü olarak ayrılmadığını kesin olarak ortaya koyacak bir bilgiye ulaşılamamışsa, örgüt üyesi bu fıkra kapsamında etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir.

Örgüt üyesinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için yalnızca örgütten gönüllü olarak ayrılması yeterli bulunmamakta, ayrıca bu durumun ilgili makamlara bildirilmesi gerekmektedir. Doktrinde, örgütten gönüllü olarak ayrılan örgüt üyelerinin bu durumu ilgili makamlara bildirme şartının aranması bazı yazarlarca eleştirilmektedir. Bazı yazarlar ise bu şartı isabetli bulmaktadırlar. Doktrindeki bu fikir ayrılığından bahsedilmeden önce eski kanuni düzenlemelerde durumun nasıl olduğunu ortaya koymak gerekmektedir.

05.06.1985 tarih ve 3216 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun ile bu Kanun'u değiştirerek kabul eden 25.03.1988 tarih ve 3419 sayılı aynı ismi taşıyan ve kamuoyunda "Pişmanlık Yasası" olarak bilinen kanunlarda, örgütten kendi isteğiyle ayrılan kimselerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için ilgili makamlara herhangi bir bildirimde bulunmaları koşulu aranmamıştır. Aynı durum daha sonraki yıllarda yürürlüğe giren ve 3419 sayılı Kanun'un yürürlük süresini uzatan düzenlemelerde geçerli olduğu gibi, 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nda da *"kendiliklerinden örgütten çekilmiş oldukları anlaşılmış olanlar"* denilmek suretiyle aynen korunmuştur. Yargıtay da bu dönemde vermiş olduğu kararlarında, örgüt üyesinin açık veya örtülü bir beyanla örgütten ayrılmasını ve ayrıldıktan sonra herhangi bir örgütsel faaliyetinin tespit edilememesini etkin pişmanlıktan yararlanmak için yeterli bulmuş, ayrıca bu durumun ilgili merciilere bildirilmesi koşulunu aramamıştır.[518]

[518] "İncelenen maddi olayda sanık, katıldığı yasa dışı örgüt üyeliğinden çekilerek, öğrenimine devam etmiştir. Silah ve malzemelerini nöbet tuttuğu yerde bırakarak kaçtığından bunları, güvenlik kuvvetlerine teslim etmesi olanaksızdır. Sanık kaçmakla iradesini belli etmiş, örgütle ilişiğini kesmiştir. Dahil olduğu örgütten ayrıldıktan sonra örgüt adına herhangi bir faaliyette bulunduğu saptanamamıştır. Kaçtığını yetkili makamlara haber vermemiş ise de çekilme iradesinin açık bir şekilde izhari ve ilgili makamlara bildirilmesi gibi aktif bir hareket şart olmadığından, örgüt faaliyetlerine iştirak etmemek suretiyle zımni (örtülü) olarak örgütten çekilen sanık hakkında 3419 sayılı Yasanın 1/a maddesi uygulanmalıdır. Bu nedenle itirazın reddine karar verilmelidir.", YCGK. T. 1.4.1991, E. 1991/9-41, K. 1991/105, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 20.12.2020).

5237 sayılı TCK ile getirilen bu yeni koşulu eleştiren yazarlara göre, tıpkı önceki kanuni düzenlemelerde olduğu gibi faillerin örgütten ayrıldıktan sonra herhangi bir örgütsel faaliyetleri tespit edilememişse, ayrılmanın gerçekleştiğinin kabul edilmesi ve ayrıca bunun bir bildirim şartına tabi tutulması gereklidir. Zira, böyle bir bildirimde bulunmadan örgütten ayrılan daha sonrasında ise öğrenim hayatına devam eden, bir işte çalışan veyahut askere giden kısaca yeniden topluma karışan kişinin, sırf bu bildirimde bulunmadı diye etkin pişmanlık hükmünden yararlandırılmaması, kurumun amacıyla bağdaşmayacaktır.[519]

Doktrinde aynı görüşte olan diğer bazı yazarlara göre, kişinin işlediği bir suçu, suçu işlediğini bilmeyen merciilere bildirmesi insan doğasına aykırı bir durumdur. Yazarlara göre, herkesin hukuku bilmesinin mümkün olmaması sebebiyle, kişinin örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi hâlinde ceza almayacağını bilmesi de her zaman için olanaklı değildir. Bu sebeple örgütten çekilmiş, topluma karışmış ve herhangi bir örgütsel faaliyeti tespit edilemeyen kişilerin de etkin pişmanlıktan yararlanması gerekmektedir.[520]

Doktrinde bildirim şartının aranmasını isabetli bulan yazarlar ise görüşlerini çoğunlukla TCK'nın 221'inci maddesinin altıncı fıkrasındaki düzenlemeye dayandırmaktadırlar. Bahsedilen düzenleme, bir kişinin bu madde kapsamında düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yalnızca bir kez yararlanabileceğini öngörmektedir. Bu görüşte olan yazarlara göre etkin pişmanlıkta bulunan örgüt üyesinin ilgili fıkra uyarınca takip edilmesinin zorunlu olması sebebiyle, bu kişilerin örgütten ayrıldıklarını ilgili makamlara bildirmesinin aranması isabetlidir.[521]

Kanaatimizce, bu konuda doktrindeki ilk görüş daha isabetlidir. Zira, örgütten ayrılmasının üzerinden uzun bir süre geçen ve bu süre zarfında herkes gibi yaşamsal faaliyetlerine devam ederek, toplumla yeniden barıştığı açıkça belli olan kişilerin bu bildirimde bulunmamaları sebebiyle etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmaması, kurumun amacıyla bağdaşmayacaktır. Bu sebeple, eski kanuni düzenlemelerde olduğu gibi kişinin açık veya örtülü beyanıyla örgütten ayrılma iradesinin ortaya koyulması ve bu aşamadan sonra da herhangi bir örgütsel faaliyetinin tespit edilememiş olması durumunda, failler etkin

[519] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 361.
[520] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6704-6705: Yazarlar aynı zamanda, örgütten ayrılma beyanının açık veya örtülü olmasının yeterli olması sebebiyle, kişinin bu beyanını resmi makamlara bildirmesinin gerekli olmadığını, eski kanunlar dönemindeki bu yönde uygulamanın günümüzde de devam etmesinin olanaklı olduğunu ifade etmektedirler.
[521] Baba, s. 58.

pişmanlıktan yararlanmalıdır. Ancak önemle ifade etmemiz gerekir ki, bu açıklamalarımız bir kanun değişikliği yönündeki temenniden ibarettir. Kanun'un açık düzenlemesine göre, mevcut hukuk düzeninde örgütten ayrılan örgüt üyesinin bunu mutlaka ilgili makamlara bildirmesi gerekmektedir.

Mevcut hukuk düzenimizde örgütten kendi istekleriyle ayrılan kişilerin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için örgütten ayrıldıklarını ilgili makamlara bildirmeleri gerektiği ifade edildikten sonra, şimdi de bu bildirimin ne şekilde ve hangi makamlara yapılacağının ortaya koyulması gerekmektedir.

Bahsedilen bildirimin hangi makamlara yapılacağı ile ilgili bir açıklamaya madde hükmünde yer verilmemiştir. Bu durumu bir eksiklik olarak gören yazarlar mevcuttur.[522] Doktrindeki hâkim fikre göre ise bu bildirim, Cumhuriyet Başsavcılığı ile kolluk makamlarına yapılabileceği gibi, CMK'nın 158'inci maddesinde düzenlenen ve kendilerine suçla ilgili ihbar ve şikâyette bulunulduğunda, bu ihbar ve şikayetleri Cumhuriyet Başsavcılığına göndermekle yükümlü makamlara da yapılabilir.[523] Buna göre bildirimin yapılabileceği diğer makamlar; mahkemeler, valilikler, kaymakamlıklar, konsolosluklar ve elçiliklerdir. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda, doktrindeki bu görüşe paralel olarak, örgüt üyesinin örgütten ayrıldığına ilişkin bildiriminin Cumhuriyet Başsavcılığı ve kolluk makamlarının yanında CMK'nın 158'inci maddesinde sayılan makamlara da yapılabileceğine hükmetmektedir.[524]

Bu konuda açıklanması gereken bir diğer husus ise ilgili makamlara yapılacak olan bildirimin herhangi bir şekil şartına tabi olup olmadığına ilişkindir. Bu konuda da madde hükmünde herhangi bir açıklamaya yer verilmiş değildir. Ancak bu hususta, bildirimin sakatlık ve hastalık gibi bizzat bildirimin olanaklı olmadığı haller dışında bizzat yapılması gerektiği söylenebilir.[525] Bizzat yapılacak bu bildirim yazılı veya sözlü olabilir. Aynı şekilde bu bildirimin yine sakatlık ve hastalık gibi haller dışında ilgili makamlarla temas etmek suretiyle

[522] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6704.
[523] Kavlak, s. 457; Şen ve Eryıldız, s. 358; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 104; Öndin, s. 161.
[524] "Cumhuriyet savcılıkları, kolluk makamları, haber aldıkları suçları soruşturma makamlarına bildirmekle yükümlü mahkemeler, valilikler, kaymakamlıklar, elçilikler, konsolosluklar örgütten ayrılmaya ilişkin bildirimin yapılacağı ilgili makam olarak kabul edilmelidir.", Yarg. 16.CD., T. 26.03.2018, E. 2017/4099, K. 2018/1109, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.04.2021).
[525] Tozman, s. 405; "Hastalık, sakatlık gibi bizzat başvuru olanağının bulunmadığı zorunlu haller dışında bildirim bizzat örgüt üyesinin kendisi tarafından yapılmalıdır.", Yarg. 16.CD., T. 26.03.2018, E. 2017/4099, K. 2018/1109, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T: 20.01.2021).

örgütten ayrılan kişinin şahsen başvuru yapmak suretiyle gerçekleştirilmesi gerektiği de ifade edilebilir. Buna göre herhangi bir engel olmadığı müddetçe, iletişim araçlarıyla bu bildirimin yapılması mümkün değildir.[526]

Bu fıkra kapsamında örgütten ayrılan kişilerin de etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri için işledikleri fiilden dolayı pişmanlık duymalarının gerekli olması ve ilgili makamların failin işlediği fiilden dolayı pişmanlık duyup duymadığını ancak bildirimin yüz yüze yapılması hâlinde daha sağlıklı bir şekilde anlayacak olmaları gerçeği karşısında, bu bildirimin kural olarak iletişim araçlarıyla yapılmasının mümkün olmadığı hususu teyit edilmiş olmaktadır.[527]

e. Değerlendirme

Görüleceği üzere TCK'nın 221'inci maddesinin ikinci fıkrası, yalnızca örgüt üyelerinin yararlanmasının mümkün olduğu bir etkin pişmanlık hükmü sevk etmiştir. Haksızlık içeriği örgüte üye olma suçuna nazaran daha az olan örgüte yardım etme fiilini işleyen faillerin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanmalarının olanaklı kılınmaması bir eksiklik oluşturmaktadır. Öte yandan örgüt üyesi faillerin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanmaları, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak etmemiş olmaları koşuluna bağlanmıştır. Örgütün faaliyetleri kapsamında suç işlenmiş olsa da örgütten ayrılan kişi bu suça fail ya da şerik olarak katılmamışsa bu fıkra kapsamındaki etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilecektir.

Örgüt üyesinin örgütten ayrılması bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için tek başına yeterli değildir. Fail, bu durumu ayrıca ilgili makamlara bildirmelidir. Önceki kanuni düzenlemelerde örgütten ayrılan failin bunu ilgili makamlara bildirmesi gibi bir şart aranmadığı gibi, Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda örgütten ayrılma iradesinin zımni olmasını yeterli kabul etmekteydi. Zira aksi durumda, örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmeyen ancak yeniden toplumla barışık bir hayat sürmeye başlayan kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanmaları mümkün olmayacak ve bu durum da etkin pişmanlık kurumunun amacıyla bağdaşmayacaktır. Bu bakımdan 5237 sayılı TCK ile, örgüt üyesinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan

[526] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6704.
[527] Bu sebeple fıkranın "bildirim" şartını araması karşısında, bu bildirimin iletişim araçlarıyla da yapılmasının olanaklı olduğu hatta ilgili makamların herhangi bir şekilde öğrenebileceği tüm irade açıklamalarının bu kapsamda olduğuna ilişkin görüşe katılmamız mümkün değildir. Bu görüş için bkz. Sarıtaş, s. 527.

yararlanması için örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirme şartının aranmasının isabetli olmadığını düşünmekteyiz.

Örgütten ayrılan kişilerin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için gerçekleşmesi gereken şartlar açıklanmıştır. Bu durumda olan kişilerden, aşağıda açıklanacak olan etkin pişmanlık hükümlerinde olduğu gibi örgüt hakkında bilgi vermeleri şartı aranmamaktadır.[528]

Örgüt üyelerinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmeleri için, ayrıca haklarında soruşturma başlatılmış olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.[529] Bu kişiler hakkında soruşturma başlatılmış veyahut örgütün faaliyetleri kapsamında başka kişiler tarafından suç işlenmiş olsa dahi, bu durum ilgili kişilerin etkin pişmanlık hükmünden yararlanmalarına engel teşkil etmeyecektir. Bu durum madde gerekçesinde de *"Bu koşullar gerçekleştikten sonra, kişi hakkında örgüt üyesi olmaktan dolayı soruşturma başlatılmış olmasının veya örgütün faaliyeti çerçevesinde başkaları tarafından suç işlenmiş olmasının, etkin pişmanlıktan yararlanma açısından bir önemi bulunmamaktadır"* denilmek suretiyle açıkça ortaya koyulmuştur. Ancak hem maddenin açık hükmü hem de madde gerekçesindeki açıklamalar karşısında Yargıtay, süreklilik kazanan kararlarında aksi yönde açıklamalara yer vermektedir.

Yargıtay kararlarına göre bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için örgüt üyesi hakkında soruşturmaya başlanmamış olunmalıdır.[530] Yargıtay'ın bu yöndeki

[528] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6703; "TCK'nın 221/2 maddesindeki hükmün uygulanabilmesi için örgüt ve mensupları hakkında bilgi vermesinin zorunlu olmadığı, kişinin hakkında soruşturma olmadan örgütten gönüllü olarak ayrılıp yetkili makamlara müracaat etmek suretiyle örgüte üye olarak katıldığını ve pişmanlık duyarak ayrıldığını beyan etmesinin yeterli olduğu nazara alınarak; somut olayda ailesi tarafından istemediği birisi ile evlendirilmek istenmesi nedeniyle evden kaçarak PKK/KCK terör örgütüne katıldıktan sonra herhangi bir silahlı çatışmaya katılmaksızın aksi ispat edilemeyen savunmasına göre terör örgütünden kaçarak Suriye sınırından ülkemize girerken yapılan dur ikazı üzerine teslim olduğu ve özgür iradesi ile suçu ikrar eden suça sürüklenen çocuk hakkında, TCK'nın 221/2. maddesi gereğince etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekip gerekmediğinin belirlenmesi bakımından, Suç tarihinde Suriye'den Türkiye'ye yasa dışı yollardan geçmek isterken yakalanan suça sürüklenen çocuğun örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen herhangi bir suç nedeniyle hakkında işlem yapılıp yapılmadığı İçişleri Bakanlığından ve ilgili birimlerden sorulup araştırılmadan, eksik inceleme ile yazılı olduğu şekilde karar verilmesi…", Yarg. 16.CD., T. 07.02.2018, E. 2017/3281, K. 2018/625, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 24.05.2021).

[529] Ersan, s. 403; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 694; Sarıtaş, s. 524; Bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, örgüt üyeleri hakkında soruşturmaya başlanmamış olunması koşulunu arayan görüş için bkz. Bodur ve Özkul, s. 259.

[530] "TCK'nın 221/2 maddesindeki hükmün uygulanabilmesi için örgüt ve mensupları hakkında bilgi vermesinin zorunlu olmadığı, kişinin hakkında soruşturma olmadan örgütten gönüllü olarak ayrılıp yetkili makamlara müracaat etmek suretiyle örgüte üye olarak katıldığını ve pişmanlık duyarak ayrıldığını beyan etmesinin yeterli

süreklilik kazanan içtihatları kanaatimizce isabetli değildir. Zira ilgili etkin pişmanlık hükmünde, örgütten ayrılan örgüt üyesinin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için aranan şartlar sayılmış ve bunların arasında diğer fıkralardaki hükümlerden farklı olarak fail hakkında soruşturmaya başlanmamış olmak gibi koşula yer verilmemiştir. Ayrıca, madde gerekçesinde de bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanmak için failler hakkında soruşturmaya başlanılmamış olmasının aranmayacağı açıklamasına yer verilmiştir. Tüm bu sebeplerle, Yargıtay'ın örgütten ayrılan faillerin etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için haklarında soruşturmaya başlanmamış olunması koşulunu araması kıyasa yol açan bir yorum olacak ve bu durum kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edecektir.[531]

Burada son olarak, örgüt üyelerinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için mutlaka işledikleri fiilden dolayı pişmanlık duymaları gerektiğinin ifade edilmesi gerekmektedir. Bu unsura fıkra hükmünde yer verilmemiştir. Esasen buna gerek de bulunmamaktadır. Zira, faillerin TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen tüm etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmeleri için işledikleri fiilden pişmanlık duymaları gerektiği, etkin pişmanlık kurumunun özünden kaynaklanmaktadır. Pişmanlık şartına her bir hükümde ayrıca yer vermeye gerek bulunmamaktadır. Pişmanlığın ne derecede olması gerektiği ve bunun nasıl tespit edileceği ile ilgili hususlar bakımından önceki bölümlerde ifade edilen açıklamalar burada da geçerlidir.

olduğu nazara alınarak", Yarg. 16.CD., T. 19.03.2018, E. 2017/2669, K. 2018/848, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.02.2021); Bu yönde başka bir karar için: "TCK'nın 221/2 maddesindeki hükmün uygulanabilmesi için örgüt ve mensupları hakkında bilgi vermesinin zorunlu olmadığı, **kişinin hakkında soruşturma olmadan örgütten gönüllü olarak ayrılıp yetkili makamlara müracaat etmek suretiyle** örgüte üye olarak katıldığını ve pişmanlık duyarak ayrıldığını beyan etmesinin yeterli olduğu nazara alınarak; somut olayda PKK/KCK terör örgütüne katılıp 15 gün kadar eğitim gördükten sonra herhangi bir silahlı çatışmaya katılmaksızın aksi ispat edilemeyen savunmasına göre ailesinin yanına döndükten sonra polis karakoluna giderek özgür iradesi ile örgüte katıldığını bildiren pişmanlığı Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlilerince düzenlenen 23.07.2016 tarihli araştırma tutanağı ile doğrulanan sanık hakkındaki istihbari bilgilerin aleyhe delil olarak kullanılamayacağı da gözetilerek hakkında TCK'nın 221/2. maddesi gereğince etkin pişmanlık hükümleri uygulanması gerekirken dosya kapsamı ile uyumlu ve yasal olmayan gerekçeyle yazılı olduğu şekilde karar verilmesi", Yarg.16.CD., T. 16.01.2018, E. 2017/3429, K. 2018/220, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 16.01.2021).

[531] Aynı doğrultuda bir görüş için bkz. Öndin, s. 160.

3. Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmeden Yakalanan Örgüt Üyesinin, Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılmasını veya Mensuplarının Yakalanmasını Sağlamaya Elverişli Bilgi Vermesi (TCK m. 221/3)

a. Genel Olarak

TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, yine yalnızca örgüt üyelerinin yararlanabileceği ve şartlarının sağlanması hâlinde cezasızlık hâli öngörülen bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir.[532] Önceki fıkra da yalnızca örgüt üyelerinin yararlanabileceği bir etkin pişmanlık hükmü içermekle beraber, iki fıkranın uygulanma şartları birbirinden farklıdır.

Doktrinde *Şen ve Eryıldız,* TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile getirilen etkin pişmanlık hükmünden, örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenlerin de evleviyet kuralı gereğince yararlanabileceklerini, böyle bir yorumun kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceğini ifade etmektedir. Yazarlara göre, cezası daha ağır olan örgüte üye olma suçu bakımından bu hükümden yararlanma imkânı tanınmışken, örgüt üyesi olmayan kişilerin bu hükümden yararlandırılmaması adil olmayacaktır.[533]

Bu görüşün, Kanun'un açık düzenlemesi ve faillerin hükümden faydalanması için aranan şartlar karşısında savunmanın isabetli olmayacağı kanaatindeyiz. Zira kanun koyucu, "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçunu düzenlediği bir önceki maddesinde örgüt üyeliği ile örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme fiillerini ayrı ayrı düzenlemiş, TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasıyla da ilgili etkin pişmanlık hükmünün yalnızca örgüt üyeleri için uygulanma kabiliyeti olduğunu açıkça hüküm altına almıştır. Kaldı ki, ilgili hüküm faillerden örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olmalarını aramaktadır. Örgüt adına suç işleyen kişiler ise örgütün faaliyeti kapsamında bir suç işlediklerinden, zaten fıkra ile aranan şartlardan birini sağlamamaktadırlar. Örgüte yardım eden kişilerin fiillerinin de bağımsız bir suç teşkil etmesi her zaman mümkünüdür.[534]

Bir an için örgüte yardım eden ancak yardım fiilleri bağımsız bir suç teşkil etmeyen kişilerin bu hükümden yararlanması gerektiği ifade edilebilirse de, aşağıda detaylıca incelenecek olan TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile zaten bu ihtimal

[532] Ersan, s. 403; Arslantürk, s. 105.
[533] Şen ve Eryıldız, s. 359-360; Aynı yönde başka bir görüş için bkz. Öndin, s. 163.
[534] Yıldız, s. 138.

kapsamında olan kişilerin etkin pişmanlık hükmünden yararlanması mümkün kılınmış, ayrıca bu fıkra ile etkin pişmanlıktan yararlanmak daha kolay şartlara bağlanmıştır.

Tüm bu açıklanan sebeplerle, örgüt adına suç işleyen kişiler ile örgüte yardım eden kişiler bu fıkra hükmünden yararlanamayacaktır. Bahsedilen kişiler hakkında TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile getirilen etkin pişmanlık hükmünün şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmalıdır.

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır

Örgüt suçlusunun bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için de aranan ilk şart örgütün tüm unsurlarıyla var olmasıdır.[535] Zira ortada bir örgüt yok ise örgüt suçu da bulunmayacak ve etkin pişmanlık gündeme gelmeyecektir. Örgütün tüm unsurlarıyla var olduğu tespit edildikten sonra, failin örgüt üyesi olduğu belirlenmelidir. Tüm bu belirlemeler yapıldıktan sonra, bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün diğer şartları incelenmeye başlanabilir.

c. Örgüt Üyesi Örgütün Faaliyeti Kapsamında Herhangi Bir Suçun İşlenişine İştirak Etmemelidir

Bir önceki fıkra bakımından aranan örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olması koşulu bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmü için de gerçekleşmelidir.[536] Buna göre örgüt üyesi örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça fail ya da şerik olarak katılmamalıdır. İşlenişine iştirak edilmemesi gerek suçların hangi suçlar olduğuna ilişkin hususta yukarıda yapılan açıklamalar burada da aynen geçerlidir. Bu kapsamda örgüt üyesi, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen her türlü suça değil ve fakat örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik vahim nitelikteki suçlara iştirak etmemelidir.[537]

---

[535] Şen ve Eryıldız, s. 357.

[536] Sarıtaş, s. 528; Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6998; Kavlak, s. 458; Şen ve Eryıldız, s. 359; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 363.

[537] "Sanığın örgüt faaliyeti çerçevesinde bir suçun işlenişine iştirak etmemesinden anlaşılması gereken nedir? Dairemizce de benimsenen yerleşik uygulamaya göre; işlenen suçun, amaç suçlar (TCK 302 ve 309) yönünden öldürme ve öldürmeye teşebbüs, nitelikli yaralama, yağma, işkence, bir kısım nitelikli hürriyeti tahdit suçları gibi vahim nitelikte eylemlerden olmaması gerekir.", Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020); Aynı doğrultuda başka bir karar için bkz. Yarg. 16.CD., T. 30.04.2020, E. 2020/438, K. 2020/2059, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.01.2021).

Örgütün faaliyetlerinden bağımsız olarak işlenen bireysel suçlara iştirak etmek, bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanmaya engel teşkil etmeyecektir.[538] Mahkeme, örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak edip etmediğini İçişleri Bakanlığı ve diğer ilgili makamlardan sorup öğrenebilir.[539] Bu koşul bakımından önceki fıkra analiz edilirken yapılan diğer açıklamalar burada da aynen geçerlidir.

d. Örgüt Üyesi Yakalanmış Olmalıdır

TCK 221/3' de düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için aranan diğer şart, örgüt üyesinin yakalanmış olmasıdır. Önceki fıkrada örgüt üyesinin gönüllü olarak teslim olması aranırken, bu fıkra failin gönüllü olarak teslim olmayıp yakalanması hâline özgü olarak düzenlenmiştir. Yani burada fail, pişmanlığını yakalandıktan sonra göstermektedir.[540]

Bu koşulun önem arz eden noktaları incelenmeye başlanmadan önce, "yakalama" kavramının hukukumuzda ne anlama geldiğinin ortaya koyulması gerekecektir. Yakalama, şüphelinin hâkim kararı olmadan, Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltına alınması ya da serbest bırakılmasına kadar geçen süre zarfında özgürlüğünün geçici olarak sınırlandırılması olarak ifade edilebilir.[541]

Yakalama; Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde de *"suç işlediği yönünde kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünden geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınması"* şeklinde tanımlanmıştır. Yakalama işlemi; şüphelinin göz altına alınması, şüphelinin ifadesinin alınması, bir ceza muhakemesi işlemi yapılması, delillerin karartılmadan muhafaza altına alınması veya kaçma şüphesi olan kişilerin yakalanmalarının sağlanması gibi çok yönlü amaçları yerine getirmek üzere yapılabilir.[542] Yakalama işleminin

[538] Öndin, s. 161.
[539] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6998; Yarg. 16.CD., T. 25.12.2017, E. 2017/2423, K. 2017/5843, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.:29.03.2021): "…örgüt içerisinde bulunduğu süre içerisinde **katıldığı eylem ve faaliyetlerinin bulunup bulunmadığı İçişleri Bakanlığından ve ilgili birimlerden sorulduktan sonra** sonucuna göre hakkında TCK'nın 221. maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması.."
[540] Kavlak, s. 458.
[541] Tanım için bkz. Bahri Öztürk, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 271; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 256; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 304.
[542] Yener Ünver ve Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 701-702.

yapılabilmesi için, söz konusu şüphelinin suçu işlediğine yönelik yeterli olgu ve bilgileri içinde barındıran makul bir şüphenin bulunması gerekir.[543]

Yakalama işlemi; herkes tarafından yapılan yakalama, kolluk görevlileri tarafından yapılan yakalama ve yakalama müzekkeresi üzerine yapılan yakalama olmak üzere üçe ayrılır. Herkes tarafından yapılabilecek yakalama işlemi CMK'nın 90'ıncı maddesinin ilk fıkrasında düzenlenmiştir.[544] Yakalama yetkisi kural olarak kolluğa ait olmakla beraber, CMK'nın 90'ıncı maddesi bazı hallerde herkesin yakalama işlemi yapmasına izin vermiştir. Buna göre herkes tarafından yapılabilecek yakalamaya sadece suçüstü hâlinde ya da suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması veya hemen kimliğinin belirlenmesi olanağının mümkün olmaması hâlinde başvurulabilir.[545]

Suçüstü hâli CMK'nın 2'nci maddesinde tanımlanmıştır.[546] Kaçması ya da kimliğinin belirlenmesi olanağı bulunmayan kişi, suçüstü sonucu izlenen kişi olmalıdır. Bu sebeple izlenen kişi kontrolden çıkmış veya izleme kesintiye uğramışsa, artık herkes tarafından yakalama yapılamaz.[547] Yakalama çoğunlukla suçüstü hallerinde mümkün olacağından CMK, burada diğer koruma tedbirleri bakımından söz konusu olmayan bir yetkiyi herkese vermiştir.[548]

Yakalama yetkisi kaçmayı engelleyecek şekilde zor kullanma yetkisini de barındırır. Ancak arama ve el koyma işlemi, yakalamayı gerçekleştiren kişiler tarafından yapılamaz.[549] Kişi yakalandıktan sonra derhal kolluğa haber verilmeli ve kolluk geldiğinde şüpheli kolluğa teslim edilmelidir.[550] Herkes tarafından yakalama işleminin yapılabilmesi için de yukarıda ifade edildiği şekilde makul bir şüphenin bulunması gerekir.[551]

Yakalamanın ikinci türü kolluk tarafından yapılan yakalamadır. Herkesin yakalama yapabileceği durumlarda kolluğun da yakalama yapmaya yetkisi vardır. Kolluk ayrıca yasanın

[543] Öztürk, s. 272-273; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 305.
[544] CMK m.90/1: " (1) Aşağıda belirtilen hallerde, herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir: a) Kişiye suçu işlerken rastlanması. b) Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması"
[545] Öztürk, s. 274.
[546] CMK m.2: "j) Suçüstü: 1. İşlenmekte olan suçu, 2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suçu, 3. Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suçu."
[547] Öztürk, s. 274.
[548] Ünver ve Hakeri, s. 704.
[549] Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 258.
[550] Ünver ve Hakeri, s. 706.
[551] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 306.

kendisine yetki verdiği diğer hallerde de yakalama işlemini gerçekleştirebilir.[552] Bu hallerden ilkine CMK'nın 90'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer verilmiştir.[553]

Buna göre tutuklama kararı ve yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerin bulunması durumunda, kolluk görevlilerinin Cumhuriyet savcısına ve amirlerine derhal başvurma olanakları yoksa yakalama işlemini gerçekleştirebileceklerdir. Tutuklama nedenleri CMK'nın 100'üncü maddesinde, yakalama emri düzenlenme nedenleri ise CMK'nın 98'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu nedenlerin meydana gelmesi hâlinde, gecikmede sakınca da var ise ve kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısına ya da amirlerine ulaşamıyorsa yakalama yapabilecektir.[554] Bu durumlarda yakalamanın şartlarının oluşup oluşmadığını kolluk kendisi takdir edecektir.[555]

CMK'nın 98'inci maddesinin ikinci fıkrasıyla da, yakalanmış iken kolluk görevlilerinin elinden kaçan veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu ve hükümlülerin yakalanması için kolluğa ve Cumhuriyet savcısına yakalama emri düzenleme yetkisi verilmiştir.[556] Kolluk görevlileri bu durumda da yakalama işlemi yapabileceklerdir.

Yakalamanın üçüncü türü ise, yakalama emrine dayanılarak yapılan yakalama işlemidir. Yakalama emri düzenlenmesini gerektiren sebepler CMK'nın 98'inci maddesinde düzenlenmiştir.[557] Bu sebeplere dayanılarak çıkarılan bir yakalama emri sonucunda da kişiler kolluk görevlileri tarafından yakalanabilir. Ayrıca CMK'nın 199'uncu maddesi kovuşturma aşamasında mahkemeye, sanığın her zaman yakalama emriyle getirilmesine olanak sağlayan bir yetki vermiştir.[558] Yakalama emrine dayanılarak yakalama işleminin yapılabilmesi için,

---

[552] Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 258.

[553] CMK m. 90/2: " (2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhal başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler."

[554] Öztürk, s. 275.

[555] Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 259.

[556] CMK m. 98: " (2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler."

[557] CMK m. 98: " (1) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir. (2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler. (3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir."

[558] CMK m. 199: " (1) Mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verebilir."

gecikmede sakınca bulunması ya da Cumhuriyet savcısı veya amirlere başvurma imkânının bulunmaması gibi koşullar da aranmamaktadır.[559]

Örgüt üyesi, yukarıda bahsedilen üç yakalama türünden birine göre yakalanmalıdır. Bu üç yakalama türüne uygun olmayan eylemler, hukuka aykırı bir yakalama olacağından bu fıkra ve yakalanma şartının arandığı diğer etkin pişmanlık hükümleri gündeme gelmeyecektir. Zira ortada hukuka uygun bir yakalama olmadığı için bu fıkralarda düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin şartlarından biri gerçekleşmemiş olacaktır. Yargıtay da örgüt suçları bakımından oldukça önem arz eden bir kararında[560], fail hakkında yakalanma şartının arandığı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için, bu yakalamanın hukuka uygun bir yakalama olması gerektiği açıklamaktadır.

Yargıtay söz konusu kararında hukukumuzdaki adli yakalama türlerini ortaya koyduktan sonra şu açıklamalara yer vermektedir: *" Görüldüğü üzere, adli yakalama halleri özgürlüğü kısıtlayıcı koruma tedbirlerinden olması sebebiyle yasada tahdidi olarak sayılmıştır. Genişletilmesi mümkün değildir. Yasada öngörülen hallerin dışında kişinin tutulması, muhakeme hukuku anlamında yakalama işlemi olarak nitelendirilemeyeceğinden, etkin pişmanlıkta yer alan "yakalanma" sonuçlarını da doğurmaz. Şüpheli veya sanık kaçak olmayıp adresi belli olan, kendisine kolaylıkla ulaşılabilecek veya çağrıldığında gelebilecek durumda bulunan kişilerden ise, çağrı yapılmadan kolluk tarafından tutulması TCK' nın 221. maddesi yönünden "yakalanma" sayılmayacaktır."*

Failin yakalandığı sırada, örgütün faaliyeti kapsamında bir suçun işlenmesi için hazırlık yapıyor olması bu hükümlerden yararlanması için engel teşkil etmez.[561]

Doktrinde *Yenisey ve Nuhoğlu,* örgütlü terör suçlarında yakalama yapılabilmesi için basit şüphenin yeterli olacağını, bu sonucun örgütlü terör suçlarının toplum barışı için büyük bir tehlike arz etmesinden kaynaklandığını ifade etmektedirler. Yazarlar ayrıca orantılılık ilkesinin de bu sonucu haklı çıkaracağını ifade etmektedirler.[562] Kanaatimizce de bu görüş oldukça isabetlidir. Ayrıca basit şüphe üzerine yakalama, sadece örgütlü terör suçlarında değil, toplum için ağır tehlike arz eden diğer örgütlü suçlar bakımından da uygulanmalıdır.

[559] Öztürk, s. 285.
[560] Yarg. 16. CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020).
[561] Sarıtaş, s. 529.
[562] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 309.

Örgüt üyesinin teslim olması hâlinde sadece TCK'nın 221'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmü değil, 221'inci maddenin dördüncü fıkrasının ilk cümlesinde düzenlenen ve aşağıda açıklanacak olan, her örgüt suçlusu için uygulanma kabiliyeti olan etkin pişmanlık hükmü de gündeme gelebilir. Aynı şekilde yakalanan bir örgüt üyesi için de yalnızca TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrası değil, aynı maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde düzenlenen ve yine aşağıda detaylıca incelenecek olan etkin pişmanlık hükmü de gündeme gelebilir. Bu ayrımın yapılmasında örgüt suçlularının verdikleri bilgilerin niteliği belirleyici olacaktır. Bu hususlara aşağıda değinilecektir.

Görüleceği üzere örgüt üyesi failin teslim olması veya yakalanması durumuna göre hakkında farklı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilecektir. Bu sebeple bir kişinin yakalandığının ya da teslim olduğunun şüpheli olması hâlinde hangi durumun meydana geldiği açıkça ortaya koyulmalı ve ardından fail hakkında uygulanacak etkin pişmanlık hükmü belirlenmelidir.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında[563] bu konuyu şu şekilde açıklamaktadır: *" Sanığın savunmalarında Türkiye'ye geçmek isterken Suriye tarafından izin verilmediğini, bu nedenle tel örgüden geçtiğini ve teslim olduğunu beyan etmesi karşısında, "07.10.2014 saat:10:00" tarihli tutanak mümzileri de dinlenip yakalanıp yakalanmadığının, güvenlik güçlerinin bulunduğu mıntıkaya yakın yerde yakalanmış olduğunun tespiti durumunda teslim olmak için gelip gelmediğinin kesin olarak saptanmasından sonra yargılama aşamasında pişmanlığını da dile getiren sanığın detaylı sorgulamasının yapılarak örgütte kaldığı süre ve konumu itibarıyla, örgütün yapısı ve faaliyetleri ile ilgili bilgi vermesi halinde, verdiği bilgilerin örgütteki konum ve faaliyetine uygun nitelikte faydalı olup olmadığı, örgüt içerisinde bulunduğu süre içerisinde katıldığı eylem ve faaliyetlerinin bulunup bulunmadığı İçişleri Bakanlığından ve ilgili birimlerden sorulduktan sonra sonucuna göre hakkında TCK'nın 221. maddesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılması gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması"* Görüldüğü üzere Yargıtay da fail hakkında hangi etkin pişmanlık hükmünün uygulanacağına karar verilmeden önce, failin yakalandığının veya teslim olduğunun kesin olarak saptanmasını aramaktadır.

[563] Yarg.16.CD., T. 25.12.2017, E. 2017/2423, K. 2017/5843, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 29.03.2021).

Failin yakalanması ya da teslim olması durumunda farklı etkin pişmanlık hükümleri uygulanacağından, bu ayrımı yargı kararlarına yansıyan diğer örnekler üzerinden de açık bir şekilde ortaya koymak gerekir. Örneğin, hakkında soruşturma yapılan kişinin yurtdışında olması hâlinde, bu kişi teslim olacağını bir şekilde ilgili makamlara bildirmişse yurda giriş sırasında havaalanında ya da sınır kapılarında kolluk tarafından yakalanması hâlinde kişinin durumu yakalanma olarak değil, teslim olma olarak kabul edilmelidir.[564] Ancak failin herhangi bir makama teslim olacağını bildirmeden, üstelik ülkeye de kaçak yollarla girmeye çalışırken yakalanması hâlinde, artık teslim olma iradesinden söz edilemeyeceğinden burada failin "yakalanma" durumu söz konusu olacaktır.

Hakkında örgüt üyeliğinden soruşturma başlatıldığını ya da yakalama emri düzenlendiğini bilen kişinin, soruşturmayı etkisiz kılmak için kaçması ve makul olmayan bir süre sonra teslim olması hâlinde, artık burada gönüllü olarak teslim olmadan bahsedilemeyecektir. Yargı makamları da bu gibi hallerde aynı kararı vermektedir.[565]

e. Örgüt Üyesi Pişmanlık Duyarak Örgütün Dağılması Ya Da Mensuplarının Yakalanması Sonucunu Doğurmaya Elverişli Bilgiler Vermelidir

Örgüt üyesinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için aranan bir diğer şart, yakalandıktan sonra örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesidir.

Görüleceği üzere örgüt üyesinin bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi, önceki fıkraya nazaran daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Zira, önceki fıkradaki etkin pişmanlık hükmü örgüt üyesinin gönüllü olarak teslim olması hâlini düzenler iken, bu fıkra örgüt üyesinin yakalandıktan sonra yararlanabileceği bir etkin pişmanlık hükmü öngörmüş bulunmaktadır.[566] Önemle hatırlatılmalıdır ki failin bu etkin pişmanlık hükmünden

[564] "Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında soruşturma ve yakalama kararı bulunduğunu öğrenmesi üzerine vekili aracılığıyla İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için Türkiye'ye dönmek istediğini beyan eden ve bilahare geleceği tarihi de bildiren sanık hakkında, gönüllü olarak teslim olan örgüt üyelerinin etkin pişmanlığını düzenleyen TCK'nın 221/4. madde 1. cümlesinin uygulanması gerekirken, değerlendirmede hataya düşülerek yakalanan örgüt üyelerinin etkin pişmanlığını düzenleyen TCK'nın 221/3. maddesinin uygulanması...", Yarg.16.CD., T. 24.05.2017, E. 2017/1339, K. 2017/4686, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 13.03.2021).

[565] "Ancak örgütsel faaliyetlere devam ederken hakkında soruşturma açıldığını ve yakalama müzekkeresi düzenlendiğini bilmesine rağmen bu soruşturmayı sonuçsuz kılmak için kaçan failin makul olmayan bir zaman sonra gelip teslim olmasının gönüllü teslim olarak kabul edilmesine de yasal olanak bulunmamaktadır." Yarg. 16.CD., 14.07.2020, E. 2019/5902, K. 2020/3674, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.12.2020).

[566] Yıldız, s. 136; Ersan, s. 403.

yararlanabilmesi için fıkra hükmünde de ifade edildiği gibi işlediği fiilden pişmanlık duyması gerekmektedir.[567] Yani failin bu bilgileri duyduğu pişmanlık sonucu vermiş olması gerekmektedir. Failin işlediği fiilden dolayı pişmanlık duyması şartının ister fıkra hükmünde geçsin ister geçmesin, her etkin pişmanlık hükmü bakımından aranacağını hatırlatmak gerekir. Burada failin pişmanlığı yakalandıktan sonra başlayacaktır.

Örgüt üyesi tarafından verilen bilgilerin örgütün dağılması veya mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olup olmadığını her somut olayda mahkeme takdir edecektir.[568] Mahkeme bu değerlendirmeyi yaparken, verilen bilgilerin örgütün dağılması veya mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olup olmadığını İçişleri Bakanlığı veya diğer ilgili makamlardan sorabilir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, Yargıtay da vermiş olduğu birçok kararında bu hususu vurgulamaktadır.[569]

Doktrinde bazı yazarlara göre bu tarz bir uygulamaya hiç gerek yoktur. Zira yazarlara göre, 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nun 6'ncı maddesinde yer alan ve mahkemelere Kanun'un uygulanması için gerekli olan bilgileri İçişleri Bakanlığı'ndan öğrenme imkânı veren hükmün TCK'ya alınmaması, TCK'nın verilen bilgilerin elverişli olup olmadığını değerlendirme yetkisini doğrudan mahkemeye verdiği anlamına gelmektedir.[570] Kanaatimizce bu görüş isabetli değildir. Mahkemenin verilen bilgilerin elverişli olup olmadığını ilgili makamlardan sorması, bu değerlendirmeyi kendisinin yapamayacağı anlamına gelmemektedir. Burada mahkeme ilgili makamlardan adeta bir bilirkişi gibi destek almaktadır. Ancak elbette bu makamlar tarafından verilen bilgiler mahkeme bakımından bağlayıcı olmayacak, son kararı yine hâkim verecektir.[571]

Örgüt üyesi tarafından verilen bilgilerin örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olması yeterlidir, bu sonucu doğurması

[567] Tezcan, Erdem ve Önok, s. 999.
[568] Tozman, s. 425; Gültaş, s. 157; Hartavi, s. 64; Öndin, s. 163.
[569] Yıldız, s. 137; "Üçüncü fıkrada ise, yakalanan örgüt üyesi ile ilgili etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Yakalanmış olmasına rağmen, bu fıkrada belirlenen şartların gerçekleşmesi halinde örgüt üyesi cezalandırılmayacaktır. Bu şartlardan birisi, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suç işlenişine iştirak etmemiş olmak; diğeri ise, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi veriş olmaktır. Verilen bilginin, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olup olmadığını takdir yetkisi mahkemeye aittir.", Ankara BAM., 19.CD., T. 13.07.2020, E. 2018/1857, K. 2020/468, **Legalbank**, (E.T.: 01.06.2021).
[570] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6707.
[571] Baba, s. 61.

gerekmez.[572] Bu sebeple güvenlik güçlerinin başarısızlığı ya da diğer başka sebeplerle örgütlerin dağıtılamaması ya da mensuplarının yakalanamaması hâlinde dahi, örgüt üyesi etkin pişmanlık hükmünden yararlanır.[573]

Elverişli bilgiden ne anlaşılması gerektiği; örgütün üye sayısı, yapısı, amaçlanan faaliyetleri, failin örgütteki konumu ve örgütte geçirdiği süre gibi kıstaslar göz önünde bulundurularak tespit edilecektir.[574] Ayrıca mahkeme somut olayda örgüt üyesinden her türlü bilgiyi vermesini değil, yalnızca konumuna uygun bilgileri vermesini isteyecektir. Burada mahkeme örgüt üyesinin konumuna uygun olarak neleri bilip bilemeyeceğinin değerlendirmesini iyi yapmalıdır.[575] Yargıtay da bu doğrultuda kararlar vermektedir. Özellikle gizlilik esasına göre teşkilatlanan ve her mensubunun örgütü dağıtmaya elverişli bilgiler vermesinin mümkün olmadığı örgütlerde, faillerin konumları gereği bilmesi gereken bilgileri samimi olarak ortaya koyması yeterlidir.[576] Ancak her halükârda elverişli bilgi, örgütte bir zafiyet yaratmalı, örgüte maddi veya manevi zarar vermeli ya da örgütün faaliyetlerinin belli ölçüde aksaması sonucunu doğurmalıdır.

Örgüt kurucuları veya yöneticilerinin yerlerinin söylenmesi, örgütün amaçları doğrultusunda kullanılan silah ve cephanelik gibi önemli teçhizatların yerlerinin söylenmesi, örgüte yurtiçinden veya yurtdışından maddi veya lojistik destek sağlayanların isimlerinin verilmesi ve bu destek ağının çözülmesine katkı sağlayacak bilgiler verilmesi örgütün dağılmasına sağlayacak elverişli bilgilere örnek olarak gösterilebilir. Verilen bu bilgiler sonucunda ilgili kişiler yakalandığında, örgütün teçhizatları ele geçirildiğinde ya da örgüte yapılan destek çöktüğünde, örgüt önemli derecede zarar görecek ve artık faaliyetlerine devam etmesi çok zorlaşacak ise bu bilgilerin elverişli olduğu kabul edilmelidir.[577]

---

[572] Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 694; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu,** s. 363; Ünlü, s. 201; Tozman, s. 425; Öndin, s. 162.
[573] Baba, s. 61; Şen ve Eryıldız, s. 364.
[574] Kavlak, s. 458.
[575] Şen ve Eryıldız, s. 364.
[576] "Etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için failin, örgütün dağılmasına veya mensuplarının yakalanmasına, örgütün yapısına ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili elverişli bilgi vermesi gerekir. Bu bilginin elverişliliği, örgütün örgütlenme biçimi, failin örgüt yapılanmasındaki konumu ile örgütte geçirdiği süre ve katıldığı faaliyetler gibi kıstaslar göz önüne alınarak mahkemece takdir edilecektir. Tam bir gizlilik esasına ve hücre tipi yapılanmaya dayanan örgütlerde her örgüt mensubundan örgütü dağıtacak, yapılanma şemasını ortaya koyacak bilgiler vermesi beklenemez. Ancak konumu gereği bilmesi beklenen bilgileri de samimi olarak ortaya koymalıdır.", Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020).
[577] Bodur ve Özkul, s. 261.

Örgüt mensuplarının yakalanmasını sağlayacak bilgiden ne anlaşılması gerektiği konusunda doktrinde birtakım tartışmalar mevcuttur. Doktrindeki bir görüşe göre örgüt mensuplarının yakalanmasını sağlayacak bilgiler verme şartı, örgütün dağılmasını sağlayacak bilgiler verme koşuluna alternatif olduğu için burada örgütün bir veya birkaç mensubunun yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermek yeterli olmayacak, mutlaka verilen bilgilerin örgütün önemli bir bölümünü içeren mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olması gerekecektir.[578] Bu görüşte olan yazarlara göre, verilen bu bilgiler sonucunda örgütün fiilen dağılması olanaklı olmasa da bu bilgiler örgütün faaliyetlerinin önemli derecede sekteye uğraması sonucunu doğurmaya elverişli olmalıdır.[579] Aksi yönde bir kabul, fıkranın uygulama alanını etkin pişmanlık kurumunun özüyle bağdaşmayacak şekilde genişletmiş olacaktır.[580]

Doktrindeki diğer bazı yazarlara göre önemli olan örgüt üyesinin örgütün dağılmasını sağlayacak kadar mensubunun yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi değil, konumu gereği bağlantılı olduğu tüm örgüt mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi, verilen bilgilerin tam ve doğru olması, kamu makamlarını yanıltmaya çalışmamasıdır.[581] Aksi bir kabul fıkranın uygulama sahasını sınırlayacak, özellikle yurt çapında faaliyet gösteren örgütler bakımından fıkranın uygulanması neredeyse imkânsız hale gelecektir.[582]

Kanaatimizce burada doktrindeki ikinci görüşe katılmak daha isabetlidir. Zira, gizlilik esasına göre yapılanan ve yurt çapında faaliyet gösteren örgütlerin mensuplarının birbirlerini tanıması çoğu zaman olanaklı değildir. Böyle bir durumda bu kişilerden de örgütüm tüm veya çok önemli bir bölümünü oluşturan mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli

[578] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 106.
[579] Arslantürk, s. 105; Aynı yönde bir yargı kararı için bkz. Samsun BAM. 2. CD., T. 20.06.2018, E. 2018/660, K. 2018/1511, **Legalbank**, (E.T.: 01.06.2021): "…bu kapsamda verilen bilginin örgütün dağılmasını, çökmesini sağlamaya yönelik olması ya da örgütün önemli bir faaliyetini deşifre etmesi gerekmekte olup tek başına sanığın tanıdığı sınırlı sayıda örgüt mensuplarının isimlerini vermesinin bu maddenin uygulanma şartlarını oluşturmadığı…"
[580] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 106-107.
[581] Sarıtaş, s. 530-531; Donay, s. 321; Parlar ve Hatipoğlu, s. 3531; Ersan Şen, **Yorumluyorum 19,** "Etkin Pişmanlıkta TCK 221/3 ve 221/4 Mukayesesi", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2008, s.127-135: Yazara göre tüm ülkeye yayılan ve yeni yeni çözülmeye başlayan örgütlerin bazı mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler verilmesi yeterlidir. Bu sebeple örgütün küçüklüğüne ya da büyüklüğüne bakılmaksızın yeni keşfedilen örgütlerin herhangi bir mensubunun yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler verilmesi TCK 221/3'ün tatbiki için yeterli kabul edilmelidir.
[582] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 363.

bilgiler vermelerini beklemek gerçekçi olmadığı gibi, bu fıkranın uygulama alanını daraltacaktır. Böylesi bir sonuç ise, örgüt suçlarında etkin pişmanlık düzenlemeleriyle hedeflenen amaçlarla bağdaşmayacaktır. Bu sebeple örgüt üyesinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi, bağlantılı olduğu örgüt mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi yeterli kabul edilmelidir.

Yeri geldikçe ifade edildiği gibi, örgüt üyesinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için örgütün dağılması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler ile örgüt mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgileri bir arada vermesi gerekmemektedir. Bu iki durum birbirine alternatif olarak öngörülmüştür. Örgüt üyesinin iki alternatiften birini yerine getirmesi bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için yeterlidir.[583]

Burada ayrıca, aile üyelerinden meydana gelen suç örgütleri bakımından etkin pişmanlıktan yararlanmanın ne şekilde mümkün olacağı konusuna da değinmek gerekmektedir. Başka bir deyişle, aile üyelerinden meydana gelen bir örgütün yakalanan üyesinin, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak için aynı zamanda aile fertleri olan diğer örgüt mensuplarının yakalanması sonucunu doğuracak bilgiler vermekten başka bir yolu olup olmadığı incelenmeye muhtaç bir konudur.

TCK'nın 221'inci maddesi bu konuda genel kurallardan farklı bir hükme yer vermemektedir. Anayasanın 38'inci maddesinin beşinci fıkrasında *"Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz"* hükmü bulunmaktadır. Ayrıca bu hükmün sonucu olarak CMK'da da kişinin kendisini veya aile üyelerini soruşturma ya da kovuşturmaya uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebileceği ve bazı aile üyelerinin şüpheli veya sanık olması hâlinde tanıklıktan da çekinebileceğine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.[584]

---

[583] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 106.

[584] CMK m. 45: " (1) Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir: a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı. b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi. c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu. d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları. e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar. (2) Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez. (3) Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler."

TCK 221'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünde, örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildiren örgüt üyesi bakımından herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Zira, burada failden bilgi vermesi beklenmemektedir. Ancak, failden örgütün yapısı ve mensupları hakkında bilgi vermesini arayan diğer etkin pişmanlık hükümleri bakımından, aile üyelerinden meydana gelen bir suç örgütünden ayrılmak isteyen failin mevcut hukuk kurallarına göre diğer aile mensupları hakkında suçlayıcı beyanda bulunmaktan başka çaresi bulunmamaktadır.

Fail bu yönde açıklamalarda bulunmaya zorlanmadığı için bu durum her ne kadar Anayasanın 38'inci maddesinin beşinci fıkrasında yer verilen hüküm ile CMK'da tanıklıktan ve sorulara cevap vermekten çekinme hakkına aykırı olmayacaksa da fail, legaliteye dönme ya da aile üyelerini ihbar etme noktasında seçim yapma gibi ağır bir sorumluluğunun altına sokulmuş olacaktır.

Tüm bu açıklanan sebepler uyarınca özellikle aile üyelerinden oluşan suç örgütlerinde faillerin etkin pişmanlıktan faydalanmaları TCK'nın 221'inci maddesinde yer verilen şartlara nazaran daha adil bir kurala bağlanmalı, faile hukuk düzenine dönme veya aile üyelerini ihbar etme noktasında tercih yaptırma gibi ağır bir sorumluluk yüklenmemelidir. Bu konuda burada yapılan açıklamalar, failden örgütün yapısı ve mensupları hakkında bilgi vermesinin arandığı ve aşağıda açıklanacak diğer etkin pişmanlık hükümleri bakımından da geçerlidir.

CMK m.48: " (1) Tanık, kendisini veya 45 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir." Bu hükümler evrensel bir hukuk kuralı olan ve Anayasanın 38'inci maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen ilkenin iç hukuktaki yansımalarıdır. Bu kuralın hangi yakınlar bakımından geçerli olduğu 45'inci maddede sayılmıştır. Tanıklıktan çekinme hakkı hatırlatılmadan alınan beyanlar hukuka aykırı delil niteliğinde olacaktır. Fahrettin Demirağ, **Açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu Yürürlük ve Uygulama Kanunu ile Yönetmelikler**, 1. Baskı, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2007, s.100-101.

Ayrıca TCK'da bazı suçların aile yakınlarının lehine işlenmesi hâli cezayı ortadan kaldıran şahsi sebep olarak düzenlenmiştir. TCK'nın 278'inci maddesinde düzenlenen *Suçu Bildirmeme,* 283'üncü maddede düzenlenen *Suçluyu Kayırma,* 284'üncü maddede düzenlenen *Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme* ve 270'inci maddede düzenlenen *Suç üstlenme* suçları bu suç tiplerine örnek olarak gösterilebilir.

f. Değerlendirme

TCK 221'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile getirilen etkin pişmanlık düzenlemesi yalnızca örgüt üyelerinin yararlanma olanağı olan ve şartlarının sağlanması hâlinde cezasızlık hâli öngören bir etkin pişmanlık hükmüdür.

TCK 221'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmü de tıpkı bu hüküm gibi yalnızca örgüt üyelerinin yararlanma imkânı olan ve örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olması koşulunu arayan bir hüküm olmakla beraber, örgüt üyesinin bu fıkradan yararlanabilmesi için yakalanmış olması ve bazı bilgiler vermek mecburiyetinde olması noktalarında birbirlerinden ayrılmaktadır. Kısaca örgüt üyesi teslim olmuş ise TCK 221'inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü gündeme gelecek ve örgüt üyesinin etkin pişmanlıktan yararlanması için örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi yeterli olacaktır. Örgüt üyesinin yakalanması ihtimalinde ise burada anlatılan TCK 221'inci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ya da aşağıda detaylıca inceleyeceğimiz aynı maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmü gündeme gelecektir. Bu iki düzenleme arasındaki fark aşağıda detaylıca ele alınacağından, burada sadece bu iki etkin pişmanlık hükmü arasındaki farkın verilen bilginin niteliğinden kaynaklandığının ifade edilmesiyle yetinilecektir.

Fıkra metninde de belirtildiği gibi, örgüt üyelerinin TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri için işledikleri fiilden, yani örgüte üye suçundan dolayı pişmanlık duymaları gerekmektedir. Bu pişmanlığın ne derecede olması gerektiği ve nasıl tespit edileceği ile ilgili hususlar bakımından önceki bölümlerde söylenenler burada da geçerlidir. Örgüt suçlularının etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için, ilgili fıkrada pişmanlık unsurunun açıkça belirtilmiş olmasına gerek olmadığının tekrar hatırlatılmasında fayda vardır.

Örgüt üyelerinin bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için aranan diğer şart ise, yakalandıktan sonra ilgili makamlara örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermeleridir. Bu iki durum birbirlerine alternatiftir ve örgüt üyesinin bu fıkradaki etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için bu sonuçlardan birinin meydana gelmesini sağlamaya elverişli bilgiler vermesi yeterlidir. Örgüt üyelerinin verdikleri bilgiler bu sonuçların doğmasına elverişli değil ise, aşağıda açıklanacak

olan aynı maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmalıdır.[585]

4. Örgüt Mensubunun Failinin Gönüllü Olarak Teslim Olup, Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi Hâlinde Uygulanacak Etkin Pişmanlık Hükmü (TCK m.221/4-c.1)

a. Genel Olarak

TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasında iki tür etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Fıkranın birinci cümlesinde cezayı ortadan, ikinci cümlesinde ise cezada indirim yapılmasını gerektiren bir etkin pişmanlık düzenlemesi mevcuttur.[586]

İki düzenlemeyi ayrı ayrı incelemeye başlamadan önce, her ikisi için de ortak olan hususlara burada değinmekte fayda bulunmaktadır. Aynı fıkrada yer verilen bu iki hüküm arasındaki ayrım, yakalama-teslim olma kıstasına göre yapılmıştır. Kanun koyucu doğal olarak, örgüt suçlularının teslim olmasını teşvik etmek için, teslim olma durumunu cezayı ortadan kaldıran bir hâl olarak düzenlemişken, yakalanma hâlinde yalnızca cezada indirim yapılmasını kabul etmiştir.

Bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri, örgüt suçlarında bulunan muhatabı yönünden en geniş etkin pişmanlık düzenlemesidir.[587] Bu fıkra kapsamında yer verilen etkin pişmanlık hükümlerinden; örgüt kurucuları ve yöneticileri, örgüt üyeleri, örgüt adına suç işleyenler ve örgüte yardım edenler faydalanabilir.[588]

---

[585] "Oluş, tutanaklar ve tüm dosya kapsamına göre, PKK/KCK silahlı terör örgütünün Suriye kolu olan YPG'ye katılarak silahlı eğitim ve kod adı aldığını, daha sonra Kobani bölgesinde örgüt saflarında en az 6-7 kez silahlı çatışmaya katıldığını, örgüt tarafından tahsis edilen Biksi marka silah taşıdığını, ayrıca kendisine Nissan marka bir araç tahsis edildiğini, yakalandığı tarihten bir hafta kadar önce örgütten kaçarak yasadışı yollardan Türkiye'ye girdiğini savunan ve yakalanarak ele geçirildiği anlaşılan sanığın, verdiği bilgilerin TCK'nın 221/3.maddesi uyarınca terör örgütünün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olmadığı ancak aynı Kanun hükmünün 4.fıkrasının 2.cümlesinde örgüt üyesi olmak suçundan verilecek cezada indirim yapılmasını gerektirir nitelikte olduğu gözetilmeden değerlendirmede yanılgıya düşülerek yazılı şekilde uygulama yapılması aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.", Yarg. 16.CD., T. 01.03.2018, E. 2017/3879, K. 2018/541, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.05.2021).

[586] Arslantürk, s. 106; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 694; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 367; Ersan, s. 403-404; Fatih Yurtlu, "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, Kurulmuş Örgütü Yönetme veya Bu Örgüte Üye Olma", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2013 s. 128-129.

[587] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 109; Bodur ve Özkul, s. 262; Hartavi, s. 65.

[588] Arslantürk, s. 106; Tozman, s. 425.

TCK'nın 221'inci maddesindeki diğer etkin pişmanlık hükümlerine nazaran yararlanmanın daha kolay olduğu bu düzenlemenin sevk ediliş amacı madde gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir:[589] *"Kişi, suç işlemek için kurulmuş olan örgütün kurucusu, yöneticisi veya üyesi olmakla birlikte, örgütün ulaştığı yapılanma itibarıyla dağılmasını sağlama imkanından yoksun olabilir. Bu durumda bile, söz konusu sıfatları taşıyan kişilerin belli şartlarda etkin pişmanlıktan yararlanması sağlanabilmelidir. Bu düşüncelerle maddenin dördüncü fıkrası düzenlenmiştir."* Görüleceği üzere kanun koyucunun bu hükmü düzenleme amacı, diğer etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacak kadar örgütün yapısı ve örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi sahibi olmayan faillerin de etkin pişmanlıktan yararlanmalarını sağlamaktır.[590]

Örgüt adına suç işleyenler ile örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenlerin bu fıkradan faydalanmaları maddenin ilk hâlinde mümkün değil iken, 5377 sayılı kanun değişikliği ile bu kişilerin de etkin pişmanlıktan yararlanmaları mümkün kılınmıştır. TCK'nın 220'nci maddesine göre, örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenler de örgüt üyesi gibi cezalandırılacağı için, onların da kanun değişikliği ile etkin pişmanlık hükmünün kapsamına alınması doktrinde isabetli olarak karşılanmaktadır.[591] Nitekim bu değişikliğin gerekçesinde de " *Suç işlemek için kurulmuş bir örgütün üyesi olmadığı halde, örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiler örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı için, bunların da etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmalarını sağlamak amacı ile, maddenin dördüncü fıkrasında değişiklik yapılmıştır*" denilmek suretiyle benzer bir açıklamaya yer verilmiştir.[592] Dolayısıyla, bu fıkra ile etkin pişmanlıktan faydalanabilecek kişilerin kapsamı oldukça genişletilmiş olmaktadır.[593] Ayrıca aşağıda detaylıca açıklanacağı üzere, bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanmak önceki fıkralara nazaran daha kolaydır.

Örgüt mensubunun bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak

---

[589] İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı Cilt.1**, Güncellenmiş 24. Bası, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2019, s. 441.
[590] Öndin, s. 165; "Burada amaçlanan kişinin örgütün ulaştığı yapılanma itibarıyla dağılmasını sağlama imkanından yoksun olması durumunda söz konusu sıfatları taşıyan bu kişilerin belli şartlarda etkin *pişmanlıktan* yararlanmasını sağlayabilmektir.", İzmir BAM. 2. CD., T. 05.03.2019, E. 2018/1619, K. 2019/356, **Legalbank**, (E.T.: 01.06.2021).
[591] Donay, s. 321.
[592] Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı Cilt.1**, s. 442.
[593] Tozman, s. 426.

etmemiş olması koşulu aranmamaktadır.[594] Bu özellik, fıkrayı örgüt suçlarındaki diğer etkin pişmanlık hükümlerinden ayıran en önemli farklılıktır. Bunun sonucunda, bu fıkradaki etkin pişmanlık hükmünün şartlarının oluşması hâlinde, örgüt suçlusu teslim olmuş ise hakkında örgüt kurmak, yönetmek, üye olmak, örgüt adına suç işlemek ya da örgüte yardım etmek suçları bakımından cezaya hükmolunmayacak, yakalanmış ise indirimli cezaya hükmolunacaktır.[595]

Bu fiiller bakımından etkin pişmanlığın unsurları incelenirken, failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak edip etmediğine bakılmayacaktır. Ancak bu fiiller dışında ayrıca örgütün faaliyeti kapsamında suç işlenmişse, bu suçlara katılanların ceza sorumluluğu devam edecektir.[596]

Örgütün faaliyetleri doğrultusunda suç işlediği etkin pişmanlıktan faydalanmak üzere verdiği ifadesinden anlaşılan fail hakkında, kendi beyanları göz önünde bulundurularak bu suçlardan hüküm verilip verilemeyeceği meselesi aydınlatılmaya muhtaçtır. Örneğin, örgüt üyesi olan ve etkin pişmanlıktan faydalanmak için ifade veren fail, ifadesi sırasında kendi işlediği bir suç hakkında da bilgi verir ise, bu beyanı kendi aleyhine kullanılıp ilgili suçtan hakkında mahkûmiyet kararı verilebilecek midir? Kanaatimizce, örgüt suçları bakımından sevk edilen etkin pişmanlık hükümlerinin amacı ve bu kurumdan beklenen hukuki yarar göz önünde bulundurulduğunda bu soruya olumsuz cevap vermek gerekecektir.[597] Aksi bir kabul, etkin pişmanlık kurumunu adeta işlevsiz hale getirecektir.

Şimdi bu fıkranın ilk cümlesinde düzenlenen ve şartlarının oluşması hâlinde cezasızlık öngören etkin pişmanlık hükmünün unsurlarını incelenmeye başlanabilir.

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı Ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır

TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen tüm etkin pişmanlık hükümlerinde olduğu gibi burada da ilk şart, örgütün tüm unsurlarıyla var olmasıdır. Ortada bir suç örgütü yoksa örgüt suçlusundan bahsedilemeyecek, dolayısıyla etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması

[594] Gerçeker, s. 4544; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 694; Ersan, s. 403-404.
[595] Kavlak, s. 460; Gültaş, s. 157; Baba, s. 62; Bodur ve Özkul, s. 263.
[596] Tozman, s. 426; Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 364, Ünlü, s. 199; Parlar ve Hatipoğlu, s. 3531.
[597] Murat Volkan Dülger, "**FETÖ Davalarında Etkin Pişmanlık Uygulaması**", HUKUKİ HABER, 25.02.2020, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/fetopdy-davalarinda-etkin-pismanlik-uygulamasi-makale,7502.html, (E.T.: 12.08.2020).

da gündeme gelmeyecektir. Örgütün varlığı tespit edildikten sonra, failin örgüt suçunu işleyip işlemediği belirlenmelidir.

Bu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmü bakımından fail; örgüt kurucusu veya yöneticisi, örgüt üyesi, örgüt adına suç işleyen kişi veya örgüte yardım eden kişi olabilir. Fail, hangi örgüt suçlusu sıfatını haiz ise yargılama makamı tarafından ilk olarak bu belirlenmeli, ardından bu etkin pişmanlık hükmünün diğer şartları incelenmelidir.

c. Fail Gönüllü Olarak Teslim Olmalıdır

Bu fıkranın birinci cümlesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmenin ilk şartı, failin teslim olmasıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi kanun koyucu, örgüt suçlularının teslim olmalarını teşvik edebilmek için teslim olmaları hâlinde cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık hükmü sevk etmiştir.

Teslim olma kısaca, CMK'nın 90'ıncı maddesinde öngörülen ve yukarıda açıklanan şekilde bir yakalamanın söz konusu olmaması hâlini ifade eder.[598] Yani, örgüt suçlusu CMK'nın 90'ıncı maddesi uyarınca yakalanmamalı, ilgili makamlara kendisi teslim olmalıdır. Teslim olma iradesi gönüllülük esasına dayanmalıdır. Yani fail, teslim olmama imkânı varken teslim olmayı tercih etmeli[599] ve bu kararı özgür iradesiyle vermelidir.[600]

Daha önceki fıkralar açıklanırken de ifade edildiği gibi teslim olma durumu taktiksel amaçlarla ortaya çıkmışsa, örgüt suçlusunun etkin pişmanlıktan yararlanma imkânı bulunmamaktadır.[601] Teslim olmanın sebebi önemli değildir. Yargıtay'ın da vermiş olduğu kararlarda sıklıkla ifade edildiği gibi, örgüt suçlusu diğer örgüt mensuplarıyla anlaşmazlığa düşmesi sonucu bu kararı verebileceği gibi ailevi sebeplerle de teslim olmaya karar verebilir.[602]

d. Fail Örgütün Yapısı Ve Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermelidir

Örgüt suçlusunun bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aranan ikinci şart, örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesidir. Fıkradaki

---

[598] Sarıtaş, s. 532.
[599] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 109.
[600] Sarıtaş, s. 447-448, 533.
[601] Baba, s. 102.
[602] Yarg. 16.CD., T. 04.04.2017, E. 2015/6, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.03.2021): "Örgüt mensupları ile anlaşmazlığa düşmesi veya ailevi nedenlerden dolayı teslim olmasının önemi yoktur. Önemli olan teslim olmanın iradi olması, dış etkenlerin zorlaması ile olmamasıdır"

"ve" bağlacından dolayı, failin örgütün yapısı veya faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan sadece biri hakkında bilgi vermesinin yeterli mi olacağı yoksa hem örgütün yapısı hem de örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla ilgili bilgi verilmesinin bir arada mı olması gerektiği doktrinde tartışmalıdır.

Fıkranın lafzından hareket eden yazarlar, "ve" bağlacı sebebiyle failin hem örgütün yapısı hem de örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesinin zorunlu olduğunu ifade etmektedirler.[603] Doktrindeki diğer yazarlara göre ise, failin örgütün yapısı veya faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan yalnızca biri hakkında bilgi vermesi yeterli olacaktır. Zira bu görüşte olan yazarlara göre, failin örgütün yapısı hakkında çok önemli bilgiler vermesine rağmen, konumu gereği örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi verememesi hâlinde etkin pişmanlıktan yararlandırılmaması bu kurumun amacıyla bağdaşmayacaktır.[604]

Kanaatimizce doktrindeki ikinci görüş daha isabetlidir. Zira aksi bir yorum fıkranın uygulanma ihtimalini çok zorlaştıracak ve bu durum hükmün sevk edilme amacıyla bağdaşmayacaktır. Bu bakımdan, burada genişletici bir yorum yapmak suretiyle "ve" bağlacını "veya" şeklinde kabul etmenin kanunilik ilkesini ihlal etmeyeceği düşüncesindeyiz.

TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrası ile tüm örgüt suçluları için öngörülen etkin pişmanlık hükmünün bu unsuruna doktrinde getirilen eleştiriler bulunmaktadır. Bu eleştirilerin merkezinde, örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenlerin de tıpkı diğer örgüt suçluları gibi aynı hükme tabi kılınıp, etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri için örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermelerinin aranması bulunmaktadır. Zira örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenlerin örgütle olan bağlantısı geçici niteliktedir. Bu kişilerin örgütün yapısı ve örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi sahibi olmaları oldukça düşük ihtimaldir.[605]

Gerçekten de örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmayan kimseden örgütün yapısı hakkında bilgi vermesini beklemek gerçekçi olmayacak, örgüt üyesi olmaya göre haksızlık içeriği daha az olan bu suçların faillerinin etkin pişmanlıktan yararlanmaları oldukça

[603] Sarıtaş, s. 580.
[604] Ersan Şen, "Etkin Pişmanlıkta TCK 221/3 ve 221/4 Mukayesesi", Yorumluyorum 19, 2008, s.127-135; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 110-111.
[605] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 364; Sarıtaş, s. 580-581.

zorlaştırılmış olacaktır. Ayrıca örgüt adına suç işleyen kimsenin de kendi işlediği suç ve bu suçu işleme talimatı veren örgüt mensupları ile ilişkisi haricinde vereceği bilgi yok gibidir.[606] Tüm bu sebeplerle, örgüt mensubu olmayıp örgüt adına suç işleyenler ile örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenleri, örgüt üyeleri ile aynı hükümlere tabi tutmak yerine, bu kimseler bakımından farklı etkin pişmanlık düzenlemeleri sevk etmek hukuken daha isabetli olacaktır.[607]

Bu fıkra kapsamında örgütün yapısı veya faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında verilen bilgilerin, önceki fıkralarda öngörülen etkin pişmanlık düzenlemelerinde olduğu gibi örgütün çökertilmesini ya da mensuplarının yakalanmasını sağlayacak elverişlilikte olması gerekmemektedir.[608] Fail, burada da konumu gereği bilmesi gereken tüm bilgileri vermeli[609] ve verilen bilgiler tam ve doğru olmalıdır.[610]

Burada bahsedilmesi gereken bir diğer husus, her ne kadar verilen bilgilerin örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurması gerekmese de bu sonuçları doğurmaya elverişli olup olmadığının aranıp aranmayacağına ilişkindir. Fıkra metninde önceki fıkralarda yer verilen etkin pişmanlık hükümlerinde olduğu gibi herhangi bir elverişlilik unsurundan bahsedilmemiştir. Bu sebeple, failin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için, örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında konumuna uygun bilgi vermesi yeterli olup, verilen bu bilgilerin örgütün çökertilmesi ya da mensuplarının yakalanmasını sağlayacak elverişlilikte olması gerekmemektedir.[611] Nitekim bu fıkradaki etkin pişmanlık düzenlemesinin madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, bu düzenlemenin sevk ediliş sebebi önceki fıkralardan faydalanacak kadar bilgi sahibi olmayan örgüt mensuplarının pişmanlık göstermeleri hâlinde etkin pişmanlıktan yararlanmalarının sağlanmasıdır. Bu sebeple verilen bilgilerin örgütün çökertilmesi ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olması gerekmemektedir. Failin konumuna uygun bilgiler vermesi yeterlidir.

---

606 Sarıtaş, s. 580.
607 Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s.364; Sarıtaş, s. 629.
608 Kavlak, s. 459; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 111; Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, s. 694.
609 Arslantürk, s. 106-107.
610 Sarıtaş, s. 535; "Tam bir gizlilik esasına ve hücre tipi yapılanmaya dayanan örgütlerde her örgüt mensubundan örgütü dağıtacak, yapılanma şemasını ortaya koyacak bilgiler vermesi beklenemez. Sanık her halükarda etkin pişmanlıktan faydalanmak amacıyla konumu gereği bilmesi beklenen bilgileri de samimi olarak ortaya koymalı ve ifadelerinde sebat etmesi gerekmektedir.", Bursa BAM. 2. CD., T. 23.01.2020, E. 2019/729, K. 2020/69, **Legalbank**, (E.T.: 01.06.2021).
611 Kavlak, s. 461.

Doktrinde bazı yazarlar, önceki fıkralarda yer verilen etkin pişmanlık hükümlerinde elverişlilik unsurunun aranmasına rağmen bu fıkrada bu şarta yer verilmemesini hatalı bulmaktadır.[612] Bu görüşte olan yazarlara göre böyle bir farklılık tutarlı olmadığı gibi uygulamada da tereddütlere yol açabilecektir. Nitekim Yargıtay'ın da özellikle 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra verdiği bazı kararlarında, fail hakkında bu fıkranın tatbik edilebilmesi için yukarıda belirtilen unsurların yanında ayrıca "suçun işlenmesine engel olma" ve "örgütün dağılmasına veya meydana çıkarılmasına yardım etme" gibi koşulları[613] da aradığı görülmektedir.[614]

Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararları 5237 sayılı TCK'nın etkin pişmanlık düzenlemesine aykırıdır. Nitekim artık Yargıtay da bu hatalı uygulamadan vazgeçmiş, bu fıkra kapsamında etkin pişmanlığın gündeme gelebilmesi için verilen bilgilerin örgütün dağılmasını ya da mensuplarının yakalanmasını sağlayacak nitelikte olmasının aranmayacağına hükmetmiştir. Örneğin, Yargıtay 16. Ceza Dairesi bir kararında "*Suç tarihi itibariyle 1996 doğumlu olup İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi birinci sınıf öğrencisi olan sanığın, ... programını kullandığını kabul etmesi, örgütte kaldığı süre ve konumuna uygun bilgiler vererek suçun aydınlatılmasına katkıda bulunması, TCK'nın 221/4-2. cümlesindeki düzenlemeye göre de "verilen bilgilerin örgütün çözülmesine ya da örgüt mensuplarının yakalanmasını sağlar nitelikte bulunmasının" gerekmediği hususları nazara alındığında; soruşturma başlamasından sonra yakalanan sanık hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 221/4-2. cümlesinde yazılı etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması*" denilmek suretiyle bu hususu açıkça vurgulamıştır.[615] Dördüncü fıkranın ikinci cümlesindeki

[612] Tozman, s. 428.

[613] Bu yönde kararlar için bkz. Yarg. 9.CD., T. 24.06.2008, E.2008/4838, K. 2008/8195, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 30.08.2020); Yarg. 9.CD. T. 10.03.2008, E. 2007/9855, K. 2008/1452, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020); Yarg. 9.CD., T. 07.11.2007, E. 2007/53, K. 2007/7991, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 09.09.2020).

[614] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6710.

[615] Yarg.16.CD., T. 08.06.2020, E. 2019/12181, K. 2020/2904, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.09.2020), ; Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg.16.CD., T. 18.11.2019, E. 2019/3879, K. 2019/6975, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 11.09.2020): " Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; silahlı terör örgütüne üye olduğu ve TCK'nın 221/4-2. cümlesinde öngörülen etkin pişmanlık şartlarını taşıdığı kabul edilen sanığın incelenen dosya kapsamı ve delillere göre, yakalandıktan sonra yargılama aşamasında örgütte kaldığı süre ve konumu itibarıyla, örgütün yapısı, faaliyetleri ve 61 örgüt mensubu ile ilgili verdiği bilgilerin faydalılık derecesi ve yargılama sürecinde etkin pişmanlıkta bulunulan aşama gözetilerek, uygulanan kanun maddesinin amaç ve gerekçesi ile orantılılık ilkesi çerçevesinde belirlenen ceza üzerinden dosya kapsamına ve hakkaniyete uygun bir indirim yapılması gerekirken yetersiz gerekçeyle asgari düzeyde indirim yapılmak suretiyle yazılı şekilde fazla ceza tayini…"

etkin pişmanlık hükmünün uygulandığı olaya ilişkin verilen bu karar, aynı fıkranın birinci cümlesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmü için de geçerlidir.

Herkesçe malum olan genel geçer olan bilgiler yerine, örgütün yönetici takımı ve üyeleri, örgütün amaçları ve stratejileri, işlenmesi planlanan suçlar, alınan eğitimler, eğitimlere katılanlar[616], örgüte katılma yolları, örgütün gelir kaynakları, teçhizat depolarının yeri gibi konularda bilgiler verilmelidir.[617] Ayrıca örgüt yapısından bahsedilmeksizin, salt örgüt üyelerinin açıklanması da yeterli değildir. Verilen bilgilerin örgütü somutlaştıracak nitelikte olması gerekmektedir.[618] Mahkeme tarafında da failin verilen bilgilerin etkin pişmanlıktan yararlanma noktasında yeterli olup olmayacağı failin konumuna göre değerlendirilmelidir.

Doktrindeki bir görüşe göre failin vermesi gereken bilgiler, daha önceden ilgili makamlar tarafından bilinmeyen ya da soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş bilgiler olmalıdır.[619] Örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla ilgili olarak da o zamana kadar ortaya çıkmayan veya ortaya çıkmış olmakla beraber bu olayların bilinmeyen yönleri ya da failleri hakkında bilgi verilmelidir.[620] İlgili makamların elinde mevcut olan bilgilerin verilmesi, bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanmak için yeterli olmamalıdır.[621]

Bu konuda doktrindeki diğer görüşe göre ise, adli makamların zaten elinde mevcut olan bilgilerin verilmesi hâlinde ya da verilen bilgilerden adli makamların yararlanamaması hallerinde dahi bu fıkranın uygulanması mümkün olmalıdır.[622] Yargıtay bu konuda ikinci görüşe paralel karar vermektedir. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin verdiği bir kararda[623] *"TCK'nın etkin pişmanlığa ilişkin 221. maddesinin amaç, kapsam ve gerekçesi birlikte nazara alındığında, failin bilgisi dahilinde gerçekleşen faaliyetlerle ilgili ifade vermesinin yeterli olacağının ve bu bilgilerin daha önceden güvenlik güçlerinin elinde olup olmadığının önem arz etmeyeceğinin anlaşılması karşısında, dosya kapsamına göre sanığın etkin pişmanlık iradesi*

[616] Arslantürk, s. 100-101.
[617] Sarıtaş, s. 534; Bodur ve Özkul, s. 263.
[618] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 111; Ersan Şen. "**Suç Örgütlerinde Etkin Pişmanlık**", HUKUKİ HABER, 26.12.2016, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/suc-orgutlerinde-etkin-pismanlik-makale,5065.html, (E.T.: 12.08.2020).
[619] Gültaş, s. 158.
[620] Yıldız, s. 139-140; Parlar ve Hatipoğlu, s. 3532.
[621] Baba, s. 62.
[622] Şen ve Eryıldız, s. 369-370; Ersan Şen, "Etkin Pişmanlıkta TCK 221/3 ve 221/4 Mukayesesi", **Yorumluyorum 19**, 2008, s.127-135: Yazara göre bilgi güçlüğünün yaşandığı ve deşifre edilmesi son derece güç olan örgütlerde işe yarayacak en küçük bilginin verilmesi ihtimalinde dahi, fail etkin pişmanlıktan yararlanmalıdır.
[623] Yarg.16.CD., T. 12.05.2015, E. 2015/1426, K. 2015/1292, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 01.02.2021).

göstererek gerek kendisi ve gerekse birlikte yakalandığı kişilerin eylemlerini açıkça ifade etmek şeklindeki durumunun etkin pişmanlık olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, 4959 sayılı Kanunun 4/c maddesinde gösterilen şartların oluşmadığından bahisle yazılı şekilde uygulama yapılmak suretiyle fazla ceza tayini..." denilmek suretiyle bu durum açıkça ortaya koyulmuştur.

Bu fıkra kapsamında etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için failin örgütte kaldığı sürenin önemi bulunmamaktadır. Ancak örgütte kalma süresi arttıkça, failden konumuna uygun olarak vermesi beklenen bilgiler de artacaktır.[624] Yargıtay da aynı yönde kararlar vermektedir.[625]

5. Örgüt Mensubunun Yakalandıktan Sonra Örgütün Yapısı ve Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermesi (TCK m.221/4-c.2)

a. Genel Olarak

TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde de birinci cümlesindekine paralel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Bu cümlede düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden de örgüt kurucu ve yöneticileri, örgüt üyeleri, örgüt adına suç işleyenler ve örgüte yardım edenlerin faydalanması mümkündür. Dolayısıyla muhatabı yönünden oldukça geniş bir etkin pişmanlık hükmüdür.[626]

Bu düzenlemenin önceki cümledeki etkin pişmanlık hükmünden tek farkı, burada failin teslim olmasının değil yakalanmasının aranıyor olmasıdır.[627] Ayrıca her ne kadar fıkra metninde bahsedilmemiş olsa da burada da failden asgari oranda pişmanlık göstermesi mutlaka aranacaktır.[628] Son olarak ilk fıkrada olduğu gibi burada da failin etkin pişmanlıktan faydalanması için herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olması koşulu aranmadığı gibi,

---

[624] Baba, s. 61.

[625] **Aktaran.** Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6321: " Sanığın örgütte çok uzun süre kaldığı ve suç teşkil edecek faaliyetlerde bulunduğu, ancak yasa maddesinin aradığı anlamda yeterli bilgi vermediği", Yarg. 9. CD. T. 25.04.2006, E. 2006/1069, K. 2006/2476, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 14.02.2021).

[626] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 109.

[627] Kavlak, s. 460.

[628] "Güvenlik güçlerince yakalanan ve kanunun aradığı anlamda *pişmanlık* duyarak yeterli bilgi vermeyen failler hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.", Gaziantep BAM. 18. CD., T. 15.04.2019, E. 2018/169, K. 2019/611, **Legalbank**, (E.T.: 01.06.2021); Aksi yönde bir karşı oy gerekçesi: "Sanığın örgütsel faaliyetleri ve ilişkili olduğu örgüt üyeleri hakkında ayrıntılı, elverişli bilgi verdiği TCK. 221/2-3-4/1 gönüllülük ve pişmanlık aradığı halde TCK. 221/4-2 cümle ve pişmanlık değil elverişli bilgi verme kriterini aradığı için sanık hakkında CMK. 221/4-2 maddesi uygulanması gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum", Yarg. 16.CD., 16.10.2019, E. 2019/2659, K. 2019/6107, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.12.2021).

etkin pişmanlıktan yararlanması sonucunda hükmedilecek indirimli ceza da yalnızca örgüt kurmak, yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek ya da örgüte yardım etmek fiilleri bakımından geçerli olacak, failin örgütün faaliyeti kapsamında işlediği suçtan ceza sorumluluğu bağımsız olarak devam edecektir. Şimdi bu etkin pişmanlık hükmünün şartları incelenmeye başlanacak, ortak unsurlara ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar aynen burada da geçeli olacaktır.

b. Örgüt Tüm Unsurlarıyla Var Olmalı Ve Örgüt Suçunun İşlendiği Sabit Olmalıdır

TCK 221/4 c.2'de düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün gündeme gelebilmesi için aranan ilk şart, diğer tüm etkin pişmanlık hükümlerinde olduğu gibi örgütün tüm unsurlarıyla var olması ve failin örgüt suçunu işlediğinin sabit olmasıdır. Etkin pişmanlık hükmünün şartlarının oluşup oluşmadığını değerlendirecek olan yargılama makamı, ilk olarak suç örgütünün varlığını ortaya koymalı, ardından failin örgüt kurmak veya yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek veya örgüte yardım etmek suçlarından birini işlediğini tespit etmelidir.

c. Fail Gönüllü Olarak Teslim Olmayıp Yakalanmalıdır

Bu etkin pişmanlık hükmünün gündeme gelebilmesi için, önceki cümledeki etkin pişmanlık hükmünden farklı olarak failin teslim olması değil yakalanması gerekmektedir.[629] Yakalanma hususunda, yukarıda diğer etkin pişmanlık hükümlerini açıklarken yapılan açıklamalar burada da geçerlidir. Yakalamanın CMK'nın 90'ıncı maddesine uygun bir yakalama olması gerekmektedir. Fail, hukuka aykırı bir yakalama sonucu ele geçirilmiş ise gösterdiği pişmanlık bu fıkra kapsamında değerlendirilmez.[630]

d. Fail, Örgütün Yapısı Ve Faaliyeti Kapsamında İşlenen Suçlarla İlgili Bilgi Vermelidir

Dördüncü fıkranın ilk cümlesinde yer verilen etkin pişmanlık hükmünde olduğu gibi burada da failin etkin pişmanlıktan faydalanabilmesi için, örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi gerekmektedir. Bu hükmün önceki cümlede yer verilen etkin pişmanlık düzenlemesinden tek farkı, bu bilgilerin yakalandıktan sonra

[629] Kavlak, s. 460.
[630] Bkz. Yarg. 16. CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020).

verilmesidir. Bunun haricinde verilen bilginin niteliği bakımından bir farklılık bulunmamaktadır.[631] Fail tarafından verilen bilgilerin örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurması gerekmemektedir. Bu konuda yukarıda yapılan açıklamalar aynen burada da geçerlidir.

Dördüncü fıkranın ikinci cümlesinde yer verilen bu etkin pişmanlık hükmünün şartlarının oluşması hâlinde failin cezasında 1/3'ten 3/4'e kadar bir indirim yapılacaktır. Bu indirim oranını belirlemek mahkemenin takdirindedir. Mahkeme bu yetkisini kullanırken emniyet raporları gibi belgeleri göz önünde bulundurabilirse de doğrudan onlara dayanamaz.[632] Mahkeme fail hakkında yapılacak indirim oranını belirler iken; verilen bilginin niteliği, hangi aşamada verildiği, örgütün çökertilmesinde ya da mensuplarının yakalanmasında elverişliliği gibi kıstasları göz önünde bulunduracaktır.[633]

Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında[634] bu durumu aynen şu şekilde açıklamaktadır: "*TCK'nın 221/4. fıkrasının 2. cümlesi kapsamında etkin pişmanlıkta bulunulduğunun kabulü halinde bu suçtan dolayı verilecek cezada 1/3'ten 3/4'e kadar bir indirim yapılacağı öngörülmektedir. Buna göre belirlenen cezadan en az 1/3, en fazla 3/4 oranında bir indirim yapılacaktır. Bu iki sınır arasında yapılacak indirim, verilen bilginin niteliği, örgütün yapısı ve*

---

631 Sarıtaş, s. 450-451.

632 Yargıtay da bir kararında bu durumu açıkça vurgulamaktadır: "Etkin *pişmanlık* kurumunun özellikleri gözetildiğinde, TCK 221/4-2.cümlesi gereğince etkin *pişmanlıktan* kaynaklı indirim oranlarının verilen bilgilerin niteliği ve zamanı dikkate alınarak, Hakim tarafından belirlenmesi esas iken; mahkemenin kabulünde sanıklar hakkında Adıyaman Emniyet Müdürlüğünün 19.10.2017 tarihli raporuna atıf yapılarak indirim oranlarında değerlendirme yapılması uygun görülmemişse de, sanıkların dosya kapsamında mevcut beyanları, soruşturmanın en başından itibaren etkin *pişmanlık* ifadelerini tekrar etmeleri karşısında daha üst seviyeden indirim yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi" Yarg. 16.CD., T. 24.09.2020, E. 2018/3706, K. 2020/4369, **Legalbank**, (E.T.: 08.09.2020).

633 Şen ve Eryıldız, s. 366; Öndin, s. 166.

634 Yarg. 16. CD., T. 21.10. 2020, E. 2020/3231, K. 2020/5190, **Legalbank**, (E.T.: 09.09.2020) ; Aynı yönde başka kararlar için bkz. Yarg.16.CD., T. 27.02.2020, E. 2019/8853, K. 2020/1567, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 09.09.2020): " Etkin pişmanlıkta bulunulduğunun kabulü halinde bu suçtan dolayı verilecek cezadan 1/3'ten 3/4'e kadar bir indirim yapılacağı öngörülmektedir. Buna göre belirlenen cezadan en az 1/3, en fazla 3/4 oranında bir indirim yapılacaktır. **Bu iki sınır arasında yapılacak indirim, verilen bilginin niteliği, örgütün yapısı ve faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ya da diğer örgüt mensuplarının tespiti ile ilgili olmak üzere elverişlilik derecesi, ceza soruşturması ya da kovuşturmasının hangi aşamasında etkin pişmanlıkta bulunulduğu gibi kıstaslar nazara alınarak mahkeme tarafından takdir ve tayin edilecektir**. Sanığın örgütteki konumunun temel cezanın belirlenmesinde esas alınacağı da gözetilerek, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına karar verilen sanık hakkında, samimiyeti, verdiği bilgilerin örgütsel konumuna uygun olması, örgütle mücadelede yarar sağlama derecesi ile bilginin veriliş tarihine göre daha yüksek bir indirim oranının takdir edilmesi gerektiğinin düşünülmemesi hatalıdır"; Yarg.16.CD., 12.05.2015, E. 2015/1426, K. 2015/1292, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.09.2020), Yarg. 16.CD., T. 19.10.2020, E. 2020/1934, K. 2020/5091, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.09.2020), Yarg. 16.CD., T. 19.10.2020, E. 2019/1953, K. 2020/5103, **Legalbank**, (E.T.: 15.10.2020).

faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ya da diğer örgüt mensuplarının tespiti ile ilgili olmak üzere elverişlilik derecesi, ceza soruşturması ya da kovuşturmasının hangi aşamasında etkin pişmanlıkta bulunulduğu gibi kıstaslar nazara alınarak mahkeme tarafından takdir ve tayin edilecektir."

Fail tarafından verilen bilginin örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli olması aranmasa da bu durum yapılacak indirimin tespitinde göz önünde bulundurulabilecektir.

Son olarak her ne kadar bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan faydalanmak için örgüt mensuplarının örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine katılıp katılmadıkları aranmasa da ve bu suçların ceza sorumluluğu bağımsız olarak devam etse de bu durum da ceza indirimi tespit edilirken mahkeme tarafından göz önünde bulundurulabilecektir. Bir suçun işlenişine iştirak etmeyen örgüt mensuplarına, suçun işlenişine iştirak eden örgüt mensuplarına nazaran daha fazla indirim yapmak adaletin gereğidir.[635]

d. Değerlendirme

Görüleceği üzere TCK 221/4'te düzenlenen iki etkin pişmanlık hükmü birbiriyle paralel niteliktedir. Bu iki etkin pişmanlık düzenlemesi arasındaki yegâne fark; ilk cümledeki etkin pişmanlığın gündeme gelmesi failin teslim olması şartına bağlı iken, ikinci cümledeki etkin pişmanlığın gündeme gelmesinin failin yakalanması şartına bağlı olmasıdır.

Burada ayrıca TCK 221/4-c.2 hükmü uyarınca etkin pişmanlıktan faydalanarak indirimli ceza alan fail hakkında HAGB kararı verilmesi durumunda ortaya çıkacak bir çelişkiden bahsedilmesi gerekmektedir. TCK 221'in ilk üç fıkrası ile dördüncü fıkrasının ilk cümlesinde yer verilen etkin pişmanlık hükmünün cezasızlık hâli öngördüğünden yukarıda bahsedilmişti. Fail hakkında bu etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması hâlinde "ceza verilmesine yer olmadığı" kararı verilir ve bu karar adli sicile işlenir. Ayrıca fail hakkında TCK 221/5 uyarınca bir yıllık denetimli serbestlik tedbirine hükmedilir.

TCK 221/4-c.2 hükmü ise indirimli ceza öngörmesi sebebiyle cezasızlık hâli öngören diğer etkin pişmanlık hükümlerine nazaran daha aleyhedir. Ancak bu hükümden yararlanarak indirimli ceza alan failin cezasının iki yılın altında kalması hâlinde, diğer şartlar da sağlanmışsa

[635] Bodur ve Özkul, s. 265; Şen ve Eryıldız, s. 365.

fail hakkında HAGB kararı verilebilir. HAGB kararları adli sicile işlenmez ve fail beş yıl süreyle kasıtlı bir suç işlemezse askıda bulunan hüküm ortadan kaldırılır.[636] Ayrıca bu kişiler hakkında denetimli serbestlik tedbirine de hükmedilmez. Zira ortada bu karara dayanak olacak bir hüküm yoktur. Dolayısıyla böyle bir sonucun varlığı hâlinde TCK 221/4-c.2 hükmü diğer etkin pişmanlık düzenlemelerine göre daha lehe sonuç doğurmuş olacaktır.

Bir an için, özellikle de terör örgütüne üye olma suçu bakımından, faile verilecek cezanın iki yılın altında olması ihtimalinin düşük olması savunulabilirse de bu ihtimal matematiksel olarak her zaman mümkündür.[637] Zira uygulamada da bu yönde kararlara rastlanmaktadır. Bu adaletsiz sonucun ortaya çıkmasının engellenmesi için TCK 221/4-c.2'de yer verilen etkin pişmanlık düzenlemesindeki indirim oranları yeniden gözden geçirilebilir, daha adil sonuç doğuracak bir ceza indirimi benimsenebilir.

6. TCK'nın 221'inci Maddesinde Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hükümleri Arasındaki İlişki

Burada TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmü ile dördüncü fıkranın ikinci cümlesinde yer verilen etkin pişmanlık hükmü arasındaki ilişki ile dördüncü fıkranın ilk cümlesindeki etkin pişmanlık hükmü ile ikinci fıkrada yer verilen etkin pişmanlık düzenlemesi arasındaki ilişkiden bahsedilecektir.

İlk olarak TCK 221/3 ile 221/4 c.2'de düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri arasındaki ilişki ele alınacaktır. Yukarıda da ifade edildiği gibi TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki etkin pişmanlık düzenlemesine göre, yakalandıktan sonra pişmanlık göstererek örgütün dağılması veya mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgi vermesi hâlinde örgüt üyesi hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Ancak bunun için örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak etmemiş olması koşulu aranmaktadır.

221'inci maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ise yakalanan örgüt mensubu hakkında, örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesi

[636] Devrim Güngör ve Güneş Okuyucu Ergün, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 65, S. 4, 2016, s. 1962; Caner Gürühan, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 111, 2014, s. 135-137.
[637] Şen, "Etkin Pişmanlıkta TCK 221/3 ve 221/4 Mukayesesi", **Yorumluyorum 19**, s. 127-135

hâlinde indirimli ceza öngören bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Bu örgüt mensubu kavramının içinde şüphesiz örgüt üyeleri de bulunmaktadır. Bu fıkradaki etkin pişmanlık hükmünün gündeme gelmesi için ise, dördüncü fıkrada olduğu gibi örgüt mensubunun örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak etmemiş olması koşulu aranmamaktadır. Tam burada yakalandıktan sonra pişmanlık gösteren bir örgüt üyesinin durumunun hangi etkin pişmanlık hükmü kapsamında değerlendirileceği sorusu akla gelmektedir. Zira iki hüküm de yakalanan örgüt üyesinin durumunu düzenlemektedir.

Doktrindeki bir fikre göre burada, failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak edip etmediğine bakılarak bir değerlendirme yapılmalıdır.[638] Bu görüşe göre failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak etmemesi durumunu düzenleyen hüküm TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasıdır. Dolayısıyla örgüt üyesi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş ise hakkında üçüncü fıkra hükmü uygulanmalıdır. Örgüt üyesi, örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmiş ise, bu sefer hakkında dördüncü fıkranın ikinci cümlesinde yer verilen etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.[639] Bu görüşte olan yazarlara göre, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak eden örgüt üyesinin etkin pişmanlıktan yararlanması için örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesi yeterli iken, herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyen örgüt üyesinin etkin pişmanlıktan yararlanması için örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi aranacaktır.

Bu konuda doktrindeki diğer görüşe göre ise fail hakkında lehe olan hüküm uygulanmalıdır.[640] Dolayısıyla yakalanan örgüt üyesi, TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler veremiyorsa da örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgiler vermiş ise dördüncü fıkranın ikinci cümlesindeki etkin pişmanlık hükmünden faydalanmalıdır.[641] Dolayısıyla burada ayrım failin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suça iştirak edip etmediğine göre değil, verdiği bilgiye göre yapılmakta, fail hakkında lehe olan hüküm uygulanmaktadır. Ancak fail hakkında üçüncü fıkranın uygulanması için mutlaka

[638] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 367-368.
[639] Ünlü, s. 203.
[640] Bodur ve Özkul, s. 262; Tozman, s. 425.
[641] Yaşar, Gökcan ve Artuç, s. 6708.

örgütün faaliyeti kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olması gerekmektedir.

Eğer fail hem örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermiş hem de örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgiler vermiş ise burada da sanığın daha lehine olan üçüncü fıkra uygulanmalıdır. Zira üçüncü fıkra cezasızlık hâli öngörürken, dördüncü fıkranın ikinci cümlesi indirimli ceza öngörmektedir.[642]

Kanaatimizce, burada doktrindeki ikinci görüş daha isabetlidir. Zira, ilk görüşün kabulü hâlinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeyen örgüt üyesinden örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi aranacak iken, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suça iştirak eden örgüt üyesinin örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesi yeterli kabul edilecektir. Doğal olarak bu durum adaletsizlik doğuracaktır. Bir an için üçüncü fıkrada cezasızlık hâli, dördüncü fıkranın ikinci cümlesinde ise indirimli ceza öngörüldüğü ve bu sebeple bahsedilen adaletsizliğin ortadan kaldırılmış olacağı savunulsa dahi, aksi bir uygulama hem etkin pişmanlık kurumunun etkinliğini azaltacak hem de bu uygulamanın suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılığı ileri sürülebilecektir.[643]

Yukarıdakine benzer bir durum TCK'nın 221'inci maddesinin ikinci fıkrası ile dördüncü fıkranın ilk cümlesinde düzenlenen ve cezasızlık öngören etkin pişmanlık hükümleri arasında da mevcuttur. İkinci fıkradaki etkin pişmanlık hükmünün gündeme gelebilmesi için örgüt üyesinin örgütten gönüllü olarak ayrılması ve bu durumu ilgili makamlara bildirmesi gerekmektedir. Bu kişiden örgüt hakkında herhangi bir bilgi vermesi aranmamaktadır. Ayrıca örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak etmemiş olması da gerekmektedir.

Dördüncü fıkranın ilk cümlesindeki etkin pişmanlık hükmüne göre ise örgüt üyesi teslim olduktan sonra örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermelidir. Örgüt üyesinin örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak edip etmemesi

[642] Şen ve Eryıldız, s. 366.
[643] Şen ve Eryıldız, s. 367.

burada önemli değildir. Burada da örgütten ayrılarak teslim olan örgüt üyesi hakkında hangi etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiği sorusu akla gelmektedir.

Yukarıdaki ilk görüşü savunan yazarlara göre burada da örgüt üyesi, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak etmiş ise dördüncü maddenin ilk fıkrasındaki etkin pişmanlık hükmü, herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş ise ikinci fıkradaki etkin pişmanlık hükmü gündeme gelecektir.[644]

Kanaatimizce, burada da fail hakkında lehe olan hüküm uygulanmalıdır. Dolayısıyla, fail örgütten ayrılıp teslim olmuşsa, örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi verememişse de hakkında ikinci fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmü uygulanarak cezaya hükmedilmemelidir. Böylesi bir uygulama örgüt üyelerini örgütten ayrılmaya teşvik edecek, dolayısıyla suç örgütleri daha kolay çözülecektir. Nitekim bu durum da örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edilmesinin amacına hizmet eder niteliktedir. Ancak fail örgütten ayrılıp teslim olmuş ve örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi sahibi ise bu bilgileri mutlaka ilgili makamlarla paylaşmalıdır.

[644] Dursun, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, s. 366-367.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNE İLİŞKİN MÜŞTEREK HÜKÜMLER, ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMALARININ CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU VE İNFAZ HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI, ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK HÜKÜMLERİNİN BENZER KURUMLARDAN FARKI

I. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNE İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER

TCK'nın 221'inci maddesinin ilk dört fıkrasında örgüt suçları hakkında farklı etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. Maddenin beşinci ve altıncı fıkralarında ise tüm etkin pişmanlık hükümleri için geçerli olan ortak hükümler bulunmaktadır. Bunlardan biri etkin pişmanlıktan faydalanan kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi iken, diğeri etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma sayısına ilişkindir. Şimdi bu iki hüküm ele alınacaktır.

A. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişiler Hakkında Denetimli Serbestlik Tedbirine Hükmolunması (TCK m.221/5)

Örgüt suçlarında etkin pişmanlığı düzenleyen TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci fıkrasında *"Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir"* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre 221'inci maddenin hangi fıkrası kapsamında olduğuna bakılmaksızın, etkin pişmanlıktan yararlanan örgüt suçlusu hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilecektir. Hükmü incelemeye başlamadan önce, denetimli serbestlik müessesesi hakkında kısaca bilgi vermekte fayda bulunmaktadır.

Modern anlamda denetimli serbestlik müessesesinin ülkemiz kanunlarına 2005 yılından sonra girdiği ifade edilmektedir.[645] Hukuki niteliği üzerinde tartışmalar bulunmakla beraber bu

[645] V. Özer Özbek, **İnfaz Hukuku**, 12.Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2020, s. 53.

kurum, genel olarak onarıcı adalet ilkesi[646] kapsamında ele alınmaktadır.[647] Denetimli serbestlik kurumunu kısaca; suçlunun, süresi adli makamlar tarafından belirlenmek üzere, belirli bir süre zarfında kendisine yüklenen sosyal, hukuki veya tedavi gibi diğer edimleri yerine getirip getirmediğinin denetlenmesi suretiyle yeniden topluma kazandırılmasını amaçlayan ceza adaleti kurumu olarak tanımlamak mümkündür.[648]

Bu kurumun amaçları arasında suçlunun ıslah edilerek topluma yeniden kazandırılması olduğu kadar, suç işlenmesinin önlenerek toplumun korunması ve mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi de vardır.[649] Nitekim, denetimli serbestlik kurumunu düzenleyen ilgili mevzuatta mağdurların zararını gidermeye yönelik hükümler de bulunmaktadır. Denetimli serbestliğe tabi tutulan kişiye toplumda kalma fırsatı verilerek, hakkında hükmedilen denetim, gözetim veya tedavi tedbirlerini yerine getirip getirmediği bir merkez tarafından kontrol edilecek, kişilere davranışlarını düzeltme ve toplumla adapte olma isteklerini kanıtlama fırsatı verilecektir.[650] Bu suretle, toplumun suça karşı korunması için bir adım daha atılmaktadır.

Kanun koyucu, TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci fıkrasıyla etkin pişmanlıktan yararlanan örgüt suçluları bakımından da denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceğini düzenlemiştir.[651] Örgüt suçluları bakımından denetimli serbestlik tedbirinin düzenleniş sebebi olarak madde gerekçesinde[652] şu açıklamalara yer verilmiştir: *"Etkin pişmanlıktan*

---

[646] Onarıcı adalet ilkesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Abdullah Batuhan Baytaz, "Onarıcı Adalete Genel Bir Bakış", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 21, S. 1, 2013, s. 117-127: Yazar onarıcı adalet ilkesini en genel hatlarıyla; mağduru merkezine alan ve devletin zararından ziyade mağdurun zararının giderilmesi için çeşitli yol ve yöntemler öngören sistem olarak ifade etmektedir.

[647] Bu tartışmalar için bkz. Aybüke Akkaya, Türk Hukukunda Denetimli Serbestlik, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, DEÜ SBE, 2016, s. 53 vd.; Özbek, s. 54; Hakan Yavuz, Türk Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2018, s. 92-94.

[648] Tanım için bkz. Akkaya, s. 4; Doktrinde *Özbek* denetimli serbestlik kurumunu şu şekilde tanımlamaktadır: "Denetimli serbestlik, hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasıdır." Bkz. Özbek, s. 52.

[649] Özbek, s. 52; Akkaya, s. 5; Yavuz, s. 165.

[650] Özbek, s. 53.

[651] Yavuz, s. 199-200: Yazara göre, suç örgütünün yapısı ve eylemleri hakkında bilgi vererek etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin bu süreçte denetimden daha çok desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır. Yazara göre bu ihtiyacın tek başına denetimli serbestlik kurumuyla karşılanması imkânsızdır. Suç örgütlerinden faydalı bilgiler vermek suretiyle ayrılan kişilerin güvenliklerini sağlamak için destekleyici tedbirler alınmalı, gerekirse bunun sağlanması için farklı kurumsal yapıların oluşturulması düşünülmelidir.

[652] TCK 221/5 Madde Gerekçesi: "Etkin pişmanlıktan yararlanarak serbest bırakılan kişiler açısından güvenlik ve topluma uyum sorunu yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle, etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmelidir. Bu bir yıllık süre, kişinin serbest bırakıldığı andan itibaren

yararlanarak serbest bırakılan kişiler açısından güvenlik ve topluma uyum sorunu yaşandığı bilinmektedir. Bu nedenle, etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmelidir" Etkin pişmanlıktan yararlanan örgüt suçluları bakımından neden denetimli serbestlik tedbirinin öngörüldüğüne ilişkin soruya verilecek cevap bakımından madde gerekçesindeki açıklamalar yol gösterici olmakla beraber eksiktir.

Bu kişiler bakımından denetimli serbestlik tedbiri öngörülmesinin birden fazla sebebi vardır. Bunlardan ilki madde gerekçesinde de ifade edildiği gibi, bu kişilerin örgütten ayrıldıktan sonra güvenlik ve topluma uyum sorunu yaşamalarının istenmemesidir.[653] Gerçekten de aleyhinde itiraflarda bulunarak örgütten ayrılan kişilerin, diğer örgüt mensupları tarafından kendileri ve yakınlarının can ve mal güvenliğine karşı ağır tehditlerle karşılaşılması muhtemeldir. Bu sebeple bu kişilerin tehditler sonucu zarar görmemeleri ve topluma yeniden adapte olmaları için korunmaları zaruridir. Etkin pişmanlıktan faydalanarak örgütten ayrılan kişilerin iyi korunamaması, örgütten ayrılmayı düşünen kişilerin fikirlerinden vazgeçmeleri sonucunu doğurabilecek ve bu durum da örgüt suçlarıyla mücadeleye zarar verecektir.[654]

Bu tedbirin etkin pişmanlıktan faydalanarak örgütten ayrılan kişiler bakımından öngörülmesinin bir diğer sebebi, bu kişilerin sonradan vazgeçerek tekrar örgütle bağlantı kurmalarını engellemek suretiyle örgüt suçlarıyla mücadeleye etkinlik kazandırmaktır.[655]

Bu kişiler bakımından denetimli serbestlik tedbiri öngörülmesinin bir diğer sebebi ise, özellikle etkin pişmanlık sonrası ceza almayan kişinin örgüt mensubu suçlu kategorisine girmediği için hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaması eksiğini gidermektir.[656] Zira, TCK'nın 6'ncı maddesi kapsamında örgüt mensubu olan kişiler bakımından denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi zorunludur. Etkin pişmanlıktan faydalanarak ceza almayan kişi bu kategoriye girmeyeceğinden, hakkında denetimli serbestlik tedbirine

---

işlemeye başlar. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması açısından, etkin pişmanlık nedeniyle kişi hakkında cezaya hükmolunmaması ile indirilmiş cezaya hükmolunması arasında bir fark gözetilmemiştir. Uygulanmasına başlanan denetimli serbestlik tedbirinin süresi hâkim kararıyla uzatılabilecektir. Ancak süre üç yıldan fazla olamaz."

[653] Gültaş, s. 158; Ersan, s. 404.

[654] Parlar ve Hatipoğlu, s. 3532; Öndin, s. 171.

[655] Sarıtaş, s. 452; Şen ve Eryıldız, s. 383: Yazarlara göre etkin pişmanlıktan faydalanan ve hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişinin tekrar örgütle bağlantı kurması ihtimalinde, etkin pişmanlık kararı ve erken tahkiye geri alınabilecektir.

[656] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 113; Tozman, s. 430.

hükmedilmeyecektir. Kanun koyucu TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci fıkrasındaki düzenlemeyle bu eksikliği gidermek istemiştir.

Etkin pişmanlıktan yararlanan örgüt suçlusu hakkında bir yıllık süre ile denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi zorunludur.[657] Yargıtay da bir kararında bu durumu şu şekilde vurgulamaktadır[658]: *"…hakkında etkin pişmanlık nedeniyle TCK'nın 221/4. maddesinin uygulanmasına karar verilen sanık hakkında aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi…"*

Bir yıllık denetimli serbestlik tedbirine hükmetmek zorunlu olmakla beraber, bu sürenin üç yıla kadar uzatılıp uzatılamayacağına karar vermek mahkemenin takdirindedir.[659] Ayrıca, tek seferde üç yıllık denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi de mümkün değildir.

Bu tedbire hükmedecek olan makam mahkemedir.[660] Cumhuriyet savcısı denetimli serbestlik tedbirine hükmedemez. Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi bakımından failin hangi etkin pişmanlık hükmünden yararlandığının bir önemi bulunmamaktadır.[661] Fail, indirimli ceza öngören TCK 221/4-c.2 hükmünden yararlansa dahi hakkında bu tedbire hükmedilmesi zorunludur. Etkin pişmanlıktan yararlanma kararı verilmeyen kişi hakkında bu tedbire hükmetmek mümkün değildir. Yargıtay da bu durumu bir kararında[662] *"Sanık hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmadığı halde; "TCK'nın 221/5 maddesi gereğince hapis cezasının infazı tamamlandıktan sonra 1 yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına," şeklinde karar verilmesi…hukuka aykırıdır"* demek suretiyle vurgulamıştır.

---

[657] Şen ve Eryıldız, s. 377: Yazarlara göre etkin pişmanlıktan faydalanan örgüt suçluları hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi, TCK 221/5'in yasal bir sonucudur. Bu sebeple denetimli serbestlik tedbirine hükmedildiği kararda gösterilmese dahi uygulanır ve "kazanılmış hak" teşkil etmez.

[658] Yarg.16.CD., T. 21.05.2015, E. 2015/3513, K. 2015/1456, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 20.02.2021).

[659] Sarıtaş, s. 454.

[660] Yıldız, s. 151.

[661] Sarıtaş, s. 453; Doktrinde bu konu tartışmalıdır. Madde gerekçesinden yola çıkan yazarlara göre, denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi bakımından failin hangi etkin pişmanlık hükmünden yararlandığının bir önemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Yargıtay'a göre TCK 221/4-c. 2 hükmünden yararlanıp hakkında indirimli ceza öngörülen kişiler bakımından zaten YCK 58/9 hükmü uyarınca denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceğinden, ayrıca bu hüküm uyarınca hakkında denetimli serbestlik kararı verilmesi gerekmemektedir. Baba, s. 134. Bu konuda ayrıca bkz. Yıldız, s. 152-153: Yazara göre Yargıtay uygulamasında birlik yoktur. Önceleri indirimli ceza alan kişiler bakımından TCK 221/5 hükmünün tatbik edilmeyeceği hususunda genel bir kanı hâkim iken, sonradan bazı üyeler görüş değiştirmişlerdir.

[662] Yarg. 16.CD., 22.01.2020, E. 2019/11327, K. 2020/449, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 13.01.2021); Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg.16.CD., T. 16.01.2020, E. 2019/11036, K. 2020/576, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 10.01.2021).

Burada TCK 221/5 hükmü ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun (CGTİK) 105'inci maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik düzenlemeleri arasındaki ilişkiye de değinmek gerekecektir. İnfaz Kanunu'nun 105'inci maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik kurumu, belirli bazı şartları taşıyan hükümlülerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak ve suç işleme risklerini azaltmak amacıyla, haklarında bazı tedbirler uygulanmak suretiyle koşullu salıverilmelerinden kısa bir süre önce ceza infaz kurumlarından tahliyelerini sağlama amacıyla getirilmiş bir müessesedir.[663]

TCK 221/5 hükmü CGTİK'in 105'inci maddesindeki denetimli serbestlik kurumundan farklıdır ve uygulanmasına cezanın infazı tamamen gerçekleştikten sonra başlanır.[664] Bu sebeple TCK 221/4-c.2 hükmü uyarınca etkin pişmanlıktan faydalanan ve tahliye olan kişi hakkında, daha özel bir düzenleme olduğu için TCK 221/5 uygulanır.[665]

TCK 221/5 uyarınca hükmedilen denetimli serbestlik kararlarının nasıl infaz edileceği Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (DSHY) 74'üncü maddesinde düzenlenmiştir.[666] İlgili düzenleme, bu tedbirin gereklerinin yerine getirilip getirilmemesi noktasında kişiyi bağlayıcı bir hükme yer vermemesi sebebiyle eksiklik arz etmektedir.[667] Zira, maddeye göre denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesi için kişinin denetimli serbestlik

[663] Kemal Macit, **İnfaz Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi: Ankara, 2017, s. 553.
[664] Şen ve Eryıldız, s. 847.
[665] Sarıtaş, s. 455-456.
[666] Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında verilen denetimli serbestlik tedbirinin infazı
m.74: " (1) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında verilen denetimli serbestlik tedbiri; örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan, gönüllü olarak örgütten ayrılan veya teslim olan ya da yakalanan, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlayan kurucu, yönetici ve örgüt üyeleri hakkında mahkemelerce etkin pişmanlık hükümleri kapsamında verilen ve etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlülerin toplum içinde denetim, takip ve iyileştirmesini öngören tedbirlerdir.
(2) Hükümlünün müracaatından sonra risk ve ihtiyaçları belirlenir. Değerlendirme neticesinde hükümlü ile iş birliği içerisinde hükümlünün ihtiyaçlarına uygun bir denetim planı hazırlanır. Denetim planı içeriğinde ihtiyaç duyulması halinde müdahale programları uygulanmasına ve periyodik görüşmeler yapılmasına yer verilir.
(3) Denetim planında yapılacak rehberlik çalışmaları açıkça belirtilir, hükümlünün ilgisi ve ihtiyaçları belirlenerek, hükümlü, uygun etkinliklere ve meslek edindirmeye yönelik kurs ya da programlara yönlendirilir. Bu çalışmalar kapsamında müdürlükçe, ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetler belirlenerek ve gönüllü kişilerle iş birliği yapılarak toplumda var olan tüm kaynaklardan faydalanılır ve bu hükümlülere topluma uyum konusunda destek verilir.
(4) Hükümlü belirtilen süre içerisinde müdürlüğe müracaat etmez veya denetim planında belirlenen programlara katılmaz ya da rehberlik çalışmalarını kabul etmezse, ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ya da gönüllü kişilerle iş birliği içerisinde etkin pişmanlıktan yararlanan hükümlünün toplum içinde denetim ve takibine devam edilir.
(5) Denetimli serbestlik tedbiri hükümlüye bildirildiği tarihte başlar, kararda belirtilen sürenin bitmesiyle sona erer. Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin süre sona erdiğinde dosya kapatılarak mahkemesine gönderilir."
[667] Yavuz, s. 200.

müdürlüğüne başvurması ve kendisi için hazırlanan denetim planına uyması gerekmektedir. Maddenin dördüncü fıkrasında kişinin denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmaması veya denetim planına uymaması hâlinde ilgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kişiler aracılığıyla denetimine devam edileceği öngörülmüş ancak bunun nasıl yapılacağına ilişkin açıklamalara yer verilmemiştir. Ayrıca denetimli serbestlik tedbirlerinin gereklerini yerine getirmeyen kişi hakkında, etkin pişmanlık kararının ve tahliyenin kaldırılmasına ilişkin hükümlere de kanunlarda yer verilmemiştir. Tüm bu sebeplerle, örgüt suçları için getirilen etkin pişmanlık kurumundan beklenen verimin alınması ve denetimli serbestlik tedbirinin etkili bir şekilde yerine getirilmesi için bahsedilen eksik hususlarda hukuki düzenleme yapılması elzemdir.[668]

B. Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Yalnızca Bir Kez Uygulanması Kuralı (TCK m.221/6)

Örgüt suçları için etkin pişmanlık halleri öngören TCK'nın 221'inci maddesinin altıncı ve son fıkrasında *"Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz"* hükmüne yer verilmektedir. Bu fıkra maddenin ilk hâlinde mevcut değil iken, 6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı *Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*'un 8'inci maddesi ile TCK'ya eklenmiştir.[669] Bununla birlikte Kanun, örgüt suçları için etkin pişmanlık düzenlemeleri öngören 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu ve diğer eski kanunlarda olduğu gibi, TCK'nın 221'inci maddesi bakımından da etkin pişmanlıktan faydalanma noktasında bir sayı sınırı getirmiş bulunmaktadır.

Böyle bir düzenlemenin getiriliş sebebini etkin pişmanlık kurumunun mahiyetinde aramak gerekir. Zira etkin pişmanlık kurumu, işlediği fiilden dolayı pişmanlık duyan ve legaliteye dönme yönündeki iradesini ortaya koyan birtakım davranışlarda bulunan kişiye ceza verilmemesi veya daha az ceza verilmesi suretiyle, suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırma ya da suçun aydınlatılması noktasında adli makamlarla iş birliği yapılmasını sağlamak

[668] 2020 yılı ocak ayı istatistiklerine göre, TCK 221/5 hükmü uyarınca Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'ne infaz için gelen denetimli serbestlik kararı sayısı, 10'u çocuklar hakkında olmak üzere toplam 1666'dır. Aktaran: Özbek, s. 57.

[669] 6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, (R.G.: 19.12.2006/26381), https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/cesitli-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-iliskin-kanun-5560-1.

maksadıyla getirilmiştir. Bu sebeplerle, etkin pişmanlıktan faydalanan örgüt suçlusu hakkında ikinci kez bu hükümlerin tatbik edilmesi, müesseseden beklenen faydayı sağlamayacaktır.[670] Aksine, aynı fiili ikinci kez işlemesi sebebiyle tehlikelilik hâli daha da artan failin cezalandırılmasında toplumun güvenliği bakımından fayda bulunmaktadır.[671] Böylelikle bir kez etkin pişmanlıktan faydalandıktan sonra tekrar bir örgüt kuran ya da yöneten, örgüte üye olan, örgüt adına suç işleyen veya örgüte yardım eden kimselerin ikinci kez etkin pişmanlıktan faydalanmaları mümkün olmayacaktır.[672]

Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında örgüt suçları bakımından etkin pişmanlıktan yalnızca bir kez yararlanılabileceğini şu açıklamalarla ifade etmektedir: *"5271 sayılı CMK'nın 223/7 maddesinde "Aynı fiil nedeniyle aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir." hükmü gereğince sanık hakkında sonradan kurulup kesinleşen Kırıkhan Ağır Ceza Mahkemesinin 20.04.2016 tarih ve 2015/64 esas, 2016/124 karar sayılı dosyasında davanın reddine karar verilmesi gerekirken sanık hakkında aynı fiilden dolayı ikinci kez etkin pişmanlık hükmü uygulanmak suretiyle ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesinde hukuka uygunluk görülmemiş ve anılan kararın Kanun Yararına Bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*"

Burada önemle ifade etmemiz gerekir ki önceden uygulanan etkin pişmanlık hükmü ile sonradan gündeme gelen etkin pişmanlık hükmünün farklı olması, TCK 221/6'da yer verilen bu kuralın uygulanması bakımından önem arz etmemektedir.[673] Örneğin, teslim olması sonucu TCK 221/2'de düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden yararlanan failin daha sonradan tekrar örgüte katılması ve bu sefer yakalandıktan sonra bilgi vermesi ihtimalinde de etkin pişmanlıktan yararlanması mümkün olmayacaktır.

Etkin pişmanlıktan yararlanan failin daha sonradan farklı bir suç örgütü bünyesine katılması ya da bu örgüt adına suç işlemesi veya örgüte yardım etmesi hâlinde nasıl hareket edileceği tartışılması gereken bir meseledir. TCK 221/6'nın lafzına sıkı sıkıya bağlı kalınması hâlinde, failin daha sonradan katılığı örgütün farklı olması ihtimalinde de etkin pişmanlıktan faydalanamayacağı söylenebilir. Buna karşılık, TCK 221/6 hükmünün failin belirli bir örgütten koparılması amacına hizmet ettiği, failin etkin pişmanlıktan faydalandıktan sonra öncekinden

[670] Şen ve Eryıldız, s. 384.
[671] Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 114.
[672] Donay, s. 322; Öndin, s. 171-172.
[673] Sarıtaş, s. 451.

farklı bir örgüte katılması hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinin burada önceki durumdan bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilebilir. Böyle bir yorum hâlinde fail katıldığı ikinci örgüt bakımından da etkin pişmanlıktan faydalanabilecektir. Kanaatimizce, olması gereken durum ikinci yorumla ortaya koyulan açıklamalar iken, Kanun'un açık lafzı karşısında böyle bir uygulamaya gidilmesi mümkün değildir. Bahsedilen durumlarda faile bir kez daha etkin pişmanlık hakkı tanınmak isteniyorsa bu yönde bir kanun değişikliği yapılması gerekmektedir.

II. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMALARININ CEZA MUHAKEMESİ VE İNFAZ HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI

Örgüt suçlarında etkin pişmanlık uygulaması yapılırken genel ceza muhakemesi hukuku kuralları uygulanmaya devam eder. Etkin pişmanlık yargılaması bakımından kanunda izlenmesi gereken usul ve esaslara ilişkin farklı hükümlere yer verilmemiştir. Etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan örgüt mensubunun şüpheli veya sanık sıfatı devam ederek aynı muhakeme sürecinde TCK 221'in şartlarının oluşup oluşmadığı değerlendirmesi yapılır.

Etkin pişmanlık suç işlendikten sonra gündeme geleceğinden, muhakeme sırasında böyle bir talepte bulunan kişinin tutuklu yargılanmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Doktrinde de bazı yazarların ifade ettiği gibi, etkin pişmanlıkta bulunan ve tutuksuz yargılanan bazı kişiler adli makamları yanıltıcı bilgiler verebilmektedir. Daha sonra ise yanıltıcı bilgiler verildiğinin anlaşılması durumunda bu kişilere ulaşmak mümkün olmayabilmektedir. Bu sebeple bu kişiler bakımından tutuklu yargılama tedbirine başvurulmadığı zamanlarda adli kontrol tedbiri çok sıkı bir şekilde uygulanmalıdır.[674] Kanaatimizce de bu görüş isabetli olmakla beraber, etkin pişmanlıktan yararlanan şüpheli veya sanıklar hakkında CMK'da belirtilenlerden farklı olarak bazı özel adli kontrol tedbirlerinin de kanunda düzenlenip bu kişiler hakkında uygulanabileceğini düşünmekteyiz. Bu adli kontrol tedbirleri, etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan örgüt mensubunun konumuna ve kişiliğine uygun tedbirler olmalıdır.

[674] Şen ve Eryıldız, s. 382-383.

Bu kısımda örgüt suçlarında etkin pişmanlık müessesesinin muhakemesi ve infaz sürecinde ortaya çıkacak bazı sonuçlar üzerinde durulacaktır.

A. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlığın Varlığı Hâlinde Savcının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verme Yetkisinin Bulunup Bulunmadığı Meselesi

Kural olarak yapılan soruşturma sonucunda Cumhuriyet savcısı; suçun işlendiği yönünde yeterli şüpheye ulaşmışsa kamu davasının açılması için bir iddianame düzenleyecek, suçun işlendiği yönünde yeterli şüpheye ulaşamamış ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar (takipsizlik kararı) verecektir.[675] Kural bu olmakla beraber, CMK'nın 171'inci maddesi bazı hallerde suçun işlendiği yönünde yeterli şüpheye ulaşılması hâlinde dahi savcıya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme konusunda takdir yetkisi vermektedir.[676] Bu hallerden biri de somut olayda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması koşullarının bulunmasıdır.[677] Bu hükmün örgüt suçlarında öngörülen etkin pişmanlık düzenlemelerinin varlığı hâlinde uygulama kabiliyetinin olup olmadığı tartışmalıdır.

Doktrinde bir görüş, TCK'nın 221'inci maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin şartlarının oluşması hâlinde CMK 171/1'deki hükmün uygulanabileceğini, savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisini kullanabileceğini ifade etmektedir.[678] Buna göre, örgüt suçlarında etkin pişmanlığın gündeme gelmesi hâlinde ya savcı kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisini kullanacak ya da kamu davasının açılması için iddianame düzenleyecek ve yapılan yargılama sonucunda mahkeme etkin pişmanlığın varlığını kabul etmişse CMK'nın 223'üncü maddesi hükmü gereğince "ceza verilmesine yer olmadığı" kararı verecektir.[679] Ancak bu görüşte olan yazarlara göre indirimli ceza hâli öngören TCK 221/4-c.2 hükmünün varlığı hâlinde savcının kovuşturmaya yer

[675] Şahin ve Öztürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, s. 114.
[676] CMK m. 171: " (1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir."
[677] Toroslu ve Feyzioğlu, s. 317-318.
[678] Arslantürk, s. 102; Kavlak, s. 456; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 100.
[679] Yıldız, s. 133: Yazara göre TCK'nın 221'inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen etkin pişmanlık hükmünün gerekçesindeki *"Verilen bilginin, örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli olup olmadığını tekdir yetkisi mahkemeye aittir"* şeklindeki açıklamaya rağmen, burada takdir yetkisinin Cumhuriyet savcısına ait olduğu anlaşılmalıdır.

olmadığına dair karar verme yetkisi bulunmamaktadır.[680] Bu görüşün kabulü hâlinde, savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi hâlinde bu kararına karşı itiraz yoluna başvurulamayacağı anlaşılmalıdır. Zira CMK'nın 173'üncü maddesinin beşinci fıkrasında, savcının takdir yetkisini kullanarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi hâlinde, bu karara itirazın mümkün olmadığı düzenlenmektedir.[681]

Yargıtay da bu görüşe katılmaktadır. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin verdiği ve örgüt suçları bakımından önem arz eden bir kararda[682], konu hakkında CMK'nın ilgili hükümleri zikredilerek TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin gündeme gelmesi hâlinde savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisinin bulunduğu şu ifadelerle açıklanmıştır: *"Cumhuriyet Savcısı, suçun işlendiği konusunda yeterli şüpheye ulaşsa dahi, cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlığın varlığı sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilir. (CMK.171/1) Bu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulamaz. (CMK. 173/5. md.)"* Yargıtay ayrıca, bu karara karşı itirazın da mümkün olmadığına hükmetmektedir.[683]

Doktrinde diğer bir görüş TCK'nın 221'inci maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin varlığı hâlinde, CMK'nın ilgili hükümlerine rağmen savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisinin bulunmadığını ifade etmektedir.[684] Bu görüşte olan yazarlardan *Bodur ve Özkul*'a göre savcının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verme yetkisi yoktur çünkü TCK 221/5'e göre fail hakkında verilecek denetimli serbestlik tedbirine ancak

[680] Kavlak, s. 461; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 112.

[681] Yıldız, s. 148: Yazar her ne kadar CMK 171/1 hükmü gereğince örgüt suçlarında etkin pişmanlığın varlığı hâlinde savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisinin bulunduğunu kabul etse de bu karara karşı itirazın mümkün olmayışını bir eksiklik olarak görmektedir. Nitekim Cumhuriyet savcısının etkin pişmanlığın unsurlarının oluşup oluşmadığını tespit ederken her zaman hata yapma ihtimali vardır.

[682] Yarg. 16.CD., T. 24.04.2017, E. 2015/3, K. 2017/3, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.08.2020).

[683] Yarg.16.CD., T. 29.11.2017, E. 2016/7553, K. 2017/5508, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 20.05.2021): "Suçtan zarar gören tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar karşı itiraz edilebilmesinin tek istisnası, CMK'nın 173/5 maddesinde düzenlenen Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hallerdir. Bu hallerde, suçtan zarar gören tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz edilmesi mümkün değildir. Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı haller; cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık, şahsi cezasızlık sebebinin varlığı ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi halidir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararlarına yönelik itiraz yoluna başvurma imkânı bulunurken, cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde suçtan zarar görene itiraz imkânı tanınmamıştır"

[684] Ersan Şen, "**TCK 221 Yeter mi?**", Yorumluyorum III, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 103-105: Yazara göre etkin pişmanlıktan faydalanan fail mutlaka mahkeme huzuruna çıkmalıdır. Zira ceza vermeme ya da indirimli ceza verme yetkisinin yegâne sahibi mahkemedir.

mahkeme hükmedebilir. Ayrıca, sanığa ceza vermeme ya da indirimli ceza verme noktasında karar mercii de yine mahkemedir.[685]

Bu görüşte olan yazarlardan *Şen ve Eryıldız*'a göre de TCK 221'in varlığı hâlinde üç sebepten ötürü savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisi bulunmamaktadır.[686] Bu sebeplerden ilki TCK 221'in bazı fıkralarında aranan, verilen bilgilerin "elverişli" olması unsuru bakımından elverişlilik değerlendirmesini mahkemenin yapmakla görevli olmasıdır. Diğer sebep, etkin pişmanlıktan yararlanan fail hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmetmenin de mahkemenin görevinde olmasıdır. Üçüncü ve son sebep ise etkin pişmanlık hükümlerinin unsurlarının oluşup oluşmadığı, fail hakkında hangi fıkranın uygulanacağı ve faile ceza verilip verilmeyeceği gibi hususların mahkemenin takdir ve yetkisinde olmasıdır.

Kanaatimizce, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin gündeme gelmesi durumunda Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme bulunmamaktadır. Zira, doktrinde de ifade edildiği gibi TCK'nın 221'inci maddesindeki tüm etkin pişmanlık hükümlerinin unsurlarının oluşup oluşmadığına karar verme görev ve yetkisi mahkemeye aittir. Ayrıca, fail hakkında ceza vermeme ya da indirimli ceza verme yetkisi de savcının değil mahkemenin görevidir. Etkin pişmanlıktan faydalanan fail hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmetme yetkisi de mahkemenindir.

TCK'nın 221'inci maddesinin altıncı ve son fıkrasında düzenlenen failin etkin pişmanlık hükümlerinden yalnızca bir kez yararlanabileceğine ilişkin hükmün sağlıklı bir şekilde uygulanması için de savcının kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermesinin mümkün olmadığını kabul etmek gerekir. Zira 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'na göre kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar adli sicile kaydedilmez. Ancak ceza verilmesine yer olmadığı kararları adli sicile kaydedilmesi bakımından önem arz etmektedir.[687] Bu bakımından failin daha önceden etkin pişmanlıktan yararlanıp yararlanmadığı adli sicile bakılarak anlaşılacağından, fail hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi durumunda önceden etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanmadığı tespit edilemeyecek ve TCK 221/6 hükmü sağlıklı bir şekilde işletilemeyecektir. Bu sebeple de etkin pişmanlıktan yararlanma durumunun varlığı

[685] Bodur ve Özkul, s. 257.
[686] Şen ve Eryıldız, s. 375-377; Aynı doğrultuda başka bir görüş için bkz. Öndin, s. 172-173.
[687] Yıldız, s. 140.

hâlinde fail hakkında dava açılmalı ve bu dava sonucunda ceza verilmesine yer olmadığına, indirimli cezaya ya da denetimli serbestlik tedbirine mahkeme tarafından karar verilmelidir. Açıklanan sebeplerle Yargıtay içtihatlarının da isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

B. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümlerinden Faydalanmanın Kanun Yolu Aşamasında Mümkün Olup Olmadığı Meselesi

Örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak yalnızca ilk derece yargılama aşamasıyla sınırlı değildir. Bu suçlarda etkin pişmanlıktan faydalanmak hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür. Dolayısıyla, örgüt suçlularının istinaf ve temyiz aşamalarında da etkin pişmanlıktan faydalanmaları mümkündür.[688]

Yargıtay uygulaması da bu yöndedir. Nitekim Yargıtay 16. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında[689] bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: *"TCK'nın 221.maddesinin düzenleniş biçimi ve Dairemizin yerleşik uygulamaları nazara alındığında, koşullarının bulunması hâlinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının hüküm kesinleşinceye kadar talep edilebileceği ve uygulanabileceği cihetle…"* Yargıtay, ayrıca sanığın pişmanlığını ilk derece ve istinaf yargılamasında ortaya koymayıp, ilk kez hukuki denetim yapmakla yetkili temyiz aşamasında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunması hâlinde dahi sanığın etkin pişmanlıktan faydalanabileceğine hükmetmiştir.[690] Sanık ilk kez temyiz aşamasında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunmuş ise duruşmada hazır edilerek konumuna uygun olarak verdiği

[688] Şen ve Eryıldız, s. 470: Yazarlara göre ilk kez istinaf aşamasında etkin pişmanlıktan yararlanmak mümkünken, temyiz aşamasında etkin pişmanlık talebinde bulunmak mümkün değildir. Zira Yargıtay maddi vakıa incelemesi yapmayan yalnızca hukuki denetim yapmakla yetkili bir organdır. Örgüt suçları bakımından kanun yolu aşamasında dahi etkin pişmanlıktan yararlanmanın mümkün olduğunu ifade eden başka bir görüş için bkz. Öndin, s. 169-170.

[689] Yarg. 16.CD., T. 01.10.2018, E. 2018/2198, K. 2019/2967, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 24.05.2021).

[690] "Sanık ...'ın temyiz aşamasında gönderdiği dilekçesinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini belirtmiş olması karşısında dilekçenin sanığa okunup TCK'nın 221. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık kurumunun mahiyeti şartları ve sonuçları usulüne uygun anlatılmak suretiyle beyanının alınmasında zorunluluk bulunması", Yarg.16.CD., T. 14.10.2019, E. 2019/4205, K. 2019/6078, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 19.05.2021)**,** Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 16.CD., T. 11.07.2018, E. 2018/974, K. 2018/2384, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 13.03.2021): "Sanığın temyiz aşamasında etkin pişmanlıktan faydalanmak istediğine dair 03.07.2018 tarihinde dilekçe verdiği görüldüğünden, sanığın talebinin mahkemesince değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması"

beyanları dinlenmeli ve TCK'nın 221'inci maddesi hükümlerinden birinin kapsamına girip girmediği tespit edilmelidir.[691]

Kanun yolu aşamasında etkin pişmanlıktan faydalanmanın mümkün olmasının sonucu olarak, kişinin TCK'nın 221'inci maddesi hükmünden yararlanabilmesi için hakkında örgüt kurmak veya yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek veya örgüte yardım etmek suçlarından dolayı verilen hükümlerin kesinleşmesine gerek yoktur.[692]

Etkin pişmanlıktan yararlanmanın kanun yolu aşamasında da mümkün olduğu göz önünde bulundurulduğunda yargılamanın hangi aşamasında olunursa olunsun etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan failin bu talebi değerlendirmeye alınarak bir karar verilmelidir.[693] Uygulamada etkin pişmanlık taleplerinin değerlendirmeye alınmadan tartışmasız bırakıldığına sıklıkla rastlanılmaktadır.[694] Ayrıca failin etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunması hâlinde TCK 221'in koşulları hakkında kendisi bilgilendirilmeli, ardından teferruatlı olarak ifadesine başvurulmalıdır. Uygulamada bu bilgilendirilmenin de çoğu kez yapılmadığı görülmektedir.[695]

---

[691] "Sanık müdafiinin temyiz aşamasında 04.05.2020 tarihli dilekçesinde sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanarak, devletine yardımcı olmak istediğini bildirmesi karşısında, duruşmada hazır edilerek etraflıca beyanları alınıp, verdiği bilgilerin örgüt içerisindeki kaldığı süre, örgütsel faaliyet ve konumuna uygun faydalı bilgiler olup olmadığı, eldeki bilgilerle örtüşüp örtüşmediği ilgili birimlerden sorulup değerlendirilerek sonucuna göre hakkında 5237 sayılı TCK'nın 221/4-2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmasında zorunluluk bulunması" Yarg. 16.CD., T. 09.06.2020, E. 2020/702, K. 2020/2498, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.01.2021)

[692] Şen ve Eryıldız, s. 380-381: Yazarlar göre bu durum ayrıca usul ekonomisi ilkesinin de bir gereğidir.

[693] "Somut olayda; sanık ...'nin aşamalarda alınan savunması ve tüm dosya kapsamı nazara alındığında, sanığın silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu kabul, olay niteliğine ve kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş, incelenen dosyaya göre üyelik suçundan verilen hükümde bir isabetsizlik yok ise de; sanığın verdiği bilgilerin, örgütte kaldığı süre, örgütsel konum ve faaliyetlerine uygun olup olmadığı eldeki bilgilerle örtüşüp örtüşmediği, sanığın kollukta alınan beyanlarında kod isimlerini bildirdiği kişilerin teşhis ettirilerek verdiği bilgilerin ilgili birimlerden sorulup, araştırılarak sonucuna göre hakkında 5237 sayılı TCK'nın 221/4-2. cümlesinde yazılı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışmasız bırakılması", Yarg. 16.CD., 30.04.2020, E. 2020/438, K. 2020/2059, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.01.2021).

[694] Bu yönde kararlar için bkz. Yarg.16.CD., 11.03.2020, E. 2019/8679, K. 2020/1893, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.01.2021), Yarg. 16.CD., 11.03.2020, E. 2019/8416, K. 2020/1963, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 13.04.2021).

[695] "Dosya kapsamı nazara alındığında ilk önce İstinaf daha sonra Temyiz aşamalarında sanığın vermiş olduğu dilekçelerinde etkin pişmanlıktan faydalanmak istediğini ve ayrıntılı beyanda bulunacağını ifade etmesi karşısında, **TCK'nın 221. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlıktan faydalanma şartları açıkça anlatılmak suretiyle**, beyanının teferruatlı olarak alınması", Yarg.16.CD., T. 28.03.2019, E. 2018/3121, K. 2019/2165, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 30.12.2020).

C. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Kapsamında İfade Veren Kişinin Hukuki Statüsü ve Tanık Olarak Dinlenmesi Hâlinde Yeminden Çekinme Hakkının Bulunup Bulunmadığı Meselesi

Örgüt suçlarında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan ve diğer örgüt mensupları hakkında bilgi veren örgüt suçlusunun, diğer sanıklarının yargılaması yönünden tanık olarak dinlenip dinlenemeyeceği, tanık olarak dinlenebilecek ise yeminden çekinme hakkının bulunup bulunmadığı meselesi izaha muhtaçtır.

Hukukumuzda suça iştirak eden şüpheli veya sanığın "tanık" kavramı içerinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalı bir konudur.[696] Bir görüşe göre suça iştirak eden şüpheli veya sanıkların tanık kavramı içerisinde değerlendirilmesine herhangi bir engel yoktur.[697] Bu görüşte olan yazarlar görüşlerini genel olarak, CMK'nın 50' nci maddesinde[698] *"Yemin verilmeyen tanıklar"* madde başlığı ile düzenlenen hükme dayandırmaktadırlar. Bu maddenin 1'inci fıkrasının c bendinde *" Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar"* ın yeminsiz dinleneceği düzenlenmiştir. Yani CMK, dolaylı da olsa suça iştirak eden şüpheli veya sanıkların tanık olarak dinlenebileceğini düzenlemiş ve bu kişilere yemin verdirilmeyeceğini hüküm altına almıştır. Yargıtay da aynı görüştedir.[699]

---

[696] Olgun Değirmenci, "Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Sanığın Korunması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 83, 2009, s. 95.

[697] Toroslu ve Feyzioğlu, s. 207; Hafızoğulları, s. 7: Yazara göre tanık kavramı içerisine suça iştirak eden tanıklar, uzman tanıklar, mağdur tanıklar ve suça iştirak etmeyen tanıklar girmektedir. Birçok hukuk sisteminde suça iştirak eden şüpheli veya sanıkların hatta hükümlülerin tanıklık yapmaları durumunda bu kişiler hakkında ceza bağışıklığı sağlayan ya da cezada indirime gidilmesini gerektiren hükümlere yer verilmektedir.

[698] CMK m. 50: " (1) Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:
a) Dinlenme sırasında on beş yaşını doldurmamış olanlar.
b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.
c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar."

[699] "Kural olarak ceza muhakemesinde taraf sıfatı bulunanların tanık olarak dinlenmemesi gerekir. Bu nedenle davanın tarafı olan sanık ve şüphelinin tanık olarak dinlenmesini Ceza Muhakemesi Kanunu düzenlememiş ancak şeriklerin tanıklığına imkân sağlamıştır. Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, görülmekte olan davada yargılanan sanığın, suç ortağı hakkında tanık olarak dinlenilmesi mümkündür. CMK'nın 50. maddesinde soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar tanık olarak dinlenebilirler, ancak bu tanıkların yeminsiz olarak dinlenmeleri gerekmektedir. Suç ortağının vereceği ifade, kendisinin de suçlanması sonucunu doğuracaksa, tanıklıktan çekinme olanağına sahiptir. (CMK m.48**)**" Yarg. 16.CD., T. 21.04.2016, E. 2015/4672, K.2016/2330.

Konumuz bakımından Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlarında, etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan örgüt mensubunun diğer sanıklar bakımından görülen davalarda tanık olarak dinlenmesinde herhangi bir engel bulunmadığı vurgulanmaktadır. Ayrıca Yargıtay'a göre, etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan ve bilgi veren kişinin, diğer örgüt mensuplarının örgüt kurma veya yönetme, örgüte üye olma, örgüt adına suç işleme ve örgüte yardım etme gibi suçlarına da iştiraki mümkün olmadığından, bu kişilerin eylemlerine ilişkin yapmış olduğu tanıklık bakımından tanıklıktan ve yeminden çekinme hakkı bulunmamaktadır.

Yargıtay bu durumu bir kararında[700] aynen şu şekilde vurgulamaktadır: *"Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olduğu iddiasıyla farklı yürütülen bir muhakemenin şüpheli ya da sanık sıfatıyla süjesi olan failin, aynı örgüte üye olduğu iddiasıyla yargılanan diğer kişilerin varsa örgüt içerisindeki konumlarının ve örgütsel faaliyetlerinin tanığı konumunda olup bu kişiler hakkında görülmekte olan davalarda tanık sıfatıyla dinlenmesinde bir sakınca bulunmadığı gibi diğer sanığa atılı örgüt üyeliği suçuna müşterek fail sıfatıyla iştiraki de mümkün olmadığından, bu kişilerin eylemlerine ilişkin tanıklık yaptığı noktada tanıklıktan ve yeminden çekinme hakkı da söz konusu olmayacaktır."* Yargıtay ayrıca bu kişilerin vermiş olduğu bilgilerin belirleyici bilgiler olması hâlinde duruşmada hazır edilerek taraflarca sorguya çekilmesi imkânının tanınması gerektiğini, verilen bilgiler belirleyici bilgiler değil ise ifade veya sorgu tutanağının okunmasıyla yetinilebileceğini kararlarında ifade etmektedir.[701]

Etkin pişmanlık kapsamında ifade veren kişinin hakkında bilgi vereceği diğer sanıklarla aynı duruşma salonunda yargılanması hâlinde, bu durumun ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek için CMK'nın 200'üncü maddesi hükmü işletilebilir ve diğer sanıklar ifade alma

[700] YCGK., T. 04.02.2020, E. 2019/9-286, K. 2020/52, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 17.12.2020).
[701] Yarg. 16.CD., E. 2018/4, K. 2018/1470, T. 16.04.2018, **Legalbank İçtihat Bilgi Bankası**, (E.T.: 17.02.2021): "Örgüt kurma suçu çok failli bir suçtur. En az üç üyenin katılımının zorunlu olduğu, bir tekarüp, yakınsama suçudur. Bu suçların özelliği gereği, işlenişine katkı sağlayan her kişi aynı yönde hareket eder. Sorumluluk bir bakıma müşterek failliğe benzemektedir, diğer iştirak şekilleri de mümkündür. Örgüt mensubu olup da etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak ya da başka nedenlerle diğer mensuplar hakkında beyanda bulunan kişi CMK 50. madde hükmüne göre tanık sıfatıyla dinlenebilir. Bu beyan, suç açısından belirleyici nitelikte ise tanık duruşmada dinlenilmeli, taraflara sorguya çekme imkânı sağlanmalıdır. Tamamlayıcı delil niteliğinde ise, yasaya uygun olarak şüpheli veya sanık sıfatı ile alınan ifade veya sorgu tutanağının okunması ile yetinilebilir."

işlemi sırasında duruşma salonundan dışarıya çıkartılabilir. Geri geldiklerinde tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır.[702]

D. Faile Etkin Pişmanlıktan Faydalanma Hakkının Bulunduğunun Hatırlatılmasının "Kanuna Aykırı Vaat" Kapsamında Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Meselesi

Failin etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunması hâlinde nasıl hareket edilmesi gerektiğini ortaya koyduktan sonra şimdi de failin etkin pişmanlıktan faydalanma talebi olmadan ilgili makamların faile böyle bir hakkı olduğunu hatırlatmasının mümkün olup olmadığına, böyle bir hatırlatmanın *"kanuna aykırı vaat"* niteliğinde olup olmayacağına değinilmesi gerekmektedir.

CMK'nın 148'inci maddesinde ifade alma ve sorguda yasak usuller düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrası *"Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır"* diyerek, ifade alma ve sorguda geçerli olan genel ilkeyi ortaya koymuştur. Maddenin ikinci fıkrasında ise *"Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez"* denmek suretiyle, ifade alma veya sorguya katılacak yetkililer bakımından sınırlayıcı bir hükme yer verilmiştir. Buna göre ifadesi alınan veya sorguya çekilen kişiye kanuna aykırı bir vaatte bulunmak yasaklanmıştır. Kanuna aykırı vaatte bulunularak şüpheli veya sanıktan delil elde edilmiş ise, bu deliller hukuka aykırı delil niteliğinde olacak ve yargılamada kullanılamayacaktır.

Kanuna aykırı vaat konusunda genel açıklamalara yer verdikten sonra öncelikle ifade etmek gerekir ki doktrindeki aksi yönde görüşlere rağmen, Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin, şüpheli veya sanığa etkin pişmanlıktan faydalanma hakkının olduğunu hatırlatması zorunlu değildir.[703] Zira, örgüt suçları bakımından getirilen etkin pişmanlık

[702] CMK m. 200: " (1) Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir. (2) Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır."

[703] Doktrinde *Şen ve Eryıldız*, örgüt suçlusuna etkin pişmanlık hükümlerinin hatırlatılmasının kanuna aykırı vaat olmayacağının yanında, bu hatırlatmayı yapmanın gerekli olduğunu da ifade etmektedir. Şen ve Eryıldız, s. 381; Yargıtay ise bu hatırlatmanın zorunlu olmadığına hükmetmektedir: "… etkin pişmanlık hükmünün soruşturma evresi sona erinceye kadar kullanılması halinde sadece cezadan indirim sebebi olduğu, dava açılmasına engel bir durum teşkil etmediği, **Cumhuriyet savcısının şüpheliye etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanmayacağını sorması gibi bir zorunluluğunun bulunmadığı cihetle**, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.", Yarg.16.CD., T. 06.12.2019, E. 2019/4734, K. 2019/8143, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 21.05.2021), Aynı yönde başka bir karar için bkz.: "5607 sayılı

hükümleri kazanılmış hak teşkil eden bir müessese değildir. Şüpheli veya sanığın ifadesini verirken yaptığı açıklamaların etkin pişmanlık kapsamında olduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu kişiler aksi yönde irade göstermedikleri müddetçe etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmalıdır. Bu sonuç etkin pişmanlık kurumunun nesnel bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Şüpheli veya sanık da doğrudan etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediklerini Cumhuriyet savcısı ya da mahkemeye bildirebilirler. Bu durumda bu kişilere TCK'nın 221'inci maddesinin koşulları hakkında bilgilendirme yapılması gerekliliğinden yukarıda bahsedilmişti. Ancak, Cumhuriyet savcısı ya da mahkeme tüm bu açıklanan haller dışında, şüpheli veya sanığa etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma imkânını hatırlatabilir veya bu hükümlerden yararlanmak isteyip istemediğini sorabilir. Bu durum CMK'nın 148'inci maddesinde düzenlenen ve sorgu ya da ifade sırasında başvurulması yasak olan usullerden biri olan kanuna aykırı vaat anlamına gelmeyecektir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bir kararında böyle bir hatırlatmanın kanuna aykırı vaat niteliği taşımayacağına hükmetmiştir.[704]

E. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Kişilerin Korunması ve İfadelerine Başvurmada İzlenecek Usuller

Örgüt suçlarında etkin pişmanlıktan faydalanma talebinde bulunan ve örgütün yapısı veya örgüt mensupları hakkında bilgi veren kişilerin, örgütün diğer mensupları tarafından kendileri veya yakınlarının can ve mal güvenliği üzerinden tehdit edilmeleri kuvvetle muhtemeldir.[705] Bu sebeple bu kişilerin korunması için gerekli tüm tedbirlerin alınması gerekmektedir. Aksi takdirde, pişmanlık gösterip örgütten ayrılmak isteyen kişilerin güvenlik

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 5/2.maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün soruşturma evresi sona erinceye kadar kullanılması halinde sadece cezada indirim sebebi olduğu, dava açılmasına engel bir durum teşkil etmediği, Cumhuriyet savcısının şüpheliye etkin pişmanlık hükmünden yararlanıp yararlanmayacağını sorması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır.", Yarg. 7.CD., E. 2017/11171, K. 2017/4894, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 12.01.2021).

[704] "Etkin pişmanlık hükümleri kanunda failin cezasının kaldırılmasını veya cezada indirim yapılmasını öngören bir şahsi hal olarak düzenlendiğinden, örgütlü suçluluk kapsamında savunmasının alınması sırasında kişiye bu hükümlerin hatırlatılması CMK'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "kanuna aykırı bir vaat" niteliğinde olmadığı gibi kişinin de kendi iradesiyle bu hükümlerden yararlanmayı kabul ederek ifade vermesinde ve bu ifadenin başka kişiler hakkında görülmekte olan davalarda, adil yargılanma hakkına uygun olarak o davaların sanığına etkin itiraz yolları tanınması suretiyle delil olarak kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.", YCGK., T. 14.01.2020, E. 2019/9-945, K. 2020/4, (E.T.: 17.04.2021).

[705] Hafızoğulları, s. 5.

kaygısıyla bunu yapmamaları gibi bir sonuç ortaya çıkabileceği gibi, Devletin etkin pişmanlıktan faydalanan kişileri koruyamaması gibi örgütlü suçlarla mücadelede hiç istenmeyecek bir izlenimin ortaya çıkması da gündeme gelebilir.

Kanun koyucu tam da bu sebeplerle önceki kanuni düzenlemelerde örgüt suçlarında etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin güvenliğinin sağlanması için bazı tedbirlerin alınacağına ilişkin hükümlere yer vermekteydi.[706] Ancak, mevcut hukukumuzda doğrudan örgüt suçlarında etkin pişmanlıktan faydalanan kişiler hakkında koruyucu tedbirleri düzenleyen bir kanun veya hukuki düzenleme bulunmamaktadır.[707] Bununla birlikte doktrinde, tanıkların korunması için öngörülen CMK'nın 58'inci maddesi ile 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu[708] hükümlerinin etkin pişmanlıktan faydalanan örgüt mensupları hakkında da uygulanabileceği ifade edilmektedir.[709]

Tüm bu söylenenler sonucunda, örgüt suçlarında etkin pişmanlıktan yararlanarak örgütten ayrılan ve kendisi veya yakınları tehdit altında olan kişiler bakımından CMK ve Tanık Koruma Kanunu hükümleri uygulanacaktır. CMK'nın 58'inci maddesi tanıklar için koruyucu tedbirleri yalnızca bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlar bakımından öngörmüş iken[710], Tanık Koruma Kanunu hem koruyucu tedbirlere başvurulacak suçların kapsamını hem de koruyucu tedbirlerin türlerini genişletmiştir.[711] Buna göre etkin pişmanlıktan faydalanarak

---

[706] Örneğin 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nun 5'inci maddesinde şu açıklamalara yer verilmektedir: " (1) Haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 170 inci maddesi ile 171 inci maddesinin son fıkrası ve terör örgütü içindeki konum ve faaliyetleriyle uyumlu bilgi verdikleri tespit edilerek bu Kanun hükümleri uygulananlar için, mahkeme kararının kesinleşmesi beklenmeksizin ilgilinin isteği halinde gerekli görülen **koruma tedbirleri** ile kişinin topluma kazandırılması için her türlü tedbir İçişleri Bakanlığı tarafından alınır."

[707] Terörle Mücadele Kanunu'nun 20'nci maddesinde terörle mücadeleye katılan tüm adli, idari ve askeri kamu görevlileri ile bunların yakınlarıyla ilgili koruyucu tedbirlerin Devlet tarafından alınacağı düzenlenmekle beraber, 1'inci fıkranın son cümlesinde *"suçların aydınlatılmasında yardımcı olanlar"* hakkında da koruyucu tedbirlerin alınabileceği düzenlenmiştir. Bu kavrama terör örgütlerinden etkin pişmanlık yoluyla ayrılan kişilerin de dahil olduğu savunulabilir.

[708] 27.12.2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu, (R.G.: 5/1/2008, 26747)

[709] Sarıtaş, s. 448-449; Yenidünya ve İçer, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma**, s. 99; Değirmenci, s. 95, Aksi yönde görüş için bkz. Hafızoğulları, s. 7: Yazara göre Tanık Koruma Kanunu etkin pişmanlıktan faydalanan kişileri kanunun uygulama kapsamı dışında bırakmıştır.

[710] Tanık koruma tedbirlerinin niteliği ve CMK ile Tanık Koruma Kanunu ile getirilen düzenlemeler arasındaki ilişki hakkında detaylı bilgi için bkz. Yusuf Yaşar, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Tanıklık", **Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi (www.e-akademi.org.tr)**, S. 133, 2013, s. 1-42.

[711] CMK m. 58: " (2) Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir. (3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim,

örgütten ayrılan kişi ve yakınları hakkında; kimlik bilgilerinin değiştirilmesi, fiziki koruma sağlanması, geçici olarak geçimini sağlaması için maddi yardımda bulunulması, yurt içinde yerleşim yerinin değiştirilmesi veya estetik cerrahi ile görünümünün değiştirilmesi gibi birçok koruyucu tedbire hükmedilebilir.[712]

Bu koruma tedbirleri soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından, kovuşturma aşamasında ise Cumhuriyet savcısının talebi üzerine veya resen mahkemece alınacaktır (Tanık Koruma Kanunu m.5).

Etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin duruşma sırasında ifadelerini daha rahat bir şekilde verebilmeleri için CMK'nın 200'üncü maddesinde öngörülen usul işletilebilecektir. Buna göre etkin pişmanlık kapsamında ifade veren fail diğer örgüt mensuplarının yüzüne karşı beyanda bulunmaktan endişe duyuyorsa, ilgili sanık salondan çıkarılarak etkin pişmanlıkta bulunan kişinin ifadesine başvurulabilir. Daha sonra sanık tekrar getirildiğinde tutanaklar

---

hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır. (4) Tanıklık görevinin yapılmasından sonra, kişinin kimliğinin saklı tutulması veya güvenliğinin sağlanması hususunda alınacak önlemler, ilgili kanunda düzenlenir. (5) İkinci, üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanabilir."

Tanık Koruma Kanunu m.3: " (1) Bu Kanun hükümleri, aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:
a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda yer alan ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar.
b) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen alt sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ile terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar."

[712] Korunması gereken kişiler için alınabilecek tüm tedbirleri gösteren hüküm için bkz. Tanık Koruma Kanunu m.5:

Tanık koruma tedbirleri

" (1) Bu Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirleri şunlardır:
a) Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi.
b) Duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi.
c) Tutuklu veya hükümlü olanların durumlarına uygun ceza infaz kurumu ve tutukevlerine yerleştirilmesi.
ç) Fizikî koruma sağlanması.
d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi:
1) Adlî sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi.
2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi.
3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması.
e) Geçici olarak geçimini sağlama amacıyla maddî yardımda bulunulması.
f) Çalışan kişinin iş yerinin ya da iş alanının değiştirilmesi veya öğrenim görenin devam etmekte olduğu her türlü eğitim ve öğretim kurumunun değiştirilmesi. g) Yurt içinde başka bir yerleşim biriminde yaşamasının sağlanması.
ğ) Uluslararası anlaşmalara ve karşılıklılık ilkesine uygun şekilde, geçici olarak başka bir ülkede yerleştirilmesinin sağlanması.
h) Fizyolojik görünümün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi."

okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır (CMK m.200). Ayrıca, bu kişiler Tanık Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca da duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olanlar bulunmadan veya ses ve görüntüleri değiştirilmek suretiyle de dinlenebilirler.

Son olarak etkin pişmanlıktan faydalanan sanığın diğer bir sanık hakkında bilgi vermesi ve o sanıkla müdafiinin aynı olması hâlinde, aralarında menfaat uyuşmazlığı bulunan kişilere aynı avukat tarafından hizmet verilmesinin mümkün olmaması sebebiyle bu durum, CMK ve Avukatlık Kanunu'na aykırılık teşkil edecektir.[713] Böylesi bir sonucun özellikle aile üyelerinden teşekkül eden bir suç örgütünün varlığı hâlinde gündeme gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Burada mahkeme, gerektiğinde sanıklardan birine farklı bir avukat tayin edecektir.

III. ÖRGÜT SUÇLARINDA ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİNİN BENZER KURUMLARDAN FARKI VE DİĞER ETKİN PİŞMANLIK DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

A. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlığı Düzenleyen TCK m.221 ile Çoğunlukla Bir Örgütün Faaliyeti Kapsamında İşlenen Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçu Bakımından Getirilen Etkin Pişmanlık Düzenlemesi Olan TCK m.192 Hükmünün İlişkisi

TCK'nın 188'inci maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu düzenlenmiştir. Her ne kadar madde başlığı, imal ve ticaret fiillerinden oluşsa da madde metninde suç olarak düzenlenen tipik hareket sayısı daha fazladır. Buna göre maddenin ilk fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal, ihraç ve ithal eylemleri cezalandırılmaktadır.[714] Maddenin üçüncü fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri

[713] "Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.10.2009 gün ve 2009/1-85/242 sayılı Kararında açıklandığı üzere; sanıklardan birisinin savunulmasının diğer sanık yönünden savunmada zafiyet yarattığı durumlarda menfaat uyuşmazlığı bulunduğunun kabulü gerektiği; bu kapsamda somut olay değerlendirildiğinde, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan sanıklardan ...'ın soruşturma aşamasında alınan ifadelerinde etkin pişmanlıktan faydalanmak istediğini belirterek eşi olan diğer sanık ve örgütle ilgili olarak bir takım bilgiler verdiğinin anlaşılması karşısında, eş olan sanıkların aynı avukat tarafından savunulmaları nedeniyle aralarında menfaat çatışmasının oluştuğu hususu nazara alınmadan; sanıkların ayrı ayrı müdafiler yerine ortak müdafiler tarafından savunmalarının yapılması suretiyle 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 38/1 ve 5271 sayılı CMK'nın 152. maddelerine aykırı davranılması" Yarg.16.CD., T. 21.05.2019, E. 2018/6635, K. 2019/3669, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 17.02.2021).

[714] Birsen Elmas, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 57; Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 18.

ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak; ülke içinde satma, satışa arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme ve bulundurma fiilleri yaptırım altına alınmıştır.[715] Maddenin yedinci fıkrasında ise, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, bu maddelerin üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeleri ithal etme, imal etme, satma, satın alma, sevk etme, nakletme, depolama veya ihraç etme fiilleri cezalandırılmaktadır.[716] Görüleceği üzere ilgili suç tipinin cezalandırdığı tipik hareket sayısı oldukça fazladır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, niteliği gereği, çoğunlukla suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmektedir.[717] Gerçekten de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları örgütlerin faaliyetleri kapsamında, bu örgütlere kazanç sağlama maksadıyla veya örgüte itibar ve güç katmak için sıklıkla işlenebilmektedir.[718]

Bu gerçeği göz önünde bulunduran kanun koyucu, maddenin beşinci fıkrasında, bu suçun bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesini daha fazla cezayı gerektiren nitelikli bir hal olarak düzenlemiştir.[719] Ayrıca aynı fıkra, bir örgüt iradesi söz konusu olmasa da üç kişinin bir araya gelerek bu suçu işlemesi durumunu de suçun bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi hâliyle benzer şekilde tehlikeli görerek yarı oranında ceza artırımı öngörmüştür.

Tüm bu açıklamalara göre, TCK'nın 188'inci maddesinde düzenlenen fiillerin suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi durumunda, failler hem TCK'nın 188'inci maddesinden hem de TCK'nın 220'nci maddesinde düzenlenen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu"ndan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır.[720] Hatırlatmak gerekir ki faillerin 220'nci maddede düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan dolayı cezalandırılmaları için, örgütün amaçladığı suçların, konumuz bakımından uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının, işlenmiş olması gerekmez.

---

[715] Elmas, s. 85-86.
[716] Fahrettin Kıdıl, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 214-217.
[717] A. Caner Yenidünya ve Zafer İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık", **Fasikül Dergisi**, S.38, Ocak 2013, s. 46-47.
[718] Yusuf Yaşar, **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019 s. 349.
[719] Yurtcan, s.23; Yaşar, s. 346.
[720] Yaşar, s. 349.

TCK'nın 192'nci maddesinde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından bir etkin pişmanlık düzenlemesi getirilmiştir.[721] Maddenin birinci fıkrası; *"Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz"* hükmünü içermektedir. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise; *"Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir."* düzenlemesi yer almaktadır.

Bahsedilen hükümlere göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş kişilerin, soruşturma başlamadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri ilgili merciilere haber vermeleri hâlinde, verilen bu bilgiler suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlamışsa, bu kişiler hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.[722] Faillerin soruşturma başladıktan sonra, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmeleri hâlinde ise, bu kişiler hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilecektir.[723] Görüleceği üzere bu aşamada pişmanlık gösteren failler için bir cezasızlık sebebi öngörülmemiş, yalnızca

[721] TCK m.192: " (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.
(2) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.
(3) Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadarı indirilir.
(4) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz."
[722] Yaşar, s. 422-424; Yenidünya ve İçer, **Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, s. 13; Meryem Günay, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.133, Yıl.2017, s. 133.
[723] Yaşar, s. 425; Günay, s. 133.

cezalarında indirim yapılacağı düzenleme altına alınmıştır.[724] Her iki durumda da failin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmesi gerekmektedir.[725]

Bu etkin pişmanlık düzenlemesi uyarınca failden beklenen aktif edim, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçlarında etkin pişmanlıktan faydalanmak için faillerden beklenen aktif edimlerle büyük oranda örtüşmektedir. Dolayısıyla, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının çoğunlukla suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti kapsamında işlenmesi gerçeği de göz önünde bulundurulduğunda, bu iki etkin pişmanlık düzenlemesi arasındaki ilişki ve farklılıkların ortaya koyulması önem arz etmektedir.

İlk olarak ifade edilmelidir ki TCK'nın 221'inci maddesinde yer verilen etkin pişmanlık hükümleri arasından bir, iki ve üçüncü fıkraların varlığı hâlinde, 221'inci madde ile 192'nci maddede düzenlemelerinin çatışma ihtimali bulunmamaktadır. Zira burada failin örgütün faaliyeti kapsamında işlediği herhangi bir suç bulunmamaktadır. Dolayısıyla, burada sadece TCK'nın 221'inci maddesi hükümleri gündeme gelecek, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen herhangi bir suça iştirak etmeyen bu kişiler bakımından TCK'nın 192'nci maddesi uygulanamayacaktır.[726]

TCK 221 ile TCK 192 hükümlerinin çatışma ihtimali, yalnızca TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün varlığı hâlinde gündeme gelebilir. Burada da eğer fail örgütün faaliyeti kapsamında işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmemiş ise hakkında TCK 192 hükmünün uygulanmasına gerek bulunmayacak, yalnızca TCK 221/4'te yer verilen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılacaktır. Ancak fail, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmiş ise gösterdiği pişmanlık sonucu vereceği bilgiler hem TCK 192 hem de TCK 221/4 kapsamına girmiş olacağından bu iki hükümden de yararlanabilecektir.[727] Yani iki hüküm etkin pişmanlıktan faydalanma noktasında benzer edimler öngördüğünden, fail vereceği bilgiler ile hem TCK'nın 192'inci maddesinde

[724] Yenidünya ve İçer, **Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, s. 13.
[725] Yurtcan, s. 406; Suat Çalışkan, **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s. 430.
[726] Günay, s. 150; Yenidünya ve İçer, **Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, s. 47.
[727] Yenidünya ve İçer, **Uyuşturucu Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık**, s. 48: Yazarlara göre böylesi bir uygulama çifte değerlendirme yasağına aykırılık teşkil etmeyecektir. Ayrıca, kişi hakkında TCK 221/4 hükmünün uygulanması 188'inci maddenin beşinci fıkrasında düzenlenen ağırlaştırıcı sebebin fail hakkında uygulanmayacağı anlamına gelmeyecektir. Zira etkin pişmanlık suçtan cezalandırmayı önlerse de suçun varlığına tesir etmez.

düzenlenen ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu bakımından etkin pişmanlık hâli öngören hükümden hem de 221'inci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca örgüt kurucusu veya yöneticisi, örgüt üyesi, örgüt adına suç işleyen ya da örgüte yardım eden sıfatıyla etkin pişmanlıktan faydalanabilecektir. Böylesi bir uygulama çifte değerlendirme yasağını da ihlal etmeyecektir.[728]

B. "Ödüllendirme" İle Etkin Pişmanlık Farkı

Terörle Mücadele Kanunu'nun "Ödüllendirme" madde başlıklı 19'uncu maddesinde *" (1) İşlenişine iştirak etmemiş olmak koşuluyla bu Kanun kapsamına giren suçun ortaya çıkarılmasına veya delillerin ele geçirilmesine ya da suç faillerinin yakalanabilmesine yardımcı olanlara veya yerlerini yahut kimliklerini bildirenlere para ödülü verilebilir. (2) Ödül miktarının belirlenmesi ve ödülün verilmesine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."* şeklinde bir hükme yer verilmektedir.

Bu hüküm, madde metninde verilmesi beklenen bilgilerin niteliği bakımından TCK'nın 221'inci maddesine oldukça benzemektedir. Ancak TCK'nın 221'inci maddesinden farklı olarak bu hükümden örgüt mensuplarının yararlanması olanaklı değildir. Zira ilgili madde, ödüllendirmeden yararlanılabilmesi için Terörle Mücadele Kanunu kapsamında düzenlenen bir suçun[729] işlenilmesine iştirak edilmemiş olması koşulunu aramaktadır.[730] Terörle Mücadele Kanunu kapsamına girecek şekilde bir terör örgütü kurmak veya yönetmek, terör örgütlerine üye olmak, bu örgütlere üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek ya da örgütlere yardım etmek fiilleri, örgüt faaliyeti kapsamında herhangi bir suç işlenilmemiş olsa bile bu kanun kapsamında münhasıran suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçları işleyen kişiler TCK'nın 314'üncü maddesinde düzenlenen "silahlı örgüt" hükmüne göre cezalandırılacaklardır.[731]

---

[728] Çifte değerlendirme yasağı hakkında detaylı bilgi için bkz. Erdal Yerdelen, "Çifte Değerlendirme Yasağı", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 20, S. 2, 2012, s. 105-133.

[729] Terörle Mücadele Kanunu m. 3: "26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320'nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır."

[730] İbrahim Çiçek, **5532 sayılı Kanunla Değişik Açıklamalı Terörle Mücadele Kanunu**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayımevi, 2006, s. 95.

[731] Terörle Mücadele Kanunu m. 7: "Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanunu'nun 314'üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır."

Terörle Mücadele Kanunu'nun 19'uncu maddesinin örgüt mensubu olmayan kişilerin, yani vatandaşların, terörle mücadeleye katkı sağlamalarını teşvik etmek için getirilen bir düzenleme olduğu ifade edilebilir. Koşulları bakımından, TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmüne benzese de bu hükümden örgüt mensuplarının yararlanmayacak olması bakımından etkin pişmanlık düzenlemesinden ayrılmaktadır. Ayrıca, etkin pişmanlık gösteren failin ya cezasında indirime gidilmekte ya da bu cezası tamamen ortadan kaldırılmaktayken, bu hüküm uyarınca ilgili makamlara bildirim yapan vatandaşlara yalnızca para ödülü verilmektedir. Doktrinde bu hükmün uygulamada asılsız ihbarların önünü açacağını ifade edenler bulunmaktadır.[732]

C. Etkin Pişmanlıktan Yararlanan Fail ile "Gizli Soruşturmacı", "Muhbir" ve "Güvenilir Kişi" Arasındaki Farklılıklar

CMK'nın 139'uncu maddesi[733] bir koruma tedbiri olarak, kanunda yazılı sınırlı sayıda suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphenin varlığı ve başka suretle de delil elde etme imkânının bulunmaması hallerinde, yapılan soruşturmada bir kamu görevlisinin gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebileceğini düzenlemiştir.[734] Kanunda yazılı suçlar arasında suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m.220) ve silahlı örgüt (TCK m.314) suçları da yer almaktadır (CMK m. 139/7).[735] Ancak burada gizli soruşturmacı örgütün bir mensubu hâline gelmemekte, soruşturma faaliyetinin daha sağlıklı yerine getirilebilmesi için gizli bir araştırma

---

[732] İlhan Akbulut, **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması**, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1993, s. 158; Çiçek, s. 95.

[733] CMK m.139: " (1) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir."
" (4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür."
" (5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz."

[734] Toroslu ve Feyzioğlu, s. 298; Bahri Öztürk, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, 310: Yazarlara göre gizli soruşturmacı görevlendirilmesi bir koruma tedbirinden çok delil elde etmek için kullanılan bir araştırma vasıtasıdır.

[735] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 455: Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi koruma tedbiri çoğunlukla örgüt suçlarında gündeme geleceğinden yazarlar bu kavramı, *"örgüt suçlarında başka surette delil elde edilememesi halinde, örgüt mensubu gibi hareket ederek, delil toplayan bir kamu görevlisidir"* şeklinde açıklamaktadırlar.; Ersan Şen, **Türk Hukukunda Telefon Dinleme- Gizli Soruşturmacı-X Muhbir**, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 236: Yazara göre 139'uncu maddenin düzenlemesinden her ne kadar bu tedbire örgüt suçlarından başka diğer bazı suçlar bakımından da başvurulabileceği anlaşılsa da maddenin 4 ve 5'inci fıkraları ile düzenlemenin gerekçesinden bu tedbire yalnızca suç örgütleri bakımından başvurmak mümkündür.

faaliyeti yürütmektedir.[736] Zira kanun da gizli soruşturmacının suç işlemesini yasaklamış ve örgütün faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan dolayı da gizli soruşturmacının sorumlu tutulamayacağını düzenlemiştir (CMK m. 139/5). Suç işleyemeyen, işlenen suçlardan sorumlu tutulamayan ve örgüt mensubu da olmayan gizli soruşturmacı bu yönüyle etkin pişmanlıktan faydalanan örgüt mensubu kişilerden ayrılmaktadır.

Muhbir veya X Muhbir olarak ifade edilen kavram ise en genel anlamıyla polisin bilgi toplamada kullandığı özel kişileri ifade etmektedir.[737] Gizli soruşturmacıyı düzenleyen CMK muhbir hakkında bir düzenlemeye yer vermemektedir.[738] Örgüt suçlarıyla mücadelede kolluk güçleri ve adli makamlar muhbirlerin verdiği bilgi ve ifadelere sıklıkla başvurmaktadır.[739] Muhbirler genel olarak suçun işlendiği çevrede bulunur ve bir menfaat karşılığında adli makamlara bilgi verirler.[740] Örgütün yapısı, faaliyetleri ya da mensupları hakkında bilgi veren muhbirin etkin pişmanlıktan faydalanan failden farkı, muhbirin ifade ve bilgi verdiği sırada örgüt mensubu olmamasıdır. Muhbirin eski bir örgüt mensubu olmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Burada son olarak "güvenilir kişi" kavramında bahsetmek gerekmektedir. Muhbirde olduğu gibi güvenilir kişi bakımından da CMK'da herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Güvenilir kişi doktrinde, kovuşturma organlarına dahil olmayan, kollukla aralarında uzun süreli bir güvenilirlik ilişkisi bulunan ve çeşitli sebeplerle suçların aydınlatılmasına katkıda bulunmak için polise düzenli olarak bilgi aktaran kişiler olarak tanımlanmaktadır.[741] Güvenilir kişinin

---

[736] Mehmet Işık, "Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 110, 2014, s. 392-394; Göksel Yüksel, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, 2011, s. 293-294.

[737] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 456; Hüsamettin Uğur, "Suçların İhbarı ve İhbarcıların Korunması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 108, 2013, s. 384; Öztürk, Kazancı ve Güleç, s. 317: Yazarlara göre muhbir (bilgi veren) kavramı, adli makamlarca belirli suçların işlendiği bilinen veya tahmin edilen yerlerin çevresinde bulunan ve kural olarak bir menfaat karşılığında işlenen suçlarla ilgili bilgi veren kişiyi ifade etmektedir.

[738] Uğur, s. 384; Şen, **Türk Hukukunda Telefon Dinleme- Gizli Soruşturmacı-X Muhbir**, s. 239: Yazara göre muhbir kavramı CMK'da düzenlenmediği için bu kişilerin kimliklerinin gizli tutulması suretiyle açıklamalarına soruşturma ve kovuşturma aşamalarında yer vermek hukuka aykırılık teşkil edecektir. Uğur, s. 396: Yazara göre Yargıtay, muhbirin rızasının varlığı halinde tanık olarak dinlenebileceğine hükmetmektedir. Ancak mahkûmiyet kararı için somut olay mutlaka muhbir beyanı dışındaki delillerle desteklenmelidir. Yarg. 10. CD., T. 31.05.2011, E. 2011/5586, K. 2011/4687, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.01.2021), Yarg. 10. CD., T. 29.05.2012, E. 2010/18075, K. 2012/10238, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 16.01.2021).

[739] Yenisey ve Nuhoğlu, s. 456.

[740] Öztürk, Kazancı ve Güleç, s. 317.

[741] Öztürk, Kazancı ve Güleç, s. 316; Polise düzenli olarak bilgi aktarmaları sebebiyle muhbirlerden ayrılmaktadırlar. Muhbirlikte ani bir bilgi paylaşımı söz konusudur. Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 424.

örgüt mensubu olabileceği gibi, buna gerek bulunmadığı da ifade edilmektedir.[742] Doktrinde güvenilir kişilerin her ne kadar örgütlü suçlulukla mücadelede hayati bir önemi olduğu ifade edilse de güvenilir kişi kullanılması bakımından kanuni bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu savunulmaktadır.[743] Bu kurum CMK'da düzenlenmediği için kanaatimizce de yasal bir düzenleme yapılmadan bu yola başvurulmamalıdır. Burada yapılan tüm açıklamalardan güvenilir kişilerin de etkin pişmanlık kapsamında örgüt hakkında bilgi veren faillerden ayrıldığı görülmektedir. Zira güvenilir kişi adeta gizli soruşturmacı gibi gizli bir görev ifa ederken, etkin pişmanlıktan faydalanan fail gerçek bir örgüt mensubudur.

D. Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık Kurumu ile Af Müessesesi Arasındaki İlişki

En genel anlamıyla af, devletin suçluyu cezalandırma ya da verilen cezayı yerine getirme hakkından vazgeçmesi olarak tanımlanabilir.[744] Hukukumuzda iki çeşit af türü vardır. Bunlardan ilki ceza mahkûmiyetini tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran genel aftır.[745] Diğeri ise hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son veren veya infaz kurumunda çektirilecek süreyi azaltan özel aftır.[746] Hem genel af hem de özel af çıkarma yetkisi yasama organının yetkisindedir (Anayasa m.87).[747] Çok sınırlı hallerde Cumhurbaşkanı da af çıkarabilmektedir (Anayasa m.104).[748]

Af kurumu hukuki niteliği tartışmalı olmakla beraber, bir yargı tasarrufu olmayıp yasama ve sınırlı hallerde yürütme tasarrufu olan siyasi bir kurumdur.[749] Af kurumuna; adli hataların düzeltilmesi, bazı suçları işleyen faillerin affedilmesi, ağır olaylar yaşandıktan sonra

---

[742] Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 423; Şen, **Türk Hukukunda Telefon Dinleme- Gizli Soruşturmacı-X Muhbir**, s.239: Ayrıca bu kişilerin kamu görevlisi olma zorunluluğu bulunmamaktadır.

[743] Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, s. 425.

[744] Toroslu, **Genel Kısım**, s. 458; Akbulut, s. 851.

[745] Kemal Gözler, " Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi", **Anayasa Yargısı Dergisi**, C. 18, Yıl. 2001, s. 298.

[746] Akbulut, s. 854-855; Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: III**, 14.Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 2020, s. 415.

[747] Bu yetki yasama organına ait olmakla beraber, af düzenlemesi yapmak için diğer kanunlarda olduğu gibi adi çoğunluk değil nitelikli çoğunluk aranmaktadır. Dönmezer ve Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: III**, s. 400; Af konusu hakkında detaylı bilgi için bkz. Sibel Can, "Türk Hukukunda Af Kurumu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, S. 4, 2016, s. 1292.

[748] Akbulut, s. 851.

[749] Can, s. 1295; Toroslu, **Genel Kısım**, s. 458; Doktrinde etkin pişmanlık kurumunun da siyasi bir kurum olduğunu ifade eden yazarların bulunduğundan yukarıda söz etmiştik. Bu durum iki kurum arasındaki benzer noktalardan biri olarak ifade edilebilir. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Dönmezer ve Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: III**, s. 390 vd.

toplumun yeniden kaynaştırılmak istenmesi veya diğer hukuki veya siyasi sebeplerle başvurulmaktadır.[750] Bu afların bazıları toplum tarafından kabul görmekte iken bazıları kabul görmemektedir.[751]

Yukarıda da yeri geldikçe ifade edildiği gibi etkin pişmanlık ile af kurumu farklı müesseselerdir. Genel afta kişinin işlediği suç sonuçlarıyla birlikte ortadan kalmakta iken, etkin pişmanlıkta fiil suç olma vasfına devam etmektedir. Yalnızca örgüt suçlarıyla daha etkili mücadele edilebilmesi ve örgütlerin insan kaynağının kurutulabilmesi için örgüt hakkında verilen bilgiler karşılığında fail hakkında cezaya hükmedilmemekte ya da cezasında indirime gidilmektedir.[752] Özel afta ise kişinin cezasında belli bir indirime gidilmekte ancak bu durumun, etkin pişmanlıkta olduğu gibi kişinin yargılama sürecinde suçun aydınlatılması yönünde yaptığı davranışlarla ilgisi bulunmamaktadır.

Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda örgüt suçlarında etkin pişmanlık uygulamasının af ile aynı anlama gelmediğini vurgulamaktadır. Yargıtay 16. Ceza Dairesi bir kararında[753] konu ile ilgili şu açıklamalara yer vermiştir: *"Yargısal uygulamalar ve doktrindeki görüşler dikkate alındığında "etkin pişmanlık" düzenlemesi yapan yasaların, bir af yasası olmayıp terör örgütü mensubu olan sanıkların topluma kazandırılabilmesinin yanında esasen terör örgütlerinin insan kaynağının kurutulabilmesi, örgütün etkisizleştirilip ortadan kaldırılması ve işlenen suçların aydınlatılabilmesi amacına yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir."*

SONUÇ

Oldukça sistemli bir suçluluk türü olan örgütlü suçlulukla mücadele edilebilmesinin en etkili yollarından biri, suç örgütünü en iyi bilen kişiler olan örgütün kendi mensuplarından yararlanmaktır. Örgüt mensuplarından alınan bilgiler sayesinde adli makamlar örgütü içeriden deşifre edip ortadan kaldırma imkânı bulabileceklerdir.

Gizlilik esasına göre teşkilatlanan ve mensuplarının üzerinde her zaman korkutucu etkisi olan suç örgütlerinin mensubu olan kişilerden örgüt hakkında bilgi almak her zaman kolay olmamaktadır. Zira, örgüt mensupları iradelerini örgütün iradesine terk eden ve örgütle sıkı bir ilişki kuran kişiler olmaları sebebiyle, örgütün aleyhinde adım atmaları pek mümkün

[750] Dönmezer ve Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: III**, s. 385.
[751] Can, s. 1292.
[752] Öndin, s. 157.
[753] Yarg.16.CD., T. 05.03.2019, E. 2019/1316, K. 2019/1887, **Yargıtay Karar Arama**, (E.T.: 19.01.2021).

olmamaktadır. Ayrıca, örgütün korkutucu etkisi de kişilerin bu adımı atmalarına engel olmaktadır. Dolayısıyla, bu bilgi verme faaliyetinin gönüllülük esasına dayanması ve bunun karşılığında devletin bilgi veren örgüt mensubunu hem ödüllendirmesi hem de onu örgütten gelebilecek tehlikelere karşı koruma altına alması gerekir. Bugün için bahsedilen bu fonksiyonu sağlamaya haiz en etkili yollardan birinin, örgüt mensupları hakkında "etkin pişmanlık" hükümleri sevk etmek olduğu kabul edilmektedir.

Etkin pişmanlık, hukukumuzda, failin suçun işlenmesinden sonra pişmanlık duyarak, suçun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmak veya adli makamlarla işbirliği yaparak suçun ve suçluların ortaya çıkarılmasını sağlamak suretiyle, ceza almaması ya da daha az ceza almasını sağlayan bir kurumdur. Hukuki niteliği ise cezayı ortadan kaldıran ya da azaltan şahsi bir sebeptir.

Devletler, örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık hükümleri öngörerek, örgütten ayrılarak legaliteye dönme yönünde düşüncesi bulunan kişilere altın köprüler sunmaktadır. Bu kurum sayesinde, failler örgütten ayrılıp örgütün yapısı veya diğer örgüt mensupları hakkında bilgi vermeleri hâlinde ceza almayacaklarını ya da daha az ceza alacaklarını bilecek ve dolayısıyla tercihlerini çoğunlukla duydukları pişmanlık sebebiyle örgütten ayrılma yönünde kullanacaklardır. Devlet ise bu yolla hem örgütleri içeriden deşifre edip çökertme fırsatı bulacak hem de suç örgütünün insan kaynağına darbe vurmuş olacaktır.

Tüm bu düşüncelerden hareketle hem başta terör örgütleri olmak üzere diğer tüm suç örgütlerinin faaliyet gösterdiği ülkemizde hem de mukayeseli hukukta (farklı isimler ve kurumlar altında da olsa) örgüt suçları bakımından geçerli olmak üzere "etkin pişmanlık" hükümleri sevk edilmektedir. Hukukumuzda, örgüt suçları için 5237 sayılı TCK'dan önce de, eski ceza hukuku sistemimizde faal nedamet olarak isimlendirilen ve bugün için etkin pişmanlığa karşılık gelen düzenlemelere yer verilmiştir. 765 sayılı TCK'nın 170'inci maddesi buna örnektir.

Kanun koyucu ayrıca, 1985 yılında örgüt suçları için etkin pişmanlık hükümleri öngören, "Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" u kabul ederek yürürlüğe koymuştur. Süreli kanun niteliğinde olan bu düzenlemenin yürürlük süresi bittikçe 1988, 1990, 1992, 1995, 1999 ve 2000 yıllarında süresi uzatılarak ve kapsamı kısmen genişletilerek tekrar kabul edilmiştir. Son olarak bu Kanun

yürürlükten kaldırılarak, örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık hükümleri öngören daimi bir Kanun olan 29.07.2003 tarih ve 4959 Sayılı Topluma Kazandırma Kanunu kabul edilmiştir. Tüm bu kanunların ortak özelliği, her türlü suç örgütü bakımından değil, yalnızca siyasi saiklerle suç işleyen örgütler bakımından geçerli olmalarıydı.

Eski TCK döneminde çıkarılan bu kanunlardan istenen fayda elde edilemeyince, kanun koyucu, sorunu kökünden çözmek için 5237 sayılı TCK'nın 221'inci maddesinde tüm suç örgütleri bakımından geçerli olan genel ve kapsamlı bir etkin pişmanlık hükmüne yer vermiştir. Bu düzenleme ile eski kanunlar döneminde geçerli olan, etkin pişmanlığın yalnızca siyasi saiklerle suç işleyen örgütler bakımından geçerli olduğu yönündeki sınırlamalar kalkmış olmaktadır.

Hukukumuzda dört tip suç örgütü düzenlemesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve diğer tüm suç örgütleri bakımından genel ve tamamlayıcı bir örgüt düzenlemesi olan hüküm, TCK'nın 220'nci maddesinde yer verilen "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçudur. Diğer suç örgütü düzenlemesi, TCK'nın 314'üncü maddesinde yer verilen ve devletin güvenliğine karşı suçlar ile anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçları işlemek amacıyla kurulan "silahlı örgüt" tür. Hukukumuzdaki üçüncü suç örgütü tipi, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ve maksadı aynı Kanun'un birinci maddesindeki siyasi amaçları gerçekleştirmek olan "terör örgütü"dür. Hukukumuzdaki son örgüt tipi ise TCK'nın 78'inci maddesinde düzenlenen ve soykırım suçu ile insanlığa karşı suçları işlemek üzere kurulan "örgüt"lerdir. TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen "etkin pişmanlık" hükümleri tüm bu örgüt tipleri bakımından geçerlidir. Dolayısıyla kanun koyucu, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma noktasında bir terör örgütü ile malvarlığına karşı suçları işlemek amacıyla kurulan suç örgütleri arasında bir ayrım yapmamıştır.

TCK'nın 221'inci maddesi altı fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, yalnızca örgüt kurucusu ve yöneticisi olan kişiler bakımından geçerli olan bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında, örgüt üyesi olan kişiler bakımından uygulanma kabiliyetini haiz etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. Maddenin dördüncü fıkrasında ise, tüm örgüt mensuplarının, ayrıca örgüt mensubu olmayıp örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenlerin yararlanma imkânı olduğu genel bir etkin pişmanlık düzenlemesine yer verilmiştir. Şartlarının sağlanması hâlinde bu etkin pişmanlık hükmünden; örgüt kurucuları, örgüt yöneticileri, örgüt üyeleri, örgüt adına suç işleyenler ve

örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiler yararlanabilir. Maddenin beşinci fıkrasında, etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacağı düzenlenmiştir. Maddenin altıncı ve son fıkrasında ise, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinden yalnızca bir kez yararlanılabileceğine ilişkin sınırlayıcı bir hükme yer verilmiştir.

Kanun maddesinde yer verilmese de tüm bu etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmanın temel şartı, failin işlediği suçtan dolayı pişmanlık duymasıdır. Bu şart etkin pişmanlık kurumunun özünde bulunduğu için, kanun hükmünde bu unsura ayrıca yer verilmemesi bir eksiklik değildir. Mahkeme, failin dış dünyaya yansıyan hareketleri ile bu pişmanlığın gönüllü ve gerçek bir pişmanlık olup olmadığını tespit edecektir. Bugün için etkin pişmanlık kurumunun nesnel bir kurum olduğu kabul edildiği için, failin pişmanlığının samimi olup olmadığının tespiti yapılmayacaktır. Esasen buna imkân da bulunmamaktadır. Zira, samimiyet insanın iç dünyasında gerçekleşen bir olgudur. Hukuk ise ancak dış dünyada değişiklik meydana getiren fiiller ile ilgilenmektedir. Ancak yine de basit bir araştırma ile failin işlediği suçtan pişmanlık duymadığı tespit edilebiliyorsa, bu kişinin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma imkânı kalmayacaktır.

TCK'nın 221'inci maddesinin ilk fıkrasında örgüt kurucusu ve yöneticilerinin yararlanabileceği bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu kişilerin bu hükümden yararlanabilmeleri için ilk olarak, ilgili örgütün varlığının ve bu kişilerin örgütün kurucusu ve yöneticisi olduklarının mahkeme tarafından sabit görülmesi gerekmektedir. Zira, etkin pişmanlık kurumu ancak suç tamamlandıktan sonra gündeme gelebilen bir müessese olduğundan, ortada bir örgüt olmadan ya da söz konusu kişilerin bu örgütün kurucusu veya yöneticisi olduğu tespit edilmeden bu hükmün tatbik edilmesi mümkün değildir.

Örgüt kurucusu ve yöneticilerinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmeleri için öngörülen ikinci şart, örgüt kurma veya yönetme suçları bakımından soruşturmaya başlanmamış olmasıdır. Burada kanun koyucu, bu kişilerin pişmanlığının ancak soruşturma başlamadan önceki aşamada gerçek bir pişmanlık olacağı varsayımından hareket etmiştir. Dolayısıyla, bu hüküm bakımından ancak soruşturma başlayana kadar etkin pişmanlıktan faydalanmak mümkündür. Örgüt kurucusu ve yöneticisinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aranan üçüncü şart, örgütün faaliyetleri kapsamında bir suçun

işlenememiş olmasıdır. Eğer böyle bir suç işlenmişse, kurucu ve yöneticinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması mümkün değildir.

Bu etkin pişmanlık hükmü bakımından aranan son şart ise, örgüt kurucusu veya yöneticisinin örgütü dağıtması ya da verdiği bilgiler ile örgütün dağıtılmasını sağlamasıdır. Görüleceği üzere bu şart failden beklenen aktif edimi oluşturmaktadır. Buna göre, örgüt kurucusu veya yöneticisi örgütten ayrılırken örgütü dağıtmalıdır. Eğer bunu yapamıyorsa verdiği elverişli bilgilerle adli makamların ya da kolluk kuvvetlerinin örgütü dağıtmasını sağlamalıdır. Verilen elverişli bilgiye rağmen, örgütün adli makamlar ya da kolluk kuvvetleri tarafından dağıtılamaması durumunda da failler etkin pişmanlıktan yararlanmalıdır. Tüm bu şartların birlikte sağlanması hâlinde örgüt kurucusu veya yöneticisi hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında, örgütten gönüllü olarak ayrılan örgüt üyelerinin faydalanabileceği bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Burada da ilk şart örgütün varlığının ve failin örgüt üyesi olduğunun tespit edilmesidir. Bu tespit yapılmadan, etkin pişmanlık hükmünün şartlarının sağlanıp sağlanmadığının incelemesine geçilemez. Zira, etkin pişmanlık kurumu ancak suç tamamlandıktan sonra gündeme gelen bir müessesedir.

Örgüt üyesinin bu hükümden yararlanabilmesi için aranan ikinci şart, failin örgütün amaçları doğrultusunda işlenen bir suça iştirak etmemesidir. Örgüt üyesi örgütün amaçları doğrultusunda işlenen bir suça iştirak etmişse bu hükümden yararlanamaz. Suça iştirak etme; fail, azmettiren ya da yardım eden şeklinde olabilir. Örgütün amaçları doğrultusunda olmayan bireysel suçlara iştirak etmek, bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanmaya engel teşkil etmez.

Örgüt üyesinin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aranan son şart, örgütten gönüllü olarak ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesidir. Doktrinde bazı yazarlar bu şartın aranmasını gereksiz bulsa da söz konusu şartın varlığı hem ilgili kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesi hem de bu kişinin etkin pişmanlıktan daha önce yararlanıp yararlanmadığının tespit edilmesi noktasında önem arz etmektedir. Dolayısıyla, örgütten gönüllü olarak ayrılan fail, ayrılmayı takiben kısa bir süre içerisinde durumu ilgili makamlara bildirmelidir. Tüm bu şartların birlikte sağlanması hâlinde örgüt üyesi hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, ikinci fıkradan farklı olarak bu kez yakalanan örgüt üyesinin yararlanabileceği bir etkin pişmanlık hükmü sevk edilmiştir. Burada da ilk olarak örgütün varlığı ve failin örgüt üyesi olduğu mahkeme tarafından tespit edilmelidir. Bu hüküm için aranan diğer bir şart örgüt üyesinin yakalanmış olmasıdır. Bu şart, ilgili etkin pişmanlık hükmünü önceki fıkradan ayıran temel noktadır.

Yakalamanın CMK hükümlerine göre, yani hukuka uygun bir yakalama olması gerekmektedir. Yargıtay kararlarından da anlaşılacağı üzere yakalamanın hukuka aykırı olması hâlinde söz konusu etkin pişmanlık hükmünün şartları sağlanmamış olacaktır. Burada da yakalanan örgüt üyesi, örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen bir suça fail, azmettiren ya da yardım eden olarak iştirak etmemiş olmalıdır. Örgütün amaçlarından bağımsız, münferit suçların işlenilmesine iştirak edilmesi bu hükümden yararlanmaya engel teşkil etmez. Burada son olarak, örgüt üyesinin, örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesi aranmaktadır. Bu şart bu etkin pişmanlık hükmünü önceki fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünden ayıran ikinci esaslı noktadır. Kanun koyucu, örgütten gönüllü olarak ayrılan kişi ile yakalanan kişinin etkin pişmanlıktan faydalanma kıstaslarını farklı olarak belirlemiş, yakalanan kişinin, örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler vermesini aramıştır.

Burada, örgüt üyesinin yakalandıktan sonra göstereceği pişmanlığın yakalanmadan önce gösterilen pişmanlığa nazaran daha zayıf bir pişmanlık olacağı varsayımından hareket edilmiştir. Madde metninde "elverişli" bilgilerin verilmesi yeterli kabul edildiğinden, verilen elverişli bilgilere rağmen çeşitli sebeplerle örgütün dağıtılamaması veya mensuplarının yakalanamaması ihtimalinde dahi, örgüt üyesi etkin pişmanlıktan yararlanabilecektir. Tüm bu şartların birlikte sağlanması hâlinde örgüt üyesi hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.

Maddenin dördüncü fıkrasında, tüm örgüt mensuplarının ve örgüt mensubu olmayıp örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım edenlerin yararlanabileceği genel bir etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiştir. Bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmek için, örgütün faaliyeti kapsamında işlenen bir suçun bulunmaması ya da failin örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen suça iştirak etmemesi gibi bir şart da aranmamıştır. Failler örgütün faaliyetleri kapsamında suç işlemiş iseler, bu suçlardan dolayı sorumlulukları bağımsız bir şekilde devam edecektir. Dolayısıyla, bu etkin pişmanlık hükmü, yararlanması önceki fıkralarda düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerine göre kolay ve örgüt suçlarında en geniş

uygulama sahası bulan düzenlemedir. Örgütün varlığı ile örgüt kurmak veya yönetmek, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek ya da örgüte yardım etmek suçlarının işlendiği burada da mahkeme tarafından tespit edilmelidir.

TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki bu etkin pişmanlık düzenlemesi, örgüt suçlusunun yakalanması ve teslim olması durumlarını fıkranın birinci ve ikinci cümlelerinde ayrı ayrı sonuca bağlamıştır. Buna göre, teslim olan örgüt suçlusu hakkında diğer şartları da sağlıyor ise cezaya hükmedilmeyecek, yakalanan örgüt suçlusu hakkında ise indirimli cezaya hükmedilecektir.

Gönüllü olarak teslim olan örgüt suçlusunun bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesi gerekmektedir. Verilen bu bilgilerin önceki fıkralarda olduğu gibi örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler olması gerekmemektedir. Bu bilgileri vermesi sonucunda fail etkin pişmanlıktan yararlanacak ve hakkında cezaya hükmedilmeyecektir. Fıkranın ikinci cümlesinde, yakalanan örgüt suçlularının bu fıkra kapsamında etkin pişmanlıktan yararlanabilmeleri de aynı koşula bağlanmıştır. Buna göre, yakalanan örgüt suçluları da etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için örgütün yapısı ve faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi vermesi gerekmektedir. Bu bilgilerin önceki fıkralarda olduğu gibi örgütün dağılması ya da mensuplarının yakalanması sonucunu doğurmaya elverişli bilgiler olması gerekmemektedir. Söz konusu şartların sağlanması hâlinde, yakalanan örgüt suçlusunun cezası üçte birden dörtte üçe kadar indirilecektir.

Örgüt adına suç işleyenler ile örgüte yardım eden kişilerin yararlanabileceği tek etkin pişmanlık düzenlemesi TCK'nın 221'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer verilen hükümdür. İlgili kişilerin bu hükümden yararlanabilmeleri için ise, örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgiler vermesi gerekmektedir. Ancak, örgüt ile doğrudan organik bir bağı olmayan bu kişilerin örgütün yapısı ve faaliyetleri kapsamında işlenen suçlar hakkında bilgi sahibi olmaları çoğu zaman mümkün olmayacak, bu kişilerin etkin pişmanlıktan yararlanmaları zorlaşmış olacaktır. Dolayısıyla, bu kişileri örgütün mensubu olan kişiler ile aynı hükümlere tabi tutmak yerine, bu kişiler hakkında konumlarına uygun bir şekilde yararlanabilecekleri farklı etkin pişmanlık hükümleri öngörmek daha isabetli olacaktır.

TCK'nın 221'inci maddesinin ilk üç fıkrasında yer verilen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak, örgütün faaliyetleri kapsamında herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmemiş olma koşuluna bağlanmış, dördüncü fıkrada bu koşul aranmasa da faillerin örgütlerin faaliyeti kapsamında işledikleri suçlardan dolayı ceza sorumluluklarının bağımsız olarak devam edeceği düzenleme altına almıştır. Bu durum, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümleri sevk etmekle alınmak istenen verimi düşürmektedir. Zira, failin örgütün faaliyeti kapsamında işlediği bir suçtan dolayı etkin pişmanlıktan yararlanamaması, örgütten ayrılması hâlinde ceza alacağını bilmesi sebebiyle örgütten ayrılmama yönünde irade göstermesi sonucunu doğurabilecektir. Bu sonuç ise, örgüt suçlarıyla etkili mücadeleye hizmet eder mahiyette olmayacaktır.

Bu sebepler uyarınca, örgütün faaliyetleri kapsamında suç işleyen faillerin de örgütten ayrılmaları hâlinde etkin pişmanlıktan faydalanabilecekleri ve işledikleri suçlardan dolayı en azından indirimli ceza alabilecekleri etkin pişmanlık hükümlerinin sevk edilmesi, örgüt suçlarıyla mücadeleye etkinlik kazandırılması bakımından oldukça önemli olacaktır. Nitekim, 5237 sayılı TCK öncesinde yürürlükte bulunan ve örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümleri öngören kanuni düzenlemelerin neredeyse tamamı bu nitelikte düzenlemeler içermekteydi. 5237 sayılı TCK ile etkin pişmanlıktan faydalanabilecek kişilerin kapsamı genişletilmekle birlikte, bu yönde sınırlayıcı hükümlere yer verilmesi isabetli olmamıştır.

TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci fıkrasında, etkin pişmanlıktan faydalanan kimselerin bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacağı düzenlenmiştir. Bu sürenin üç yıla kadar uzatılması mümkündür. Bu hüküm, örgütten etkin pişmanlık göstererek ayrılan kişilerin; örgüt tarafından gelebilecek tehlikelere karşın korunması, bu kişilerin tekrar örgüte dönmelerinin engellenmesi ve yine bu kişilerin topluma adaptasyonlarının sağlanması için oldukça önemli bir hükümdür. Bu sebeple, ilgili hüküm uyarınca failler hakkında öngörülen denetimli serbestlik tedbirlerinin verimli bir şekilde işletilmesi gerekmektedir. Uygulamada bu konuda problemlerin olduğu bilinmektedir. Bu problemler, gerekirse kanuni düzenleme yapılarak aşılmalıdır.

Hukukumuzda örgüt suçları bakımından etkin pişmanlık hükümleri öngören TCK'nın 221'inci maddesinin altıncı ve son fıkrasında ise etkin pişmanlıktan yararlanma noktasında sayı bakımından sınırlayıcı bir hükme yer verilmiştir. Buna göre bir kimse, TCK'nın 221'inci maddesi kapsamında etkin pişmanlıktan yalnızca bir kez yararlanabilecektir. Etkin

pişmanlıktan yararlanarak örgütten ayrılan bir kişinin daha sonra tekrar örgüte dönmesi durumunda, artık bu kişinin pişmanlığından ve topluma tekrar kazandırılmasından bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla, bir örgüt suçlusunun etkin pişmanlık hükmünden yalnızca bir kez yararlanabileceğine ilişkin hüküm oldukça isabetlidir. Aksi durumda, bu kurumun her zaman kötüye kullanılması ihtimali söz konusu olabilecektir.

CMK'nın 171'inci maddesine göre, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının söz konusu olduğu durumlarda Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verme yetkisi bulunsa da kanaatimizce bu hükmün TCK'nın 221'inci maddesi kapsamında uygulanması mümkün değildir. Zira, bir örgüt suçlusunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp yararlanmayacağının belirlenmesi, mahkemenin yapacağı bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır. Öncelikle, ortada bir suç örgütünün bulunup bulunmadığı, failin ise bu örgütle ilişkili bir suçun faili olup olmadığı mahkeme tarafından tespit edilecektir. Ardından, failin konumunun TCK'nın 221'inci maddesinin hangi fıkrası kapsamında kaldığı ve söz konusu fıkrada düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği de mahkemenin yapacağı belirlemeler arasındadır. Son olarak, fail hakkında TCK'nın 221'inci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca hükmedilmesi zorunlu olan denetimli serbestlik tedbirine karar verme yetkisi de Cumhuriyet savcısının değil, mahkemenin yetkisindedir.

Tüm bu açıklanan sebepler uyarınca, örgüt suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma durumu bulunduğu hallerde Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermek yerine, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma koşullarının oluşup oluşmadığı yönündeki kendi görüşlerini de içeren bir iddianame tanzim edip kamu davasının açılmasını talep etmelidir. Tüm bunlara rağmen, Yargıtay, TCK'nın 221'inci maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin şartlarının oluşması hâlinde, Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı kararı verme yetkisinin bulunduğuna hükmetmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akbulut, Berrin. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 6.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Akbulut, İlhan. **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması**. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1993.

Arslantürk, Mustafa. **Etkin Pişmanlık-Vazgeçme-Cezasızlık.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Artuk, M. Emin, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya. **TCK Şerhi Özel Hükümler 4.Cilt**. 1.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

Artuk, M. Emin, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya. **TCK Şerhi Özel Hükümler 5.Cilt**. 1.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

Ashworth, Andrew. **Principles Of Criminal Law**. 4th Edit., Oxford: Oxford University Press, 2003.

Baba, Yasemin. **Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık.** 1.Baskı, İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi No:1, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013.

Beccaria, Cesera. **Suçlar ve Cezalar Hakkında.** (Çeviren: Sami Selçuk) 8.Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2020.

Bıçak, Vahit. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2018.

Bodur, Nurullah ve Eshat Özkul. **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları.** Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Çalışkan, Suat. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Çiçek, İbrahim. **5532 Sayılı Kanunla Değişik Açıklamalı Terörle Mücadele Kanunu**. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayımevi, 2006.

Demirağ, Fahrettin. **Açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu Yürürlük ve Uygulama Kanunu ile Yönetmelikler**. 1. Baskı, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2007, s.100-101.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Güncellenmiş 14. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Donay, Süheyl. **Türk Ceza Kanunu Şerhi**. 1.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2007.

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: I.** 14.Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 2016.

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: II.** 14.Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 2019.

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt: III.** 14.Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 2020.

Elmas, Birsen. **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Eryılmaz, Mesut Bedri. **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Gerçeker, Hasan. **Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: IV**. Güncellenmiş 2.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

Gerçeker, Hasan. **Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt: I**. Güncellenmiş 4.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Gödekli, Mehmet. **Terörizmin Finansmanı Suçu.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Gültaş, Veysel. **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu ve Etkin Pişmanlık**. 1. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi, 2008.

Hafızoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar**. 1.Baskı, Ankara: US-A Yayıncılık, 2012.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. 22.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Hartavi, Ahmet. **Örgütlü Suçlar.** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Heinrich, Bernd. **Ceza Hukuku Genel Kısım**-I. Editör: Yener Ünver, Ankara: Adalet Yayınları, 2014.

Işıka, Sertaç. **Gönüllü Vazgeçme.** 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.

İçel, Kayıhan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Yenilenmiş 6. Bası, Beta Yayınevi: İstanbul, 2014.

Jescheck, Hans-Heinrich. **Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş**. İstanbul, 1989

Kavlak, Cihan. **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu.** Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Kıdıl, Fahrettin. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**. 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmez. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**. 6.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Lyngbo, Mikael, Feridun Yenisey, Namık Kemal Topçu, Önder Tozman ve Kemal Şahin. **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü**: "**Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi"**, Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, 2014.

Macit, Kemal. **İnfaz Hukuku.** Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi: Ankara, 2017

Özbek, V. Özer. **İnfaz Hukuku**. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 12.Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2020.

Özbek, V. Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Özbek, V. Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık: 2019.

Özen, Mustafa. **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**. 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Özgenç, İzzet. **İrtikap, Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanma Suçları**. Seçkin Yayınları: Ankara, 2013.

Özgenç, İzzet. **Suç Örgütleri.** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13.Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler.** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15.Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı Cilt 1 (Kanunlar)**. Güncellenmiş 24. Bası, Ankara: Seçkin, 2019.

Öztürk, Bahri. **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku.** Güncellenmiş 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer Güleç, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri**, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu, **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu 3.Cilt**, Tümüyle Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

Roxin, Claus. **Strafrecht Allgemeiner Teil Band II**. 1. Bası, München: Besondere Erscheinungsformen der Straftat, 2003.

Sarıtaş, Erkan. **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçları.** 1.Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Şık, Hüseyin. **Türk Adli Yargı Sisteminde Savcılık Kurumu**, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Hukuku Özel Hükümler.** Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.

Soyaslan, Doğan. **Teşebbüs Suçu**. 1. Baskı, Ankara: Kazancı Yayınları, 1994

Sözüer, Adem. **Suça Teşebbüs**. 1. Baskı, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1994.

Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. **Ceza Muhakemesi Hukuku- I.** Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. **Ceza Muhakemesi Hukuku- II.** 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-III.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-XV.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-XVI.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-XVII.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-XIX.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Şen, Ersan. **Yorumluyorum-XXI.** 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Şen, Ersan ve H. Sefa Eryıldız. **Suç Örgütü.** Güncellenmiş 3.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Şen, Ersan. **Türk Hukukunda Telefon Dinleme- Gizli Soruşturmacı-X Muhbir**. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Tezcan, Durmuş, M. Ruhan Erdem ve R. Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku.** Güncellenmiş 17.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Toroslu, Nevzat. **Ceza Hukuku Genel Kısım**. Ankara: Savaş Yayınevi, 2013.

Toroslu, Nevzat. **Ceza Hukuku Özel Kısım**. 8.Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2015.

Toroslu, Nevzat ve Metin Feyzioğlu. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 18.Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.

Tozman, Önder. **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu.** Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 15.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç. **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu 5.Cilt.** Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

Yaşar, Yusuf. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Yavuz, Hakan. **Türk Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik. 1**. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara, 2018.

Yenidünya, A. Caner ve Zafer İçer. **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma (TCK. M. 220, 221).** 1.Baskı, İstanbul: Digesta Yayınevi, 2014.

Yenidünya, A. Caner ve Zafer İçer, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık", **Fasikül Dergisi**, S.38, Ocak 2013, s.11-31.

Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoğlu. **Ceza Muhakemesi Hukuku.** Güncellenmiş 6.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Yurtcan, Erdener. **Yargıtay Kararları Işığında Kamu Barışına Karşı Suçlar**. 1.Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Yurtcan, Erdener. **Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları**. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Süreli Yayınlar

Akdağ, Hale. "Gönüllü Vazgeçme", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 3, Sayı. 2, Yıl. 2013, s. 91-126.

Akyıldız, Anıl. "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 3, Yıl. 2020, s. 65-88.

Avcı, Mustafa. "Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları ve Özellikle 2004 TCK Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi", **Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, *Raporlar,* TBB Yayınları,** Sayı. 71, Yıl.2004.

Bacaksız, Pınar. "Cezalandırma ve Topluma Kazandırma", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ' e Armağan, Cilt. 16, Yıl. 2014, s. 4917-4941.

Baki, Ensar. "Türk Ceza Kanunu'nda Etkin Pişmanlık", **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi.** Sayı. 2, Yıl. 2016, s. 27-56.

Bayraktar, Köksal. "Faal Nedamet", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**. Cilt. 33, S. 3-4, Yıl. 1967, s. 122-154.

Bayraktar, Köksal. “Türk Ceza Kanunu Tasarısına İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri”, **Türk Ceza Kanunu Reformu-II Makaleler, Görüşler, *Raporlar*, TBB Yayınları,** Sayı. 71, Yıl.2004.

Baytaz, Abdullah Batuhan. “Onarıcı Adalete Genel Bir Bakış”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 21, Sayı. 1, Yıl. 2013, s. 117-129.

Bekar, Elif. “Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m.223)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 75, Sayı. 1, Yıl. 2017, s. 13-60.

Can, Sibel. “Türk Hukukunda Af Kurumu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 65, Sayı. 4, 2016, s. 1292-1312.

Canak, Erkan. “ 4959 sayılı "Topluma Kazandırma Yasası"nın Anayasa'ya Aykırılık Sorunu”, **Legal Hukuk Dergisi**, S.15, 2004, s. 717-719.

Canak, Erkan. “Topluma Kazandırma Yasası Üstüne Bir Değerlendirme”, **Legal Hukuk Dergisi**, S. 9, 2003, s. 2258-2262.

Cihan, Erol. “Ceza Hukukunda Propaganda Kavramı”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi.** Cilt. 1, Sayı. 1, Yıl. 1978, s. 9-18.

Değirmenci, Olgun. “Ceza Muhakemesinde Tehlike İçinde Bulunan Sanığın Korunması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**. S. 83, 2009, s. 73-122.

Denizhan, Hüseyin. “Yeni Türk Ceza Kanununda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı. 65, Yıl. 2006, s. 214-246.

Dursun, Hasan. “Organize (Örgütlü) Suçlulukla Mücadelede İtalya”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**. Sayı. 5, Yıl. 2015, s. 327-389.

Dönmezer, Sulhi. “Organize Suçla Mücadele”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.** Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ a Armağan, Sayı. 1, Yıl. 2002, s. 3-10.

Dönmezer, Sulhi. “Türkiye’de Organize Suçlulukla Mücadelenin Esasları”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.** Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ a Armağan, Sayı. 1, Yıl. 2002, s. 11-21.

Eker, Hüseyin. “Mala Karşı İşlenen Suçlarda Etkin Pişmanlık”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı.100, Mayıs-Haziran 2012, 363-388.

Erdem, Mustafa Ruhan. "Organize Yapı İçerisinde Otoriter İlişkilerden Kaynaklanan Egemenliğe Dayalı Dolaylı Faillik Kurumu ve TCK m. 220/5", **Ceza Hukuku Dergisi**, Cilt. 2, Sayı. 1-2, Yıl. 2014, s. 11-30.

Erem, Faruk. "Cürüm İşlemek İçin Cemiyet Kurmak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD).** Cilt. 26, Sayı. 1, Yıl. 1969, s. 1-9.

Erem, Faruk. "Suça İştirak", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 3, Sayı. 1, Yıl. 1946, s. 62-107.

Erem, Faruk. "Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD).** Cilt. 25, Sayı. 1-2, Yıl. 1968, s.11-33.

Eriş, A. Uğur. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı. 137, Yıl. 2018, s. 241-271.

Erra, Carlo. "Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme", Çev. Sahir Erman, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 10, Sayı. 3-4, Yıl. 1944, s. 679-720.

Ersan, Aykut. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.** Cilt. 71, Sayı. 1, Yıl. 2013, s. 381-409.

Evik, Vesile Sonay. "Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu"**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**. Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt. 19, Sayı. 2, Yıl. 2013, s. 667-697.

Evik, Vesile Sonay. "Silahlı Örgütlenme Suçu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı.1, Yıl. 2006, s. 101-133.

Gödekli, Mehmet. "Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,** Sayı. 29, Yıl. 7, 2017, 277-360.

Gözler, Kemal. " Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Cilt. 18, Yıl. 2001, s. 298-329.

Günay, Meryem. "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**. Sayı.133, Yıl.2017, s. 133-162.

Güngör, Devrim ve Güneş Okuyucu Ergün. "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt. 65, Sayı. 4, Yıl. 2016, s. 1951-1965.

Gürühan, Caner. “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı. 111, Yıl. 2014, s. 133-162.

Hafızoğulları, Zeki ve Günal Kurşun. “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**. Sayı. 71, Yıl. 2007, s. 25-80.

Işık, Mehmet. “Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı.110, Yıl. 2014, s. 383-398.

İçer, Zafer. “Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçunda Etkin Pişmanlık (TCK.m.110)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Bülent TAHİROĞLU’na Armağan, Cilt.23, Sayı.3, 2017, s. 773-792.

İnce, Kadir. “Türk Ceza Hukuku’nda Örgütlü Suçluluk ve Silahlı Terör Örgütü”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Sayı. 1, Cilt. 25, Yıl. 2020, s. 241-269.

Karakehya, Hakan ve Murat Arabacı, “Cumhuriyet savcısının Hukuki Statüsü, Muhakemedeki Taraf Pozisyonu ve İspat Yükünün Bulunması Üzerine”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 65, Sayı. 4, 2016, s. 2059-2081.

Keçelioğlu, Elvan. “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı. 87, Yıl. 2010, s. 299-321.

Köşşekoğlu, Abdullah. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Etkin Pişmanlık”, **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku**, Proje Yöneticisi: Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul Barosu Yayınları: İstanbul, 2008.

Kul, M. Celal. “Birleşik Krallık’ta Organize Suçla ve Terörizmle Mücadeleye İlişkin Gelişmeler ve Yasal Düzenlemeler”, **“10. Yıl’a Armağan” İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Yıl.11, Sayı. 22, 2012/2, s. 445-470.

Munday, Roderick. “İngiliz Hukukunda ve Common Law Ülkelerinde Kanunilik İlkesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**. **Çev.** Zeynel T. Kangal, Cilt. 61, S. 1-2, 2003, s. 441-464.

Osmanoğlu, Bilal ve Fahrettin Kıdıl. "Türk Ceza Hukukunda Terör Örgütü ve Terör Suçu Kavramları Üzerine Bir İnceleme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan**. Cilt.21, Yıl.2019, s. 1141-1177.

Öndin, Hasan Burak. "Terör Örgütü Üyeliği Suçunda Etkin Pişmanlık", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı. 43, Yıl. 2020, s. 145-176.

Özbek, Veli Özer ve Koray Doğan, "Zorunluluk Hâlinin Hukuki Niteliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 2, Yıl. 2007, s. 195-222.

Özen, Mustafa. "Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt. 15, Sayı. 1-2, s. 75-120.

Özen, Mustafa. "Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianameyi İadesi", **Ankara Barosu Dergisi**. Cilt. 67, Sayı. 3, Yıl. 2009, s. 17-28.

Özen, Mustafa. "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İştirak Kurumuna Bakışı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı. 70, Yıl. 2007, s. 239-253.

Özgenç, İzzet. "Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 25, Sayı. 2, Yıl. 2021, s. 373-431.

Saka, Güngör. "İhtiyariyle Vazgeçme ve Faal Nedamet", **Adalet Dergisi**, Cilt. 78, Sayı. 5, Yıl. 1988, s. 93-97.

Sözüer, Adem. "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile İlgili Gelişmeler", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt. 9, Sayı. 1-3, Yıl. 1995, s. 255-271.

Taneri, Gökhan. "Temel Cezanın Belirlenmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 3, Yıl. 2016, s. 127-161.

Tulay, Muhammed Emre. "Suç Örgütü Liderinin Cezai Sorumluluğuna İlişkin Hukuki Analiz ve Öneriler (TCK m.220/5)", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı. 38, Yıl. 2019, s. 89-106.

Ünlü, Abdurrahman. "Hapis Cezasının Ertelenmesi", **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 2, Yıl. 2018, s. 4-28.

Yaşar, Kenan Evren. "Güncel Değişikliklerle Fransız Ceza Hukukunda Örgüt Kavramı ve Örgütlenme Suçları", **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, Sayı. 1, Cilt. 3, 2015, s. 191-237.

Yaşar, Yusuf. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Tanıklık", **Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi (www.e-akademi.org.tr)**, Sayı. 133, Yıl. 2013, s. 1-42.

Yenidünya, A. Caner ve Zafer İçer. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi.** Cilt.19, Sayı. 2, Yıl. 2013, s. 797-828.

Yenidünya, A. Caner ve Zafer İçer. "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık", **Fasikül Dergisi**. Sayı.38, Yıl. Ocak 2013, s. 11-31.

Yerdelen, Erdal. "Çifte Değerlendirme Yasağı", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 20, Sayı. 2, Yıl. 2012, s. 105-136.

Yıldırım, Evrim. "Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 2, Yıl. 2014, s. 231-268.

Yüksel, Göksel. "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 3, Yıl. 2011, s. 287-298.

Uğur, Hüsamettin. "Suçların İhbarı ve İhbarcıların Korunması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**. Sayı. 108, Yıl. 2013, s. 384-406.

Diğer Yayınlar

Akkaya, Aybüke. " Türk Hukukunda Denetimli Serbestlik", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2016.

Dursun, İsmail. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu", **Yayınlanmamış Doktora Tezi,** Marmara Üniversitesi SBE, 2008**.**

Özer, İbrahim. "Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Selçuk Üniversitesi SBE, 2011.

Ünlü, Ömer. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,** Çankaya Üniversitesi SBE, 2013.

Yıldız, İlknur Ebiz. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu (TCK m.220)", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, 2011.

Yurtlu, Fatih. "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma, Kurulmuş Örgütü Yönetme veya Bu Örgüte Üye Olma", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi SBE, 2013.

İnternet Kaynakları

Dülger, Murat Volkan. "**FETÖ Davalarında Etkin Pişmanlık Uygulaması**", HUKUKİ HABER, 25.02.2020, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/fetopdy-davalarinda-etkin-pismanlik-uygulamasi-makale,7502.html, 12.08.2020.

Hafızoğulları, Zeki "**Suçla Mücadelede Kolluğa Yardım Etmek**", ÇAĞIN POLİSİ DERGİSİ, 28.04.2016, (Çevrimiçi), https://www.caginpolisi.com.tr/94/4-5-6-7-8-9.htm, 10.10.2020.

İçer, Zafer, **"Örgüt Suçlarında Etkin Pişmanlık"**, https://www.researchgate.net/publication/ (Çevrimiçi) , 16.10.2020.

Selçuk, Sami. "**Suç Sonrası Etkin Cayma (1)"**, TIMETURK, 08.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-i.html, 12.08.2020.

Selçuk, Sami. **"Suç Sonrası Etkin Cayma (2)"**, TIMETURK, 22.12.2009, (Çevrimiçi), https://www.timeturk.com/tr/makale/sami-selcuk/suc-sonrasi-etkin-cayma-2.html,12.08.2020.

Şen, Ersan. "**Örgütlü Suçlarda Etkin Pişmanlığın İstinaf ve Temyiz Kanun Yollarında Uygulanması**", HUKUKİ HABER, 08.11.2018, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/orgutlu- makale,6214.html, 12.08.2020.

Şen, Ersan. "**Suç Örgütlerinde Etkin Pişmanlık**", HUKUKİ HABER, 26.12.2016, (Çevrimiçi) https://www.hukukihaber.net/suc-orgutlerinde-etkin-pismanlik-makale,5065.html, 12.08.2020.

Elektronik Kaynaklar

https://kararara ma.yargitay.gov.tr/

https://www.kazancihukuk.com/

https://www.lexpera.com.tr/

https://legalbank.net/arama/

https://www.resmigazete.gov.tr/

https://sozluk.gov.tr/